

Økonomi og levekår for lavinntektsgrupper 2019

TALL

SOM
FORTELLER

RAPPORTER / REPORTS

2019 / 33

Elisabeth Løyland Omholt (red.)

Elisabeth Løyland Omholt (red.)

Økonomi og levekår for lavinntektsgrupper 2019

I serien Rapporter publiseres analyser og kommenterte statistiske resultater fra ulike undersøkelser. Undersøkelser inkluderer både utvalgsundersøkelser, tellinger og registerbaserte undersøkelser.

© Statistisk sentralbyrå
Ved bruk av materiale fra denne publikasjonen skal Statistisk sentralbyrå oppgis som kilde.

Publisert 29. oktober 2019

ISBN 978-82-587-1008-7 (trykt)
ISBN 978-82-587-1009-4 (elektronisk)
ISSN 0806-2056

Standardtegn i tabeller	Symbol
Tall kan ikke forekomme	.
Oppgave mangler	..
Oppgave mangler foreløpig	...
Tall kan ikke offentliggjøres	:
Null	-
Mindre enn 0,5 av den brukte enheten	0
Mindre enn 0,05 av den brukte enheten	0,0
Foreløpig tall	*
Brudd i den loddrette serien	—
Brudd i den vannrette serien	
Desimaltegn	,

Forord

Denne rapporten presenterer statistikk og analyse av den økonomiske situasjonen og levekårene for personer i Norge som tilhører husholdninger med lavinntekt. Dette er den 13. rapporten i rekken som gir en slik samlet oversikt, og er i stor grad en videreføring av den forrige rapporten *Økonomi og levekår for ulike lavinntektsgrupper 2016* (2016/30). Rapporten er videre en del av Statistisk sentralbyrås (SSB) arbeid med sosial rapportering.

Rapporten er utarbeidet av seksjon for inntekt- og levekårsstatistikk. Elisabeth Løyland Omholt har ledet arbeidet av rapporten, mens de andre forfatterne som har bidratt er Jon Epland, Mathias Killengreen Revold, Lene Sandvik, Kristina Strand Støren og Lotte Rustad Thorsen. Videre har Natasza P. Sandbu og Henning Høie bidratt med tekstlige innspill.

Arbeidet er finansiert av Arbeids- og sosialdepartementet (ASD).

Statistisk sentralbyrå, 24.oktober 2019

Ann-Kristin Brændvang

Sammendrag

De fleste innbyggerne i Norge tilhører husholdninger med relativt god økonomi, selv om befolkningen som helhet opplevde en liten nedgang i realinntektene mellom 2014 og 2017. Inntektsforskjellene var noe større i 2017 enn i 2014 og forskjellen mellom dem med høye og lave inntekter har dermed vokst noe. Samtidig har andelen personer med lavinntekt økt. I 2017 var det i alt 11,2 prosent av hele befolkningen, utenom studenter, som tilhørte en husholdning med lavinntekt, mot 10,8 prosent i 2014 og 9,6 prosent i 2011. Hovedformålet med denne publikasjonen er derfor å belyse økonomi og levekår for grupper som er overrepresentert nederst i inntektsfordelingen, som for eksempel enslige med barn, personer med flyktningbakgrunn og ulike trygde- og stønadsmottakere.

Det går fram av rapporten at lavinntekt ofte er forbundet med det å stå utenfor eller ha en svak tilknytning til arbeidslivet. Det er særlig blant aleneboende med minste alderspensjonsnivå eller minstestøtte for uføretrygd, og blant mottakere av ulike støtteordninger som sosialhjelp, kvalifiseringsstønad, introduksjonsstønad og supplerende stønad at det er svært mange med lavinntekt: over 65 prosent. På den annen side er det blant personer med nedsatt arbeidsevne, enslige og par med barn under 18 år og uføretrygdede at andelen med lavinntekt har økt mest mellom 2014 og 2017. Samtidig har andelen med lavinntekt blitt mindre i grupper som innvandrere fra EU/EØS etc., norskfødte med innvandrerforeldre, langtids arbeidsledige, aleneboende 67 år og eldre og alderspensjonister generelt.

Noen personer kan av ulike grunner tilhøre husholdninger med lave inntekter over en relativt kort periode, som for eksempel ett år, for siden å oppleve en klar forbedring i sin husholdnings inntekter. Det er derfor færre som opplever å ha vedvarende lavinntekt, enn årlig lavinntekt. Dersom en definerer vedvarende lavinntekt på bakgrunn av den gjennomsnittlige husholdningsinntekten i en treårsperiode, hadde 9,6 prosent av befolkningen vedvarende lavinntekt i perioden 2015 til 2017, ut i fra EUs målemetode. Andelen med vedvarende lavinntekt lå relativt stabil rundt 8 prosent i mange år frem til perioden 2010-2012. I årene etterpå har derimot andelen med vedvarende lavinntekt økt for hvert år.

Et flertall av lavinntektsgruppene som vi ser på i denne rapporten opplever i større grad dårlige boforhold enn befolkningen i stort, samt at en stor del har høy bo-utgiftsbelastning og opplever boligkostnadene som svært tyngende. Mange av gruppene rapporterer også om økonomiske problemer, og det er langt større andeler som ikke klarer å betale en uforutsett utgift enn befolkningen som helhet. Sammenlignet med befolkningen er det også klart større andeler som rapporterer om mangler av grunnleggende materielle eller sosiale goder som følge av sin økonomiske situasjon. I flere av lavinntektsgruppene er det også betydelig lavere yrkesaktivitet enn i befolkningen, noe som bidrar sterkt til deres økonomiske situasjon. Det er spesielt sosialhjelpsmottakere og innvandrere fra Afrika, Asia etc. som i størst grad rapporterer om dårlige levekår, men også enslige forsørgere, par med barn og lavinntekt, mottakere av arbeidsavklaringspenger og uføretrygdede rapporterer i større grad om boligproblemer, økonomiske vansker og mangler av goder.

I internasjonal sammenheng har Norge en liten andel av befolkningen under lavinntektsgrensen. Sammenlignet med nordiske land som Danmark og Finland, er likevel andelen barn i lavinntekts-husholdninger relativt stor i Norge, og har vokst de siste årene. Den samme utviklingen gjelder også i Sverige. I forhold til mange EU- og OECD-land er Norge og de andre nordiske landene blant dem med minst andel som mangler materielle goder, og det er relativt få som er i risiko for fattigdom eller sosial eksklusjon.

Abstract

Most Norwegian households are financially relatively well-off, although they experienced a small decrease in real incomes between 2014 and 2017. During the same period, there was an increase in income inequality between the households, where the gap between those at the bottom of the distribution and those at the top increased somewhat. Accordingly, the share of people in low-income households in Norway has grown from 10.8 per cent in 2014 to 11.2 per cent in 2017. Back in 2011, the corresponding share was 9.6 per cent.

The aim of this report is to thus to shed more light on the economic situation and living conditions of various low-income groups, like single parents, immigrants and recipients of various social security benefits.

This report states that low income is most common among groups who to a large extent are outside the labour market. The share of people in low-income households is especially big among single persons receiving the minimum level of old-age pension or disability benefit, recipients of social assistance and newly arrived refugees who are in receipt of the Introduction Benefit. However, those experiencing the most rapid growth in the proportion of low-income in recent years are single parents, couples with children and people with reduced ability to work. At the same time, the prevalence of low income has declined among groups such as immigrants from EU-countries etc., Norwegian-born with immigrant parents, long-time unemployed, single persons 67 years and older and old-age pensioners in general.

Some people only experience a short period of low income, while low income is a more persistent situation for others. In the three-year period 2015-2017, 9.6 per cent of all persons belonged to a household with persistent low income. The proportion with persistent low income was stable around 8 per cent for many years up until the period 2010-2012. In the following years, the share with persistent low income has increased annually.

A majority of the various low-income groups report of poor housing conditions, compared to the population in general. Many also find the housing expenses burdensome and report more frequently of economic problems. Compared to the population in general, material and social deprivation is more common among people in low income groups. Poor living conditions are most prevalent among social assistance recipients and immigrants from Africa, Asia etc. However, there are also a relatively big share who report of poor living conditions among single parents, low-income couples with children and people receiving disability benefits or work assessment allowance (AAP).

In an international perspective, the proportion of people in low-income households in Norway is small. However, compared to other Nordic countries like Denmark and Finland, the share of children with low income has risen substantially in recent years. This is also the case in Sweden. Still, the share of people in households in material deprivation or in risk of poverty or social exclusion, is relatively small in the Nordic countries compared to other EU- and OECD-countries.

Innhold

Forord	3
Sammendrag	4
Abstract	5
1. Innledning	7
2. Datagrunnlag og definisjoner	8
2.1. Datagrunnlag.....	8
2.2. Inntektsbegrep	9
2.3. Inntekt justert for husholdningsstørrelse ved bruk av forbruksvekter	10
2.4. Definisjon av lavinntektsgrense (årlig og vedvarende).....	12
2.5. Indikatorer basert på inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger.....	14
2.6. Indikatorer basert på levekårsundersøkelsen	16
2.7. Ulike lavinntektsgrupper.....	18
2.8. Web-ressurser.....	21
3. Lavinntekt og inntektsfordeling	22
3.1. Innledning	22
3.2. Utviklingen i lavinntekt for noen økonomisk utsatte grupper	26
3.3. Lavinntekt og formue.....	30
3.4. Inntektsfordeling.....	33
4. Vedvarende lavinntekt	38
4.1. Nærmere om datagrunnlaget.....	38
4.2. Definisjon av vedvarende lavinntekt.....	39
4.3. Utviklingen i vedvarende lavinntekt.....	39
4.4. Sammensetning av lavinntektsgruppen	42
4.5. Yrkestilknytning og utdanning	42
4.6. Økonomiske kjennemerker ved lavinntektsgruppen.....	44
4.7. Boforhold, økonomiske problemer og tilknytning til arbeidsmarkedet	45
4.8. Lavinntekt innen ulike grupper	51
4.9. Nærmere om innvandrere med vedvarende lavinntekt	54
4.10. Nærmere om barn med vedvarende lavinntekt.....	57
5. Sosiale indikatorer for lavinntektsgrupper	60
5.1. Sosiale indikatorer for barn og barnefamilier.....	60
5.2. Sosiale indikatorer for aleneboende.....	78
5.3. Sosiale indikatorer for sosialhjelps- og kvalifiseringsstønadsmottakere.....	93
5.4. Sosiale indikatorer for innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre	108
5.5. Sosiale indikatorer for aleneboende minstepensjonister	132
5.6. Sosiale indikatorer for etterlattepensjonister	144
5.7. Sosiale indikatorer for uføretrygdede	150
5.8. Sosiale indikatorer for personer med nedsatt arbeidsevne med og uten arbeidsavklaringspenger	160
5.9. Sosiale indikatorer for langtidsledige.....	172
5.10. Sosiale indikatorer for mottakere av supplerende stønad	178
6. Internasjonale sammenligninger	184
6.1. Økt andel med lavinntekt i mange europeiske land.....	185
6.2. Ulik utvikling i fattigdomsrisiko for nordiske barn.....	187
6.3. Jo jevnere inntektsfordeling – desto færre med lavinntekt	188
6.4. Få islendinger er fattige lenge.....	190
6.5. Lav arbeidsintensitet – Irland med størst andel i EU.....	191
6.6. Få med betydelige materielle mangler i Norden.....	192
6.7. I risiko for fattigdom eller sosial eksklusjon	193
Referanser	198
Vedlegg A: Overlapp mellom ulike grupper	202
Vedlegg B: Indikatorer	205
Figurregister	213
Tabellregister	214

1. Innledning

Formålet med denne rapporten er å belyse økonomi og levekår for grupper som er overrepresentert nederst i inntektsfordelingen. Det legges vekt på å vise utviklingen i inntekt og levekår for de ulike gruppene frem til 2018 (2017 for inntektsstatistikken). Det er utviklet flere indikatorer som blant annet viser tilknytning til arbeidslivet, økonomisk utsatthet, helse- og boligforhold, samt oppfatning av egen økonomi. I rapporten er det også lagt vekt på å vise forekomsten av vedvarende lavinntekt og andre indikatorer på økonomisk utsatthet ved ulike metodiske tilnærminger. Det er benyttet data fra flere kilder, som heldekkende statistiske registre og databaser fra mindre utvalgsundersøkelser.

Rapporten har følgende disposisjon: I kapittel 2 gjøres det nærmere rede for datagrunnlaget som benyttes, hvilke grupper av befolkningen som omfattes av rapporteringen, hvordan vi måler lavinntekt og hvilke andre metodiske innfallsvinkler som har blitt valgt for å belyse utviklingen i økonomi og levekår.

Kapittel 3 beskriver utviklingen i årlig lavinntekt, og hvordan inntektene fordeler seg i hele befolkningen over lengre tidsperioder. Her vises utviklingen i andelen med lavinntekt innad i ulike grupper, målt etter ulike definisjoner. I tillegg presenteres også «lavinntektsgapet», det vil si et mål som viser hvor «fattig» de «fattige» er, og andelen med lavinntekt justert for ulike formuesgrenser.

Årlig lavinntekt kan være alvorlig, men tilhørighet til en lavinntektshusholdning er først og fremst et problem dersom dette er en tilstand med en viss varighet. Det er flere måter å definere det å ha permanent eller vedvarende lavinntekt. En kan for eksempel ta utgangspunkt i hvor mange ganger en person har hatt inntekt under de årlige lavinntektsgrensene, eller en kan ta utgangspunkt i gjennomsnittsinntekten over en periode på flere år. De personene som har en inntekt per forbruksenhet som er lavere enn den gjennomsnittlige lavinntektsgrensen for de samme årene, kan regnes som personer med vedvarende lave inntekter. Vi presenterer tall for begge disse målemetodene i kapittel 4.

I kapittel 5 følger en analyse av økonomisk utsatte grupper i befolkningen. Blant disse finnes en rekke trygde- og pensjonsmottakere (uføretrygdede, alderspensjonister med minste pensjonsnivå og langtids arbeidsledige), sosialhjelpsmottakere, personer med nedsatt arbeidsevne med og uten arbeidsavklaringspenger, innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre, enslige forsørgere og aleneboende. For hver enkelt gruppe presenteres ulike indikatorer som kan ha betydning for inntektsnivå, økonomisk utsatthet og levekår. Dette gjelder for eksempel forekomsten av årlig lavinntekt, tilknytning til arbeidsmarkedet, boligstandard, økonomiske vansker, materielle mangler, helseforhold og bruk av supplerende ytelser fra det offentlige. Mer utfyllende tall til dette kapittelet kan finnes på SSBs nettsider eller i vedlegg B.

Det er videre interessant å se på utviklingen i økonomi og levekår i Norge i et internasjonalt perspektiv. Kapittel 6 presenterer derfor en oversikt over ulike indikatorer for sosiale forhold i andre EU- og OECD-land. Tallene her er hentet fra EU sitt statistikkbyrå Eurostat og OECD. Flere av disse indikatorene er utviklet i forbindelse med EU sin strategi for økonomisk vekst frem mot 2020: «Europe 2020». Eurostat publiserer blant annet løpende mål for både årlig og vedvarende lavinntekt i medlemslandene. Andre indikatorer viser husholdningenes arbeidsintensitet, materielle mangler, økonomiske problemer, boutgiftsbelastning mv. Også land utenfor EU, deriblant Norge, leverer tall til disse strukturindikatorene basert på EUs undersøkelse om inntekt og levekår (EU-SILC).

2. Datagrunnlag og definisjoner

2.1. Datagrunnlag

Det er flere datakilder som er brukt i fremstillingen av tallene i denne rapporten.

Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger

Datagrunnlaget til tallene om inntekt og formue i denne rapporten er hentet fra Statistisk sentralbyrås (SSB) inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger. Fra og med inntektsåret 2004 er dette en heldekkende statistikk som omfatter alle personer i privathusholdninger som bor i landet ved utgangen av året. Inntektsopplysninger påkobles fra ulike administrative registre, som for eksempel Skattemetodirektoratet, NAV, Husbanken og Lånkassen. Husholdningssammensetning er avledet ved hjelp av ulike kilder som blant annet Det sentrale folkeregister (DSF), Lånkassen, Postens adresseregister og opplysninger fra skattemeldingen. Før 2005 bygde denne statistikken på representative utvalgsundersøkelser som ble gjennomført årlig. Mer informasjon om statistikkgrunnlaget kan finnes under «Om statistikken på SSBs sider for [inntekts- og formuesstatistikk](#)¹».

Levekårsundersøkelsen

Det finnes viktige levekårsområder som ikke kan belyses ved hjelp av data fra inntektsstatistikken, men som krever egne personundersøkelser. Dette gjelder for eksempel opplysninger om personers bosituasjon, boligøkonomi, deres oppfatning av sin personlige økonomi eller enkelte opplysninger om helse og arbeidsforhold. Dette er data som samles inn årlig i Levekårsundersøkelsen EU-SILC (European Union Statistics on Income and Living Conditions), som er en landsrepresentativ utvalgsundersøkelse. I 2018 var bruttoutvalget i Levekårsundersøkelsen EU-SILC på 11 716 personer 16 år og eldre, og vi oppnådde intervju med 5 981 personer. I alle utvalgsundersøkelser er det en viss usikkerhet knyttet til resultatene. Utvalgsusikkerheten i Levekårsundersøkelsen EU-SILC er beskrevet i (Støren & Todorovic, 2019).

Levekårsundersøkelsen EU-SILC slik den er i dag ble etablert i 2011. Fram til og med 2010 besto levekårsundersøkelsen både av en tverrsnittsundersøkelse og en panelundersøkelse som ble gjennomført hvert år. Tverrsnittsundersøkelsene danner grunnlag for de fleste av opplysningene for årene før 2003 om ulike gruppers boforhold. Tverrsnittsundersøkelsene om boforhold ble gjennomført i 1997, 2001 og 2004, og var basert på utvalg av 5 000 personer 16 år og over.

Panelundersøkelsene, med påkoblede opplysninger fra inntektsstatistikken, var grunnlaget for opplysningene om personer med vedvarende lavinntekt. De var også grunnlaget for opplysningene om boforhold og oppfatninger av husholdningens økonomi, helse og tilknytning til arbeidslivet på husholdningsnivå for årene 2003-2010.

I 2011 ble systemet for levekårsundersøkelser lagt om til den nåværende Levekårsundersøkelsen EU-SILC. Tverrsnittsundersøkelsen om boforhold ble lagt ned, og data om dette temaet samles nå inn gjennom den årlige levekårsundersøkelsen EU-SILC. Det vil si at datafangsten dekker både nasjonale og internasjonale behov og undersøkelsen er designet for både å kunne gi årlige tverrsnittsdata og paneldata.

Det er i stor grad overlapp mellom levekårsundersøkelsene og de utvalgsbaserte inntektsundersøkelsene før 2004. Alle personer som var med i levekårsundersøkelsen inngikk også i inntektsundersøkelsen (men ikke omvendt). Dette gjelder også

¹ Se <https://www.ssb.no/ifhus> - Om statistikken - Produksjon

for levekårsundersøkelsens panelundersøkelse. Siden levekårsundersøkelsen får koblet på de samme inntektene som inngår i inntektsundersøkelsen, er det også mulig å benytte levekårsundersøkelsen til å presentere ulike levekårsindikatorer for grupper med vedvarende lavinntekt. Inntektsvariablene som kobles på dataene fra Levekårsundersøkelsen EU-SILC er alltid fra inntektsåret før levekårsdata samles inn, dvs. at for Levekårsundersøkelsen EU-SILC 2018 er inntektstallene hentet fra inntektsstatistikken 2017.

2.2. Inntektsbegrep

I denne rapporten benyttes begrepet inntekt etter skatt som mål på inntekt. Dette begrepet omfatter summen av alle yrkesinntekter (lønn- og næringsinntekter), kapitalinntekter (renteinntekter av bankinnskudd og avkastning på diverse verdipapirer) samt ulike overføringer (for eksempel pensjoner, barnetrygd, bostøtte og sosialhjelp). Til fratrekk kommer utlignet skatt og negative overføringer (det vil si pensjonspremier i arbeidsforhold og betalt barnebidrag). For en detaljert gjennomgang av alle inntektskomponenter som inngår i inntektsbegrepet viser vi til SSBs faste publisering av inntekts- og formuesstatistikken for husholdninger².

Dette inntektsbegrepet ligger tett opp til den «praktiske» definisjonen av inntekt, slik blant annet Canberra-rapporten anbefaler (United Nations Economic Commission for Europe (UNECE), 2011).

Selv om inntektsbegrepet omfatter de fleste kontante inntekter som husholdningene mottar, vil det også være andre faktorer som i stor grad påvirker inntektsnivået til barn og voksne, men som ikke omfattes av denne inntektsdefinisjonen. Dette gjelder følgende komponenter:

- Verdien av alle offentlige tjenester, som for eksempel verdien av alle kommunale og statlige helsetjenester og støtte til utdanning. Det har blitt vist at den økonomiske verdien av slike tjenester er betydelig for husholdningene (Nørgaard, 2001), og at slike inntekter er med på å jevne ut inntektsforskjeller (Aaberge, Bhuller, Langørgen, & Mogstad, 2010), (OECD, 2011).
- Verdien av hjemmeproduksjon. Dette kan omfatte ubetalte omsorgstjenester fra slektninger, naboer og venner, eller verdien av den egeninnsatsen en selv utfører i egen bolig og som en ellers måtte kjøpe i markedet. Beregninger har vist at verdien av ulønnet husarbeid er betydelig i det norske samfunnet (Reiakvam & Skoglund, 2009). Det er også grunn til å tro at denne inntektskomponenten har en betydelig utjevne effekt på inntektsfordelingen (Mattila-Wiro, 2004), (Tsakloglou & et. al., 2010).
- Verdien av boligjenester og andre varige konsumgoder. Dette omfatter den økonomiske fordel husholdningen har av å bo i egen bolig, framfor å være leietakere. I tillegg omfatter denne inntektsposten tilsvarende fordel en har av å eie ulike varige forbruksgoder som for eksempel vaskemaskin, komfyr, kjøleskap etc. (United Nations Economic Commission for Europe (UNECE), 2011).

Det er bare de registrerte kontante inntektene som inngår i inntektsbegrepet. Inntekter som unndras beskatning eller inntekter opptjent ved ulovlig virksomhet vil derfor ikke være med.

Prinsipielt skulle inntektsbegrepet omfatte alle kapitalinntekter, herunder avkastningen av egen bolig og husholdningskapital, mens kapitalutgifter, slik som renteutgifter bli trukket fra. Når dette ikke er gjort, skyldes det at inntektsstatistikken

² <https://www.ssb.no/ifhus>

ikke har gode nok opplysninger om den økonomiske fordelingen har av å bo i egen bolig. Derimot foreligger det fullstendige opplysninger om husholdningenes renteutgifter, som i sin helhet kan trekkes fra på skattemeldingen. Som en grov korleksjon for at inntekt av egen bolig ikke er med i inntektsbegrepet, har en valgt ikke å gjøre fratrukk for renteutgifter.

Nye regler for utregning av barnebidrag ble innført fra og med 1. oktober 2003. Mottatte barnebidrag ble fra denne datoen skattefrie inntekt. Fra og med 2004 omfatter inntektsstatistikken kun mottatte barnebidrag som er underlagt offentlig avtale. Mottatte barnebidrag gjennom private avtaler inngår ikke.

Skattefrie leieinntekter, som utleie av bolig når eieren har brukt minst halvparten av den til egen bolig, inngår ikke i inntektsstatistikken. En del kommunale ytelser inngår heller ikke i inntektsbegrepet, som f.eks. kommunal bostøtte eller kommunal kontantstøtte. Det er heller ikke gjort fratrukk for kommunal eiendomsskatt.

2.3. Inntekt justert for husholdningsstørrelse ved bruk av forbruksvekter

Hvis man ønsker å måle inntektsnivået til en enkeltperson, er det naturlig å ta utgangspunkt i den samlede inntekten til husholdningen personen tilhører. En husholdning består av én eller flere personer med ulikt inntektsnivå. I mange husholdninger bor det i tillegg barn eller andre personer som ikke har egen inntekt, men som blir forsørget av de andre husholdningsmedlemmene. En person som har lav eller ingen egen inntekt, kan fortsatt ha et høyt inntektsnivå, avhengig av inntektene til de andre husholdningsmedlemmene.

For å kunne sammenligne den økonomiske velferden til husholdninger av ulik type og størrelse er det vanlig å justere inntekten ved hjelp av såkalte forbruksvekter. Slik kan man regne ut hvor stor inntekt en husholdning på for eksempel fire personer må ha, for å ha samme levestandard eller økonomisk velferd som en enslig person. Ved forbruksvekting tar man hensyn til at en husholdning som består av flere personer har flere utgifter, men også kan nyte godt av stordriftsfordeler som at flere personer deler på utgifter til TV, internett og andre forbruksvarer.

Når slike forbruksvekter blir brukt, forutsetter man at hele husholdningsinntekten blir likt fordelt på alle husholdningsmedlemmene. Det er derimot ikke sikkert at dette er en fullt ut korrekt antakelse. Resultater fra undersøkelsen om økonomi og levekår i Europa (EU-SILC) i 2010, viser at rundt 60 prosent av norske parhusholdninger anser alle husholdningsinntektene som felles økonomiske ressurser for hele husholdningen, en fjerdedel anser kun en del av inntektene som felles for hele husholdningen, mens rundt 15 prosent mener at enhver inntekt tilhører kun den personen som mottok denne inntekten. Det er i underkant av en tiendedel som holder egen inntekt helt adskilt fra resten av husholdningen, og denne andelen er noe større blant lavinntektshusholdninger. Videre mener 80 prosent av parhusholdningene at beslutninger om pengebruk generelt sett blir tatt av begge parter i husholdningen. Dette gjelder spesielt avgjørelser som går på å låne penger, bruke sparepenger og foreta dyre innkjøp av varige forbruksgoder. Det er noe mindre andeler som mener de tar felles beslutninger om daglige innkjøp og innkjøp for barna – det er en tendens til at kvinner i større grad bestemmer over disse innkjøpene enn menn (Eurostat, 2016).

Undersøkelsen viser også at nesten 70 prosent oppga at de selv kunne avgjøre sitt eget personlige forbruk, men denne andelen var en god del mindre blant dem som

tilhørte lavinntektshusholdninger, på i underkant av 50 prosent. Det var også færre som mente at de fritt kunne velge å bruke penger på barna blant lavinntekts-husholdningene enn i befolkningen generelt (Eurostat, 2016). En undersøkelse om norske lavinntektsfamilier mellom 2000 og 2009, viste at svært få foreldre som slet med å få endene til å møtes, valgte å bruke mindre penger på barna, men heller reduserte daglige utgifter og eget personlig forbruk (Sandbæk & Pedersen, 2010).

I det datagrunnlaget som er benyttet her har vi imidlertid ingen opplysninger om den interne fordelingen av inntektene innen husholdningen.

Det finnes i dag flere måter å beregne forbruksvekter på, og det er ingen enighet om hvilken metode som er den beste. I denne rapporten har vi valgt å bruke den såkalte «modifiserte» OECD-skalaen, eller EU-skalaen, som er den som oftest benyttes i Europa i dag. I statistikkbanken på SSBs hjemmesider³ kan man også finne inntektsdata der den «gamle» OECD-skalaen benyttes, en skala som også ble brukt i tidligere utgaver av denne rapporten.

Inntekt per forbruksenhet ved bruk av EU-skalaen beregnes ved å dele husholdningens samlede inntekt etter skatt på forbruksvekten. Forbruksvekten beregnes slik at første voksne husholdningsmedlem får vekt lik 1,0, mens neste voksne får vekt lik 0,5 og alle barn vekt lik 0,3. Etter denne ekvivalensskalaen trenger derfor en familie på to voksne og to barn en samlet inntekt etter skatt tilsvarende 2,1 ganger inntekten til en aleneboende for å ha samme levestandard, som vist i tabell 2.3.1.

Tabell 2.3.1 Forbruksvekt og samlet husholdningsinntekt etter skatt som gir lik ekvivalensinntekt per forbruksenhet, etter antall personer i husholdningen. EU-skala

Husholdningsstørrelse	Forbruksvekt	Samlet husholdningsinntekt etter skatt som gir lik ekvivalensinntekt per forbruksenhet (kroner)
1 voksen	1,0	369 000
2 voksne	1,5	554 000
2 voksne og 1 barn	1,8	664 000
2 voksne og 2 barn	2,1	775 000
2 voksne og 3 barn	2,4	886 000
1 voksen og 1 barn	1,3	480 000
1 voksen og 2 barn	1,6	590 000
1 voksen og 3 barn	1,9	701 000

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger 2017, Statistisk sentralbyrå

For å illustrere hvor stor inntekt de ulike husholdningene må ha for å ha like stor økonomisk velferd som en enslig person, er det i tabell 2.3.1 tatt utgangspunkt i median inntekt etter skatt per forbruksenhet i 2017, som var 369 000 kroner. Hvis for eksempel en husholdning som består av to voksne personer skal ha denne inntekten per forbruksenhet, må husholdningen ha en samlet inntekt etter skatt på 554 000 kroner (369 000 kroner * 1,5). Hadde man ikke tatt hensyn til stordriftsfordeler ved større husholdninger, måtte denne husholdningen hatt dobbelt så stor inntekt som en enslig husholdning, som ville ha tilsvart 738 000 kroner.

³<https://www.ssb.no/statistikkbanken/selecttable/hovedtabellHjem.asp?KortNavnWeb=ifhus&CMSSubjectArea=inntekt-og-forbruk&checked=true>

2.4. Definisjon av lavinntektsgrense (årlig og vedvarende)

En lavinntektsgrense kan defineres på ulike måter, og er ofte basert på enten en *absolutt* tilnærming eller en *relativ* tilnærming.

I en absolutt tilnærming tar man utgangspunkt i det pengebeløpet som kreves for å skaffe seg et utvalg av basisvarer, for eksempel matvarer som regnes som ernæringsmessig nødvendig. Det blir også gjort tillegg for nødvendige utgifter til husleie, klær mv. Det mest kjente eksemplet på en absolutt definisjon av lavinntekt er den amerikanske fattigdomsgrensen. Den ble utviklet tidlig på 1960-tallet og tok utgangspunkt i det gjennomsnittlige inntektsnivået til en husholdning med to barn som brukte 30 prosent eller mer av det totale forbruket på matvarer (Dalaker, 1999). En slik lavinntektsgrense skal i utgangspunktet være absolutt, dvs. at dette beløpet bare skal justeres hvert år for prisstigning. Imidlertid vil det også her foreligge et subjektivt element. Varer som tidligere ble betraktet som luksus, kan i dag bli regnet som nødvendighetsartikler. Telefon, TV og internettilknytning kan være eksempler på slike varer og tjenester. Den amerikanske fattigdomsgrensen har blant annet blitt kritisert for at den ikke tar hensyn til at forbruksmønsteret har endret seg over tid, og for at den i stor grad gjenspeiler forbruksmønsteret slik det var i 1950-tallets USA (Citro & Michael, 1995).

I en relativ tilnærming unngår man å måtte foreta subjektive valg vedrørende hvilke nødvendighetsartikler som skal inngå i beregningen av lavinntektsgrensen. I denne metoden er det vanlig å benytte det generelle inntektsnivået i landet som referanse. Man tar da ofte utgangspunkt i medianinntekten for hele befolkningen. Medianinntekten er det inntektsbeløpet som deler en gruppe i to like store halvdel, etter at inntekten er sortert stigende (eller synkende). Det vil altså være like mange personer med en inntekt over som under medianinntekten. Tabell 2.2 viser medianinntekten per forbruksenhet for hele befolkningen i perioden 1996-2017 etter EU-skalaen, i både løpende og faste kroner.

Personer med en inntekt under ulike avstander til medianinntekten defineres som å tilhøre lavinntektsgruppen. Lavinntektsgrensen settes vanligvis til 50 eller 60 prosent av medianinntekten. Dette er en metode som ofte benyttes i internasjonale studier, for eksempel av (OECD, 2011), (Eurostat, 1998) og analyser som benytter Luxembourg Income Study (LIS), for eksempel (Atkinson, Rainwater, & Smeeding, 1995). I motsetning til en absolutt tilnærming vil en relativ tilnærming føre til at dersom det generelle inntektsnivået i befolkningen øker, må også husholdningsinntektene til personene nederst i fordelingen øke tilsvarende for at det ikke skal bli flere med lav inntekt.

Men også en relativ tilnærming reiser flere begrepsmessige problemer. En innvending som ofte nevnes, er at dette vel så mye er et mål for inntektsfordeling heller enn for lavinntekt eller fattigdom, og at valg av relativ avstand til det generelle inntektsnivået (f.eks. 50 prosent) er høyst vilkårlig (Pedersen & Smith, 1998), (Bradshaw, 2000), (Aaberge, R.; Atkinson, A. B., 2013).

I denne rapporten vil det hovedsakelig bli benyttet en relativ tilnærming til definisjonen av lavinntekt. Ettersom datagrunnlaget er inntekt, og ikke forbruk, har vi ingen muligheter til å konstruere lavinntektsgrenser basert på budsjettandeler. Vi har videre valgt å benytte medianen, heller enn gjennomsnittet, som mål på det generelle inntektsnivået. Selv om gjennomsnittet gjerne er lettere å forholde seg til for folk flest, er medianen et mer robust mål ettersom den i mindre grad blir påvirket av få observasjoner med svært høye eller lave inntekter.

I rapporten brukes lavinntektsgrensen som i dag benyttes av EU, det vil si at lavinntektsgrensen settes lik 60 prosent av medianinntekten for alle personer, etter å

ha korrigert for ulikheter i husholdningsstørrelse ved hjelp av forbruksvekter (eventuelt ekvivalensskala) etter EU-skalaen. Tabell 2.4.1 viser median inntekt etter skatt etter denne metoden, både årlig og for treårsperioder.

Tabell 2.4.1 Årlig median inntekt etter skatt per forbruksenhet og gjennomsnittlig årlig median inntekt etter skatt per forbruksenhet. Løpende og faste priser. 1996-2017. Kroner

	Løpende priser	Faste priser (2017-kroner)
Årlig median inntekt etter skatt per forbruksenhet		
1996	148 000	229 000
1997	155 000	235 000
1998	167 000	247 000
1999	179 000	257 000
2000	187 000	262 000
2001	198 000	268 000
2002	208 000	279 000
2003	213 000	279 000
2004	219 000	286 000
2005	231 000	296 000
2006	242 000	304 000
2007	262 000	327 000
2008	283 000	339 000
2009	287 000	336 000
2010	296 000	339 000
2011	309 000	349 000
2012	322 000	361 000
2013	335 000	368 000
2014	346 000	373 000
2015	353 000	373 000
2016	359 000	366 000
2017	369 000	369 000
Gjennomsnittlig median inntekt etter skatt per forbruksenhet for treårsperioder		
1996-1998		237 000
1997-1999		246 000
1998-2000		255 000
1999-2001		262 000
2000-2002		269 000
2001-2003		275 000
2002-2004		281 000
2003-2005		287 000
2004-2006		295 000
2005-2007		309 000
2006-2008		323 000
2007-2009		334 000
2008-2010		338 000
2009-2011		341 000
2010-2012		350 000
2011-2013		360 000
2012-2014		367 000
2013-2015		371 000
2014-2016		370 000
2015-2017		369 000

Kilde: Inntekts- og formuesundersøkelsen for husholdninger (1996 - 2003) og inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger (2004 -), Statistisk sentralbyrå

I tabell 2.4.2 presenteres årlige lavinntektsgrenser for ulike typer husholdninger i 2017, og der lavinntektsgrensene beregnes til henholdsvis 50 og 60 prosent av median inntekt etter skatt per forbruksenhet, etter EU-skalaen. Som vist i tabellen gir det vesentlig utslag på lavinntektsgrensen om det er 50 prosent eller 60 prosent av medianinntekten som settes som grense. Ved bruk av 60 prosent blir lavinntektsgrensen 20 prosent høyere. For eksempel er lavinntektsgrensen for en enslig person 184 400 kroner når 50 prosent benyttes, mens lavinntektsgrensen ved bruk av 60 prosent var 221 300 kroner samme år.

Tabell 2.4.2 Lavinntektsgrenser i kroner (årsinntekt), basert på ulike avstander til medianinntekt etter skatt (EU-skala). Ulike husholdningstyper. 2017

	Lavinntektsgrense		Forbruksvekt
	50 prosent av medianinntekt (kroner)	60 prosent av medianinntekt (kroner)	
Enslig	184 400	221 300	1,0
Enslig forsørger			
med 1 barn	239 700	287 700	1,3
med 2 barn	295 100	354 100	1,6
med 3 barn	350 400	420 500	1,9
Par uten barn	276 600	331 900	1,5
Par			
med 1 barn	331 900	398 300	1,8
med 2 barn	387 300	464 700	2,1
med 3 barn	442 600	531 100	2,4
med 4 barn	497 900	597 500	2,7

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå

Utvikling i lavinntekt basert på tverrsnittsdata (ett bestemt år), gir begrenset informasjon om hvor lenge en tilstand varer, som for eksempel om lavinntekt er et kronisk eller forbigående fenomen. Tidligere undersøkelser har vist at det kan være betydelige forskjeller med hensyn til hvilke grupper av befolkningen som har størst sannsynlighet for å ha vedvarende lavinntekt (se for eksempel Andersen m.fl. 2003). Noen grupper vil bare kortvarig ha lavinntekt, for eksempel på grunn av underskudd i næring eller tap ved salg av aksjer et år, mens andre grupper kan ha langt større vansker med å forbedre sin økonomiske situasjon over tid.

I kapittel 4 gjøres det mer rede for hvordan man ved hjelp av paneldata kan følge utviklingen til de samme individene over flere år for å avdekke hvor mange som har såkalt vedvarende lavinntekt, sammenlignet med hvor mange som bare årlig befinner seg i lavinntektsgruppen.

Vedvarende lavinntekt er i denne rapporten hovedsakelig definert som det å ha en inntekt etter skatt per forbruksenhet som i gjennomsnitt over en periode på tre år, er lavere enn den gjennomsnittlige lavinntektsgrensen for de samme årene. Tabell 2.4.1 viser for eksempel at mediangjennomsnittet basert på EUs ekvivalensskala var på 369 000 (2017-kroner) for årene 2015-2017. Alle personer med en gjennomsnittlig årlig ekvivalentinntekt under 221 500 kroner (60 prosent av 369 000 kroner) i denne treårsperioden, vil dermed tilhøre gruppen med vedvarende lavinntekt.

2.5. Indikatorer basert på inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger

I tillegg til å vise forekomsten av lavinntekt, skal vi også trekke inn andre indikatorer som kan beskrive levekårsutviklingen for ulike grupper i samfunnet. I kapittel 5, samt i vedlegg B og på SSBs websider presenteres følgende indikatorer (indikatorerne gis både for hele gruppen og for de med lavinntekt i gruppen):

Yrkestilknytning

Andel personer i husholdninger uten noen yrkestilknyttede

I inntekts- og formuesstatistikken for husholdninger, regnes yrkestilknyttede personer som personer som har en samlet yrkesinntekt (summen av lønnsinntekt og netto næringsinntekt) større enn to ganger folketrygdens grunnbeløp (G), som tilsvarte 186 562 kroner i gjennomsnitt i 2017.

Denne definisjonen skiller seg fra begrepet *tilknytning til arbeidslivet* som brukes i analyser basert på levekårsundersøkelsen i denne rapporten (se kapittel 2.6). Den skiller seg videre fra begrepet *sysselsatt* i SSBs arbeidsmarkedsstatistikk, som teller

personer som utførte inntektsgivende arbeid av minst én times varighet i referanse-uka/-dagen, og samsvarer heller ikke nødvendigvis med NAVs definisjon av sysselsatte eller yrkestilknyttede.

Andel personer som tilhører husholdninger der yrkesinntekt er største husholdningsinntekt

Summen av lønnsinntekt og netto næringsinntekt utgjør husholdningens største inntektskilde.

Utdanning

Andel personer som tilhører en husholdning hvor hovedinntektstaker kun har grunnskole eller lavere som høyeste fullførte utdanning

Fra og med 2011 er det i statistikken over befolkningens høyeste utdanning (BHU) inkludert resultater fra spørreundersøkelsen om utdanning⁴ fullført i utlandet. Denne spørreundersøkelsen førte til at andelen uoppgitt i BHU ble redusert fra om lag 43 prosent til 20 prosent. Dette gjør det problematisk å sammenligne utviklingen for denne indikatoren med tall før 2011.

Andel personer som tilhører en husholdning hvor hovedinntektstaker har uoppgitt utdanningsnivå

Ytelser fra folketrygden

Andel av samlet husholdningsinntekt som består av ytelser fra folketrygden

Samlebegrepet «ytelser fra folketrygden» inkluderer her ulike stønader, trygder og pensjoner som alderspensjon, arbeidsavklaringspenger, uføretrygd, barnpensjon, forsørgertillegg, gjenlevendepensjon og overgangsstonad (f.o.m. 2016).

Andel personer som tilhører en husholdning som mottar bostøtte

Økonomisk utsatthet:

I utgangspunktet kan alle personer over 18 år, eller under 18 år med egne barn, og med et inntekts- og formuesnivå under en viss grense søke om bostøtte (Husbanken, 2019). I inntekts- og formuesstatistikken inngår kun bostøtte fra Husbanken, og kommunal bostøtte er dermed ikke inkludert.

Andel personer som tilhører en husholdning som mottar sosialhjelp

Økonomisk sosialhjelp er stønad til livsopphold gitt etter sosialtjenesteloven. Dette er en behovsprøvd stønad som skal sikre et forsvarlig livsopphold til personer som ikke selv kan sørge for sitt livsopphold gjennom arbeid eller ved å gjøre gjeldende økonomiske rettigheter. Stønad er ment å være midlertidig, og skal ha som siktemål å gjøre mottakeren selvhjulpent.

Andel personer som tilhører en husholdning som mottar både bostøtte og sosialhjelp

Rente- og gjeldsbelastning

Andel personer som tilhører en husholdning med stor rentebelastning

En husholdning regnes som å ha stor rentebelastning når samlede renteutgifter utgjør mer enn 15 prosent av husholdningens samlede inntekt før skatt.

Andel personer som tilhører en husholdning med stor gjeldsbelastning

En husholdning regnes som å ha stor gjeldsbelastning når samlet gjeld er mer enn tre ganger så høy som husholdningens samlede inntekt før skatt.

Formue og gjeld

Andel personer som tilhører en husholdning som eier egen primærbolig

Primærbolig er den boligen der man har sitt hjem ved utgangen av inntektsåret. Man kan bare eie én primærbolig. Våningshus på gårdsbruk blir ikke regnet som primærbolig i inntekts- og formuesstatistikken.

Inntektsfordeling

Gini-koeffisienten

Dette er et ulikhetsmål som baser seg på forholdet mellom den kumulative andelen av befolkningen rangert etter størrelsen på inntekt etter skatt per forbruksenhet (målt etter EU-skalaen) og den kumulative andelen av totalinntekten de disponerer. Størrelsen på koeffisienten representerer den andelen av totalinntekten som må fordeles for å oppnå full likhet. Gini-koeffisienten kan variere fra 0 (fullstendig

⁴ <http://www.ssb.no/utdanning/artikler-og-publikasjoner/undersokelse-om-utdanning>

likhet) til 1 (maksimal ulikhet), hvor 0 indikerer at alle innbyggerne har akkurat like stor inntekt, mens tallverdien 1 indikerer at én person eier all inntekt.

S80/S20 Ulikhetsmålet S80/S20 gir forholdstallet mellom gjennomsnittlig inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala) til den femtedelen (20 prosent) av befolkningen med aller høyest inntekt og gjennomsnittsinntektene til den femtedelen (20 prosent) som har lavest inntekt.

P90/P10 Ulikhetsmålet P90/P10 gir forholdstallet mellom inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala) til den personen i fordelingen som har høyere inntekt enn 90 prosent av alle andre (P90) og inntekten til den personen som har lavere inntekt enn 90 prosent av alle andre (P10). Fordelen med dette målet i forhold til S80/S20 er at det i mindre grad blir påvirket av observasjoner med svært høye (eller lave) beløp.

2.6. Indikatorer basert på levkårsundersøkelsen

Boligtype og -standard

Småhus Småhus omfatter rekke- og kjedehus, tomannsbolig og terrassehus.

Bor i husholdning som eier Personer som bor i husholdning som eier boligen sin som selveier eller gjennom andels- eller aksjeselskap.

Bor trangt Aleneboende bor trangt hvis de bor i en bolig med bare ett beboelsesrom. Personer i flerpersonhusholdninger bor trangt hvis husholdningen består av flere personer enn antallet beboelsesrom. Kjøkken, bad, entre eller små rom under 6 kvm regnes ikke som beboelsesrom.

Bor svært romslig Personer bor svært romslig dersom husholdningen har minst tre beboelsesrom mer enn antallet personer i husholdningen. Kjøkken, bad, entre eller små rom under 6 kvm regnes ikke som beboelsesrom.

Redusert boligstandard Personer som har oppgitt at de har ett eller flere av de følgende fire boligproblemene: bolig med råte eller fukt, bolig utsatt for støy, bolig utsatt for forurensning, eller bolig i område med kriminalitet, vold eller hærverk. Disse er definert under.

Bolig med råte og fukt Personer som svarer at det er råte i vinduer eller gulv, at det er tak som lekker, eller fukt i vegger eller gulv der de bor.

Bolig utsatt for støy Personer som svarer at de har problemer med støy fra naboer eller annen støy utenfra, f.eks. fra trafikk, industri eller anlegg.

Bolig utsatt for forurensning Personer som svarer at de har problemer med støv, lukt eller annen forurensning ved boligen på grunn av trafikk eller industri.

Bolig i område med kriminalitet, vold og hærverk Personer som svarer at de har problemer med kriminalitet, vold eller hærverk i boområdet.

Boligareal Dette er det totale arealet innenfor boligens yttervegger. I kjeller og på loft regnes bare beboelsesrom med.

Boligareal per person Boligareal fordelt på antall personer i husholdningen.

Boligøkonomi

Årlig husleie Gjennomsnittlig årlig husleie for leiere. Leiere som leier gratis er også medregnet i gjennomsnittet.

Høy boutgiftsbelastning Husholdninger hvor samlede utgifter til boliglån og husleie (som definert under) utgjør mer enn 25 prosent av husholdningens samlede inntekt etter skatt. (Samlede utgifter til boliglån og husleie omfatter: renter og avdrag knyttet til boliglån, fellesutgifter for andelseiere, husleie for leiere, inkludert utgifter til garasje og felles vaskekjeller og lignende, i løpet av et år. Utgifter til oppvarming og elektrisitet tas ikke med hvis mulig).

Lav boutgiftsbelastning Husholdninger hvor samlede utgifter til boliglån og husleie (som definert under) utgjør mindre enn 10 prosent av husholdningens inntekt etter skatt. (Samlede utgifter til boliglån og husleie omfatter: renter og avdrag knyttet til boliglån, fellesutgifter for andelseiere, husleie for leiere, inkludert utgifter til garasje og felles vaskekjeller og lignende, i løpet av et år. Utgifter til oppvarming og elektrisitet tas ikke med hvis mulig.)

Betalingsvansker

Betalingsproblemer Personer som svarer bekreftende på at det i løpet av de siste 12 måneder har hendt at husholdningen har vært ute av stand til å betale husleie eller fellesutgifter/boliglån/elektrisitet og kommunale avgifter/andre lån, herunder avbetalingslån.

Vanskelig eller svært vanskelig å få endene til å møtes Personer som svarer vanskelig eller svært vanskelig på spørsmålet 'Tenk på din samlede inntekt (aleneboende)/den samlede inntekten til alle i husholdningen (flerpersonshusholdninger). Hvor lett eller vanskelig er det for deg/dere 'å få endene til å møtes' med denne inntekten?'

Materielle goder

Mangler minst en materiell gode Personer som ikke har råd til ett eller flere av de følgende materielle godene:

- ikke råd til å holde boligen passe varm
- ikke råd til å spise kjøtt eller fisk annenhver dag
- ikke råd til å gå til tannlege
- ikke råd til å bytte ut utslitte møbler
- ikke råd til å ha internett
- ikke råd til å erstatte utslitte klær
- ikke råd til å ha/disponere privatbil

Sosiale goder

Mangler minst en sosial gode Personer som ikke har råd til ett eller flere av de følgende sosiale godene:

- ikke råd til en ukes ferie i løpet av et år
- ikke råd til å bruke litt penger på seg selv en gang i uken
- ikke råd til å delta i regelmessige fritidsaktiviteter
- ikke råd til å spise eller drikke ute med venner eller familie minst en gang i måneden

*Ikke råd til...
...en ukes ferie* Personer som ikke har råd til å betale for en ukes ferie utenom hjemmet i året. Ferie utenom hjemmet omfatter også opphold på hytte eller hus som brukes som feriebolig eller opphold hos venner og familie.

...å bruke litt penger på seg selv en gang i uken Personer som ikke har råd til å bruke litt penger på seg selv, for eksempel til å kjøpe et blad, en liten gave, noe å spise eller lignende, en gang i uken.

...å delta i regelmessige fritidsaktiviteter Personer som ikke har råd til å delta i regelmessige fritidsaktiviteter, for eksempel trene eller delta i organisasjoner eller foreninger, gå på kino, konsert eller lignende.

Helse*Kronisk sykdom*

Personer som har svart bekreftende på spørsmål om de har noen langvarige sykdommer eller helseproblemer, eller plager som følge av sykdom eller skade. I levekårsundersøkelsen om helse stilles det flere spørsmål for å fange opp kronisk syke, hvilket resulterer i en vesentlig større andel med kronisk sykdom. Resultatene her kan derfor ikke sammenlignes med resultatene fra helseundersøkelsene. Forskjellene mellom grupper vil likevel være interessante.

Nedsatt funksjonsevne

Personer med kronisk sykdom som skaper noen eller store begrensninger i å utføre alminnelige hverdagsaktiviteter, og hvor begrensningene har vart i minst seks måneder.

Tilknytning til arbeidslivet

I Levekårsundersøkelsen EU-SILC blir yrkestilknytning beregnet på en annen måte enn i inntekts- og formuesstatistikken (se kapittel 2.5), og her registreres hovedaktivitet for hver måned i kalenderåret. Yrkesaktivitet regnes som hovedaktivitet hvis personen hadde inntektsgivende arbeid i flertallet av ukene i måneden. Hvis ikke er hovedaktivitet selvdefinert. Kategoriene for hovedaktivitet er ansatt på heltid, ansatt på deltid, selvstendig på heltid, selvstendig på deltid, arbeidsledig, pensjonist/uføretrygdet, elev/student, annen inaktiv og i militærtjeneste. Disse opplysningene er registrert for alle voksne i husholdningen. De gir grunnlag for alle indikatorene på tilknytning til arbeidslivet, med unntak av indikatoren: husholdninger med hovedinntekt fra næringsvirksomhet.

Antall helårs yrkesaktive i husholdningen

Antall voksne i husholdningen som har oppgitt at deres hovedaktivitet i alle årets måneder har vært ansatt eller selvstendig enten på heltid eller deltid.

Antall måneder med heltids yrkesaktivitet i husholdningen

Dette er summen av antall måneder der hovedaktivitet er oppgitt som ansatt eller selvstendig på heltid for alle voksne i husholdningen.

Antall måneder med deltids yrkesaktivitet i husholdningen

Definisjon tilsvarende heltids yrkesaktivitet.

Antall måneder med arbeidsledighet i husholdningen

Definisjon tilsvarende heltids yrkesaktivitet.

2.7. Ulike lavinntektsgrupper

De ulike indikatorene som er nevnt ovenfor gis for følgende (lavinntekts)grupper:

1) Barn og barnefamilier

Ulike barnefamilier med yngste barn i alderen 0-17 år:

- Enslig forsørger: Mor eller far med yngste barn 0-17 år. Enslig forsørger refererer til om forelderen lever i et parforhold eller ikke, og ikke forsørgerstatus. Barn plasseres i den husholdningen der de har folkeregistret adresse ved utgangen av året.
- Par med barn under 18 år. I levekårsdelene ser vi på barnefamilier med lav inntekt (1. kvintil). Dette er par med barn, der yngste barn er i alderen 0-17 år, som tilhører den femtedelen (første kvintil) av barnefamilier med lavest inntekt etter skatt per forbruksenhet.

2) Aleneboende

Aleneboende deles opp i aldersgruppene under 35 år (studenter er forsøkt utelatt i denne aldersgruppen), 35-49 år, 50-66 år og 67 år og eldre. I tillegg vises tall fordelt på kjønn for siste tilgjengelige årgang. I levekårsdelen skilles det bare mellom aleneboende under 35 år og 35 år og eldre, og her er ikke studenter utelatt i noen av gruppene.

3) Mottakere av sosialhjelp og kvalifiseringsstønad

Sosialhjelpsmottakere er personer som har mottatt økonomisk sosialhjelp etter sosialtjenesteloven i løpet av året. Aleneboende sosialhjelpsmottakere og langtidsmottakere av sosialhjelp er skilt ut som egne undergrupper i inntektsdelen av rapporten, men disse gruppene er ikke gjensidig utelukkende. Langtidsmottakere er definert som personer som står registrert med mottatt sosialhjelp i minst 6 av årets 12 måneder. I delkapitlene basert på levekårsundersøkelsen er sosialhjelpsmottakere definert som personer som bor i husholdninger der en eller flere personer mottok sosialhjelp året før datainnsamling.

Mottakere av kvalifiseringsstønad er personer som har deltatt i kvalifiseringsprogram etter sosialtjenesteloven og mottatt tilhørende stønaden (kvalifiseringsstønad) i løpet av året. Kvalifiseringsstønad ble gradvis innført fra november 2007. I denne rapporten gis det tall for denne gruppen fra og med inntektsåret 2010.

4) Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre

Innvandrere defineres som personer født i utlandet av to utenlandskfødte foreldre, og som har fire utenlandskfødte besteforeldre. Norskfødte med innvandrerforeldre regnes som personer født i Norge av to utenlandskfødte foreldre og fire utenlandskfødte besteforeldre.

Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre deles opp etter landbakgrunn i to hovedgrupper:

- EU/EØS, Sveits, USA, Canada, Australia og New Zealand (EU/EØS etc.)
- Afrika, Asia, Latin-Amerika, Europa utenom EU/EØS/Sveits og Oseania utenom Australia og New Zealand (Afrika, Asia etc.)

Det gis også egne tall for personer som tilhører en husholdning der hovedinntektstaker har flyktningbakgrunn, og herav de som i tillegg tilhører husholdninger som mottar introduksjonsstønad. *Personer med flyktningbakgrunn* inkluderer alle personer som selv er kommet som flyktninger til Norge, samt innvandrere som kom som familieinnvandrere til disse. Når vi ser på *personer med flukt som første innvandringsgrunn*, ser vi bare på personer som selv kom som flyktninger, og inkluderer da ikke familieinnvandrere til flyktninger.

I inntektsdelen er personer som tilhører husholdninger der hovedinntektstaker er student ekskludert fra gruppen innvandrere (samt herav personer med flyktningbakgrunn) og norskfødte med innvandrerforeldre. I levekårsdelen er studenter inkludert, og her ser vi bare på personer som selv er innvandrere.

5) Aleneboende med minste pensjonsnivå

Det skilles mellom aleneboende minstepensjonister med minste alderspensjonsytelse og aleneboende uføretrygdede med minste ytelse for uføretrygd.

6) Etterlattepensjonister

Etterlattepensjonister er personer som har mottatt etterlattepensjon fra folketrygden i løpet av året, og er gjenlevende etter ektefelle eller samboer.

7) Uføretrygdede

Uføretrygdede er personer i alderen 18-67 år og som har mottatt uføretrygd fra folketrygden i løpet av året som følge av at inntektsevnen er varig nedsatt med en viss grad på grunn av varig sykdom, skade eller lyte. Før 2015 ble denne gruppen kalt uførepensjonister.

8) Personer med nedsatt arbeidsevne

I denne rapporten brukes litt ulike definisjoner på personer med nedsatt arbeidsevne etter hvilken statistikk vi henter tallene fra. I tallene som kommer fra inntekts- og formuesstatistikken for husholdninger skilles det mellom personer med nedsatt arbeidsevne som har mottatt arbeidsavklaringspenger (AAP) i desember samme inntektsår og personer med nedsatt arbeidsevne som ikke har mottatt AAP. Ikke alle som er registrert med nedsatt arbeidsevne hos NAV, mottar arbeidsavklaringspenger. Arbeidsavklaringspenger er en ytelse for personer med redusert arbeidsevne på minst 50 prosent.

I tallene fra Levekårsundersøkelsen EU-SILC har man ikke mulighet til å skille ut de som har fått nedsatt arbeidsevne men som ikke har mottatt AAP. I disse tallene består gruppen derfor kun av personer som har mottatt arbeidsavklaringspenger i løpet av inntektsåret. I årene forut for 2010 er gruppen definert som dem som mottok rehabiliterings- eller attføringspenger.

Tallene i denne rapporten bygger på statistikk fra 2017 og tidligere, og blir dermed ikke påvirket av nye regler for arbeidsavklaringspenger som ble innført i 2018.

9) Langtidsledige

Langtidsledige er personer som har vært registrert helt arbeidsledige i minst 6 måneder sammenhengende i løpet av året. Denne definisjonen skiller seg fra NAVs definisjon av langtidsledige, som omfatter helt ledige som har hatt en sammenhengende ledighetsperiode på minst 26 uker.

10) Mottakere av supplerende stønad

Ordningen med supplerende stønad trådte i kraft 1. januar 2006 og skal sikre en minsteinntekt for personer som har fylt 67 år og bor i Norge, men har kort botid, slik at de ikke har kunnet tjene opp tilstrekkelige alderspensjonsrettigheter i folketrygden.

Referansegruppe og studenter

For alle tabeller gis det som referanse tall for hele befolkningen. Referansegruppen for inntektsstatistikken er hele befolkningen, eksklusive studenter. Indikatorene fra inntektsstatistikken gis gjennomgående for alle personer tilhørende husholdninger hvor hovedinntektstaker tilhører en av gruppene ovenfor. Med hovedinntektstaker menes den personen med høyest registrert samlet inntekt i husholdningen. Indikatorer for levekår er basert på at personen selv tilhører gruppene ovenfor. Levekårsindikatorene vises for alle, inkludert studenter.

Studenter er her definert som personer som ikke er yrkestilknyttet eller trygdemottaker og som mottar studielån. Personer som tilhører en husholdning der hovedinntektstakeren er student, er vanligvis ikke inkludert i tabellene i denne rapporten, siden studielån ikke regnes som inntekt. For noen av lavinntektsgruppene i denne rapporten vises likevel inntektsindikatorene for hele gruppen, inkludert studenter: Dette gjelder for eksempel for gruppen av barn 0-17 år, der foreldrene kan være studenter, personer som mottar sosialhjelp, personer som er langtidsledige mv. Dette er gjort for å i størst mulig grad belyse situasjonen til alle som befinner seg i denne spesifikke lavinntektsgruppen. I noen grupper, for eksempel aleneboende under 35 år, vil studentene utgjøre en betydelig andel av gruppen, og i dette tilfellet vil det være naturlig å utelate studenter når en vil

beskrive de økonomiske levekårene til denne gruppen. I tabeller over inntektsfordeling og ulikhet er studentene utelatt i samtlige grupper.

Det er viktig å være klar over at de ulike gruppene i denne rapporten ikke er gjensidig utelukkende, men i varierende grad overlapper hverandre. Vedleggstabellene A1 og A2 bakerst i rapporten gir en oversikt over i hvilken grad de ulike gruppene overlapper hverandre.

2.8. Web-ressurser

Mange av tallene som presenteres i denne rapporten er tilgjengelige på SSBs nettsider. Se samlesiden for Økonomi og levekår for lavinntektsgrupper 2019⁵, for videre henvisninger til aktuelle artikler, tabeller og andre nettsider som er relevante for dette temaet. Her er også mange av tidsseriene for ulike økonomiske indikatorer (som i tidligere utgaver av denne rapporten var lagt i vedlegg B) tilgjengelige.

⁵ <https://www.ssb.no/inntekt-og-forbruk/artikler-og-publikasjoner/okonomi-og-levekar-for-lavinntektsgrupper-2019>

3. Lavinntekt og inntektsfordeling

Jon Epland

Hovedpunktene i dette kapitlet kan oppsummeres ved:

- Andelen med relativ lavinntekt har økt hvert år siden 2010.
- Det er blitt færre eldre i lavinntektsgruppen, men flere barn og unge.
- Mange eldre i lavinntektsgruppen har formue.
- Inntektsforskjellene har økt etter 2009.

3.1. Innledning

I dette kapitlet ser vi nærmere på utviklingen i årlig lavinntekt i et lengre perspektiv. Siden andelen av befolkningen med lavinntekt - slik vi definerer lavinntekt her - i stor grad påvirkes av utviklingen i ulikhet, ser vi også på hva som har skjedd med inntektsfordelingen i samme periode.

Som omtalt i kapittel 2, benytter vi hovedsakelig en "relativ" definisjon av lavinntekt, der lavinntektsgrensen hele tiden ses i forhold til det som er den vanlige eller "typiske" inntekten i befolkningen. Men vi skal i tillegg trekke inn en "absolutt" tilnærming. Det kan være av interesse å beregne hvor mange som er i lavinntektsgruppen dersom en benytter en lavinntektsgrense basert på ett bestemt år i en periode på flere år, og deretter bare justerer denne lavinntektsgrensen for prisstigningen som har funnet sted i perioden. Vi ser også på hvordan antallet personer med lavinntekt påvirkes når en inkluderer formue i beregningen av lavinntekt.

I tillegg til å vise utviklingen for hele befolkningen i et lengre perspektiv, ser vi også på forekomsten av årlig lavinntekt innen ulike grupper av husholdninger, blant annet de gruppene som ble omtalt i kapittel 2. Vi vil blant annet belyse at for noen grupper vil andelen med lavinntekt variere etter hvordan vi definerer gruppen.

Når vi presenterer utviklingen i årlig lavinntekt, gjør vi dette ved hjelp av den lavinnteksdefinisjonen som i dag hyppigst benyttes i EU, det vil si at det beløpet som tilsvarer 60 prosent av median ekvivalentinntekt i befolkningen benyttes som en lavinntektsgrense. Det er her benyttet EUs ekvivalensskala, jamfør kapittel 2.2, som legger moderat vekt på husholdningenes stordriftsfordeler. I noen tilfeller benytter vi også en lavinntektsgrense som tilsvarer 50 prosent av medianinntekten.

I tillegg til å vise utviklingen for hele befolkningen, presenteres også utviklingen i lavinntekt der vi har utelatt personer i studenthusholdninger.⁶ Grunnen til dette er at studielån ikke defineres som inntekt ifølge inntektsstatistikken, slik at studenter ofte vil ha lave inntekter og dermed være overrepresentert i lavinntektsgruppen. Men siden det å ta utdanning kan ses på som en form for investering i framtidig inntekt, kan det hevdes at det er urimelig å betrakte studenter som en lavinntektsgruppe – ikke minst siden de fleste studentene bare kortvarig oppholder seg i lavinntektsgruppen (Epland, J.; Kiel, E.S.; Strøm, F., 2013). I tillegg tenderer antallet studenter å øke i perioder med svekkede konjunkturer, noe som kan påvirke andelen med lavinntekt.

Utviklingen i et 30 års perspektiv

Figur 3.1.1 viser utviklingen i årlig lavinntekt over en periode på tre tiår, fra 1986 til 2017. Som figuren viser hadde 11,2 prosent av befolkningen en husholdnings-

⁶ Studenthusholdninger er her definert som husholdninger der hovedinntektstaker verken er yrkestilknyttet eller trygdemottaker og som mottar studielån.

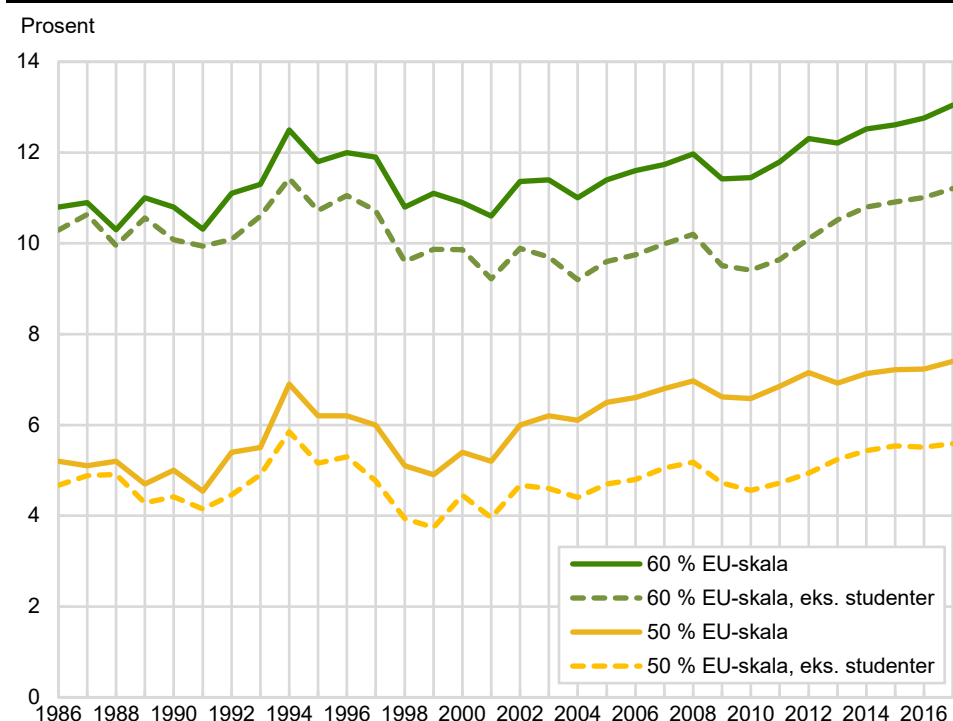
inntekt etter skatt per forbruksenhet som lå under 60 prosent av medianinntekten i befolkningen i 2017. Personer i studenthusholdninger er her utelatt. Settes lavinntetsgrensen noe lavere, tilsvarende 50 prosent av medianen, var andelen på 5,6 prosent.

Dersom også personer i studenthusholdninger regnes med, øker andelen med lavinntekt med nær 2 prosentpoeng, til henholdsvis 13,0 og 7,4 prosent. Denne avstanden har vært relativt stabil de siste årene, men har blitt større sammenlignet med hva den var på 1980- og 1990-tallet. Dette skyldes at det har blitt flere studenter de siste årene. Dermed vil de også utgjøre en større andel av lavinnteksgruppen.

Utviklingen i lavinntekt for årene mellom 1986 og 2017 har vært preget av svingninger. Andelen med lavinntekt økte fra 1986 og til midt på 1990-tallet. Dette var en periode preget av store problemer i norsk økonomi, der blant annet arbeidsledigheten økte betydelig. I takt med bedre tider etter 1995, faller også andelen personer i lavinntekts-hushold fram til om lag 2000. I påfølgende år økte andelen med lavinntekt sakte fram til 2009, der en på nytt ser en liten nedgang. Denne nedgangen skyldes delvis finanskrisen, som førte til en liten nedgang i medianinntekten i befolkningen. Dermed ble det også lettere for lavinntekts-husholdningene, der mange er stønadsmottakere og dermed i mindre grad utsatt for konjunktursvingninger, å holde tritt med den generelle inntektsveksten i samfunnet.

Etter 2010 har imidlertid andelen med lavinntekt økt for hvert år fram til 2017. Dette gjelder uansett om lavinntetsgrensen settes ved 50 prosent eller 60 prosent av medianinntekten.

Figur 3.1.1 Utviklingen i andelen personer med årlig lavinntekt. Andelen personer med ekvivalentinntekt under hhv. 50% og 60% av median ekvivalentinntekt (EU-skala). 1986-2017. Prosent

Kilde: Inntekts- og formuesundersøkelsen for husholdninger (1996 - 2003) og inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger (2004 -), Statistisk sentralbyrå.

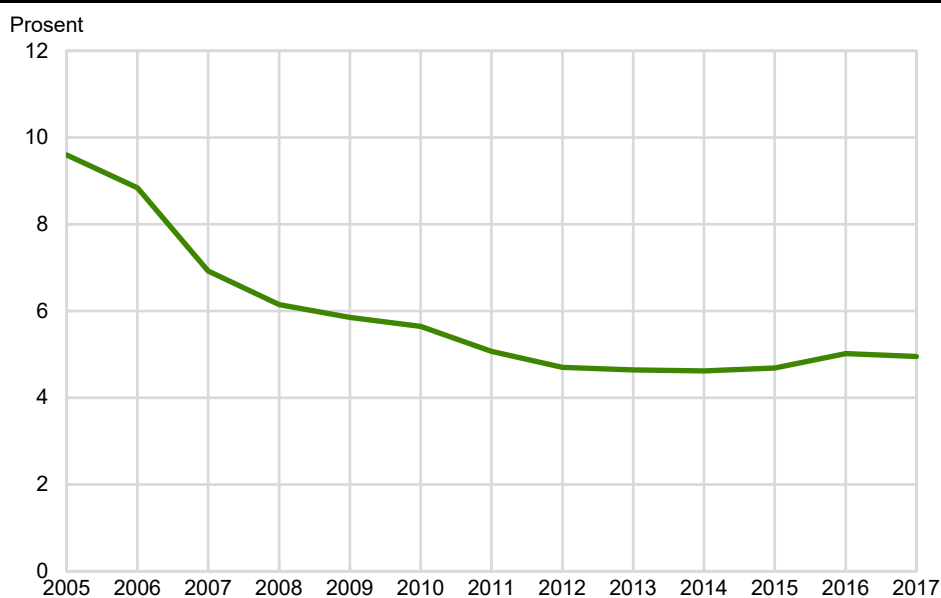
Utviklingen i «absolutt» lavinntekt

Vi har så langt definert lavinntekt basert på relative avstander til medianinntekten for det enkelte år. Men det er også nyttig å se på utviklingen i lavinntekt når en velger lavinntektsgrensen for ett bestemt år, og deretter bare korrigerer dette beløpet for prisstigningen i perioden. Med en slik «absolutt» definisjon av lavinntekt får en bedre fram hvordan inntektsutviklingen har vært for de med lav inntekt i perioden. Dersom for eksempel personene nederst i fordelingen har hatt en svakere inntektsutvikling i perioden enn den generelle prisveksten i samfunnet (det vil si den inflasjonsjusterte medianinntekten for ett bestemt år), vil dette føre til en økning i tallet på personer med «absolutt» lavinntekt.

Figur 3.1.2 viser utviklingen i lavinntekt mellom 2005 og 2017, men der vi nå benytter lavinntektsgrensen for år 2005 som referanse for alle påfølgende år. Figuren viser hvor mange personer som ville vært i lavinntektsgruppen de ulike årene dersom en tok utgangspunkt i det beløpet som var lavinntektsgrensen i 2005, og der denne inntektsgrensen kun er justert for prisstigningen i perioden.

Figuren viser at det skjer en betydelig reduksjon i andelen med lavinntekt, når vi benytter en «fast» lavinntektsgrense forankret til ett bestemt år, men dette gjelder først og fremst de første årene i perioden. Mellom 2005 og 2008 faller for eksempel andelen med lavinntekt fra 9,6 prosent til 6,2 prosent. Dette betyr at i denne perioden må gruppen av lavinntektshushold ha økt inntektene sine betydelig mer enn det som var prisveksten i samme periode, altså var realinntektsveksten sterk for denne gruppen i denne perioden. I påfølgende år har utviklingen gått noe saktere, men lavinntektsandelen faller videre til 4,6 prosent i 2013 og 2014. De siste årene har imidlertid andelen med lavinntekt basert på 2005-grensen økt på nytt, og ligger på 4,9 prosent i 2017. Dette betyr at de som ligger nederst i inntektsfordelingen ikke har hatt realinntektsvekst etter 2014.

Figur 3.1.2 Utviklingen i andelen personer¹ med årlig lavinntekt. Lavinntekt basert på inntektsgrenser for 2005². Prosent

¹ Personer i studenthusholdninger, er utelatt.

² Lavinntektsgrensen lik 60% av median ekvivalentinntekt i 2005 (EU-skala), justert for prisstigningen i etterfølgende år ved hjelp av konsumprisindeksen.

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå.

Lavinntektsgapet

Vi har nå beskrevet utviklingen i lavinntekt ved å tallfeste hvor stor andel i befolkningen som har årlig lavinntekt over tid. En slik opptelling av hvor mange personer som til enhver tid har lavinntekt gir nyttig informasjon om forekomsten av lavinntekt, om det blir flere eller færre med lavinntekt, men sier ingenting om inntektssituasjonen til de personene som befinner seg i lavinntektsgruppen. Det oppfattes for eksempel som problematisk dersom de «fattige» stadig blir fattigere, selv om tallet på «fattige» ikke endrer seg noe særlig. En måte å belyse inntektssituasjonen til de i lavinntektsgruppen på er å presentere «lavinntektsgapet», som er et mål på hvor mye inntekt personer i lavinntektsgruppen mangler for å bli løftet over lavinntektsgrensen.

Figur 3.1.3 viser lavinntektsgapet for perioden 2005 til 2017, og tar utgangspunkt i den «relative» definisjonen av lavinntekt. Vi definerer lavinntektsgapet på samme måte som (Eurostat, 2003), ved å ta utgangspunkt i den prosentvise forskjellen mellom det beløpet som tilsvarer medianinntekten (per forbruksenhet) til alle som befinner seg under lavinntektsgrensen og det beløpet som utgjør selve lavinntektsgrensen.⁷ Jo høyere inntektsnivå (medianinntekten) de «fattige» har i forhold til lavinntektsgrensen, desto mindre vil lavinntektsgapet være. Eller sagt på en annen måte: Dersom medianinntekten til alle i lavinntektsgruppen ligger like under lavinntektsgrensen, vil det kreves mindre ressurser å få «løftet» dem over streken, enn om deres medianinntekt ligger langt under lavinntektsgrensen.

Det går fram av figuren at lavinntektsgapet har vært relativt stabilt i hele perioden vi ser på, og ligger på mellom 16 og 17 prosent. Når lavinntektsgapet er på 17 prosent, slik det var i 2017, betyr dette at halvparten av alle personer i lavinntektsgruppen hadde en inntekt som minst tilsvarte 83 prosent av lavinntektsgrensen. Det er med andre ord relativt mange personer som har husholdningsinntekter like i nærheten av lavinntektsgrensen.

Figur 3.1.3 Utviklingen i lavinntektsgapet¹. 2004-2017. Prosent

¹ Differansen i prosent mellom medianinntekten til alle personer i lavinntektsgruppen og selve lavinntektsgrensen. Personer i studenthusholdninger, er utelatt.

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå.

⁷ En alternativ metode er å benytte gjennomsnittsinntekten for alle i lavinntektsgruppen heller enn medianen. Men siden mange personer i lavinntektsgruppen vil ha negative inntekter (f.eks. næringsdrivende med underskudd) vil dette i stor grad påvirke gjennomsnittsinntektene. Medianinntekten er derfor et mye mer robust mål, som i mindre grad påvirkes av få observasjoner med svært store negative inntekter.

3.2. Utviklingen i lavinntekt for noen økonomisk utsatte grupper

I dette avsnittet ser vi nærmere på hvordan utviklingen i lavinntekt har vært de siste årene innen de ulike gruppene som inngår i denne rapporten, og som er presentert i kapittel 2.7.

Det er likevel viktig å påpeke at de ulike gruppene selvsagt ikke er gjensidig utelukkende. Samme person kan inngå i mer enn en gruppe. Personer i husholdninger som mottar sosialhjelp kan for eksempel også inngå i gruppen av barnefamilier, så vel som i gruppen av innvandrere. Vi viser ellers til vedleggstabell A1 som viser i hvor stor grad samme personer opptrer i mer enn én gruppe.

Ulike tellemetoder gir ulikt resultat

En skal i tillegg være oppmerksom på at hvordan vi definerer de ulike gruppene kan ha betydning når det gjelder å tallfeste hvor mange innen de ulike gruppene som tilhører lavinntektsgruppen. Som omtalt i kapittel 2.7, har vi for de fleste flerpersonghusholdningene benyttet kjennemerker ved *hovedinntektstakeren* til å klassifisere de ulike gruppene. For eksempel vil gruppen av uføretrygdede være alle personer i en husholdning der hovedinntektstakeren mottar uføretrygd. Et argument for å benytte en slik definisjon er at vi på denne måten identifiserer det som folk flest trolig oppfatter som en «typisk» husholdning med en uføretrygdet, dvs. at hovedkilden til livsopphold er stønad (uføretrygd). Men det vil likevel være tilfeller der den som mottar uføretrygd ikke vil være den i husholdningen som er hovedinntektstaker. Hovedinntektstakeren kan i stedet være en yrkesaktiv ektefelle. I tabell 3.2.1 viser vi at for noen grupper kan det være klare forskjeller i husholdningsøkonomien alt ettersom en stønadmottaker er hovedinntektstaker eller ikke.

Tabell 3.2.1 presenterer tre ulike definisjoner. Vi ser først på forekomsten av lavinntekt blant alle personer med ett bestemt kjennemerke, for eksempel alle med uføretrygd, alderspensjon eller som er registrert som mottaker av sosialhjelp. Vi ser for eksempel at av alle de 331 000 personene som var registrert som mottaker av uføretrygd i 2017, hadde om lag 39 000 av disse (12 prosent), en ekvivalentinntekt under EUs lavinntektsgrense.

Den neste kolonnen viser tilsvarende antall basert på den definisjonen av gruppene som hovedsakelig benyttes i denne rapporten. Ifølge denne definisjonen er det kjennemerker ved hovedinntektstakeren i husholdningen som avgjør hvilken gruppe en tilhører. I tillegg teller vi også med eventuelle husholdningsmedlemmer, dvs. personer som vi går ut fra har samme økonomiske levkår som hovedinntektstakeren selv. Vi ser nå at andelen med lavinntekt øker for de fleste grupper. Andelen personer i husholdninger der hovedinntektstaker mottar uføretrygd og med lavinntekt er nå for eksempel 20 prosent, eller 59 000 personer.

I siste kolonne er gruppene definert ut i fra om «minst ett» av medlemmene i husholdningen er alderspensjonist, uføretrygdet, langtidsledig eller lignende, men altså uten nødvendigvis å være hovedinntektstaker i husholdningen. Vi ser at sammenlignet med tall der definisjonen bygger på kjennemerker knyttet til hovedinntektstaker, er andelen med lavinntekt nå mindre. Blant dem med uføretrygd er for eksempel lavinntektsandelen bare 10 prosent ved en slik definisjon. Forklaringen på at andelen med lavinntekt faller for de fleste gruppene ved en slik definisjon, er at mange av trygdemottakerne deler husholdning med andre som har høyere inntekt, og som dermed er hovedinntektstaker i husholdningen. Vi ser også at andelen med lavinntekt er mindre for innvandrerne ved en slik definisjon. Dette kan skyldes at noen personer med innvandrerbakgrunn bor i husholdninger der

hovedinntektstakeren ikke er innvandrere. Eksempler på slike husholdninger kan være ektepar der bare den ene har innvandrerbakgrunn.

Men selv om andelen med lavinntekt generelt går ned når vi ikke lenger definerer gruppene ut i fra kjennemerker ved hovedinntektstakeren, så ser vi at *antallet* personer med lavinntekt likevel er høyere ved en slik definisjon. Det skyldes selvsagt at dette er en videre definisjon, som omfatter en større del av befolkningen.

Tabell 3.2.1 Sammenligning av personer i husholdninger der hovedinntektstaker blir vektlagt eller ikke. Antall og andel med lavinntekt (EU-skala 60 prosent). Ulike grupper. 2017

	Personer			Personer i husholdninger der hovedinntektstaker er ...			Personer i husholdninger der minst ett medlem er ...		
	Hele gruppen	Med lavinntekt Antall	Andel	Hele gruppen	Med lavinntekt Antall	Andel	Hele gruppen	Med lavinntekt Antall	Andel
Trygde- og pensjonsmottakere									
Alderspensionister	845 500	77 600	9,2	895 700	83 400	9,3	1 068 100	87 100	8,2
Uføretrygdede	331 200	39 400	11,9	298 800	59 200	19,8	632 700	64 200	10,2
Langtidsledige	52 100	16 700	32,0	53 300	24 400	45,7	130 900	36 700	28,0
Innvandrere og flyktninger									
Innvandrere fra EU/EØS etc.	333 000	71 800	21,6	383 000	77 800	20,3	530 300	92 700	17,5
Innvandrere fra Afrika, Asia etc.	389 100	150 000	38,5	478 400	191 600	40,1	639 700	210 000	32,8
Norskfødt med innvandrerforeldre fra EU/EØS etc.	38 700	7 100	18,4	7 700	900	11,1	101 200	18 700	18,5
Norskfødt med innvandrerforeldre fra Afrika, Asia etc.	124 600	43 600	35,0	30 200	5 700	18,9	279 700	94 900	33,9
Personer med flyktningbakgrunn	218 100	102 800	47,1	299 600	137 600	45,9	332 300	141 700	42,6
Andre									
Sosialhjelpsmottakere	128 600	74 300	57,8	182 400	127 800	70,1	266 200	148 700	55,9
Personer med nedsatt arbeidsevne uten AAP	55 600	18 700	33,6	61 500	29 000	47,1	128 400	41 900	32,6
Mottaker av arbeidsavklaringspenger (AAP)	136 800	29 000	21,2	135 400	45 900	33,9	337 800	53 900	16,0

¹ Personer i studenthusholdninger er utelatt.

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå.

Som påpekt i kapittel 2.7, er de fleste gruppene i denne rapporten definert på bakgrunn av kjennemerker ved hovedinntektstakeren i husholdningen. I det følgende skal vi se utviklingen i årlig lavinntekt de siste 20 årene for de ulike gruppene.

Tabell 3.2.2 viser at det er klare forskjeller i relativ andel med lavinntekt blant enslige med barn sammenlignet med par med barn. Blant enslige med barn hadde 30 prosent lavinntekt i 2017, mens dette var tilfelle for knapt 9 prosent av alle dem som tilhørte husholdningstypen par med barn. Barn som bor sammen med kun én voksen har altså mer enn tre ganger så stor sannsynlighet for å havne i lavinntektsgruppen som barn i parfamilier. Utviklingen mellom 2004 og 2017 er ellers preget av at det har blitt flere barn i lavinntektsgruppen – både blant barn i parfamilier og blant enslige med barn. For en mer detaljert beskrivelse av utviklingen i lavinntekt for barnefamilier, viser vi til kapittel 5.1 i denne rapporten.

Blant de ulike gruppene av trygdemottakere er det aleneboende minstepensjonister som peker seg ut som gruppen med den største andelen i lavinntektsgruppen. I 2017 hadde så mange som 73 prosent av alle i denne gruppen en inntekt under lavinntektsgrensen. Den store andelen denne gruppen har i lavinntektsgruppen, kommer blant annet av at lavinntektsgrensen som benyttes her ligger høyere enn beløpet som utgjør minstepensjonen til aleneboende. I 2017 måtte en aleneboende minstepensjonist ha en tilleggsinntekt utover pensjonen på nær 36 000 kroner i året for ikke å havne i lavinntektsgruppen. For aleneboende minstepensjonister, der tilleggsinntektene hovedsakelig kommer i form av renter på bankinnskudd eller mottatt tjenestepensjon, vil det være mange som ikke har så høye tilleggsinntekter. I 2017 hadde for eksempel 2 av 3 aleneboende pensjonister med minstepensjon tilleggsinntekter på mindre enn 35 000 kroner.

Andelen minstepensjonister i lavinntektsgruppen har variert mye over tid. I noen år, for eksempel 2006, var andelen på 77 prosent, mens andre år, for eksempel

2010, var andelen nede på 64 prosent. Den store variasjonen kan blant annet forklares med at en i noen år har hatt en opptrapping av minstepensjonene som gir denne gruppen en raskere inntektsvekst enn medianen i befolkningen, mens i andre år henger ikke minstepensjonene med økningen i medianinntekten i samfunnet. Aleneboende minstepensjonister er for øvrig omtalt mer i detalj i kapittel 5.5.

En annen gruppe som er kraftig overrepresentert i lavinntektsgruppen, er personer i husholdninger der hovedinntektstakeren har vært arbeidsledig i minst seks måneder. Nesten halvparten av alle langtidsledige, 46 prosent, var i lavinntektsgruppen i 2017. Dette var en større andel enn det man finner både blant mottakere av arbeidsavklaringspenger (34 prosent) og alderspensjonister og uføretrygdede (9 og 20 prosent). Andelen med lavinntekt i denne gruppen varierer imidlertid mye med konjunktorene. I år der få er arbeidsledige, for eksempel 2008, er andelen med lavinntekt blant de som er langtidsledige stor. I år der ledigheten er relativt stor, for eksempel under finanskrisen i 2010, er andelen langtidsledige med lavinntekt mindre. Forklaringen er at i «gode» år med liten ledighet, er det de mest utsatte, det vil si de som har størst problemer med å komme inn på arbeidsmarkedet, som blir igjen i gruppen av langtidsledige.

Som det framgår av tabell 3.2.2 er innvandrere også en gruppe kjennetegnet av at mange tilhører lavinntektsgruppen. I 2017 hadde 40 prosent av alle personer i husholdninger der hovedinntektstaker var innvandrere med landbakgrunn fra Asia, Afrika, Latin-Amerika, og europeiske land utenfor EU/EØS en inntekt under lavinntektsgrensen (EU-definisjon). Disse personene hadde dermed en lavinntektsrisiko som var nesten fire ganger større enn befolkningen generelt.

Også norskfødte med innvandrerforeldre fra de samme landområdene var betydelig overrepresentert i lavinntektsgruppen i 2017.

Andre grupper med en stor andel personer med lavinntekt, er unge aleneboende, personer med kvalifiseringsstønad og sosialhjelpsmottakere. Det er ikke uventet at mange sosialhjelpsmottakere befinner seg i lavinntektsgruppen. I 2017 hadde 70 prosent av alle sosialhjelpsmottakere lavinntekt, litt flere enn året før (69 prosent). Andelen med lavinntekt er enda større for personer i husholdninger der hovedinntektstakeren mottar kvalifiseringsstønad. I 2017 hadde 75 prosent av denne gruppen inntekt under EUs lavinntektsgrense, også dette var en økning fra året før.

Andelen med lavinntekt blant ikke-studerende aleneboende 35 år eller yngre var derimot mindre, med en andel på 35 prosent i 2017. For denne gruppen har lavinntektsandelen endret seg lite de siste årene.

En annen utsatt gruppe er personer med supplerende stønad. Dette vil i hovedsak være eldre innvandrere med så kort botid at de ikke har full opptjening i folketrygden. Denne ytelsen ligger på nivå med minstepensjonen til enslige, og andelen med lavinntekt ligger også på om lag samme nivå som blant minstepensjonistene, 72 prosent i 2017.

I denne rapporten ser vi også nærmere på personer i husholdninger der hovedinntektstakeren har nedsatt arbeidsevne, men uten å motta AAP (arbeidsavklaringspenger). Også denne gruppen er klart overrepresentert i lavinntektsgruppen, med en andel på 47 prosent i 2017. Denne andelen har blitt noe større de siste årene.

Tabell 3.2.2 Andel personer i husholdninger med årlig lavinntekt¹. Ulike grupper. 2004, 2006, 2008, 2010, 2012, 2014-2017. Prosent

	2004	2006	2008	2010	2012	2014	2015	2016	2017
Hele befolkningen	11,0	11,6	12,0	11,4	12,3	12,5	12,6	12,8	13,0
Hele befolkningen eksklusive studenter	9,2	9,8	10,2	9,5	10,1	10,8	10,9	11,0	11,2
Barnefamilier									
Enslige forsørgere	15,0	18,0	20,9	20,2	23,5	26,7	27,5	28,5	30,1
Par med barn 0-17 år	6,0	6,0	6,4	6,2	6,9	8,0	8,3	8,6	8,8
Barn under 18 år	8,0	9,0	9,6	9,2	10,4	12,0	12,3	12,8	13,3
Trygde- og pensjonsmottakere									
Hovedinntektstaker er alderspensjonist	20,0	19,0	17,5	13,0	10,5	9,8	9,6	9,5	9,3
Hovedinntektstaker er uføretrygdet	12,0	14,0	16,1	12,3	14,8	18,1	17,6	17,9	19,8
Hovedinntektstaker er etterlattepensjonister (gjenlevende ektefelle)	11,0	11,0	10,7	9,6	10,4	10,9	10,5	10,9	11,8
Aleneboende minstepensjonist	72,0	76,7	75,2	64,2	67,7	71,7	72,5	72,2	73,4
Aleneboende minstepensjonist med alderspensjon	76,9	81,0	79,3	70,0	72,2	75,5	78,7	78,2	78,4
Aleneboende uføretrygdet med minstepensjon	56,9	65,1	66,7	50,2	58,9	65,7	61,0	61,1	64,9
Hovedinntektstaker er langtidsledig	35,0	43,0	48,0	39,4	45,8	51,0	48,6	45,3	45,7
Hovedinntektstaker mottar arbeidsavklaringspenger (AAP)	.	.	.	25,3	29,7	31,5	32,7	32,8	33,9
Innvandrere og flyktninger ekskl. studenter									
Hovedinntektstaker er innvanderer eller norskfødt med innvandrerforeldre	29,0	30,0	31,2	29,9	31,4	32,3	32,2	31,9	32,0
Innvandrere fra EU/EØS, Nord-Amerika, Australia og New Zealand	15,5	18,7	22,7	24,4	24,5	24,1	23,2	21,4	20,3
Innvandrere fra Afrika, Asia, Latin-Amerika, Europa utenom EU/EØS og Oseania utenom Australia og New Zealand	33,8	34,7	35,3	32,4	35,5	38,2	38,8	39,3	40,0
Norskfødte med innvandrerforeldre fra EU/EØS, Nord-Amerika, Australia og New Zealand	9,9	10,6	10,8	10,7	10,2	10,6	11,8	11,0	11,1
Norskfødte med innvandrerforeldre fra Afrika, Asia, Latin-Amerika, Europa utenom EU/EØS og Oseania utenom Australia og New Zealand	27,6	25,8	24,9	21,6	21,2	20,8	19,3	19,6	18,9
Hovedinntektstaker har flyktningbakgrunn	.	.	37,3	33,9	39,1	42,6	43,7	45,0	45,9
Hovedinntektstaker har flyktningbakgrunn og husholdningen mottar introduksjonsstønad	.	.	61,1	58,3	69,5	75,7	77,6	79,0	82,2
Andre grupper									
Hovedinntektstaker er sosialhjelpsmottaker	44,0	51,0	56,1	49,4	59,4	64,8	66,8	68,6	70,1
Hovedinntektstaker er mottaker av kvalifiseringsstønad	.	.	.	45,4	69,6	73,4	74,0	71,8	74,7
Aleneboende under 35 år (uten studenter)	30,0	31,0	32,8	34,2	35,8	35,5	35,4	34,7	34,9
Mottakere av supplerende stønad	.	.	90,5	55,6	63,4	69,5	71,5	70,9	72,0
Personer med nedsatt arbeidsevne uten AAP	.	.	.	24,3	34,4	41,1	42,8	44,6	47,1

¹ Lavinntekt definert som en husholdningsinntekt per forbruksenhet (EU-skala) lavere enn 60 prosent av medianen det enkelte år.

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå.

I tabell 3.2.2 har vi vist utviklingen i de relative andelene som har lavinntekt, det vil si den sannsynligheten som personer i de ulike gruppene har for å tilhøre lavinntektsgruppen. For noen grupper kan det å vise *antall* framfor *andel* med lavinntekt gi et annet bilde på utviklingen i lavinntekt. Selv om noen grupper viser en moderat økning i andelen personer i lavinntektsgruppen de siste årene, kan likevel *antallet* personer med lavinntekt i noen av gruppene ha økt betydelig. Dette gjelder for eksempel for flere innvandrergrupper. Blant innvandrere eller norskfødte med innvandrerforeldre fra Afrika, Asia, Latin-Amerika mv. økte for eksempel andelen med lavinntekt «bare» fra 35 til 40 prosent mellom 2006 og 2017. I samme periode økte *antallet* personer med lavinntekt i denne gruppen med godt over 100 000 personer. Forklaringen er at det de siste årene har blitt stadig flere personer i befolkningen som har innvandrerbakgrunn.

Tabell 3.2.3 Antall personer i husholdninger med årlig lavinntekt¹. Ulike grupper. 2004, 2006, 2008, 2010, 2012, 2014, 2015, 2016 og 2017

	2004	2006	2008	2010	2012	2014	2015	2016	2017
Hele befolkningen eksklusive studenter	409 000	442 000	474 000	448 000	492 000	540 000	551 000	561 000	575 000
Barnefamilier									
Enslige forsørgere	42 000	51 000	61 000	60 000	71 000	82 000	80 000	83 000	89 000
Par med barn 0-17 år	108 000	116 000	122 000	120 000	135 000	155 000	162 000	168 000	173 000
Barn under 18 år	86 000	97 000	106 000	103 000	116 000	135 000	139 000	144 000	150 000
Trygde- og pensjonsmottakere									
Hovedinntektstaker er alderspensjonist	110 000	108 000	100 000	78 000	76 000	81 000	82 000	83 000	83 000
Hovedinntektstaker er uføretrygdet	31 000	36 000	38 000	30 000	40 000	49 000	51 000	52 000	59 000
Hovedinntektstaker er etterlattepensjonister (gjenlevende ektefelle)	3 500	4 000	3 000	3 000	3 000	3 000	3 000	3 000	3 000
Aleneboende minstepensjonist	56 000	53 000	60 000	52 000	53 000	53 000	53 000	55 000	55 000
Aleneboende minstepensjonist med alderspensjon	48 000	44 000	49 000	43 000	42 000	40 000	39 000	41 000	40 000
Aleneboende uføretrygdet med minsteytelse	8 000	9 000	10 000	8 000	11 000	13 000	14 000	14 000	16 000
Hovedinntektstaker er langtidsledig	20 000	17 000	10 000	19 000	19 000	26 000	26 000	26 000	24 000
Hovedinntektstaker mottar arbeidsavklaringspenger (AAP)	.	.	.	46 000	50 000	48 000	47 000	47 000	46 000
Innvandrere og flyktninger ekskl. studenter									
Hovedinntektstaker er innvanderer eller norskfødt med innvandrerforeldre	106 000	127 000	161 000	181 000	222 000	260 000	273 000	282 000	293 000
Innvandrere fra EU/EØS, Nord-Amerika, Australia og New Zealand	19 000	26 000	45 000	60 000	74 000	86 000	87 000	81 000	78 000
Innvandrere fra Afrika, Asia, Latin-Amerika, Europa utenom EU/EØS og Oseania utenom Australia og New Zealand	78 000	89 000	104 000	107 000	131 000	155 000	165 000	179 000	192 000
Norskfødte med innvandrerforeldre fra EU/EØS, Nord-Amerika, Australia og New Zealand	400	500	500	500	500	600	900	800	900
Norskfødte med innvandrerforeldre fra Afrika, Asia, Latin-Amerika, Europa utenom EU/EØS og Oseania utenom Australia og New Zealand	1 800	2 200	2 800	3 000	3 800	4 600	4 700	5 300	6 000
Hovedinntektstaker har flyktningbakgrunn	:	:	69 000	70 000	89 000	106 000	115 000	128 000	138 000
Hovedinntektstaker har flyktningbakgrunn og husholdningen mottar introduksjonsstønad	:	:	12 000	14 000	18 000	22 000	26 000	34 000	43 000
Andre grupper									
Hovedinntektstaker er sosialhjelpsmottaker	74 000	80 000	80 000	77 000	89 000	107 000	112 000	120 000	128 000
Hovedinntektstaker er mottaker av kvalifiseringsstønad	:	:	:	8 000	10 000	9 000	9 000	9 000	9 000
Aleneboende under 35 år (uten studenter)	62 000	68 000	79 000	79 000	90 000	85 000	83 000	82 000	84 000
Mottakere av supplerende stønad	:	:	2 000	2 000	2 000	2 000	2 000	2 000	2 000
Personer med nedsatt arbeidsevne uten AAP	:	:	:	12 000	17 000	24 000	26 000	27 000	29 000

¹ Lavinntekt definert som en husholdningsinntekt per forbruksenhet (EU-skala) lavere enn 60 prosent av medianen det enkelte år.

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå.

3.3. Lavinntekt og formue

Det er nærliggende å se inntekt og formue under ett når en beskriver ulike gruppers økonomiske levekår. I den internasjonalt innflytelsesrike Stiglitz-rapporten, som gir anbefalinger om indikatorer til å måle økonomisk ressurs og livskvalitet, tar for eksempel forfatterne til orde for at inntekt og formue bør ses i sammenheng (Stiglitz, Sen, & Fatoussi, 2009). Argumentet som benyttes, er at det ikke er sikkert at et lavinntekts-hushold med stor formue økonomisk sett er verre stilt enn et hushold med gjennomsnittlig inntekt, men som ikke har noen formue i det hele tatt.

I det følgende skal vi se nærmere på sammenhengen mellom inntekt og formue blant lavinntekts-husholdninger. Vi ser både på husholdningenes finansformue (bankinnskudd, aksjer og andre verdipapir) og nettoformue (summen av finansformue, boliger og annen fast eiendom, men fratrukket utestående gjeld). Ut ifra tabell 3.3.1 ser vi at de 575 000 personene som var under EUs lavinntektsgrense (EU-60) i 2017 generelt sett hadde lite i formue. Median finansformue var på 36 000 kroner, mens nettoformuen var på 28 000 kroner. For de yngre i lavinntektsgruppen er det relativt få som har noe i oppsparte midler. For disse lå medianen for både finansformue og særlig for nettoformue noe under nivået i lavinntektsgruppen totalt. Men for aldersgruppen 55-66 år, og særlig for dem som er 67 år eller eldre, er det mange som på tross av at de har lave husholdningsinntekter, likevel har stor formue. I den eldste aldersgruppen er median finansformue på 239 000 kroner, mens nettoformuen, der vi også tar med verdien på egen bolig, er så høy som 1,5 millioner kroner. Dette betyr at halvparten av alle alders-

pensjonister i lavinntektsgruppen (EU-60), har en nettoformue på over 1,5 millioner kroner.

Tabell 3.3.1 Personer¹ i ulike aldersgrupper med husholdningsinntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala) under hhv. 50 og 60 prosent av medianen. Husholdningens finansformue og nettoformue. Median. Kroner. 2017

	EU-definisjon (50%)			EU-definisjon (60%)		
	Antall personer	Finansformue	Nettoformue	Antall personer	Finansformue	Nettoformue
0-17 år	76 000	21 000	12 000	143 000	30 000	19 000
18-24 år	45 000	14 000	3 000	74 000	26 000	4 000
25-34 år	59 000	13 000	1 000	102 000	21 000	2 000
35-44 år	42 000	17 000	6 000	76 000	24 000	11 000
45-54 år	30 000	25 000	17 000	56 000	30 000	32 000
55-66 år	22 000	51 000	226 000	46 000	51 000	389 000
67-	13 000	220 000	1 599 000	79 000	239 000	1 509 000
Alle	287 000	20 000	8 000	575 000	36 000	28 000

¹ Personer i studenthusholdninger, er utelatt.

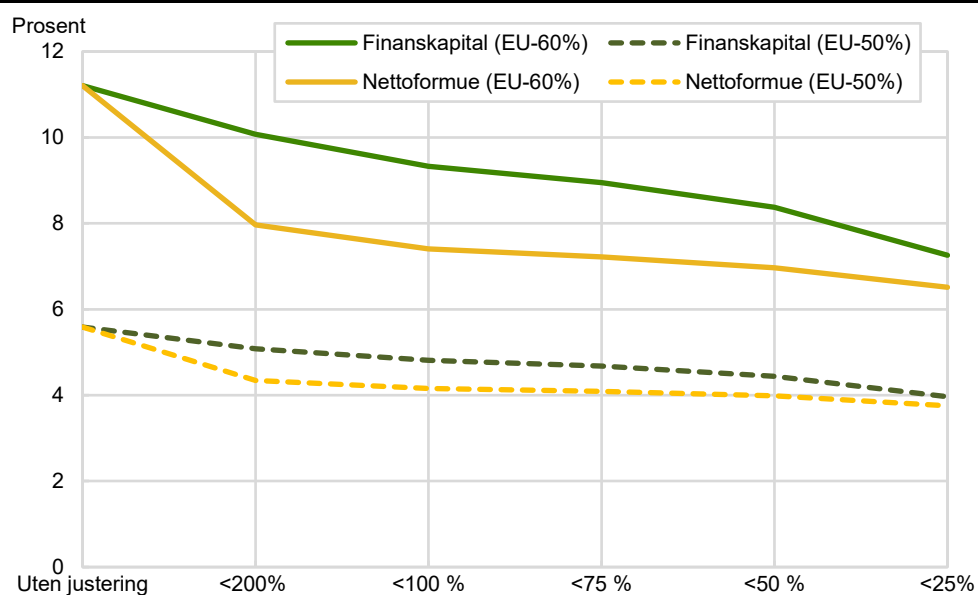
Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå.

I figur 3.3.1 ser vi nærmere på hvilken betydning formue har når man tallfester lavinntektsgruppen. Vi ser altså på hvor mange som befinner seg i denne gruppen etter at man utelater personer som er «formuende». Det er ikke lett å definere hva som menes med å være «formuende». I flere internasjonale studier er det vanlig å benytte selve lavinntektsgrensen som mål på i hvor stor grad lavinntektshushold har en formue «til å tære på», for eksempel ulike prosenter av det beløpet som tilsvarer lavinntektsgrensen. Forutsetningen er at også formuen justeres per forbruksenhet. For en oversikt over litteratur på dette området, viser vi til (Epland, J.; Kirkeberg, M. I., 2012). Dette er også en metode som benyttes i figur 3.4.

Ut i fra EUs lavinntektsgrense på 60 prosent av medianinntekten i befolkningen, hadde 11,2 prosent av befolkningen lavinntekt i 2017. Regner vi «formuende» som dem som hadde minst to ganger beløpet som tilsvarer lavinntektsgrensen i henholdsvis finansformue eller nettoformue per forbruksenhet (for en enslig person ville dette være et beløp på 443 000 kroner), synker andelen personer i lavinntektsgruppen til hhv. 10,1 prosent (finansformue) og 8,0 prosent (nettoformue). Settes kravet til formue lavere, til akkurat selve lavinntektsgrensen (221 000 kroner for en enslig person), ser vi at andelen med lavinntekt faller ytterligere, nå til hhv. 9,3 og 7,4 prosent. Settes formueskravet til kun 25 prosent av lavinntektsgrensen, det vil si at en forventer at personene i lavinntektsgruppen skal kunne tære på formuen i 3 måneder, ser vi at andelen med lavinntekt faller til 7,3 prosent for finansformue og 6,5 prosent for nettoformue. Det synes derfor klart at flere av dem med inntekter under lavinntektsgrensen, iallfall har en liten økonomisk buffer i form av oppspart kapital.

Figuren viser tilsvarende endring når vi benytter en lavinntektsgrense på 50 prosent av medianinntekten. Også her blir det færre i lavinntektsgruppen når vi tar hensyn til at personene også har formue, men utslagene er mindre enn for en lavinntektsgrense på 60 prosent av medianen.

Figur 3.3.1 Andel personer¹ med årlig lavinntekt (EU-skala) etter å ha justert for ulike formuesbeløp. Husholdningens formue per forbruksenhet i prosent av lavinntektsgrensen. Prosent. 2017

¹ Personer i studenthusholdninger, er utelatt.

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå.

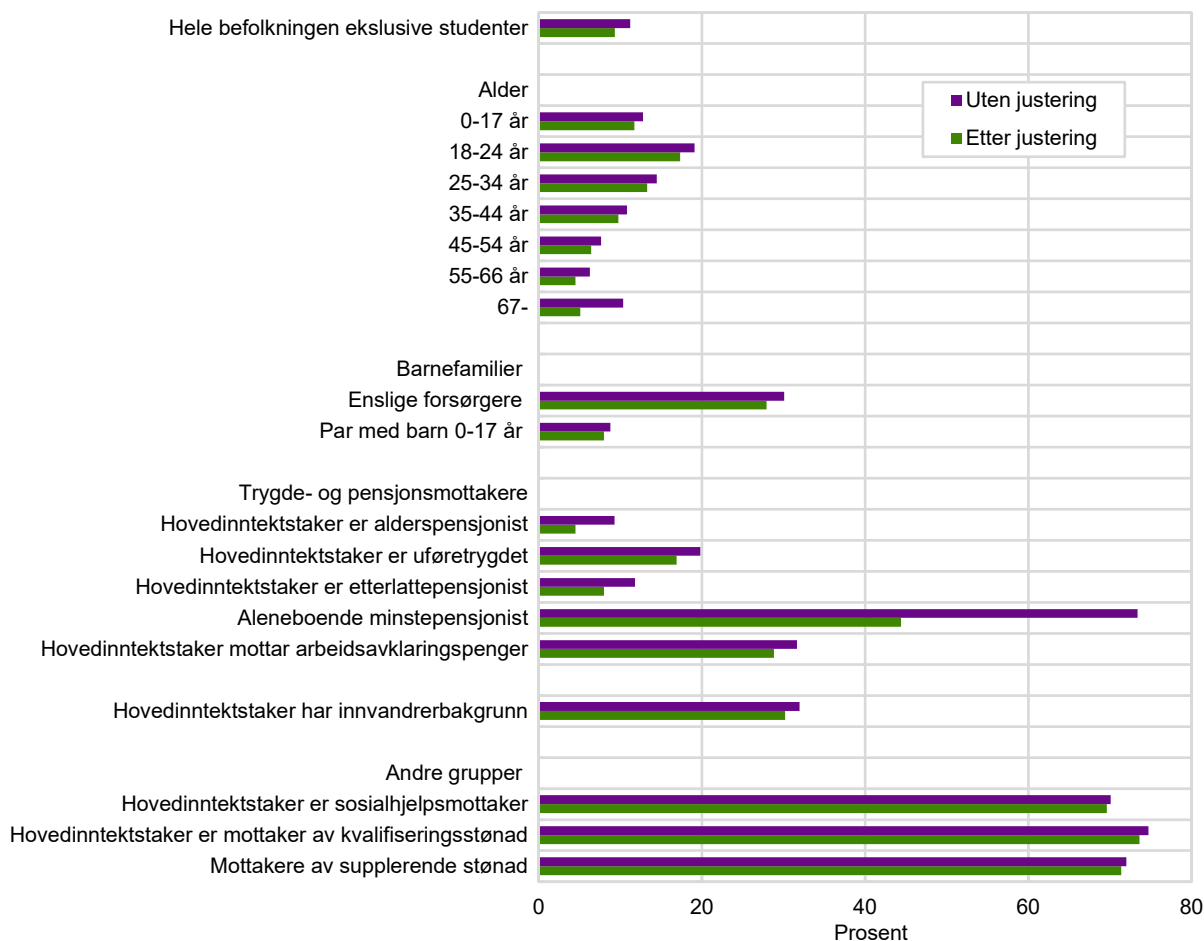
Det er først og fremst de eldre i lavinntektsgruppen som har formue. Det er også blant disse at det blir færre i lavinntektsgruppen når en tar hensyn til formue. I figur 3.3.2 ser vi nærmere på den betydningen formue har for å redusere forekomsten av lavinntekt for ulike lavinntektsgrupper. Formue blir her definert som det å ha en finansformue (per forbruksenhet) større enn selve lavinntektsgrensen (EU-60 %). For en aleneboende var dette beløpet på 221 000 kroner i 2017.

For den yngre delen av lavinntektsgruppen, det vil si dem som er under 45 år, blir det små endringer i andelen med lavinntekt selv om en tar hensyn til finansformue. Det er med andre ord få i denne gruppen som har oppsparte midler, i motsetning til de eldre. For dem som er 67 år eller eldre fører det at vi utelater fra lavinntektsgruppen alle med en finansformue større enn lavinntektsgrensen til at andelen blir halvert, fra vel 10 prosent før man tar hensyn til formue til vel 5 prosent etter.

Blant de andre gruppene er det først og fremst for aleneboende minstepensjonister at formue har stor betydning. For disse reduseres andelen med lavinntekt fra om lag 73 prosent uten justering, til om lag 44 prosent etter justering for formue.

For de andre gruppene viser figur 3.3.2 at endringene i lavinntekt er små etter at en tar hensyn til eventuell finansformue.

Figur 3.3.2 Andel personer med lavinntekt¹ før og etter justering for fomue². 2017. Prosent

¹ Andel personer med inntekt etter skatt lavere enn 60 prosent av medianen for alle. Personer i studenthusholdninger er utelatt.

² Finansformue per forbruksenhet større eller lik lavinntektsgrensen.

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå.

3.4. Inntektsfordeling

Det er på mange måter en nær sammenheng mellom utviklingen i lavinntekt og endringer i inntektsfordelingen. Ved en relativ definisjon av lavinntekt, som vi hovedsakelig benytter i denne rapporten, vil andelen personer i lavinntektsgruppen i stor grad påvirkes av hva som skjer med den generelle inntektsfordelingen i samfunnet.

Vi skal i det følgende se nærmere på utviklingen i inntektsulikhet de siste årene. Ved presentasjon av inntektsforskjeller er det vanlig å benytte ulike summariske ulikhetsmål som kan si noe om graden av skjevfordeling mellom husholdningene. Ett av de mest benyttede ulikhetsmålene er den såkalte Gini-koeffisienten. Dette målet varierer fra 0 (full likhet) til 1 (maksimal ulikhet). Jo høyere denne koeffisienten er, desto større er altså ulikheten.

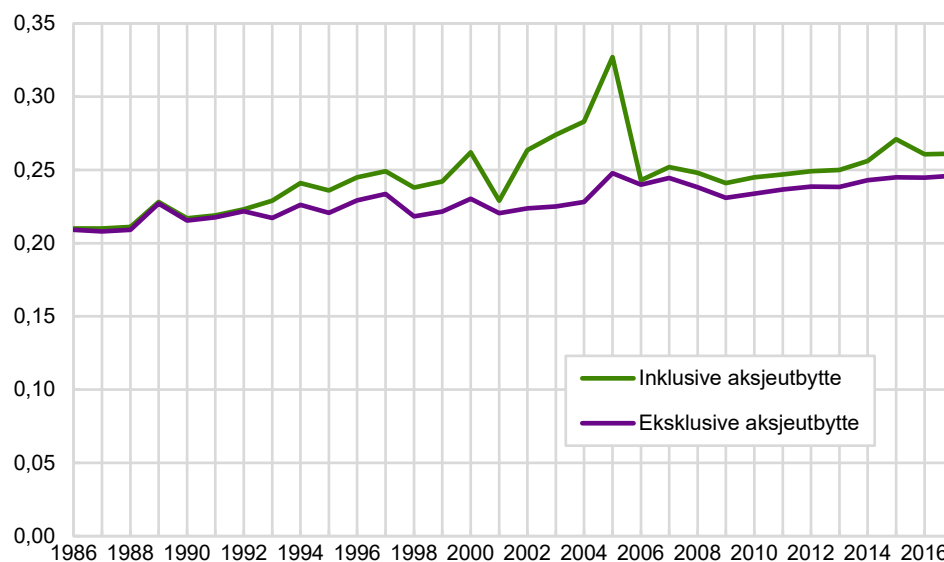
Figur 3.4.1 viser en grafisk framstilling av inntektsulikheten målt ved Gini-koeffisienten for årene 1986-2017. Inntektsbegrepet er det samme som ble benyttet i avsnittet om lavinntekt, det vil si inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala).

Utviklingen i inntektsulikhet i Norge har de siste årene blitt sterkt påvirket av utviklingen i aksjeutbytte. Aksjeutbyttene økte betydelig i årene 2002-2005, før nye skatteregler gjorde det mindre lønnsomt å ta ut utbytte i 2006. Konsekvensen var en betydelig nedgang i aksjeutbytte og mindre inntektsforskjeller fra 2006. Vi

illustrerer dette i figur 3.4.1 som viser utviklingen i ulikhet etter at vi både inkluderer og ekskluderer aksjeutbytte fra husholdningsinntekten. Som figuren viser, har inntektsulikheten økt nesten hvert år etter 1986 og fram til 2005. Vi ser imidlertid at ulikheten målt ved Gini-koeffisienten ble betydelig mindre fra 2000 til 2001, før den på nytt økte kraftig fram til 2005. Utviklingen i 2001 skyldes for en stor del også tilpasninger til endrede skatteregler for aksjeutbytte. For inntektsåret 2001 ble det innført personlig beskatning av aksjeutbytte, mens denne skatten ble fjernet allerede året etter. Dette førte til at en rekke aksjonærer lot være å ta ut utbytte i 2001.

Utelater vi aksjeutbytte fra inntektsbegrepet, framstår inntektsfordelingen som mye jevnere, og vi finner heller ikke den samme dramatiske økningen i ulikhet. Vi registrerer likevel en økning i ulikhet fra 2004 og til 2005. Dette skyldes en sterk økning i andre typer av kapitalinntekter, for eksempel gevinster ved salg av aksjer, og i noen grad større ulikhet i yrkesinntekter (særlig næringsinntekter). Etter 2007 ble fordelingen noe jevnere fram til 2009, trolig på grunn av finanskrisen som førte til noe svakere vekst i husholdningsinntektene i toppen av fordelingen. Etter 2009 økte ulikheten hvert år frem til 2017.

Figur 3.4.1 Utviklingen i inntektsulikhet målt ved Gini-koeffisienten¹. Inntekt etter skatt per forbruksenhet² (EU-skala), 1986 - 2017

¹ Se kapittel 2.5 for nærmere omtale av Gini-koeffisienten.

² Negative beløp er satt lik null (0).

Kilde: Inntekts- og formuesundersøkelsen for husholdninger (1990-2003) og inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger (2004-), Statistisk sentralbyrå.

Slike summariske inntektsmål gir en god indikasjon på om ulikheten har blitt større eller mindre over tid, men kan ikke si noe om hvor i inntektsfordelingen endringene skjer, om det for eksempel er endringer i toppen eller bunnen av fordelingen som forklarer endringer i ulikheten. For bedre å få fram slike endringer har vi delt befolkningen inn i fem like store inntektsklasser (kvintiler), sortert etter størrelsen på inntekt etter skatt per forbruksenhet. Tabell 3.4.1 viser hvor stor del av totalinntekten de ulike inntektsklassene disponerer over tid.

Tabellen viser at når ulikheten økte fram til 2005, så er det først og fremst på grunn av at personene i den høyeste inntektsklassen disponerte en stadig større andel av totalinntekten, mens alle andre inntektsklasser fikk redusert sin andel. Mens den femdelen av befolkningen med høyest inntekt disponerte 32 prosent av all inntekt i 1986, økte denne andelen til over 40 prosent i 2005. Etter skattereformen i 2006

falt inntektsandelen til den rikeste femdelen til 34 prosent, men økte siden til om lag 35 prosent i 2017.

Dersom en sammenligner gjennomsnittsinntektene til femdelen med høyest inntekt med femdelen med lavest inntekt, hadde den høyeste inntektsklassen en inntekt som var 3,6 ganger høyere enn den laveste inntektsklassen i 2017. Tilbake i 2005 var inntektsforskjellen mellom de to gruppene så stor som hele 4,5. Som et alternativt ulikhetsmål viser tabell 3.5 også forholdstallet mellom inntekten til den personen som hadde en husholdningsinntekt høyere enn 90 prosent av alle andre i befolkningen, og inntekten til den personen som hadde en inntekt lavere enn 90 prosent av befolkningen (P90 og P10). Ved dette målet påvirker ikke inntektene til de 10 prosentene av befolkningen med høyest inntekt og de 10 prosent av befolkningen med lavest inntekt fordelingen. Vi ser at dette forholdstallet var relativt stabilt mellom 1986 og fram til om lag 2006, ved å ligge på om lag 2,6. De siste årene viser imidlertid også dette målet at inntektsulikheten nå øker og nådde 2,83 i 2017.

Tabell 3.4.1 Fordelingen av husholdningens inntekt etter skatt per forbruksenhet¹ (EU-skala), for personer. Andel av totalinntekten². 1986 - 2017. Prosent

	Kvintiler					Alle	Gini-koeffisient	Std.avvik. Gini-koeffisient	S80/S20 ³	P90/P10 ⁴
	1	2	3	4	5					
1986	10,9	15,7	19,0	22,7	31,6	100	0,208	0,002	2,9	2,6
1988	10,8	15,7	19,0	22,6	31,8	100	0,209	0,002	2,9	2,5
1990	10,6	15,7	19,0	22,6	32,1	100	0,214	0,002	3,0	2,6
1992	10,5	15,5	18,9	22,7	32,4	100	0,219	0,003	3,1	2,6
1994	10,1	15,2	18,8	22,5	33,6	100	0,235	0,002	3,3	2,7
1996	10,2	15,1	18,6	22,1	34,2	100	0,240	0,004	3,4	2,6
1998	10,5	15,2	18,4	21,9	33,9	100	0,233	0,003	3,2	2,6
2000	10,1	14,8	17,9	21,4	36,0	100	0,257	0,004	3,6	2,6
2002	10,0	14,8	17,9	21,4	35,9	100	0,258	0,004	3,6	2,6
2004	9,8	14,4	17,4	20,8	37,5	100	0,276		3,8	2,59
2006	10,3	15,2	18,5	22,2	33,9	100	0,235		3,3	2,64
2008	10,1	15,2	18,4	22,1	34,1	100	0,240		3,4	2,69
2010	10,2	15,2	18,4	22,1	33,9	100	0,236		3,3	2,62
2012	10,0	15,2	18,4	22,2	34,0	100	0,239		3,4	2,75
2014	9,8	15,0	18,3	22,2	34,7	100	0,247		3,5	2,79
2015	9,6	14,6	17,9	21,8	36,1	100	0,263		3,8	2,82
2016	9,7	14,9	18,2	22,1	35,1	100	0,252		3,6	2,81
2017	9,7	14,9	18,2	22,1	35,0	100	0,252		3,6	2,83

¹ Personer i studenthusholdninger, er utelatt.

² Negative beløp er satt lik 0.

³ Forholdet mellom gjennomsnittsinntektene til rikeste og fattigste 20 prosent i befolkningen.

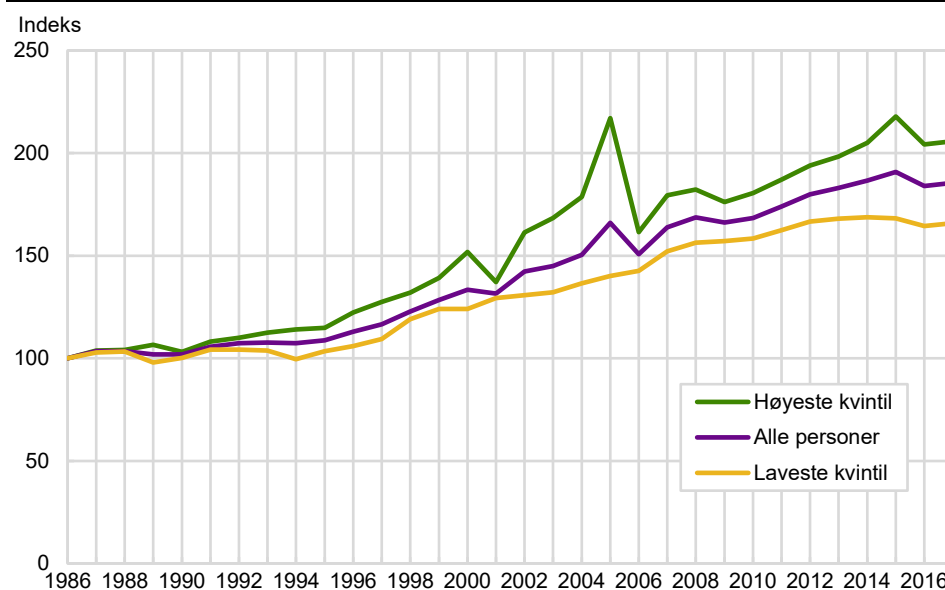
⁴ Forholdstallet mellom inntekten til den personen som befinner seg mellom desil 9 og desil 10 (P90) og inntekten til den personen som befinner seg mellom desil 1 og desil 2 (P10).

Kilde: Inntekts- og formuesundersøkelsen for husholdninger (1990-2003) og inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger (2004-), Statistisk sentralbyrå.

Selv om vi registrerer at de observerte inntektsforskjellene har økt siden 1986, er det likevel viktig å være oppmerksom på at den realinntektsøkningen som har funnet sted i samme periode, også har kommet de nederst i inntektsfordelingen til del, selv om inntektsutviklingen har vært svak de siste årene. Dette blir illustrert i figur 3.4.2 som viser den prosentvise realinntektsøkningen til den «fattigste» femdelen (1. kvartil) og den «rikeste» femdelen (5. kvartil), samt gjennomsnittet for hele befolkningen. Som figuren viser, skjedde det en klar inntektsforbedring for femdelen med lavest inntekt fra midten av 1990-tallet og fram til 2014. I påfølgende år har imidlertid inntektsutviklingen til dem nederst i fordelingen vært negativ, og ligger i 2017 på om lag samme nivå som i 2012. I 2017 hadde personene i den laveste femdelen av befolkningen en inntekt per forbruksenhet som var om lag 66 prosent høyere enn det tilsvarende gruppe hadde i 1986. Dette var en klart svakere inntektsvekst sammenlignet med den rikeste femdelen, som – på tross av en betydelig realinntektsnedgang i både 2006 og 2016 – økte inntektene med 106 prosent i samme periode. Femdelen med høyest inntekt hadde altså mer enn dobbel så høy realinntekt i 2017, sammenlignet med det tilsvarende inntektsklasse hadde i 1986. Den gjennomsnittlige realinntektsøkningen i befolkningen var på sin side 86 prosent mellom 1986 og 2017. Utviklingen de aller siste årene viser at

realinntektsveksten har avtatt både blant dem nederst i fordelingen og for dem i toppen, men mest for dem nederst.

Figur 3.4.2 Utviklingen i inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala)¹. Gjennomsnitt. Indeks i faste 2017-kroner. 1986=100

¹ Personer i studenthusholdninger, er utelatt

Kilde: Inntekts- og formuesundersøkelsen for husholdninger (1990-2003) og inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger (2004-), Statistisk sentralbyrå.

Regionale variasjoner i inntektsulikhet

Vi skal avslutningsvis i dette kapitlet se hvordan inntektsfordelingen er innen ulike deler av landet.

Det viser seg at det er klare variasjoner i ulikhet mellom fylkene. Det er først og fremst Oslo som skiller seg fra resten av landet ved å ha mye større inntektsforskjeller enn noen av de andre fylkene. Mens inntektsforskjellen mellom femdelen av befolkningen med høyest inntekt og femdelen med lavest inntekt er 3,6 for hele landet, er tilsvarende forholdstall hele 5,2 i hovedstaden (tabell 3.4.2). I tillegg til Oslo er også inntektsforskjellene relativt store i Akershus og Rogaland. Blant de fylkene som hadde de minste inntektsforskjellene i 2017 finner vi Nord-Trøndelag, Sogn og Fjordane og Nordland.

Det er trolig flere faktorer som er med på å forklare de regionale forskjellene i ulikhet. At ulikheten i Oslo er så mye større enn i resten av landet kan blant annet skyldes den særegne husholdningsstrukturen her, der mer enn halvparten av husholdningene består av aleneboende. Ulikheten innen gruppene av aleneboende under 67 år er større enn blant andre husholdninger (se kapittel 5.2 i denne rapporten). I tillegg har Oslo et sterkt innslag av innvandrere med landbakgrunn fra Øst-Europa, Asia, Afrika og Latin-Amerika, en gruppe som er kraftig overrepresentert nederst i inntektsfordelingen. Samtidig er det også svært mange personer med store næringsinntekter og kapitalinntekter bosatt i hovedstaden.

Tabell 3.4.2 Fordelingen av husholdningens inntekt etter skatt per forbruksenhet¹ (EU-skala), for personer. Fylker. 2017. Rangert etter Gini-koeffisienten

	Gini-koeffisient	S80/S20 ²	P90/P10 ³	Antall husholdninger
Hele landet	0,252	3,6	2,8	2 368 453
Oslo	0,321	5,2	3,6	331 880
Akershus	0,271	3,9	2,9	259 648
Rogaland	0,252	3,6	2,9	200 386
Buskerud	0,243	3,5	2,8	126 297
Vest-Agder	0,241	3,4	2,7	80 356
Vestfold	0,239	3,4	2,7	112 857
Hordaland	0,239	3,4	2,7	227 302
Østfold	0,234	3,3	2,7	132 872
Sør-Trøndelag	0,232	3,3	2,7	143 387
Aust-Agder	0,231	3,3	2,6	51 482
Telemark	0,231	3,3	2,8	79 466
Møre og Romsdal	0,226	3,2	2,6	116 778
Hedmark	0,223	3,1	2,6	91 491
Finnmark	0,220	3,2	2,7	34 490
Oppland	0,220	3,1	2,6	86 895
Troms	0,219	3,1	2,6	75 555
Nordland	0,217	3,0	2,6	110 649
Sogn og Fjordane	0,216	3,1	2,5	46 591
Nord-Trøndelag	0,211	3,0	2,5	60 071

¹ Negative beløp er satt lik 0. Personer i studenthusholdninger er utelatt.

² Forholdet mellom gjennomsnittsinntektene til rikeste og fattigste 20 prosent i befolkningen.

³ Forholdstallet mellom inntekten til den personen som befinner seg mellom desil 9 og desil 10 (P90) og inntekten til den personen som befinner seg mellom desil 1 og desil 2 (P10).

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå.

4. Vedvarende lavinntekt

Jon Epland og Lotte Rustad Thorsen

Hovedpunktene i dette kapitlet kan oppsummeres ved:

- Det har blitt flere med vedvarende lavinntekt etter 2011.
- Færre eldre, men flere barn og unge har vedvarende lavinntekt.
- Innvandrerbarn utgjør flertallet av alle barn i lavinntektshusholdninger.
- Personer i husholdninger med vedvarende lavinntekt eier i mindre grad boligen sin, bor trangere og i boliger som er i dårligere teknisk stand og opplever boutgiftene som betydelig mer tyngende enn befolkningen i stort.
- Halvparten av lavinntektsfamiliene ville ikke klart en uforutsett utgift og opplever i klart større grad at de mangler grunnleggende goder enn i befolkningen.
- Syv av ti lavinntektshusholdninger har ingen helårs yrkesaktive.

Vi har så langt presentert utviklingen i lavinntekt og andre sosiale indikatorer basert på tverrsnittsdata, det vil si slik situasjonen var på ett bestemt tidspunkt (år). Dette gir nyttig informasjon om utviklingen i lavinntekt og andre levkårsindikatorer, men sier ikke noe om hvor lenge en slik tilstand varer, om for eksempel det å ha lav inntekt er et kronisk eller forbigående fenomen. Tidligere undersøkelser har for eksempel vist at det kan være betydelige forskjeller med hensyn til hvilke grupper av befolkningen som har størst sannsynlighet for å ha vedvarende lavinntekt, se for eksempel (Andersen, Epland, Wennemo, & Aaberge, 2003). Noen grupper vil bare kortvarig ha lavinntekt, mens andre grupper vil ha større vansker med å forbedre sin økonomiske situasjon.

I dette kapitlet følger vi utviklingen til de samme personene over flere år. Vi vil da få informasjon om hvor mange som har vedvarende lavinntekt, sammenlignet med hvor mange som bare årlig befinner seg i lavinnteksgruppen. Vi ser i tillegg på hvilke grupper som har stor risiko for å ha vedvarende lav inntekt, og om noen grupper har fått bedre eller verre økonomiske levkår de siste årene.

4.1. Nærmere om datagrunnlaget

Datagrunnlaget for de fleste av inntektsindikatorerne i dette kapitlet er basert på *inntekts- og formuesstatistikken*, som omfatter alle personer i privathusholdninger bosatt i landet (totaltelling). For å vise utviklingen i vedvarende lavinntekt, er de samme personene fulgt over en periode på flere år. Alle personer som ved årsslutt i det siste året i analyseperioden var bosatt i landet, og som også bodde i landet i de foregående årene, vil dermed være med i populasjonen. Dette betyr at de som enten innvandret eller ble født i denne perioden, ikke vil være med. Det samme gjelder for personer som i løpet av denne perioden flyttet på institusjon.

Panelet i *levkårsundersøkelsen EU-SILC* som benyttes her, består av personer som ved utgangen av 2018 var 18 år eller mer. Levkårsundersøkelsen EU-SILC er en kombinasjon av en tverrsnitts- og en panelundersøkelse. Det betyr at utvalget til enhver tid skal være representativt for populasjonen (bosatte i Norge, 16 år eller mer). Utvalget i undersøkelsen er delt i fire deler, der tilsvarende $\frac{1}{4}$ roteres ut og $\frac{1}{4}$ trekkes nye hvert år. I tillegg blir det supplert med nye 16-åringer og nye innvandrere, slik at tverrsnittsegenskapene opprettholdes. Levkårsanalysen av lavinnteksgruppen 2016-2018 (tilsvarende inntektsårene 2015-2017) er i sin helhet basert på

levetårsundersøkelsen EU-SILC. For mer informasjon om utvalget se (Støren & Todorovic, 2019)

Siden resultatene er basert på personlig intervju med ett husholdningsmedlem, vil resultatene derfor gjelde for personer i alderen 16 år og over ved utgangen av 2016 (personene vil være 18 år og over ved utgangen av 2018). I motsetning til resultater som baserer seg på inntekts- og formuesstatistikken, omfatter gruppen med vedvarende lavinntekt basert på EU-SILC og levekårspanelet ikke barna. Det betyr at resultatene basert på levekårsundersøkelsen EU-SILC i dette kapitlet kan avvike noe fra resultatene basert på inntektsstatistikken.

For inntektsperioden som dekkes i denne rapporten, inntekter i årene 2015-2017, gir levekårsundersøkelsen EU-SILC en andel på 9,6 prosent med vedvarende lavinntekt. Beregner vi feilmarginen ved bruk av et 95 % konfidensintervall på utvalgsdataene fra EU-SILC, får vi intervallet 8,4 – 10,8 prosent.

4.2. Definisjon av vedvarende lavinntekt

Det er flere måter å tilnærme seg en definisjon på det å ha permanent eller vedvarende lavinntekt. En kan for eksempel ta utgangspunkt i hvor mange ganger en person har vært under de årlige lavinntektsgrensene, eller en kan ta utgangspunkt i gjennomsnittsinntekten over en periode på flere år. De personene som har en inntekt per forbruksenhet som er lavere enn den gjennomsnittlige lavinntektsgrensen for de samme årene, kan regnes som personer med kronisk lave inntekter.

Vi presenterer tall for begge disse tilnærmingene i dette kapitlet. Vi vil likevel bare benytte den siste tilnærmingen, det vil si definere vedvarende lavinntekt ut i fra gjennomsnittsinntekten i en treårsperiode, når vi ser på forekomsten av vedvarende lavinntekt innen ulike grupper av befolkningen. Også i levekårspanelet vil vi kun basere oss på denne siste tilnæringsmåten.

4.3. Utviklingen i vedvarende lavinntekt

Vi skal innledningsvis se på omfanget av vedvarende lavinntekt siden slutten av 1990-tallet, for hele befolkningen. Vi definerer vedvarende eller kronisk lavinntekt ved å ta utgangspunkt i beløpet som utgjør den gjennomsnittlige medianinntekten i ulike treårsperioder. Som vist i tabell 2.2 vil mediangjennomsnittet (i faste priser) for treårsperioden 2015-17 for inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala) være på 369 000 kroner for hele befolkningen. Dette betyr at en lavinntektsgrense tilsvarende 60 prosent av mediangjennomsnittet vil være på om lag 221 000 kroner. Alle personer som i gjennomsnitt hadde en så lav årlig husholdningsinntekt etter skatt per forbruksenhet for årene 2015-2017, vil etter denne definisjonen ha vedvarende lavinntekt. Settes lavinntektsgrensen lik beløpet som utgjør 50 prosent av mediangjennomsnittet i denne treårsperioden, blir beløpet på 185 000 kroner.

Tabell 4.3.1 viser hvor mange personer som har hatt vedvarende lavinntekt i ulike treårsperioder mellom 1998 og 2017. For bedre å få fram spredningen i fordelingen viser vi andelen personer med inntekt under 50 og 60 prosent av mediangjennomsnittet. Vi har allerede sett at 11,2 prosent av befolkningen (der personer i studenthusholdninger er utelatt) hadde *årlig* lavinntekt basert på en lavinntektsgrense på 60 prosent av medianen, mens en grense på 50 prosent ga en andel med årlig lavinntekt på 5,6 prosent (se kapittel 3). Når vi nå går over til å se på hvor mange som har permanent eller "vedvarende" lavinntekt i en periode på minst tre år, faller andelen personer i lavinntektsgruppen. Det var for eksempel 9,6 prosent av befolkningen som tilhørte en husholdning der ekvivalentinntekten lå under 60

prosent av mediangjennomsnittet for årene 2015-17, mens andelen med inntekt under 50 prosent av mediangjennomsnittet var på 4,4 prosent. Det er dermed noen personer som av ulike årsaker bare har forbigående lave inntekter.

Tabellen viser og at perioden fra 1998 fram til 2001 var preget av en nedgang i andelen personer med vedvarende lavinntekt, både ut ifra en grense på 50 prosent og 60 prosent av mediangjennomsnittet. Utviklingen etter 2001 var på sin side relativt stabil med små endringer i andelen personer med vedvarende lavinntekt fram til 2011. De siste årene har det imidlertid vært en jevn økning i andelen personer med vedvarende lavinntekt.

Tabell 4.3.1 Utviklingen i vedvarende lavinntekt. 1996-2017. Andel personer med inntekt etter skatt per forbruksenhet under henholdsvis 50 prosent og 60 prosent av mediangjennomsnittet i perioden. Standardavvik i parentes

	EU-skala				Antall observasjoner
	50 %	Std.avvik	60 %	Std.avvik	
Alle personer					
1996-1998	4,0	(0,16)	9,7	(0,25)	17 351
1997-1999	3,7	(0,16)	9,0	(0,24)	17 334
1998-2000	3,4	(0,15)	8,8	(0,24)	17 214
1999-2001	3,3	(0,15)	8,5	(0,24)	17 162
2000-2002	3,7	(0,16)	9,0	(0,24)	17 259
2001-2003	4,0	(0,16)	8,9	(0,23)	17 339
2002-2004	4,1	(0,18)	9,6	(0,27)	13 671
2003-2005	4,9	(0,17)	9,5	(0,23)	18 500
2004-2006	4,5		9,3		4 424 148
2005-2007	4,6		9,4		4 459 642
2006-2008	4,7		9,5		4 502 896
2007-2009	4,7		9,5		4 557 471
2008-2010	4,5		9,3		4 612 163
2009-2011	4,4		9,2		4 666 856
2010-2012	4,6		9,5		4 720 948
2011-2013	4,6		9,6		4 775 465
2012-2014	4,8		9,9		4 834 080
2013-2015	5,0		10,2		4 892 855
2014-2016	5,1		10,3		4 942 783
2015-2017	5,2		10,5		4 994 371
Alle personer eksklusive studenter¹					
1996-1998	3,5	(0,15)	8,9	(0,24)	17 204
1997-1999	3,1	(0,14)	8,1	(0,23)	17 187
1998-2000	2,9	(0,14)	8,2	(0,23)	17 089
1999-2001	2,8	(0,14)	7,8	(0,23)	16 999
2000-2002	3,0	(0,15)	8,1	(0,23)	17 073
2001-2003	3,3	(0,15)	7,9	(0,22)	17 110
2002-2004	3,3	(0,17)	8,5	(0,26)	13 516
2003-2005	3,6	(0,15)	7,9	(0,21)	18 246
2004-2006	3,4		7,9		4 307 976
2005-2007	3,5		8,1		4 345 819
2006-2008	3,6		8,2		4 389 644
2007-2009	3,5		8,1		4 441 889
2008-2010	3,4		7,9		4 492 613
2009-2011	3,2		7,7		4 540 208
2010-2012	3,3		7,9		4 586 417
2011-2013	3,8		8,6		4 683 645
2012-2014	4,0		9,0		4 741 664
2013-2015	4,3		9,3		4 800 022
2014-2016	4,3		9,4		4 846 692
2015-2017	4,4		9,6		4 891 120

¹ Personer som bor alene siste året i perioden og som mottar studielån.

Kilde: Inntekts- og formuesundersøkelsen for husholdninger (1990-2003) og inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger (2004-), Statistisk sentralbyrå.

Som tidligere nevnt finnes det også alternative definisjoner på det å ha vedvarende lavinntekt, der en for eksempel tar utgangspunkt i andelen personer som er under lavinntektsgrensen siste året og som også har hatt inntekter under lavinntektsgrensen i minst to av de tre foregående årene⁸. Tabell 4.3.2 viser hvor mange personer som var under lavinntektsgrensen i 2017 og som samtidig hadde vært under lavinntektsgrensen i minst 2 av de 3 foregående årene, det vil si perioden 2014 - 2017.

⁸ Dette er i dag Eurostat sin definisjon på det å ha risiko for å ha vedvarende lavinntekt.

Denne tabellen viser at 6,4 prosent av befolkningen, eller 305 000 personer, hadde kronisk lave inntekter ved denne definisjonen i 2017 (lavinntektsgrensen lik 60 prosent av medianinntekten, studenter er utelatt). Dette er altså klart færre enn ved en lavinntektsdefinisjon som tar utgangspunkt i gjennomsnittsinntektene i en treårsperiode (tabell 4.3.1), som viser at 468 000 personer, eller 9,6 prosent hadde vedvarende lavinntekt. En av forklaringene på at færre har vedvarende lavinntekt ved denne definisjonen, er at observasjonstiden nå er utvidet til 4 år, slik at flere personer har fått anledning til å forlate lavinntektsgruppen. Men det vil også ha betydning at denne definisjonen er noe "strengere" enn den som definerer lavinntekt i forhold gjennomsnittsinntektene over en treårsperiode. Flere personer som ett år befinner seg i lavinntektsgruppen, kan neste år ha en inntekt like over lavinntektsgrensen. Disse vil da ikke lenger bli definert som kronisk fattige ifølge en slik definisjon. De samme personene kan likevel ha en gjennomsnittsinntekt over flere år som er så lav at de ved bruk av den andre definisjonen på vedvarende lavinntekt, likevel havner i lavinntektsgruppen. (Teoretisk sett så kan en selvsagt ha hatt en betydelig inntekt det ene året en *ikke* var i lavinntektsgruppen, men i praksis vil dette neppe være tilfelle for mange husholdninger).

Utviklingen i lavinntekt basert på denne alternative definisjonen av vedvarende lavinntekt, når lavinntektsgrensen settes til 60 prosent av medianinntekten i samfunnet, viser en liten nedgang i andelen med vedvarende lavinntekt i årene etter 2008 og fram til 2011. Denne nedgangen skyldes i hovedsak at det ble færre alderspensjonister med permanent lave inntekter. Etter 2011 har imidlertid andelen med lavinntekt økt, også ved denne definisjonen. Dette gjelder uansett om grensen settes lik 50 prosent eller 60 prosent av medianen.

Tabell 4.3.2 Utviklingen i vedvarende lavinntekt. Andel personer med ekvivalentinntekt (EU-skala) under den årlige lavinntektsgrensen og som var under lavinntektsgrensen i minst 2 av de 3 foregående årene

	50 %	60 %	Antall observasjoner
Alle personer			
1999	2,4	6,8	16 285
2000	2,2	6,4	16 120
2001	2,0	6,2	16 239
2002	2,4	6,7	16 036
2003	2,3	6,3	16 268
2007	2,8	6,3	4 367 429
2008	2,8	6,4	4 403 061
2009	2,7	6,1	4 448 049
2010	2,5	6,0	4 497 201
2011	2,6	6,0	4 550 940
2012	2,7	6,2	4 601 417
2013	2,6	6,2	4 652 743
2014	2,7	6,5	4 708 622
2015	2,8	6,7	4 768 342
2016	2,8	6,8	4 821 952
2017	2,9	7,0	4 872 553
Alle personer eksklusive studenter¹			
1999	1,9	6,3	16 139
2000	1,9	6,0	16 002
2001	1,7	5,7	16 077
2002	1,9	6,1	15 852
2003	1,8	5,7	16 043
2007	2,0	5,3	4 254 460
2008	2,0	5,4	4 290 596
2009	1,8	5,1	4 333 343
2010	1,6	5,0	4 378 546
2011	1,6	5,0	4 425 238
2012	1,7	5,0	4 467 959
2013	1,9	5,4	4 561 870
2014	2,1	5,8	4 617 181
2015	2,3	6,0	4 676 689
2016	2,3	6,2	4 727 234
2017	2,4	6,4	4 771 057

¹ Personer som bor alene siste året i perioden og som mottar studielån

Kilde: Inntekts- og formuesundersøkelsen for husholdninger (1990-2003) og inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger (2004-), Statistisk sentralbyrå.

4.4. Sammensetning av lavinntektsgruppen

Sammensetning av gruppen med vedvarende lavinntekt varierer noe med hvilken lavinntektsgrense en benytter. Settes lavinntektsgrensen lik 60 prosent av mediangjennomsnittet over en treårsperiode, utgjør fremdeles enslige eldre en relativt stor gruppe av dem med vedvarende lavinntekt, selv om andelen har gått betydelig ned de siste årene. I 2017 utgjorde denne husholdningstypen 13 prosent av alle med vedvarende lavinntekt, men bare 6 prosent i befolkningen som helhet. Den største gruppen er imidlertid par med barn, der yngste barn er under 7 år, med en andel i lavinntektsgruppen på 18 prosent. Par med småbarn er likevel ikke overrepresentert i gruppen med vedvarende lavinntekt når en benytter en lavinntektsgrense på 60 prosent, siden andelen i befolkningen som helhet også var 18 prosent i 2017. Til sammen hadde om lag 468 000 personer vedvarende lavinntekt i 2017, når en benytter en lavinntektsgrense lik 60 prosent av mediangjennomsnittet for årene 2015-17.

To andre grupper som derimot er betydelig overrepresentert i lavinntektsgruppen er unge aleneboende under 45 år og enslige med barn. Begge disse gruppene hadde en andel av lavinntektsgruppen på 15 prosent, mens andelen i befolkningen var 6 prosent for hver av gruppene.

Settes lavinntektsgrensen noe lavere, til 50 prosent av mediangjennomsnittet, blir det en noe større andel barnefamilier som tilhører lavinntektsgruppen. Nærmere 44 prosent av alle med vedvarende lavinntekt var enten i husholdninger bestående av par med barn eller enslige med barn. Derimot finner vi ved en slik definisjon svært få aleneboende eldre i lavinntektsgruppen. Dette skyldes at med en så lav inntektsgrense som 50 prosent av mediangjennomsnittet, er det få mottakere av alderspensjon som havner under denne inntektsgrensen. Andelen enslige eldre i lavinntektsgruppen går derfor ned fra 13 prosent til kun 3 prosent, når en går fra en lavinntektsdefinisjon basert på 60 prosent av mediangjennomsnittet til 50 prosent.

Tabell 4.4.1 Sammensetning av gruppen med vedvarende lavinntekt 2015-2017, og befolkningen i alt. Husholdningstyper¹. Antall og prosent

	Personer med lavinntekt (EU-skala)					
	50 %		60 %		Alle personer ²	
	Prosent	Antall	Prosent	Antall	Prosent	Antall
Enslige under 45 år	20	43 000	15	68 000	6	300 879
Enslige 45-64 år	8	18 000	8	38 000	5	268 992
Enslige 65 år og eldre	3	7 000	13	63 000	6	293 578
Par uten barn under 45 år	8	17 000	6	29 000	5	226 093
Par uten barn 45-64 år	2	4 000	2	8 000	7	355 905
Par uten barn 65 år og eldre	2	4 000	2	8 000	11	542 690
Par med barn, 0-6 år	20	43 000	18	86 000	18	894 621
Par med barn 7-17 år	11	23 000	10	48 000	19	917 168
Enslige forsørgere	13	29 000	15	68 000	6	280 983
Andre husholdninger	13	27 000	11	53 000	17	810 211
Alle personer	100	216 000	100	468 000	100	4 891 120

¹ Aleneboende studenter er utelatt. Husholdningstypene refererer seg til siste året i treårsperioden.

² Omfatter alle personer i privathusholdninger som har vært bosatt i landet i hele treårsperioden.

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå.

4.5. Yrkestilknytning og utdanning

For personer i yrkesaktiv alder er det nær sammenheng mellom det å stå utenfor arbeidslivet over flere år, og det å ha vedvarende lavinntekt. Blant alle personer som var i alderen 25 til 65 år og som hadde tilhørt en husholdning uten noen yrkestilknyttede (personer med samlet lønn- og næringsinntekt på minst to ganger

folketrygdens grunnbeløp i løpet av året) i en treårsperiode, hadde så mange som 4 av 10 vedvarende lavinntekt i 2017 (tabell 4.5.1). Siden andelen med vedvarende lavinntekt (EU-60) blant alle personer i samme aldersgruppe bare var på nær 9 prosent, betyr dette at de uten yrkestilknyttede i husholdningen hadde nesten fem ganger større risiko for å ha vedvarende lavinntekt, sammenlignet med alle i denne aldersgruppen. Vi merker oss samtidig at personer i husholdninger med en mer sporadisk tilknytning til arbeidslivet, har nesten like stor lavinntektsrisiko som de helt uten yrkestilknyttede. Blant de personene som i treårsperioden hadde tilhørt en husholdning der minst ett medlem var yrkestilknyttet i minst ett av årene, hadde så mange som 38 prosent vedvarende lavinntekt. Det er først når en tilhører en husholdning der minst ett medlem har en stabil tilknytning til arbeidslivet at sannsynligheten for å ha vedvarende lavinntekt blir drastisk redusert. Blant de personene i en husholdning med ett yrkestilknyttet medlem alle tre årene i perioden, hadde bare 6 prosent vedvarende lavinntekt i 2017.

For personer i aldersgruppen 25 til 65 år er det også en sterk sammenheng mellom egen yrkestilknytning og forekomsten av vedvarende lavinntekt. Om lag 30 prosent av alle som ikke selv var yrkestilknyttet i treårsperioden 2015 til 2017, hadde vedvarende lavinntekt. Denne andelen har økt noe de siste årene. På den annen side er det knapt noen av dem som har vært yrkesaktiv i hvert av årene i treårsperioden, som har vedvarende lavinntekt.

Vi ser for øvrig at andelen personer med vedvarende lavinntekt er noe mindre blant personer i yrkesaktiv alder (25 til 65 år), sammenlignet med befolkningen i alt, henholdsvis 8,8 prosent og 9,6 prosent. Dette skyldes at både de eldste og de yngste er noe overrepresentert i lavinntektsgruppen ved denne definisjonen.

Tabell 4.5.1 Personer 25-65 år etter tallet på yrkestilknyttede¹ husholdningsmedlemmer og egen yrkestilknytning. Andel med vedvarende lavinntekt². Alder refererer seg til siste året i referanseperioden. Prosent. 1997-1999 – 2015-2017

	1997- 1999	1999- 2001	2001- 2003	2003- 2005	2005- 2007	2007- 2009	2009- 2011	2011- 2013	2013- 2015	2014- 2016	2015- 2017
Kjennemerker ved husholdningen personen tilhører											
Personer (25-65 år) i husholdninger der ingen er yrkestilknyttet i noen av årene	34	29	35	33	33,8	35,3	34,4	37,8	42,0	42,3	43,5
Personer (25-65 år) i husholdninger med ett yrkestilknyttet medlem i minst ett av årene	22	28	22	34	30,3	31,9	31,1	34,1	36,9	37,3	37,8
Personer (25-65 år) i husholdninger med ett yrkestilknyttet medlem i alle årene	3	3	4	3	4,0	4,4	4,4	5,0	5,8	6,0	6,0
Kjennemerker ved personen											
Personer (25-65 år) som ikke har vært yrkestilknyttet i noen av årene	20	18	19	22	22,1	23,5	23,2	25,9	28,7	29,0	29,8
Personer (25-65 år) som har vært yrkestilknyttet minst ett av årene	13	14	14	14	16,2	17,4	17,1	18,4	19,6	17,7	20,2
Personer (25-65 år) som har vært yrkestilknyttet i alle årene	1	1	1	1	1,2	1,3	1,3	1,4	1,7	1,7	1,7
Alle personer 25-65 år	5	5	6	6	6,6	6,8	6,9	7,6	8,4	8,6	8,8

¹ Personer med samlet lønn- og næringsinntekt på minst to ganger folketrygdens grunnbeløp i løpet av året.

² Gjennomsnittlig inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala) i en treårsperiode under 60 prosent av mediangjennomsnittet i samme treårsperiode.

Kilde: Inntekts- og formuesundersøkelsen for husholdninger (1990-2003) og inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger (2004-), Statistisk sentralbyrå.

Det er også en nær sammenheng mellom en persons utdanningsnivå og lavinntektsrisiko. Personer i alderen 18 til 66 år som bare har utdanning på grunnskolenivå, har for eksempel en andel med vedvarende lavinntekt på 17 prosent i 2017 (tabell 4.5.2). Til sammenligning har de med fullført videregående utdanning en lavinntektsandel på vel 7 prosent. Det er også en relativt stor andel blant dem med kort universitetsutdanning (under 4 år) som har vedvarende lavinntekt (10 prosent), men mange av disse vil fremdeles være under utdanning (studenter). Den største andelen med vedvarende lavinntekt i 2017, finner en likevel blant dem med ukjent utdanningsnivå (32 prosent). Dette vil i hovedsak være innvandrere der en mangler opplysninger om høyeste fullførte utdanning.

De siste årene er det først og fremst blant personer med lav utdanning at det har blitt flere med vedvarende lavinntekt.

Tabell 4.5.2 Andelen personer 18-66 år¹ med vedvarende lavinntekt², etter utdanningsnivå. 2004-2006 – 2015-2017. Prosent

	2004- 2006	2005- 2007	2006- 2008	2007- 2009	2008- 2010	2009- 2011	2010- 2012	2011- 2013	2013- 2015	2014- 2016	2015- 2017
Utdanning på grunnskolenivå eller lavere	10,5	11,0	11,8	11,5	11,4	11,7	12,5	13,6	15,8	16,3	16,9
Utdanning på videregående nivå	6,3	6,4	6,7	6,8	6,8	7,1	7,5	7,2	7,2	7,2	7,4
Utdanning på universitet/høyskole nivå, kort	9,5	9,4	9,5	9,5	9,8	10,2	10,5	10,4	9,5	9,6	9,8
Utdanning på universitet/høyskole nivå, lang	4,6	4,2	4,5	4,4	4,5	5,1	5,4	5,4	5,2	5,3	5,4
Uoppgitt utdanning ³	29,0	27,7	25,4	25,2	24,2	33,8	34,3	33,6	34,8	33,0	31,8
Alle personer	8,5	8,7	8,9	9,0	9,1	9,3	9,8	9,9	10,4	10,5	10,8

¹ Alder refererer seg til siste året i referanseperioden.

² Gjennomsnittlig inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala) i en treårsperiode under 60 prosent av mediangjennomsnittet i samme treårsperiode.

³ Det ble gjennomført en revisjon av utdanningsstatistikken i 2011, som reduserte antallet i befolkningen med uoppgitt utdanning.

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå.

4.6. Økonomiske kjennemerker ved lavinntektsgruppen

Bruk av sosialhjelp og bostøtte

Vi skal se nærmere på sammenhengen mellom ulike økonomiske indikatorer og forekomsten av vedvarende lavinntekt. Det er en rimelig antakelse at personer med vedvarende lavinntekt vil være hyppigere mottakere av supplerende ytelser som for eksempel bostøtte og sosialhjelp, enn andre personer. Tabell 4.6.1 bekrefter dette.

Vi ser at hele 67 prosent av alle som tilhørte et hushold med bostøtte gjennom treårsperioden 2015-2017, også hadde vedvarende lavinntekt. Dette var noe større andel enn i forrige periode. Vi finner en nesten like stor andel med lavinntekt (64 prosent) blant personer i husholdninger som mottok sosialhjelp i hvert av årene i treårsperioden. Også i denne gruppen har det blitt relativt sett flere med lavinntekt de siste årene. Det er videre en sterk sammenheng mellom det å motta sosialhjelp i kombinasjon med bostøtte, og å tilhøre gruppen med kronisk lave inntekter. Hele 76 prosent av alle som i en treårsperiode mottok både bostøtte og sosialhjelp, var også å finne i gruppen med vedvarende lavinntekt. Blant dem som har sosialhjelp som største inntektskilde var 9 av 10 i lavinntektsgruppen i 2017. Også denne andelen har blitt noe større de siste årene.

Rentebelastning

På tross av et lavt rentenivå var fremdeles renter på gjeld en viktig utgiftspost for husholdningene i 2017. Selv om det tradisjonelt har vært slik at det er de husholdningene som har de største inntektene som også har mest gjeld, kan det likevel tenkes at renteutgiftene tynger mest for dem med de laveste husholdningsinntektene. I tabell 4.6.1 definerer vi alle som i en treårsperiode hadde renteutgifter som oversteg 15 prosent av samlet husholdningsinntekt i samme treårsperiode, som en gruppe med høy rentebelastning. Som tabellen viser hadde om lag 16 prosent av dem med høy rentebelastning vedvarende lavinntekt. Siden andelen med vedvarende lavinntekt i hele befolkningen var på knapt 11 prosent, tyder dette på at de med høy rentebelastning var noe overrepresentert blant dem med vedvarende lavinntekt i 2017. Sammenliknet med tidligere år, så har andelen personer med stor rentebelastning i lavinntektsgruppen økt noe. Nedgangen i utlånsrentene de siste årene har imidlertid ført til at stadig færre personer i befolkningen totalt har høye renteutgifter.

Men blant dem som fremdeles har store renteutgifter, har altså andelen med vedvarende lavinntekt økt noe de siste årene.

Tabell 4.6.1 Personer i husholdninger som mottar sosialhjelp og bostøtte og som har høy rentebelastning¹. Andel med vedvarende lavinntekt². Prosent. 1997-1999 – 2015-2017

	1997- 1999	1999- 2001	2001- 2003	2003- 2005	2005- 2007	2007- 2009	2009- 2011	2011- 2013	2013- 2015	2014- 2016	2015- 2017
Sosialhjelp og bostøtte											
Personer i husholdninger som mottar bostøtte i hele treårsperioden	35	32	34	46	44	47	42	52	61	64	67
Personer i husholdninger som mottar bostøtte i minst ett av årene treårsperioden	28	27	30	40	38	39	36	42	49	50	52
Personer i husholdninger som mottar sosialhjelp i minst tre påfølgende år	29	32	39	52	47	48	45	54	61	63	64
herav personer der sosialhjelp utgjør minst 50 % av husholdningens samlede inntekt	60	75	78	79	83	86	83	88	90	91	91
Personer i husholdninger som mottar sosialhjelp i minst ett av tre påfølgende år	22	21	25	31	30	32	30	36	40	41	43
Personer i husholdninger som mottar både bostøtte og sosialhjelp i minst tre påfølgende år	36	32	49	63	56	59	54	65	73	74	76
Personer i husholdninger som mottar både bostøtte og sosialhjelp i minst ett av tre påfølgende år	26	22	33	46	44	46	42	49	56	57	59
Høy rentebelastning											
Personer i husholdninger som har høy rentebelastning i minst tre påfølgende år	7	7	8	11	13	8	12	12	13	15	16
Alle personer	9,0	8,5	8,9	9,5	9,4	9,5	9,2	9,6	10,2	10,3	10,5

¹ For definisjoner av indikatorer og grupper viser vi til kapittel 2 i denne rapporten.

² Gjennomsnittlig inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala) i en treårsperiode under 60 prosent av mediangjennomsnittet i samme treårsperiode.

Kilde: Inntekts- og formuesundersøkelsen for husholdninger (1990-2003) og inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger (2004-), Statistisk sentralbyrå.

4.7. Boforhold, økonomiske problemer og tilknytning til arbeidsmarkedet

Hvem har vedvarende lav inntekt?

I analysen av boforhold, økonomiske problemer, helse og tilknytning til arbeidsmarkedet er datagrunnlaget Levekårsundersøkelsen EU-SILC. Med EU-SILC som kilde finner vi at 9,6 prosent av den voksne befolkningen faller inn under definisjonen for vedvarende lavinntekt. Dette er på samme nivå som man får når man benytter SSBs inntektsstatistikk for husholdninger. Gruppen med vedvarende lavinntekt er imidlertid ikke direkte sammenlignbar med gruppen med vedvarende lavinntekt i inntektsdelen, da personer under 18 år ikke er med i analysen. Avgrensningen er likevel foretatt på samme måte som i inntektsdelen, det er også brukt samme inntektsbegrep, samme ekvivalensskala og lavinntektsgrense.

I gruppen med vedvarende lavinntekt 2016-2018 er, som i tidligere år, unge overrepresentert. Personer under 25 år utgjør 38 prosent av dem med vedvarende lavinntekt, mot 11 prosent av den voksne befolkningen. Dette er delvis fordi studenter er overrepresentert blant personer med lavinntekt. 38 prosent av lavinntektstakere er skoleelever eller studenter, mens de utgjør bare 8 prosent av hele befolkningen. Det betyr ikke at skoleelevene eller studentene nødvendigvis er hovedinntektstakere i husholdningen, men det tyder likevel på at studenter utgjør en betydelig del av lavinntektsgruppen. I en del tilfeller er det vanlig å holde studenter utenfor når man presenterer tall for vedvarende lavinntekt. Dersom vi ekskluderer studenter fra levekårsundersøkelsen EU-SILC, står vi igjen med 6,5 prosent med vedvarende lavinntekt i befolkningen 18 år og over.

Middelaldrende er underrepresentert blant personer med lavinntekt. Halvparten av gruppen er mellom 25 og 66 år, mens mer enn to av tre i den voksne befolkningen er i dette aldersspennet. Eldre er også underrepresentert blant personer med lavinntekt. 8 prosent av dem med lavinntekt er over 66 år. I befolkningen totalt er 21 prosent i pensjonsalder. Blant de eldre er det en betydelig kjønnsforskjell, og eldre kvinner er overrepresentert i lavinntektsgruppen. 88 prosent av denne gruppen er kvinner og 12 prosent er menn. I yngre aldersgrupper er derimot kjønnsfordelingen ganske lik og samlet sett er 56 prosent av lavinntektstakere kvinner.

Aleneboende utgjør også en stor del av lavinntektsgruppen. Aleneboende under 45 år er særlig overrepresentert, de utgjør 39 prosent av lavinntektsgruppen. I alt bor 57 prosent av personer med lavinntekt alene. I befolkningen 16 år og over bor 28 prosent alene, mens 13 prosent er aleneboende under 45 år.

Vi presenterer tall for vedvarende lavinntekt for perioden fra 2003 til 2018. Dette refererer til årstallene hvor dataene er samlet inn. Referanseårene for inntekt er som tidligere nevnt året forut for datainnsamlingsåret. Selv om det er et kort tidsrom og utvalgene av lavinntektspersoner er så små at det er vanskelig å få statistisk sikre resultater med hensyn til endringer, vil resultater fra flere årganger som dekker ulike tidsperioder for inntekt kunne gi en noe mer presis oppfatning av nivået og stabiliteten i de ulike indikatorene.

For enkelhets skyld vil vi i videre tekst referere til året for datainnsamling når vi viser til ulike årganger. 2018 vil da være året hvor de ulike levekårsforholdene er observert, mens vedvarende lavinntekt er definert ut fra inntektsårene 2015-2017. Tilsvarende vil da 2007 gjelde lavinntektsgruppe definert ut fra inntekter i 2004-2006. I tabelloverskriftene vil 2018 stå som 2016-2018, og tilsvarende for andre år.

Boligtype og -standard

Befolkningens boforhold er i ganske stor grad livsfasebestemt, og selve boligbehovet varierer ut fra hvilken fase man befinner seg i. I et så markeds- og eierdominert system som det norske boligmarkedet, vil også kjøp av bolig representere en betydelig investering, som vanligvis blir gjort i forholdsvis ung alder ved opptak av lån nedskrevet over livsløpet. Boligsituasjonen for eldre avspeiler derfor ikke bare deres nåværende situasjon, men vil avhenge sterkt av blant annet deres familie- og yrkeskarrierer over et langt tidsrom. For unge vil lav inntekt over tid kunne være et forhold som begrenser muligheten til å etablere seg på boligmarkedet.

Tabell 4.7.1 Boligtype og boligstandard for husholdninger med vedvarende lavinntekt¹. Prosent og gjennomsnitt. Personer 18 år og over. 2003-2005 – 2016-2018

	Vedvarende lavinntekt								Uten studenter 2016-2018	Befolkningen 2016-2018
	2003-2005	2006-2008	2008-2010	2012-2014	2013-2015	2014-2016	2015-2017	2016-2018		
Andel personer som										
bor i enebolig, våningshus	52	47	48	42	38	39	40	43	53	57
bor i småhus ellers	12	14	12	13	22	15	12	13	14	17
bor i husholdning som eier	44	48	49	38	35	34	38	37	50	82
bor i husholdning som er selveier	37	37	39	30	28	29	32	32	46	71
bor alene	59	56	59	62	58	71	66	57	50	28
bor trangt	17	19	15	22	18	16	15	22	13	6
bor svært romslig	23	25	21	18	10	16	14	18	27	37
Bor i bolig med minst ett boligproblem²										
Problem med råte eller fukt	13	16	17	17	13	7	7	13	17	6
Problem med støy i boligen	16	16	17	18	23	18	26	21	15	10
Problem med forurensning ved boligen	9	11	8	13	9	7	11	11	12	8
Problem med kriminalitet, vold og hærverk i boområdet	6	9	6	6	8	5	6	12	9	4
Boligareal per husholdning. Kvm.	79	97	83	78	74	70	74	82	96	121
Boligareal per person. Kvm. ³	53	80	54	53	49	56	56	57	64	70
Antall svar i alt	436	261	230	211	160	135	158	160	98	2171

¹ Inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala) under 60 prosent av mediangjennomsnittet

² Ny indikator fra 2017. Derfor ingen tall fra tidligere år.

³ Utrekning endret fra 2017.

Kilde: Levekårsundersøkelsen EU-SILC, Statistisk sentralbyrå

Lagt færre boligeiere blant dem med vedvarende lavinntekt

En stor del av befolkningen eier boligen sin, dette gjelder 82 prosent i befolkningen. Tilsvarende eier halvparten av dem med vedvarende lavinntekt (når man ikke regner med studenter) boligen. Eierandelen blant dem med lavinntekt har holdt seg stabil siden 2010, mens det i årene forut for dette var en større andel i

denne gruppa som eide sin bolig. I befolkningen har boligeierandelen holdt seg stabil i samme periode. Det vil si at mange med vedvarende lavinntekt leier bolig, og dette gjelder 63 prosent av alle med lavinntekt og halvparten hvis en ikke regner med studenter.

Lavinntektsgruppen bor også sjeldnere i enebolig og småhus enn befolkningen som helhet, 55 mot 73 prosent. Indikatorene for boligstandard tyder også på at de med lavinntekt bor noe dårligere enn befolkningen i samme alder sett under ett. 22 prosent av dem med vedvarende lavinntekt bor trangt – dette gjelder 6 prosent av befolkningen. Boligene til dem i lavinntektsgruppen er også i gjennomsnitt betydelig mindre målt i antall kvadratmeter, 82 mot 121 kvadratmeter i gjennomsnitt for alle. Ser vi på antall kvadratmeter per person veies dette noe opp av at lavinntektshusholdningene i gjennomsnitt er mindre. I gjennomsnittlig har derfor de med lavinntekt 13 kvadratmeter mindre per person i husholdninger sammenliknet med befolkningen som helhet.

Det er klare forskjeller i boligens tekniske stand og bomiljø når vi sammenligner dem som har vedvarende lavinntekt og befolkningen i stort. I alt oppgir 38 prosent av dem med vedvarende lavinntekt at de bor i en bolig med minst ett boligproblem, mens dette gjelder 22 av den voksne befolkningen over 18 år. De spesifikke boligproblemene viser hvilken type boligproblemer som skiller dem med lavinntekt og befolkningen. Hele 21 prosent av lavinntektstakere er utsatt for støy, mot 10 prosent i befolkningen. De er også noe mer utsatt for fukt og råte samt å bo i et område med kriminalitet, vold og hærverk, mens de er omtrent like utsatt for forurensing som befolkningssnittet.

Boligøkonomi

Gjennomsnittlig årlig husleie var i snitt 4 800 kr lavere for lavinntektshusholdninger som leier sammenliknet med alle leietakere. Det er svært få leiere blant dem med vedvarende lavinntekt over 45 år, slik at tallene for husleie i stor grad gjelder yngre med vedvarende lavinntekt. Utgiftene til boliglån var også lave for dem med vedvarende lavinntekt. I gjennomsnitt betalte alle eierne med vedvarende lavinntekt 23 500 kroner mindre i avdrag og renter i året enn gjennomsnittet for alle eiere.

Tabell 4.7.2 Boligøkonomi for husholdninger med vedvarende lavinntekt¹. Prosent og kroner. Personer 18 år og over. 2003-2005 – 2016-2018

	Vedvarende lavinntekt									Befolkningen 2016-2018
	2003-2005	2006-2008	2008-2010	2012-2014	2013-2015	2014-2016	2015-2017	2016-2018	Uten studenter 2016-2018	
Årlig husleie. Gjennomsnitt for husholdninger som leier ² . Kroner	37 800	43 500	51 900	56 500	61 300	67 600	64 700	68 300	68 100	73 100
Renter og avdrag. Gjennomsnitt for eiere. Kroner	14 300	17 500	23 600	35 800	28 800	31 500	24 900	44 100	44 400	67 600
Boligrenter. Gjennomsnitt for eiere. Kroner	22 100	22 500	29 200
Andel husholdninger med høy boutgiftsbelastning	54	48	46	58	63	65	53	65	50	26
lav boutgiftsbelastning	30	36	33	23	21	22	29	18	24	39
Oppfatter boutgiftene som svært tyngende	13	12	10	11	17	13	8	13	9	4
Antall svar fra leiere	260	144	118	128	97	89	97	100	50	300
Antall svar fra eiere	175	117	112	83	60	46	61	59	47	1 855
Antall svar	436	261	230	211	157	135	158	159	97	2 155

¹ Inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala) under 60 prosent av mediangjennomsnittet

² Ekskludert eiere av andels- og aksjebolig

Kilde: Levekårsundersøkelsen EU-SILC, Statistisk sentralbyrå.

Mange med lavinntekt har høye relative boutgifter

Personer i lavinntektsgruppen har altså totalt sett klart lavere boligutgifter enn det vi finner i befolkningen totalt. Viktigere enn det absolutte nivået er likevel forholdet mellom boligutgifter og inntekten. Boligutgiftenes belastning i denne gruppen er høy siden inntektene er så lave. 65 prosent av dem med vedvarende lavinntekt har boligutgifter som utgjør minst en fjerdedel av inntekten. Andelen med relativt sett høye boligutgifter er altså betydelig større enn i befolkningen som

helhet, hvor dette gjelder 26 prosent. Disse andelene har vært relativt stabile over en lengre periode.

Den subjektive vurderingen av hvor tyngende boligutgiftene er viser samme tendens. 13 prosent av dem med lavinntekt mener at de totale boligutgiftene er svært tyngende, dette gjelder kun 4 prosent av befolkningen. Også denne andelen har vært relativt stabil over en lengre periode

Økonomiske vansker

En av fem har vanskeligheter med å få pengene til å strekke til

Inntektsnivået er et objektivt mål basert på opplysninger fra register. En subjektiv vurdering av egen økonomi er noe annet. Disse to forholdene henger selvfølgelig sammen, og det er naturlig at personer med vedvarende lavinntekt har mer økonomiske problemer. Det er likevel relevant å se hvor utsatt denne gruppen er og på hvilke områder en begrenset økonomi gjør seg utslag.

Det er klare forskjeller mellom dem med og uten lavinntekt i andelen som rapporterer at det er vanskelig å få pengene til å strekke til. 20 prosent av personer med vedvarende lavinntekt oppgir at det er vanskelig eller svært vanskelig å få endene til å møtes. Dette er 14 prosentpoeng lavere enn for tilsvarende gruppe i hele befolkningen. Den vanskelige økonomiske situasjonen til personer med vedvarende lavinntekt viser seg også i at mange ikke har mulighet til å betale en uforutsett regning på 15 000 kroner. 46 prosent av dem med vedvarende lavinntekt svarer dette, mot 20 prosent i befolkningen.

Kun 5 prosent i befolkningen som helhet har hatt ett eller flere betalingsproblemer i løpet av det siste året. Betalingsproblemene omfatter å ha vært ute av stand til å betale husleie, boliglån, elektrisitet eller andre lån i løpet av det siste året. Blant personer med vedvarende lavinntekt har 13 prosent hatt ett eller flere betalingsproblemer. 14 prosent av personer med lavinntekt har hatt problemer med å betale husleie, mens 1 prosent har hatt problemer med å betale boliglån. Det er en stor andel som leier i denne gruppen, og dette tyder på at unge med vedvarende lavinntekt som leier har en mer usikker økonomi enn personer i samme gruppe som eier boligen. Blant personer med vedvarende lavinntekt er det også flere som rapporterer om betalingsproblemer med elektrisitet og kommunale utgifter, 7 prosent oppgir dette, mot 3 prosent i befolkningen i samme alder.

Tabell 4.7.3 Betalingsvansker for husholdninger med vedvarende lavinntekt¹. Prosent. Personer 18 år og over. 2003-2005 – 2016-2018

	Vedvarende lavinntekt								Uten studenter 2016-2018	Befolkningen 2016-2018
	2003- 2005	2006- 2008	2008- 2010	2012- 2014	2013- 2015	2014- 2016	2015- 2017	2016- 2018		
Vanskelig eller svært vanskelig å få endene til å møtes ²	21	19	16	18	14	18	9	20	19	6
Har ikke mulighet til å klare en uforutsett utgift ³	46	48	20
Andre lån er noe eller svært tyngende ³	9	13	9
Mottar økonomisk støtte fra andre husholdninger	7	7	8	11	16	19	4	12	7	3
Har minst ett betalingsproblem ³								13	16	5
Problemer med å betale husleie. ⁴	8	9	7	6	17	20	6	14	18	8
Problemer med å betale boliglån. ⁵	2	1	2	1	0	0	0	1	1	1
Problemer med å betale elektrisitet og kommunale avgifter	11	5	8	8	9	1	5	7	11	3
Problemer med å betale andre lån	9	1	6	6	1	3	5	4	6	2
Antall svar fra leiere ³	100	50	300
Antall svar fra eiere ³	59	47	1 855
Antall svar	436	261	230	211	160	135	158	159	97	2 155

¹ Inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala) under 60 prosent av mediangjennomsnittet

² Fra 2017 regnet ut som én samlet indikator. Tallene fra årene før 2017 er lagt sammen fra de to tidligere indikatorene for økonomisk romslighet; "Svært vanskelig" og "Vanskelig".

³ Nye indikatorer fra 2017. Derfor ingen tall fra tidligere år.

⁴ Fra 2017 er indikatoren en andel av husholdninger som leier. Frem til og med 2016 var indikatoren en andel av alle husholdninger samlet.

⁵ Fra 2017 er indikatoren en andel av husholdninger som eier. Frem til og med 2016 var indikatoren en andel av alle husholdninger samlet.

Kilde: Levekårsundersøkelsen EU-SILC, Statistisk sentralbyrå.

To av fem har materielle mangler

I tillegg til betalingsproblemer for store utgiftsposter knyttet til bolig og opplevelse av egen økonomisk romslighet, er det i hvilken grad man har råd til ulike materielle og sosiale goder en måte å måle utbredelsen av det vi kan kalle fattigdomsproblemer. 42 prosent med vedvarende lavinntekt rapporterer at de mangler ett materielt gode eller flere, i befolkningen som helhet oppgir 14 prosent det samme. Her finner vi også størst forskjell mellom befolkningen som helhet og dem med lavinntekt blant de eldste.

Tabell 4.7.4 Materielle og sosiale mangler¹ for husholdninger med vedvarende lavinntekt². Prosent. Personer 18 år og over. 2003-2005 – 2016-2018

	Vedvarende lavinntekt								Uten studenter 2016-2018	Befolkningen 2016-2018
	2003- 2005	2006- 2008	2008- 2010	2012- 2014	2013- 2015	2014- 2016	2015- 2017	2016- 2018		
Mangler minst en materiell gode³								42	38	14
Ikke råd til å holde boligen passe varm	3	2	2	2	1	1	2	9	7	1
Ikke råd til å disponere privatbil	26	23	22	23	25	26	21	23	14	6
Ikke råd til å bytte ut utslitte møbler ³	25	28	8
Ikke råd til å erstatte utslitte klær ³	11	13	3
Ikke råd til å gå til tannlege ³	12	16	4
Ikke råd til å spise kjøtt eller fisk annenhver dag	10	7	7	8	9	8	7	14	17	3
Ikke råd til å ha internett ³	3	3	1
Eier ikke egen bolig	65	49	23
Mangler minst en sosial gode	29	34	9
Ikke råd til en ukes ferie i løpet av et år	25	19	17	22	17	22	17	24	27	6
Ikke råd til å delta i regelmessige fritidsaktiviteter ³	9	11	3
Ikke råd til å bruke litt penger på seg selv en gang i uken ³	13	20	4
Ikke råd til å spise og drikke ute med venner eller familie minst en gang i måneden ³	7	12	3
Antall svar	436	261	230	211	160	135	158	161	99	2 176

¹ Inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala) under 60 prosent av mediangjennomsnittet

² Indikatorene på materielle og sosiale mangler er noe mer ustabile fra år til år for små grupper (aldersdelt vedvarende lavinntekt) enn for store grupper (alle og alle med vedvarende lavinntekt).

³ Nye indikatorer fra 2017. Derfor ingen tall fra tidligere år.

Kilde: Levekårsundersøkelsen EU-SILC, Statistisk sentralbyrå.

Ser vi på hvert enkelt gode er det mange i lavinntektsgruppen som ikke har råd til bil eller til å bytte ut utslitte møbler. Mens 6 prosent i befolkningen oppgir at de ikke har bil av økonomiske årsaker, gjelder dette 23 prosent blant dem med lavinntekt. En av fire med lavinntekt rapporterer at de ikke har råd til å bytte ut utslitte møbler, dette gjelder knapt en av ti i befolkningen i stort. I gruppen som har vedvarende lavinntekt er det størst del som oppgir at de ikke har råd til å bytte ut utslitte møbler. Andelen som ikke har råd til å disponere bil, gå til tannlege eller spise kjøtt eller fisk er på rundt 15 prosent i lavinntektsgruppa. I befolkningen i stort gjelder dette mellom 3 og 6 prosent.

En av tre med lavinntekt mangler sosiale goder

En ting er å mangle mer håndfaste materielle goder, et annet aspekt av det å ha en begrenset økonomi er om man ikke har tilgang på de samme sosiale godene som er vanlige i samfunnet. En av tre med vedvarende lavinntekt rapporterer at de mangler ett eller flere sosiale goder, til sammenligning gjelder dette en av ti i befolkningen som helhet. Det er størst andel som ikke har råd til å dra på ferie, dette gjelder 24 prosent av dem med lavinntekt mot 6 prosent i befolkningen. 13 prosent i lavinntektsgruppen har ikke råd til å bruke litt penger på seg selv, mens 9 prosent ikke har råd til å delta i regelmessige fritidsaktiviteter. I befolkningen er andelene henholdsvis 4 og 3 prosent. Generelt ser vi at andelene med denne typen mangler øker når man utelater studenter.

Helse og funksjonsevne

Personer i lavinntektsgruppen har noe dårligere helse enn befolkningen totalt. 16 prosent av dem med vedvarende lavinntekt oppgir at de har dårlig eller svært dårlig helse, denne andelen øker til 20 prosent når man utelater studenter. I befolkningen som helhet er det 7 prosent som oppgir det samme. Nesten en av tre (29 prosent) av

dem med lavinntekt har nedsatt funksjonsevne, dette er 12 prosentpoeng mer enn befolkningen generelt. Halvparten av dem med vedvarende lavinntekt rapporterer om kronisk sykdom.

Tabell 4.7.5 Helseforhold for personer 18 år og over med vedvarende lavinntekt¹. Prosent. 2003-2005 – 2016-2018

	Vedvarende lavinntekt								Uten studenter 2016-2018	Befolkningen 2016-2018
	2003- 2005	2006- 2008	2008- 2010	2012- 2014	2013- 2015	2014- 2016	2015- 2017	2016- 2018		
Egenvurdering av helse										
andel med svært god eller god helse	63	68	66	66	74	66	67	69	59	77
andel med dårlig eller svært dårlig helse	16	15	13	14	8	12	15	16	20	7
Andel med kronisk sykdom ²	38	40	40	44	46	45	41	46	50	39
Nedsatt funksjonsevne										
andel med sterkt nedsatt funksjonsevne	12	9	8	10	6	7	10	8	8	5
andel med noe nedsatt funksjonsevne	13	15	11	20	14	23	16	21	27	12
Antall svar	436	261	230	211	160	135	158	161	99	2 174

¹ Inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala) under 60 prosent av mediangjennomsnittet.

² Endret definisjon av kronisk sykdom fra 2017. Inkluderer nå også plager som følge av sykdom og skade, i tillegg til langvarige sykdommer eller helseproblemer.

Kilde: Levekårsundersøkelsen EU-SILC, Statistisk sentralbyrå

Tilknytning til arbeidslivet

Husholdninger med vedvarende lavinntekt har lavere yrkesaktivitet enn befolkningen generelt. For de aller fleste er yrkesinntekt den absolutt viktigste inntektskilden, og manglende tilknytning er derfor en viktig årsak til at man havner i lavinntektsgruppen.

Tabell 4.7.6 Tilknytning til arbeidslivet blant husholdninger med vedvarende lavinntekt¹. Prosent. Personer i yrkesaktiv alder 18-66 år. 2003-2005 – 2016-2018

	Vedvarende lavinntekt								Befolkningen 2016-2018	
	2003- 2005	2006- 2008	2008- 2010	2012- 2014	2013- 2015	2014- 2016	2015- 2017	2016- 2018		
Antall helårsyrkesaktive i husholdningen										
0		65	74	61	66	66	73	69	67	23
1		25	21	33	30	32	26	29	31	42
2		10	4	6	5	2	1	2	3	34
Antall måneder med heltids yrkesaktivitet i husholdningen										
0		55	66	58	68	61	70	68	73	26
12+		29	20	31	18	17	16	21	21	71
Gjennomsnittlig antall måneder		5,1	3,5	4,9	3,1	3,5	2,7	3,5	3	12,1
Antall måneder med deltids yrkesaktivitet i husholdningen										
0		84	82	85	77	79	86	85	80	82
12+		10	7	11	16	17	10	9	12	13
Gjennomsnittlig antall måneder		1,7	1,4	1,6	2,3	2,4	1,4	1,4	2	1,9
Antall måneder med arbeidsledighet i husholdningen										
0		88	89	86	85	85	88	89	89	96
12+		4	7	5	5	5	9	4	6	2
Gjennomsnittlig antall måneder		1,1	1,2	1,2	1,1	1,3	1,2	0,9	0,9	0,4
Antall svar		209	171	151	176	117	90	114	137	1 563

¹ Inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala) under 60 prosent av mediangjennomsnittet.

Kilde: Levekårsundersøkelsen EU-SILC, Statistisk sentralbyrå.

Bortimot åtte av ti (77 prosent) husholdninger i befolkningen i yrkesaktiv alder har en eller flere yrkesaktive, mens dette gjelder tre av ti (34 prosent) husholdninger med vedvarende lavinntekt. Lavinntekts-husholdninger jobber klart mindre heltid, mens deltidsarbeid er omtrent like utbredt som i befolkningen mellom 16 og 66 år. I befolkningen rapporteres det i 71 prosent av husholdningene om 12 måneder eller mer med heltidsarbeid, den tilsvarende andelen for lavinntekts-husholdningene er 21 prosent. I snitt hadde lavinntekts-husholdninger 3 måneder med fulltids yrkesaktivitet det foregående året, mot 12,1 måneder i alle husholdninger. Deltidsarbeid er derimot omtrent like utbredt blant personer med lavinntekt som i befolkningen totalt. I begge disse gruppene ble det jobbet 12 måneder eller mer med deltid i 12-13 prosent av husholdningene. Samlet er dermed arbeidsmengden

betydelig lavere, og en større andel av dem med lavinntekt som er i jobb har deltidsarbeid.

Husholdninger med lavinntekt er i større grad preget av arbeidsledighet sammenlignet med befolkningen generelt. I snitt gikk man 0,9 måned arbeidsledig det foregående året i husholdningene til personer med lavinntekt i yrkesaktiv alder (18 og 66 år), mens man var arbeidsledig 0,4 måneder i tilsvarende aldersgruppe i hele befolkningen. Omfanget av arbeidsledighet blant personer med lavinntekt har holdt seg stabil over tid, når man ser på disse relativt enkle indikatorene over tilknytning til arbeidslivet.

4.8. Lavinntekt innen ulike grupper

I kapittel 5 vil det bli presentert en rekke ulike økonomiske indikatorer for ulike grupper av befolkningen. I dette avsnittet ser vi nærmere på forekomsten av vedvarende lavinntekt innen flere av de samme gruppene, basert på inntektsstatistikk for husholdninger.

Kvinner og menn

Det er små forskjeller i forekomsten av vedvarende lavinntekt mellom menn og kvinner. Dersom studentene utelates hadde 10,2 prosent av alle kvinner vedvarende lavinntekt i treårsperioden 2015-2017, mens menn hadde en andel på 8,9 prosent (tabell 4.8.1). Det er først og fremst en større andel kvinner blant enslige minstepensjonister og enslige med barn som forklarer forskjellen mellom kjønnene ved bruk av denne lavinnteksdefinisjonen.

Barnefamilier

På samme måte som for årlig lavinntekt er andelen enslige med barn med vedvarende lavinntekt større enn for par med barn. Mens om lag 7,4 prosent av alle par med barn under 18 år hadde vedvarende lavinntekt i perioden 2015-2017, var tilsvarende andel for enslige forsørgere mer enn tre ganger så stor, 24,3 prosent. Husholdningstypen er her basert på situasjonen siste året i treårsperioden (2017).

Risikoen for å ha vedvarende lavinntekt øker betydelig med barnetallet både innen parfamilier og enslige med barn. Mens andelen med vedvarende lavinntekt blant par med to barn er 4,6 prosent, er tilsvarende andel så stor som 28,9 prosent blant par med minst fire barn.

En stor andel av de store barnefamiliene har innvandrerbakgrunn. Vi ser nærmere på forekomsten av vedvarende lavinntekt for barn med innvandrerbakgrunn i kapittel 4.10.

Unge aleneboende

Unge som bor alene er blant gruppene som er mest overrepresentert blant de med lavinntekt. I denne gruppen er det likevel et høyt innslag av studenter, som er med på å påvirke andelen med lavinntekt. Utelater vi studenter som mottar studielån, hadde 30 prosent av alle aleneboende 35 år eller yngre vedvarende lavinntekt i 2017. Det har vært små endringer i denne andelen de siste årene.

Blant aleneboende har det stor betydning *hvor lenge* en har bodd alene. Mens altså nesten hver tredje som hadde bodd alene i minst tre påfølgende år hadde vedvarende lavinntekt, faller andelen når vi ser på de som bare i en kortere periode har bodd alene. For de som var aleneboende i bare ett av de tre siste årene, var andelen med vedvarende lavinntekt mindre enn 1 av 5. Dette tyder igjen på at det å kunne inngå i en husholdning med andre, for eksempel foreldre eller en samboer, har en positiv effekt på husholdningsøkonomien til de unge. Det må også bemerkes at

unge aleneboende utmerker seg ved å være en gruppe med relativt høy inntektsmobilitet. Tidligere analyser (for eksempel (Kaur, 2013)) har vist at mange unge enslige har et relativt kortvarig opphold i lavinntektsgruppen.

Innvandrere

Som det går fram av tabell 4.8.1 hadde over 28 prosent av alle personer med innvandrerbakgrunn, det vil si personer som selv er innvandrere eller som er norskfødte med innvandrerforeldre, vedvarende lavinntekt i treårsperioden 2015 – 2017. Denne andelen har vært stabil de siste årene. Det har imidlertid vært ulik utvikling i lavinntekt innen gruppen av innvandrere de siste årene, for eksempel etter landbakgrunn. Andelen med lavinntekt fortsetter for eksempel å øke blant innvandrere med bakgrunn fra Afrika, Asia eller Latin Amerika. I 2017 hadde nesten 38 prosent av alle med slik landbakgrunn vedvarende lavinntekt. Det var en noe større andel menn enn kvinner med vedvarende lavinntekt blant disse innvandrerne. Landbakgrunn og botid ser ut til spille en viktig rolle når det gjelder forekomsten av vedvarende lavinntekt blant innvandrerbefolkningen. Dette vil bli nærmere omtalt i neste kapittel.

Pensjonister og trygdede

Innen de store trygdegruppene har det vært en gunstig utvikling når det gjelder forekomsten av vedvarende lavinntekt. Alderspensionistene har for eksempel gått fra å være en gruppe der så mange som 1 av 4 hadde vedvarende lavinntekt på slutten av 1990-tallet, til en andel på under 1 av 10 prosent i perioden 2015-17. Alderspensionistene har dermed gått fra å være betydelig overrepresentert i lavinntektsgruppen, til å ha en lavinntektsandel om lag som i befolkningen totalt.

Det er ikke særlig forskjell i lavinntektsandelene for alderspensjonister og uføretrygdede. I treårsperioden 2015-2017 hadde 9,4 prosent av de uføretrygdede vedvarende lavinntekt. Dette var en liten økning i fra forrige måling (9 prosent). Uføretrygdede hadde i 2017 om lag samme risiko for å ha kronisk lave inntekter som befolkningen generelt.

Aleneboende pensjonister med minsteytelse fra folketrygden er en gruppe som skiller seg ut ved å være sterkt overrepresentert i gruppen med vedvarende lavinntekt, når en benytter EUs lavinntektsgrense på 60 prosent av medianen. I perioden 2015-2017 hadde henholdsvis 70,3 prosent og 55,9 prosent av alders- og uføretrygdede som mottok minsteytelsen vedvarende lavinntekt. Dette var om lag samme andel som i de tre årene før.

Andre grupper

Også andre mottakere av ulike stønader er overrepresentert blant dem med vedvarende lavinntekt. Dette gjelder for eksempel personer som mottar kvalifiseringsstønad og nyankomne innvandrere som deltar i introduksjonsordningen. Blant mottakerne av kvalifiseringsstønad hadde nesten 6 av 10 vedvarende lavinntekt i 2017, mens dette gjaldt for nesten 9 av 10 mottakere av introduksjonsstønad. Den økonomiske situasjonen til personer som mottar arbeidsavklaringspenger er derimot klart bedre. Andelen med vedvarende lavinntekt blant disse var på vel 17 prosent i 2017. Innen alle disse gruppene har imidlertid andelen med lavinntekt økt noe de siste årene.

Tabell 4.8.1 Andel personer med vedvarende lavinntekt¹, etter ulike kjennemerker. Prosent. 1997-1999 – 2015-2017

	1997-1999	1999-2001	2001-2003	2003-2005	2005-2007	2007-2009	2009-2011	2011-2013	2013-2015	2014-2016	2015-2017
Kvinner og menn											
Kvinner	11	10	10	10	10,6	10,6	10,1	10,5	10,8	10,9	11,1
Menn	7	7	8	9	8,1	8,2	8,3	8,8	9,5	9,7	9,9
Kvinner og menn (uten studenter)²											
Kvinner	10	9	9	9	9,2	9,2	8,5	9,4	10,0	10,1	10,2
Menn	6	6	7	7	6,9	7,1	7,0	7,8	8,6	8,7	8,9
Barnefamilier											
Personer som har tilhørt enslig forsørgerhusholdning i alle årene i treårsperioden	9	4	10	11	15,8	17,6	17,9	21,6	24,8	25,7	27,1
Personer i enslig forsørgerhusholdning siste året i treårsperioden	8	4	8	10	14,2	15,8	16,0	18,7	22,3	23,1	24,3
med 1 barn	:	:	:	:	9,5	10,3	10,2	12,1	14,6	15,2	16,1
med 2 barn	:	:	:	:	12,9	14,8	15,1	17,9	21,5	22,3	23,4
med 3 eller flere barn	:	:	:	:	28,6	32,1	33,3	37,9	43,4	44,7	46,1
Personer i husholdningstypen par med barn, yngste barn 0-6 år	3	3	5	6	6,5	6,6	6,8	7,9	9,2	9,3	9,6
Personer i husholdningstypen par med barn, yngste barn 0-17 år	3	3	4	5	5,0	5,2	5,3	6,1	7,0	7,2	7,4
Personer i husholdningstypen par med barn, yngste barn 0-17 år, med 1 barn	2	2	4	3	3,6	3,9	4,2	5,4	6,2	6,2	6,2
Personer i husholdningstypen par med barn, yngste barn 0-17 år, med 2 barn	2	2	2	2	2,9	3,2	3,3	3,8	4,4	4,6	4,6
Personer i husholdningstypen par med barn, yngste barn 0-17 år, med 3 eller flere barn	4	5	7	10	8,8	8,9	8,9	9,9	11,4	11,8	12,5
herav med 4 eller flere barn	:	:	:	:	20,8	21,3	21,6	23,8	26,7	27,7	28,9
herav med 5 eller flere barn	:	:	:	:	40,8	40,8	40,7	43,8	48,9	48,9	50,1
Alle barn under 18 år	4	3	6	7	7,3	7,7	7,6	8,6	10,0	10,3	10,7
Unge aleneboende											
Personer 35 år eller yngre som har vært aleneboende i alle årene i treårsperioden	29	33	33	39	44,5	44,1	46,4	43,5	41,2	41,2	41,4
Personer 35 år eller yngre som har vært aleneboende i 2 av 3 år i perioden	27	20	26	33	28,3	29,8	32,6	36,8	36,8	36,8	37,6
Personer 35 år eller yngre som har vært aleneboende i 1 av 3 år i perioden	11	10	13	16	12,3	12,9	14,6	17,0	19,8	20,2	20,4
Unge aleneboende (uten studenter)²											
Personer 35 år eller yngre som har vært aleneboende i alle årene i treårsperioden	17	22	19	23	22,3	23,3	24,4	26,9	30,0	29,8	30,0
Personer 35 år eller yngre som har vært aleneboende i 2 av 3 år i perioden	14	12	17	15	15,3	16,9	18,2	32,5	28,2	28,3	28,4
Personer 35 år eller yngre som har vært aleneboende i 1 av 3 år i perioden	8	7	9	11	9,5	10,3	11,3	16,0	18,2	18,7	18,8
Innvandrerbefolkningen											
Innvandrere eller norskfødte med innvandrerforeldre	23	19	25	29	26,7	26,0	24,9	26,7	28,5	28,3	28,4
av dette: kvinner					26,0	25,6	24,3	26,3	28,2	28,0	28,1
av dette: menn					27,5	26,5	25,4	27,1	28,8	28,6	28,7
Personer som er innvandrere eller er norskfødte med innvandrerforeldre med landbakgrunn fra Øst-Europa, Asia, Afrika eller Latin-Amerika	28	23	30	35	31,8	30,3	28,6	30,5	32,3	32,0	32,0
av dette: kvinner					30,8	29,6	27,8	29,9	31,8	31,4	31,4
av dette: menn					32,8	31,0	29,3	31,1	32,9	32,5	32,5
herav fra Afrika, Asia eller Latin-Amerika					34,7	33,1	31,3	33,8	36,4	36,8	37,6
av dette: kvinner					33,5	32,2	30,2	32,6	35,1	35,2	35,8
av dette: menn					35,9	34,0	32,4	35,0	37,8	38,5	39,4
Folketrygdpensjonister											
Alderspensionister (i hele treårsperioden)	28	26	22	20	17,8	15,8	12,1	10,3	9,2	8,8	8,5
Alderspensionister (minst ett år)	26	25	21	19	16,4	14,6	10,5	8,9	8,3	8,1	7,9
Uføretrygdet (i hele treårsperioden)	10	7	6	7	8,0	8,3	6,6	7,7	8,8	9,0	9,4
Uføretrygdet (minst ett år)	10	7	7	7	7,9	8,1	6,6	7,7	9,1	9,2	9,7
Aleneboende minstepensjonister (siste året)					73,9	70,1	57,6	61,2	64,7	64,9	65,1
- med alderspensjon					79,1	75,6	63,1	65,8	70,1	70,1	70,3
- med uføretrygd					59,9	57,2	44,1	51,8	55,1	55,2	55,9
Andre grupper											
Mottakere av kvalifiseringsstønad (siste året)							46,5	55,3	57,5	56,9	59,0
Mottakere av introduksjonsstønad (siste året)							69,7	77,3	85,6	86,7	87,4
Mottakere av arbeidsavklaringspenger (siste året)							12,8	15,3	16,5	16,7	17,2
Personer med nedsatt arbeidsevne ³ (siste år)							20,0	23,2	28,5	30,5	32,3
Alle personer uten studenter	8,1	7,8	7,9	7,9	8,1	8,1	7,7	8,6	9,3	9,4	9,6
Alle personer	9,0	8,5	8,9	9,5	9,4	9,5	9,2	9,6	10,2	10,3	10,5

¹ Gjennomsnittlig inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala) i en treårsperiode under 60 prosent av mediangjennomsnittet i samme treårsperiode.

² Personer som er aleneboende siste året i treårsperioden og som mottar studielån.

³ Uten å motta arbeidsavklaringspenger.

Kilde: Inntekts- og formuesundersøkelsen for husholdninger (1990-2003) og inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger (2004-), Statistisk sentralbyrå.

4.9. Nærmere om innvandrere med vedvarende lavinntekt

Som det går fram av tabell 4.8.1 så er personer med innvandrerbakgrunn betydelig overrepresentert i gruppen med vedvarende lavinntekt. Det er imidlertid betydelige variasjoner innen innvandrerbefolkningen, for eksempel med hensyn til landbakgrunn, som ikke kommer til syne når en bare ser på innvandrergruppen samlet. I tillegg viser det seg at med økt botid, reduseres også risikoen for å ha vedvarende lavinntekt.

Andelen med lavinntekt mer enn halvert etter ti års botid

Tabell 4.9.1 viser andelen med vedvarende lavinntekt innen ulike innvandrergrupper og etter ulik botid i landet. Det går fram av tabellen at med økt botid, faller også andelen innvandrere med lavinntekt. For alle innvandrere som bare har bodd i landet i 3 år, hadde nærmere 56 prosent vedvarende lavinntekt i 2017. For innvandrere som har bodd i landet fra 4 til 9 år er andelen med lavinntekt på 32 prosent, og faller ytterligere til 21 prosent for alle som har bodd i landet i minst 10 år. På tross av dette har innvandrere med svært lang botid i Norge mer enn dobbel så stor andel med vedvarende lavinntekt, som det en finner i befolkningen generelt (10 prosent).

Tabell 4.9.1 Andelen innvandrere med vedvarende lavinntekt¹ (EU- definisjon), etter botid. Treårsperioden 2015-2017. Prosent

	Botid			
	I alt	3 år	4-9 år	10 år og lengre
Hele befolkningen	9,6	-	-	-
Innvandrere i alt²	27,6	55,9	32,2	21,0
Innvandrere etter landbakgrunn fra²:				
Norden, Vest-Europa unntatt Tyrkia, Nord-Amerika og Oseania	13,6	37,4	18,6	9,1
Øst-Europa, Asia, Afrika, Latin-Amerika og Tyrkia	31,5	59,9	35,1	25,0
Danmark	10,0	32,1	19,9	6,9
Sverige	10,0	22,4	13,6	7,3
Storbritannia	12,2	33,3	18,0	8,7
India	13,1	26,9	13,5	10,7
Tyskland	13,5	41,8	17,9	10,3
Filippinene	17,6	54,8	18,8	10,9
Bosnia-Hercegovina	18,3	40,7	14,8	18,0
Sri Lanka	18,7	43,5	36,7	16,3
Vietnam	19,4	51,7	25,0	14,7
Polen	21,6	38,1	24,0	14,5
Tyrkia	26,9	59,4	25,7	26,3
Russland	27,5	49,1	30,9	25,3
Iran	28,3	74,2	41,2	21,8
Pakistan	32,1	64,1	40,1	29,6
Marokko	33,8	58,2	39,1	31,7
Afghanistan	46,3	85,2	52,6	37,0
Irak	46,6	74,8	58,0	43,7
Eritrea	59,8	94,6	60,2	27,5
Somalia	70,4	93,7	76,7	62,9
Syria	79,8	96,0	74,6	42,9

¹ Studenter ikke inkludert.

² Kun innvandrere.

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå.

Det er likevel store variasjoner mellom innvandrergruppene, der noen innvandringsland peker seg ut ved å ha en svært stor andel med vedvarende lavinntekt selv etter lang botid. Dette gjelder for eksempel for innvandrere med bakgrunn fra Pakistan, Irak, Syria, Afghanistan, Marokko og Somalia. Selv etter ti års botid hadde for eksempel innvandrere med bakgrunn fra disse landene en andel med vedvarende lavinntekt på mellom 30 og 63 prosent.

Blant de innvandrergruppene der andelen med lavinntekt – etter minst 10 års botid – er på nivå med hele befolkningen, finner en først og fremst innvandrere fra vesteuropeiske land som Storbritannia, Sverige, Danmark og Tyskland. Men noen innvandrere med bakgrunn fra land utenfor Europa har også en relativt liten andel

med vedvarende lavinntekt, når de har bodd lenge i landet. Dette gjelder for eksempel for innvandrere fra land som India, Filippinene, Vietnam og Sri Lanka, der lavinntektsandelen ligger på mellom 11 og 16 prosent. Den store variasjonen i lavinntekt innen grupper av innvandrere med like lang botid, tilsier at også andre faktorer enn botid er med på å forklare variasjoner i vedvarende lavinntekt.

Stor forskjell i lavinntektsrisiko mellom innvandrere og norskfødte med innvandrerbakgrunn ...

Innvandrerbefolkningen består hovedsakelig av personer som selv har innvandret til Norge, og de fleste som er norskfødte med innvandrerforeldre er fremdeles unge der mange ennå bor sammen med foreldrene. Imidlertid så har flere av de norskfødte med innvandrerbakgrunn nå nådd en alder der det er naturlig at de flytter hjemmefra for å danne egne husholdninger. I det følgende skal vi se nærmere på forekomsten av vedvarende lavinntekt blant norskfødte med innvandrerforeldre under 39 år, sammenlignet med innvandrere i samme aldersgruppe og personer uten innvandrerbakgrunn.

Sammenligner vi andelen med vedvarende lavinntekt i de ulike aldersgruppene, viser det seg at det er betydelige forskjeller innen innvandrerbefolkningen. De som selv er innvandrere i alderen 25-39 år hadde for eksempel i 2017 en andel med vedvarende lavinntekt som er nesten dobbelt så stor som blant de som er norskfødte med innvandrerforeldre. Forskjellen er størst i aldersgruppen 30-34 år. Andelen med vedvarende lavinntekt er her på 24,4 for de som selv har innvandret til landet, mens de norskfødte hadde en andel på 11,9 prosent (tabell 4.9.2).

Det går også fram av tabellen at det er små forskjeller mellom innvandrer menn og innvandrer kvinner med hensyn til det å tilhøre husholdninger med lav inntekt. Blant norskfødte med innvandrerforeldre har derimot kvinnene noe mindre andel med vedvarende lavinntekt, enn menn i samme aldersgruppe. En av årsakene til at menn kommer dårligere ut enn kvinner i denne gruppen, er det er klart flere aleneboende menn med lav utdanning blant de norskfødte med innvandrerforeldre. Mange av disse har vedvarende lav inntekt.

... og mellom norskfødte med innvandrerbakgrunn og de uten innvandrerbakgrunn

Selv om de som er andregenerasjons innvandrere ser ut til å klare seg klart bedre økonomisk enn de som selv er innvandrere, er andelen med vedvarende lavinntekt likevel klart større blant de norskfødte med innvandrerbakgrunn enn blant de som ikke har innvandrerbakgrunn. Blant dem som er i alderen 30-34 år hadde de norskfødte mer enn dobbelt så stor andel i lavinntektsgruppen, sammenlignet med dem som ikke har innvandrerbakgrunn. Blant dem som er mellom 35 og 39 år øker denne forskjellen ytterligere. I denne aldersgruppen har de norskfødte nær tre ganger større andel i lavinntektsgruppen enn de uten innvandrerbakgrunn, henholdsvis 13 prosent og 4,8 prosent.

Tabell 4.9.2 Andelen kvinner og menn 0-39 år¹ i husholdninger med vedvarende lavinntekt². Treårsperioden 2015-17. Prosent

	Alle		Innvandrere		Norskfødte med innvandrerforeldre		Uten innvandrerbakgrunn	
	Andel med vedvarende lavinntekt	Antall personer i alt	Andel med vedvarende lavinntekt	Antall personer i alt	Andel med vedvarende lavinntekt	Antall personer i alt	Andel med vedvarende lavinntekt	Antall personer i alt
Menn og kvinner								
Alle 0-39 år	12,2	2 339 827	31,8	322 170	31,6	133 635	7,4	1 884 022
0-17 år	10,7	981 873	45,2	53 212	34,2	101 191	5,7	827 470
18-24 år	17,5	373 215	51,3	37 398	32,9	16 097	12,8	319 720
25-29 år	14,6	317 810	33,4	53 671	16,4	8 373	10,6	255 766
30-34 år	10,8	333 044	24,4	88 297	11,9	4 691	5,7	240 056
35-39 år	9,6	333 885	22,1	89 592	13,0	3 283	4,8	241 010
Menn								
Alle 0-39 år	12,0	1 204 712	32,0	163 652	31,3	68 704	7,3	972 356
0-17 år	10,7	502 741	44,9	26 901	33,8	51 723	5,7	424 117
18-24 år	16,4	199 697	51,4	20 380	32,3	8 521	11,4	170 796
25-29 år	14,8	162 158	34,0	26 005	16,5	4 346	10,9	131 807
30-34 år	10,8	169 354	24,7	44 148	12,4	2 417	5,7	122 789
35-39 år	9,4	170 762	21,9	46 218	14,9	1 697	4,7	122 847
Kvinner								
Alle 0-39 år	12,4	1 135 115	31,6	158 518	31,9	64 931	7,6	911 666
0-17 år	10,8	479 132	45,5	26 311	34,6	49 468	5,6	403 353
18-24 år	18,9	173 518	51,2	17 018	33,4	7 576	14,4	148 924
25-29 år	14,4	155 652	32,8	27 666	16,3	4 027	10,2	123 959
30-34 år	10,8	163 690	24,2	44 149	11,3	2 274	5,7	117 267
35-39 år	9,7	163 123	22,4	43 374	11,0	1 586	5,0	118 163

¹ Studenter, dvs. aleneboende personer som mottar studielån siste året i treårsperioden er ikke inkludert.

² Gjennomsnittlig inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala) i en treårsperiode under 60 prosent av mediangjennomsnittet i samme treårsperiode.

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå.

Landbakgrunn har stor betydning

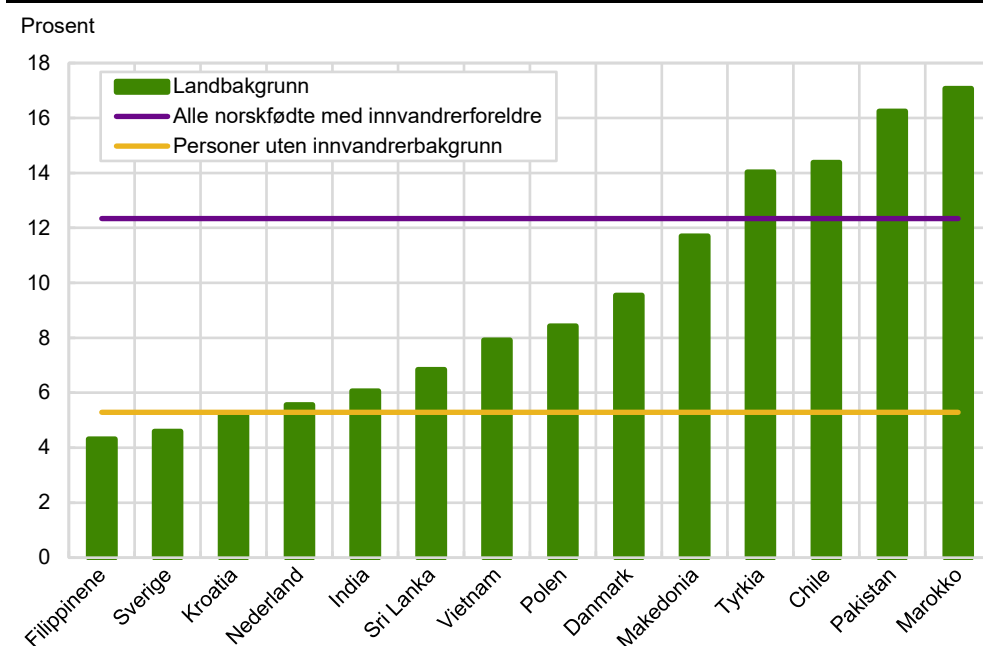
På tross av at de norskfødte med innvandrerforeldre har det til felles at de alle er født og oppvokst i Norge, så er det til dels betydelig forskjeller i lavinntektsrisiko avhengig av hvilken landbakgrunn foreldrene har. Figur 4.9.1 viser andelen personer mellom 30-39 år i husholdninger med vedvarende lavinntekt, etter landbakgrunn. Vi avgrensner oss her til kun å se på dem som har bakgrunn fra de største innvandringslandene for denne aldersgruppen.

Blant de i 30-årene uten innvandrerbakgrunn var andelen med vedvarende lavinntekt på 5,3 prosent i 2017. Andelen er like liten for norskfødte med innvandrerforeldre fra land som Filippinene, Sverige, Kroatia og Nederland, og bare litt større for de med bakgrunn fra India, Sri Lanka og Vietnam.

Blant de med relativt mange i lavinntektsgruppen finner vi norskfødte med innvandrerforeldre fra Chile og Tyrkia der andelen med vedvarende lavinntekt lå på om lag 14 prosent i 2017. Aller størst andel med vedvarende lavinntekt har norskfødte med innvandrerbakgrunn fra Pakistan og Marokko, der andelen var på om lag 17 prosent, det vil si 3 ganger lavinntektsandelen til dem i samme aldersgruppe uten innvandrerbakgrunn. Norskfødte med pakistansk bakgrunn er også den klart største gruppen blant de mellom 30-39 år, og utgjorde nesten 40 prosent av alle norskfødte med innvandrerbakgrunn i denne aldersgruppen i 2017.

Også andre analyser viser at det er klare forskjeller i inntektsnivået til norskfødte med innvandrerforeldre, etter foreldrenes landbakgrunn. Disse forskjellene består selv om en tar hensyn til sosiale forskjeller i oppveksten, for eksempel foreldrenes utdanningsnivå (Kirkeberg & Epland, 2018).

Figur 4.9.1 Andelen norskfødte personer i alderen 30-39 år¹ med innvandrerbakgrunn i husholdninger med vedvarende lavinntekt.² Etter foreldrenes landbakgrunn. 2015-2017. Prosent

¹ Studenter, dvs. aleneboende personer som mottar studielån siste året i treårsperioden er ikke inkludert.

² Gjennomsnittlig inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala) i en treårsperiode under 60 prosent av mediangjennomsnittet i samme treårsperiode.

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå.

4.10. Nærmere om barn med vedvarende lavinntekt

Vi ser avslutningsvis på forekomsten av vedvarende lavinntekt blant barn, med særlig fokus på barn med innvandrerbakgrunn.

I 2017 var det 982 000 barn under 18 år som også hadde vært bosatt i landet også i de to foregående årene. Blant disse barna hadde 10,7 prosent vedvarende lave husholdningsinntekter (tabell 4.10.1). Dette tilsvarer et antall i befolkningen på om lag 106 000 barn. Andelen barn i lavinntektshusholdninger har økt hvert år siden 2011.

Økningen har skjedd i alle aldersgrupper, men mest markant blant de yngste barna. En grundigere gjennomgang av utviklingen i lavinntekt blant barnefamilier er gitt i (Epland, J.; Normann, T. M., 2019).

Mer enn halvparten av alle barn i husholdninger med vedvarende lavinntekt har innvandrerbakgrunn

Innvandrerbarn er klart overrepresentert blant barn med vedvarende lavinntekt, men det er igjen store variasjoner avhengig av hvilket opprinnelsesland barna har. I 2017 hadde 40 prosent av alle barn med bakgrunn fra Øst-Europa, Afrika, Asia eller Latin-Amerika vedvarende lavinntekt. Dette betyr at om lag 55 000 av de i alt 106 000 barna i lavinntektsgruppen, hadde innvandrerbakgrunn fra ett av disse områdene.

Det er likevel betydelige forskjeller i lavinntektsandelene etter hvilket opprinnelsesland barna har. Den største andelen med lavinntekt finner vi blant barn med bakgrunn fra land som Irak, Afghanistan, Syria, Eritrea og Somalia der mellom 52 og 82 prosent av barna bor i familier med vedvarende lavinntekt (EU-60). Også barn med bakgrunn fra Pakistan er kraftig overrepresentert i lavinntektsgruppen (44 prosent).

Blant innvandrerbarn i husholdninger med relativt liten andel med vedvarende lavinntekt, finner vi barn med bakgrunn fra Bosnia-Hercegovina, Sri Lanka, India og Filippinene.

Det kan være flere forklaringer på hvorfor landbakgrunn betyr så mye for innvandrerbarnas sannsynlighet for å tilhøre lavinntektsgruppen. Som tidligere vist kan for eksempel ulik botid ha betydning for foreldrenes muligheter til å skaffe seg inntektsgivende arbeid. Selv om alle barn som blir omtalt i dette kapitlet har bodd i Norge i minst tre år (2015-2017), vil barn med kort botid – for eksempel nyankomne flyktninger – trolig ha mindre sannsynlighet for å ha foreldre som er godt etablert på arbeidsmarkedet, enn barn med foreldre som har bodd lenge i landet. Det har i tillegg vist seg at barn som er overrepresentert i lavinntektsgruppen ofte kommer fra land der det er vanlig med store familier og svak yrkestilknytning blant mødrene (Epland, J.; Kirkeberg, M. I., 2014).

De siste årene har det vært en økning i andelen innvandrerbarn i lavinntekts-husholdninger. Siden det også har blitt flere innvandrere i befolkningen utgjør innvandrerbarn en økende andel av alle barn i husholdninger med vedvarende lavinntekt. Også her viser vi til (Epland, J.; Normann, T. M., 2019) for en nærmere gjennomgang av utviklingen for denne gruppen av barnefamilier.

Noe mindre andel med lavinntekt blant norskfødte med innvandrerforeldre

De fleste barn under 18 år som har innvandrerbakgrunn er barn født i Norge av to innvandrerforeldre. I 2017 var 2 av 3 barn med innvandrerbakgrunn og som hadde bodd i landet i treårsperioden 2015-17 norskfødte barn med innvandrerforeldre, mens 1/3 av barna selv hadde innvandret til landet. Begge disse gruppene av barn er betydelig overrepresentert i lavinntektsgruppen. Særlig gjelder dette for barn som selv har innvandret. I 2017 hadde 45 prosent av alle barn som var innvandrere vedvarende lave husholdningsinntekter. Tilsvarende andel blant dem som var født i Norge av innvandrerforeldre var på 34 prosent. Andelen med vedvarende lavinntekt for alle barn var på 10,7 prosent dette året. Forklaringen på at det relativt sett er noen færre norskfødte barn i husholdninger med vedvarende lav inntekt er trolig at foreldrene har lengre botid i landet enn foreldrene til de barna som selv er innvandret til landet.

Begge disse gruppene av barn med innvandrerbakgrunn har økt betydelig i antall de siste årene. Det samme har andelen med vedvarende lave husholdningsinntekter.

Store regionale forskjeller i lavinntekt blant barn

Det er betydelige regionale forskjeller i andelen barn med vedvarende lave husholdningsinntekter. Oslo skiller seg ut ved å ha den største andelen barn i lavinntektsgruppen. I 2017 hadde nesten hvert femte barn i Oslo vedvarende lavinntekt (17,8 prosent). Endringene i lavinntekt har likevel vært små i hovedstaden de siste årene.

Men også andre fylker på Østlandet har en relativt stor andel barn i lavinntektsgruppen. Dette gjelder både for Østfold og Telemark. I disse fylkene har det vært en klar økning i andelen barn med lave husholdningsinntekter de siste årene.

Risikoen for å ha vedvarende lavinntekt er minst blant barn bosatt på Vestlandet, Trøndelag og i Nord-Norge. Aller minst risiko har barn i Sør-Trøndelag, der andelen var på 7,6 prosent i 2017.

5. Sosiale indikatorer for lavinntektsgrupper

5.1. Sosiale indikatorer for barn og barnefamilier

Elisabeth Løyland Omholt, Lene Sandvik og Kristina Strand Støren

Hovedpunktene i dette kapitlet kan oppsummeres ved:

- Andelen med lavinntekt øker både for enslige forsørgere og par med barn under 18 år, men er langt større for enslige forsørgere.
- Stadig flere av barna som havner i lavinntektsgruppen har innvandrerbakgrunn.
- Enslige forsørgere med lavinntekt er mer økonomisk utsatt og lever i større grad av overføringer enn par med barn i lavinntektsgruppen, men disse forskjellene har blitt mindre.
- Så mens par med barn i lavinntektsgruppen stadig sterkere kjennetegnes av at de faller utenfor arbeidslivet og er avhengige av økonomiske stønader, gjelder ikke denne utviklingen i samme grad for enslige forsørgere med lavinntekt, hvor andelen som primært lever av yrkesinntekt holder seg relativt stabil.
- Enslige forsørgere og barnefamilier med lav inntekt har dårligere boforhold og langt høyere boutgiftsbelastning enn andre barnefamilier og befolkningen i alt. Forskjellen i boutgiftsbelastning har økt de siste årene.
- Det er mer utbredt med økonomiske vansker blant enslige forsørgere og barnefamilier med lav inntekt enn blant alle barnefamilier og i befolkningen. Nesten annenhver enslig forsørger og barnefamilie med lav inntekt klarer ikke å betale en uforutsett utgift.

Ved utgangen av 2017 var det nesten 1 127 000 barn under 18 år registrert bosatt i Norge. Av disse tilhørte omtrent 22 prosent en husholdning der hovedinntektstaker har innvandrerbakgrunn – mot 19 prosent i 2014. Barnefamilier overlapper også med andre lavinntektsgrupper. I 2017 bodde 7 prosent av alle barn i en husholdning der hovedinntektstaker enten var langtidsledig, uføretrygdet eller AAP-mottaker. I alt var det 5 prosent av alle barn som bodde i en husholdning som mottok sosialhjelp.

Samlivsformen blant foreldre til barn under 18 år har holdt seg stabil siden 2014. Ifølge SSBs befolkningsstatistikk bodde 76 prosent av alle barn under 18 år med enten gifte eller samboende foreldre i 2017. Videre bodde 8 prosent i en husholdning med én forelder og steforelder og 16 prosent bodde med kun én forelder (Statistisk sentralbyrå, 2019a).

Andelen husholdninger med barn har gått ned de siste 10-15 årene. Mens det bodde barn i 26 prosent av alle husholdninger ved utgangen av 2017, var tilsvarende andel nesten 30 prosent ved utgangen av 2004. I denne perioden har det særlig vært en nedgang i andelen husholdninger som består av mor eller far med små barn (0-5 år), men også andelen som er enslige foreldre med større barn eller par med barn har blitt mindre. Samtidig har andelen aleneboende og par uten hjemmeboende barn vokst (Statistisk sentralbyrå, 2019b).

I dette kapitlet ser vi nærmere på sosiale indikatorer for barn og barnefamilier. Mer konkret ser vi på husholdninger med enslige forsørgere og par med barn – begge familietyper med minst ett barn i alderen 0-17 år. Vi ser også på indikatorer for alle barn under 18 år i alt.

Lavinntekt

Par med barn under 18 år har generelt et høyt inntektsnivå, sett i forhold til husholdninger i alt. Men mens par med barn over 6 år har opplevd en sterkere vekst i husholdningsinntekt etter skatt fra 2014 til 2017, sammenlignet med husholdninger i alt, har par med små barn sakkett etter de siste årene. Dette gjelder i enda større grad enslige forsørgerhusholdninger. Dette gjenspeiles også i andelen som tilhører lavinntektshusholdninger, som vist i tabell 5.1.1. Mens andelen med lavinntekt blant par med barn vokste fra 8 prosent i 2014 til nærmere 9 prosent i 2017, økte tilsvarende andel blant enslige forsørgere fra 27 til 30 prosent. Ser vi på alle barn under 18 år, hadde vel 13 prosent lavinntekt i 2017, ett prosentpoeng mer enn i 2014. Med andre ord ble det 15 300 flere barn i lavinntektshusholdninger mellom 2014 og 2017.

En grunn til at enslige forsørgerhusholdninger stadig kommer øker sin andel i lavinntektsgruppen, kan være at mange mottar barnebidrag som ikke er registrert i SSBs register. SSB inntektsstatistikk har kun opplysninger om barnebidrag betalt gjennom offentlig avtale, og ikke de som er avtalt privat.

Tabell 5.1.1 Prosentvis andel og antall¹ personer med lavinntekt. EU-skala. 2014-2017

	2014	2015	2016	2017
Hele befolkningen uten studenter	5 001 062	5 053 468	5 095 416	5 130 925
Andel med lavinntekt	10,8	10,9	11,0	11,2
Antall med lavinntekt	539 900	550 800	560 500	574 700
Enslige forsørgere	307 543	292 036	292 656	294 396
Andel med lavinntekt	26,7	27,5	28,5	30,1
Antall med lavinntekt	82 100	80 300	83 400	88 600
Par med barn 0-17 år	1 938 390	1 953 622	1 957 899	1 957 119
Andel med lavinntekt	8,0	8,3	8,6	8,8
Antall med lavinntekt	154 500	162 150	168 400	172 200
Barn under 18 år	1 123 551	1 125 119	1 128 217	1 126 657
Andel med lavinntekt	12,0	12,3	12,8	13,3
Antall med lavinntekt	134 500	138 400	144 400	149 800

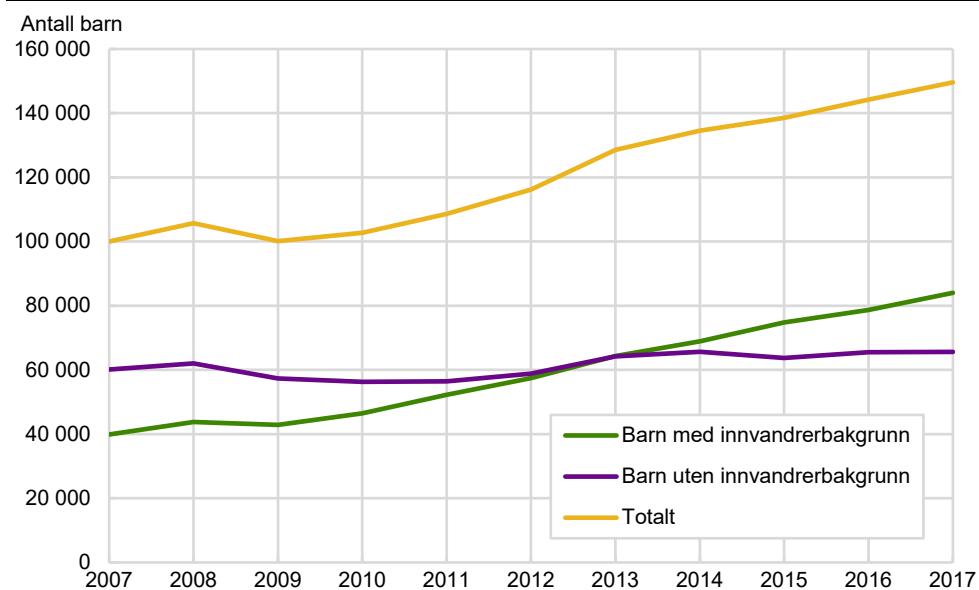
¹ Avrundede tall

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå.

Tabell 5.1.1 viser andelen personer med lavinntekt i ulike barnefamilier *inkludert* personer i studenthusholdninger. Hvis vi ekskluderer studenthusholdninger, finner vi at andelen med lavinntekt var på 8,6 prosent blant par med barn og 29,3 prosent blant enslige forsørgere i 2017. Det er dermed ikke særlig store forskjeller i andelen med lavinntekt ettersom man inkluderer studenthusholdninger eller ikke i gruppen.

Det er flere forklaringer på hvorfor det har blitt flere barn som tilhører en lavinntektshusholdning de siste årene. Økt innvandring av barnefamilier der foreldrene enten har en svak tilknytning til arbeidsmarkedet, eller der kun én i familien er i arbeid kan være en av årsakene. Andelen med lavinntekt blant personer som bor i enslig forsørgerhusholdninger har også vokst, og blant disse har mange tidligere stønader som barnetrygd og overgangsstønad, blitt mindre viktige inntektskilder de seneste årene (Epland, J.; Normann, T. M., 2019), (Omholt, E. L., 2018).

Ser vi nærmere på barn med innvandrerbakgrunn (innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre), ser vi at disse utgjør en stadig større andel av alle barn med lavinntekt. Av de 150 000 barna med årlig lavinntekt i 2017, der vi utelater barn av studenter og fosterbarn, hadde 84 000 innvandrerbakgrunn. Det vil si at 56 prosent av barna i lavinntektsgruppen hadde innvandrerbakgrunn ved utgangen av 2017, mot 40 prosent ti år tidligere.

Figur 5.1.1 Antall barn under 18 år i husholdninger med årlig lavinntekt (EU-skala 60 prosent). Totalt, barn uten og med innvandrerbakgrunn¹. 2007-2017

¹ Barn 0-17 år som selv enten er innvandrere eller norskfødte med innvandrerforeldre.

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå.

Yrkestilknytning

Barnefamilier flest har en sterk og stabil tilknytning til arbeidslivet. I 2017 var det 9,3 prosent av alle barn under 18 år som tilhørte en husholdning der ingen personer hadde yrkestilknytning. Andelen uten yrkestilknyttede har likevel økt noe de siste årene - i 2014 var denne andelen på 8,6 prosent. Andel uten yrkestilknytning i hele befolkningen, var for øvrig på 23,9 prosent i 2017. Her må man huske på at også alderspensjonister inngår i begrepet «hele befolkningen». Ser vi på alle personer i befolkningen, utenom studenter, i husholdninger der hovedinntektstaker er mellom 25 og 66 år, er andelen som ikke har noen yrkestilknyttede i husholdningen 12 prosent.

Sammenlignet med befolkningen under ett, har barnefamilier i tillegg oftere yrkesinntekter som viktigste inntektskilde. Mens 88 prosent av alle barn tilhørte en husholdning som i hovedsak lever av yrkesinntekt i 2017, var tilsvarende andel i hele befolkningen (inkludert alderspensjonister) 73 prosent.

Det er imidlertid også her store forskjeller innen gruppene av barnefamilier. Nesten 30 prosent av dem som bodde i en enslig forsørgerhusholdning hadde ingen yrkestilknyttede i husholdningen i 2017. Til sammenlikning var denne andelen på 4,7 prosent i parhusholdninger med barn. Forskjellene mellom familietyperne er også store når vi ser på andel personer i husholdninger der yrkesinntekter er den viktigste inntektskilden. I gruppen enslige forsørgere hadde 69 prosent yrkesinntekt som viktigste inntektskilde i 2017 – på samme nivå som i 2014. Tilsvarende andel var langt større for gruppen par med barn, der 93 prosent hadde yrkesinntekt som viktigste inntektskilde i 2014 – en andel som også har vært stabil over årene 2014-2017.

Tabell 5.1.2 Indikatorer¹ for yrkestilknytning. 2014-2017. Prosent

	2014	2015	2016	2017
Andel personer i husholdninger uten noen yrkestilknyttede				
Hele befolkningen uten studenter	22,9	23,2	23,6	23,9
Med lavinntekt	63,0	62,9	64,0	64,5
Enslige forsørgere	29,3	29,7	30,0	29,6
Med lavinntekt	66,5	66,1	66,7	66,3
Par med barn 0-17 år	3,9	4,1	4,5	4,7
Med lavinntekt	35,8	37,3	40,1	41,7
Barn under 18 år	8,6	8,7	9,2	9,3
Med lavinntekt	48,7	49	51,1	52,1
Andel personer i husholdninger der yrkesinntekt er største inntekt				
Hele befolkningen uten studenter	74,4	73,7	73,2	73,0
Med lavinntekt	43,3	42,9	40,9	40,1
Enslige forsørgere	69,7	70,6	68,6	69,0
Med lavinntekt	38,3	41,0	36,4	36,6
Par med barn 0-17 år	94,0	93,3	93,1	92,9
Med lavinntekt	62,3	60,7	57,8	55,8
Barn under 18 år	89,1	88,8	88,2	88,1
Med lavinntekt	51,3	51,6	48,0	46,9

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå.

Fra tabell 5.1.2 kan en klart se den sterke sammenhengen mellom manglende tilknytning til arbeidslivet og lavinntekt. Blant alle barn under 18 år i lavinnteksgruppen bodde litt over halvparten i en husholdning uten noen yrkestilknyttede personer i 2017 – en økning på 3,4 prosentpoeng siden 2014. Mens andelen uten yrkestilknytning blant enslige forsørgere med lavinntekt har holdt seg på rundt 66 prosent de siste årene, har andelen uten yrkestilknytning blant par med barn med lavinntekt økt fra 36 prosent i 2014 til 42 prosent i 2017. Så mens stadig færre av parhusholdningene med barn som har lavinntekt lever av yrkesinntekt, har ikke yrkesinntekt blitt noen særlig mindre viktig inntektskilde for enslige forsørgere i lavinnteksgruppen.

Utdanning

Mens 18 prosent av alle personer tilhører en husholdning der hovedinntektstaker har lav utdanning, gjelder dette for kun 14 prosent av alle barn under 18 år. Ser vi kun på barn i lavinntektshusholdninger, finner vi derimot at nesten 38 prosent bor i en husholdning der hovedinntektstaker har lavt utdanningsnivå, som er på linje med lavinnteksgruppen som helhet. Denne andelen har holdt seg stabil de siste årene, som vist i tabell 5.1.3.

Tabell 5.1.3 Indikator¹ for utdanning. 2014-2017. Prosent

	2014	2015	2016	2017
Andel personer i husholdninger der hovedinntektstaker har lav utdanning				
Hele befolkningen uten studenter	18,8	18,5	18,2	17,9
Med lavinntekt	39,1	39,2	38,4	38,6
Enslige forsørgere	24,5	24,1	23,8	23,4
Med lavinntekt	42,0	41,9	41,1	40,9
Par med barn 0-17 år	12,9	12,7	12,4	12,2
Med lavinntekt	33,9	34,0	33,5	33,8
Barn under 18 år	15,2	14,8	14,6	14,4
Med lavinntekt	38,4	38,2	37,2	37,6

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå.

Det er mye vanligere å ha lav utdanning blant enslige forsørgere enn blant personer som bor i parhusholdninger med barn. Blant lavinntektshusholdninger er derimot ikke forskjellene så store, selv om det fortsatt er litt vanligere med lav utdanning blant enslige forsørgere enn par med barn også i denne gruppen.

Som vist tidligere, er det mange barn i lavinntektshusholdninger med innvandrerbakgrunn. I kapittel 5.4 viser vi at det er relativt mange innvandrershusholdninger der hovedinntektstaker har ukjent utdanningsnivå.

Økonomisk utsatthet

Lavinntektshusholdninger med barn under 18 år blir stadig mer avhengige av bostøtte og sosialhjelp, som vist i tabell 5.4.1. Mens 24 prosent av alle barn med lavinntekt tilhørte en husholdning som mottok begge disse stønadene i 2014, hadde andelen økt til 29 prosent i 2017, og det er særlig andelen som får bostøtte som har økt.

Tabell 5.1.4 Indikatorer¹ for økonomisk utsatthet. 2014-2017. Prosent

	2014	2015	2016	2017
Andel personer i husholdninger som mottar bostøtte				
Hele befolkningen uten studenter	5,0	4,9	4,9	5,1
Med lavinntekt	25,6	26,1	26,8	29,2
Enslige forsørgere				
Med lavinntekt	20,2	20,4	20,5	20,9
Med lavinntekt	45,6	46,1	46,7	49,2
Par med barn 0-17 år				
Med lavinntekt	3,3	3,5	3,8	4,3
Med lavinntekt	28,0	29,3	31,3	35,8
Barn under 18 år				
Med lavinntekt	6,6	6,7	7,0	7,5
Med lavinntekt	35,4	36,2	37,5	41,5
Andel personer i husholdninger som mottar sosialhjelp				
Hele befolkningen uten studenter	4,8	4,8	4,9	5,0
Med lavinntekt	21,7	22,3	23,3	24,3
Enslige forsørgere				
Med lavinntekt	15,2	15,1	15,4	15,8
Med lavinntekt	34,4	33,8	34,8	35,4
Par med barn 0-17 år				
Med lavinntekt	3,9	4,0	4,2	4,5
Med lavinntekt	28,1	29,0	30,7	33,3
Barn under 18 år				
Med lavinntekt	6,2	6,2	6,5	6,9
Med lavinntekt	31,3	31,5	32,9	35,1
Andel personer i husholdninger som mottar både bostøtte og sosialhjelp				
Hele befolkningen uten studenter	2,6	2,6	2,7	3,0
Med lavinntekt	14,9	15,4	16,5	18,3
Enslige forsørgere				
Med lavinntekt	11,3	11,3	11,8	12,6
Med lavinntekt	27,7	27,6	28,6	30,3
Par med barn 0-17 år				
Med lavinntekt	2,2	2,3	2,5	3,0
Med lavinntekt	20,4	21,5	23,0	26,6
Barn under 18 år				
Med lavinntekt	4,1	4,2	4,4	5,0
Med lavinntekt	24,2	24,6	25,9	29,1

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå.

Enslige forsørgere er klart mer økonomisk utsatt enn par med barn. I 2017 fikk kun 4 prosent av alle par med barn bostøtte, mot 21 prosent av alle i enslige forsørgershusholdninger. Samtidig var andelen enslige forsørgere som fikk sosialhjelp nesten 16 prosent – 3,5 ganger så stor som andelen blant par med barn. Denne andelen har holdt seg stabil de siste årene, men SSBs sosialhjelpsstatistikk viser at flere nå har sosialhjelp som hovedinntekt (Tuv, 2019).

Ser vi kun på lavinntektshusholdninger er enslige forsørgere fortsatt mer avhengig av sosiale stønader enn par med barn, men forskjellene er ikke så store. I 2017 mottok 49 prosent av enslige forsørgere med lavinntekt bostøtte, mens det samme gjaldt 36 prosent av par med barn i lavinntektsgruppen. Det betyr at det er blitt vanligere for begge disse gruppene å få bostøtte de siste årene, men økningen har vært sterkest for par med barn. Det samme gjelder for andelen som mottar sosialhjelp, der det har blitt nesten like vanlig for par med barn i lavinntektsgruppen å motta sosialhjelp som for enslige forsørgere med lavinntekt.

Dette har videre ført til en sterk økning i andelen par med barn i lavinntektsgruppen som mottar både bostøtte og sosialhjelp. Fra 2014 til 2017 økte denne andelen fra vel 20 til knappe 27 prosent, som tilsvarer en økning på over 30 prosent. Blant enslige forsørgere med lavinntekt økte andelen med begge disse stønadene med 9 prosent i samme periode. Dette viser igjen at mens par med barn i lavinntektsgruppen stadig sterkere kjennetegnes av at de faller utenfor arbeidslivet og er avhengige av økonomiske stønader, gjelder ikke denne utviklingen i samme grad for enslige forsørgere med lavinntekt.

Rente- og gjeldsbelastning

Barnefamilier har fått stadig mindre rentebelastning de siste årene. I 2014 bodde 13 prosent av alle barn under 18 år i en husholdning der renter utgjorde minst 15 prosent av samlet husholdningsinntekt. I 2017 var denne andelen gått ned til 7 prosent. Samtidig har gjeldsgraden økt, og andelen barn i husholdninger med høy gjeldsbelastning, det vil si gjeld på minst tre ganger samlet inntekt, har økt fra 24 til 29 prosent i samme periode. Det samme mønsteret finner vi for barn i lavinntektshusholdninger, men i svakere grad, som vist i tabell 5.1.5.

Tabell 5.1.5 Indikatorer¹ for rente- og gjeldsbelastning, 2014-2017. Prosent

	2014	2015	2016	2017
Andel personer i husholdninger med høy rentebelastning				
Hele befolkningen uten studenter	9,9	7,2	5,8	5,9
Med lavinntekt	12,1	10,6	9,8	10,0
Enslige forsørgere	17,0	12,7	9,8	10,1
Med lavinntekt	13,3	11,4	9,8	10,4
Par med barn 0-17 år	11,8	8,2	6,4	6,5
Med lavinntekt	16,0	13,5	12,1	11,9
Barn under 18 år	12,9	9,2	7,1	7,3
Med lavinntekt	14,8	12,5	10,9	10,9
Andel personer i husholdninger med høy gjeldsbelastning				
Hele befolkningen uten studenter	17,6	18,6	20,1	21,3
Med lavinntekt	16,9	17,5	18,5	18,7
Enslige forsørgere	27,9	29,3	30,9	32,4
Med lavinntekt	18,8	19,6	20,5	21,5
Par med barn 0-17 år	22,6	24,3	26,6	28,3
Med lavinntekt	22,4	22,6	23,6	23,2
Barn under 18 år	23,8	25,4	27,6	29,3
Med lavinntekt	20,9	21,3	22,1	22,1

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå.

Mens rentebelastningen har blitt mindre både for par med barn og enslige forsørgere de siste årene, har enslige forsørgere fremdeles rundt 1,5 ganger så stor rentebelastning som par med barn. Enslige forsørgere i alt har også i større grad høy gjeldsbelastning enn par med barn, men det er blant par med barn at veksten i høy gjeldsbelastning har vært sterkest. Fra 2014 til 2017 økte andelen med høy gjeldsgrad i sistnevnte gruppe fra 23 til 28 prosent.

Blant lavinntektshusholdningene, har derimot enslige forsørgere mindre rentebelastning enn par med barn, selv om andelen med høy rentebelastning gikk ned mer enn blant enslige forsørgere. Enslige forsørgere har også i litt mindre grad stor gjeld. Men mens andelen par med barn med lavinntekt med stor gjeld økte fra 22 til 23 prosent mellom 2014 og 2017, økte andelen med stor gjeld blant enslige forsørgere med lavinntekt fra 19 til 22 prosent.

Inntektssammensetning

Barn under 18 år som ikke er i lavinntektsgruppen, tilhører stort sett husholdninger som i hovedsak lever av yrkesinntekt. I 2017 utgjorde yrkesinntekt i gjennomsnitt 82 prosent av samlet inntekt for disse husholdningene. Kapitalinntekter utgjorde i snitt 6 prosent og overføringer, der de største postene var foreldrepenger, sykepenger og barnetrygd, utgjorde i snitt 13 prosent, som vist i tabell 5.1.6. Barn som havner i lavinntektsgruppen, derimot, lever ofte i husholdninger som er avhengige av ulike stønader. I 2017 mottok disse husholdningene i gjennomsnitt 54 prosent av samlet inntekt gjennom ulike overføringer, som sosialhjelp, barnetrygd, arbeidsavklaringspenger og uføretrygd.

Tabell 5.1.6 Inntektsregnskap for hele befolkningen, barn og barnefamilier¹. Gjennomsnitt og andel av samlet inntekt. 2017. Kroner og prosent

	Hele befolkningen uten studenter			Barn under 18 år			Enslige forsørgere			Par med barn 0-17 år		
	I alt	Ikke lavinntekt	Med lavinntekt ²	I alt	Ikke lavinntekt	Med lavinntekt ²	I alt	Ikke lavinntekt	Med lavinntekt ²	I alt	Ikke lavinntekt	Med lavinntekt ²
Yrkesinntekt	68	69	36	80	82	45	69	75	35	82	83	53
Kapitalinntekter ³	6	6	2	5	6	1	4	4	1	5	6	2
Overføringer	26	25	62	15	13	54	27	21	64	12	11	45
Herav utvalgte:												
Ytelser fra folketrygden	16	15	38	4	3	14	10	8	26	3	3	11
Herav utvalgte:												
Arbeidsavklaringspenger	2	2	8	2	1	6	4	2	10	1	1	5
Uføretrygd	4	4	11	2	1	5	3	3	7	1	1	5
Overgangsstonad (f.o.m. 1.4.2014)	0	0	1	0	0	2	2	2	7	-	-	0
Dagpenger ved arbeidsledighet	1	1	3	1	1	3	1	1	2	1	1	3
Kontantstøtte	0	0	0	0	0	1	0	0	1	0	0	1
Stønad til barnetilsyn	-	-	-	-	-	0	0	0	0	-	-	-
Mottatt underholdsbidrag ⁴	0	0	1	0	0	2	2	2	5	0	0	0
Studiestipend	0	0	1	0	0	2	1	1	2	0	0	2
Sykepenger	2	2	2	2	2	3	3	3	3	2	2	3
Foreldrepenger	1	1	1	3	3	2	1	1	2	3	3	3
Kvalifiseringsstønad	0	0	1	0	0	1	0	0	1	0	0	1
Barnetrygd	1	1	2	2	2	7	4	4	8	2	2	5
Bostøtte	0	0	2	0	0	3	1	0	4	0	0	2
Sosialhjelp	0	0	5	1	0	7	2	1	7	0	0	6
Introduksjonsstønad	0	0	3	0	0	6	0	0	2	0	0	7
Samlet inntekt	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Samlet inntekt	813 200	907 300	243 700	1 143 300	1 245 500	446 100	566 400	657 600	313 200	1 226 900	1 291 300	472 900
Samlet inntekt etter skatt	606 500	672 600	205 900	841 200	909 900	372 000	445 200	505 900	276 400	893 400	937 300	378 700
Inntekt etter skatt pr. forbruksenhet (EU-skala) ⁵	391 400	430 900	152 000	384 400	417 200	160 400	294 700	340 100	168 600	416 200	438 400	156 200
Antall personer i husholdningen	2,2	2,2	1,7	3,8	3,8	3,7	2,6	2,5	2,8	4,0	4,0	4,4
Antall barn under 18 år	0,5	0,5	0,4	1,7	1,7	2,0	1,4	1,3	1,7	1,8	1,8	2,2
Antall husholdninger	2 368 453	2 032 831	335 622	638 004	565 976	72 028	113 222	83 241	29 981	487 735	449 403	38 332

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

² Lavinntekt er definert som inntekt under 60 prosent av medianinntekten for alle. EU-skala.

³ Negative kapitalinntekter er satt lik 0.

⁴ Omfatter kun offentlig avtalt barnebidrag.

⁵ Omfatter også negative kapitalinntekter.

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå.

Enslige forsørgerhusholdninger er generelt mer avhengige av ulike overføringer enn par med barn under 18 år. Selv blant de uten lavinntekt utgjorde overføringer omtrent en femtedel av samlet inntekt i 2017. Barnetrygd, sykepenger og uføretrygd var i snitt de viktigste inntektspostene for denne gruppen. Ser vi på husholdninger der hovedinntektstaker er enslig forsørger og har lavinntekt, finner vi at disse i gjennomsnitt fikk 64 prosent av samlet inntekt fra ulike stønader. For denne gruppen er arbeidsavklaringspenger, barnetrygd, uføretrygd, overgangsstonad, sosialhjelp og underholdsbidrag (gjennom offentlig avtale) de viktigste inntektspostene.

Par med barn uten lavinntekt lever i stor grad av yrkesinntekter og litt kapitalinntekter, mens omtrent en tiendedel av inntekten kommer gjennom stønader som foreldrepenger, sykepenger og barnetrygd. Lavinntekts-husholdninger som består av par med barn under 18 år får i snitt litt under halvparten av samlet inntekt gjennom overføringer. For denne gruppen er introduksjonsstønad (til flyktninger og deres familiegjenforente) og sosialhjelp, fulgt av barnetrygd, arbeidsavklaringspenger og uføretrygd viktige inntektskilder.

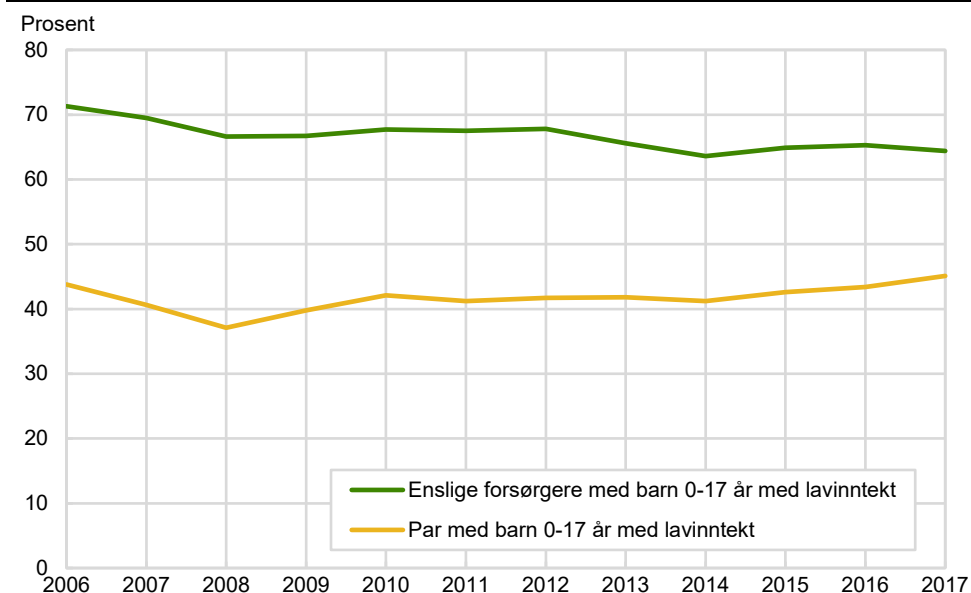
Vi ser også fra tabell 5.6.1 at det i snitt er flere barn i lavinntekts-husholdningene enn i husholdninger uten lavinntekt, både blant enslige forsørgere og par med barn. Dermed blir det flere å fordele samlet inntekt på i disse husholdningene, og dermed lavere inntekt per forbruksenhet.

Hvis vi ser på inntekts-sammensetningen over tid, har yrkesinntekt blitt en noe viktigere inntektskilde for enslige forsørgere i lavinntektsgruppen. I årene etter

finanskrisen, fra 2010 til 2017 økte andelen som yrkesinntekt utgjør av samlet inntekt fra 31 til 35 prosent. Ettersom disse husholdningene får lite i kapitalinntekter, betyr det at denne gruppen dermed stadig får litt mindre av sin samlede inntekt gjennom overføringer, som man kan se i tabell 5.1.2.

Sammensetningen av hvilke overføringer de mottar har også endret seg. Mens andelen barnetrygd, arbeidsavklaringspenger og overgangsstønad av samlet inntekt har blitt mindre, har uføretrygd, sosialhjelp og introduksjonsstønad blitt viktigere inntektsposter. Blant par med barn med lavinntekt, har derimot yrkesinntekt blitt litt mindre viktig, særlig mellom 2014 og 2017, mens overføringsandelen økte fra 41 til 45 prosent av samlet husholdningsinntekt. Det er særlig introduksjonsstønad som har blitt en stadig viktigere inntektskilde for denne gruppen, noe som gjenspeiler at det er kommet flere innvandrerefamilier til Norge de siste årene. Videre har også sosialhjelp og uføretrygd blitt viktigere inntektsposter, mens arbeidsavklaringspenger og barnetrygd er blitt mindre viktige inntektskilder. For nærmere beskrivelse, se (Omholt, E. L., 2018).

Figur 5.1.2 Overføringer som andel av samlet inntekt før skatt for husholdninger med barn 0-17 år i lavinntektsgruppen (EU-skala 60 prosent). 2006-2017. Prosent

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå.

Inntektsfordeling

Det er mindre inntektsulikhet blant husholdninger med barn enn i befolkningen som helhet, som tabell 5.1.7 viser. Det er også mindre forskjeller innad i gruppen av enslige forsørgere enn det er blant par med barn under 18 år, men «forskjellen-i-forskjellene» har minket de siste årene, samtidig som inntektsulikheten blant barnefamilier har vokst mer enn blant husholdninger i alt. Ser vi på ulikhetsmålene *Gini-koeffisienten*, der 0 betyr ingen ulikhet og 1 betyr full ulikhet, og *S80/S20*, som deler gjennomsnittsinntekten til den rikeste femtedelen på gjennomsnittet for den femtedelen med lavest inntekt, finner vi at ulikheten har økt mer blant enslige forsørgere enn blant par med barn i perioden 2014-2017, og at inntektsforskjellene innad i disse to gruppene nå er omtrent på samme nivå, selv om de fremdeles er relativt små.

Ulikhetsmålet *P90/P10*, som viser forholdet til den personen som befinner seg mellom de to desilene med høyest inntekt (P90) og den personen som befinner seg mellom de to desilene med lavest inntekt (P10), viser en litt annen utvikling. Målt etter denne metoden, har inntektsforskjellene økt prosentvis omtrent like mye for hhv. enslige forsørgere og par med barn, og det er fremdeles større ulikhet blant

parfamilier enn enslige med barn. Utviklingen her skyldes at inntekten for de med lavest inntekt blant par med barn har sakkett etter, mens de med høyest inntekt blant enslige forsørgere med barn har dratt i fra de på bunn.

Tabell 5.1.7 Fordeling av inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala)¹. 2014-2017

	2014	2015	2016	2017
S80/S20²				
Hele befolkningen uten studenter	3,60	3,85	3,69	3,70
Enslige forsørgere	3,08	3,19	3,17	3,20
Par med barn 0-17 år	3,11	3,34	3,22	3,22
Barn under 18 år	3,32	3,54	3,45	3,47
P90/P10³				
Hele befolkningen uten studenter	2,79	2,82	2,81	2,83
Enslige forsørgere	2,37	2,38	2,40	2,43
Par med barn 0-17 år	2,45	2,50	2,49	2,51
Barn under 18 år	2,63	2,68	2,68	2,72
Gini-koeffisient⁴				
Hele befolkningen uten studenter	0,250	0,266	0,255	0,255
Enslige forsørgere	0,219	0,229	0,226	0,228
Par med barn 0-17 år	0,224	0,240	0,230	0,229
Barn under 18 år	0,235	0,249	0,241	0,241

¹ Omfatter også negative beløp. Personer i studenthusholdninger er utelatt

² S80/S20 er forholdet mellom gjennomsnittsinntektene til rikeste og fattigste 20 prosent i gruppen.

³ P90/P10 er forholdstallet mellom inntekten til den personen som befinner seg mellom desil 9 og desil 10 (P90) og inntekten til den personen som befinner seg mellom desil 1 og desil 2 (P10).

⁴ Gini-koeffisienten er et summarisk mål som varierer fra 0 (minst ulikhet) og 1 (størst ulikhet).

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå..

I perioden 2014-2017 opplevde norske husholdninger i alt en negativ inntektsvekst på (-1,4) prosent, målt i median inntekt etter skatt i faste 2017-kroner. Grunnen til at inntektsulikheten har økt mer blant barnefamilier enn blant alle husholdninger sett under ett, er at nedgangen har vært enda sterkere for husholdninger med barn under 18 år. Særlig gjelder dette for enslige forsørgere med små barn, som i 2017 hadde en median realinntekt som var 4,4 prosent mindre enn i 2014. Det var spesielt mellom 2015 og 2016 at inntektsnivået falt. Det skyldtes at konsumprisindeksen økte relativt mye fra 2015 til 2016 – men også en svak nominell økning i lønningene og uendrede barnetrygdsatser (Statistisk sentralbyrå, 2017). Fra 2016 til 2017 økte inntektsnivået litt igjen for de fleste gruppene av husholdninger, eller forble omtrent uendret.

Levekårsindikatorer

Videre vil vi beskrive ulike levekårsindikatorer for ulike kategorier av barnefamilier, basert på Levekårsundersøkelsen, EU SILC. Den første kategorien vi ser på er enslige forsørgere. Disse er definert som personer som ikke er gift eller samboende, og som bor sammen med barn (enten egne barn eller stebarn) i alderen 0-17 år⁹. Syv av ti eneforsørgere er kvinner. Utdanningsnivået er også noe lavere i denne gruppen enn blant par med barn. Andelen med høyere utdanning er 15 prosentpoeng lavere blant enslige forsørgere (29 prosent) enn blant alle par med barn (44 prosent).

Den andre kategorien er barnefamilier med lav inntekt. Dette er par med barn i alderen 0-17 år som har lav inntekt. Lavinntektsfamilier er definert som de barnefamiliene som tilhører den femtedelen (første kvintil) av barnefamilier med lavest inntekt etter skatt per forbruksenhet. Det er en noe større andel yngre blant barnefamiliene med lavest inntekt, sammenlignet med alle barnefamilier. 18 prosent av barnefamilier med lav inntekt er under 25 år. Blant alle barnefamilier er andelen på 12 prosent. Barnefamiliene med lav inntekt har også betraktelig lavere utdanning enn alle par med barn. 23 prosent av barnefamilier med lav inntekt har høyere

⁹ For perioden 1987-1997 er enslig forsørger definert som ikke gift eller samboende, men som bor sammen med barn i alderen 0-19 år.

utdanning, mot hele 44 prosent blant alle par med barn. Innvandrere er overrepresentert blant barnefamiliene med lavest inntekt. Andelen innvandrere er mer enn dobbelt så stor blant barnefamilier med lav inntekt (38 prosent) enn blant alle par med barn (15 prosent).

Boligstandard og eierforhold

Enslige forsørgere

Blant enslige forsørgere eier 66 prosent sin egen bolig. Til sammenligning gjelder dette hele 92 prosent av alle par med barn og 80 prosent av befolkningen som helhet. Andelen eiere har holdt seg relativt stabil de siste ti årene.

Enslige forsørgere har noe mindre boligareal sammenlignet med alle par med barn. Mens enslige forsørgere i gjennomsnitt bor på 124 kvadratmeter, bor alle par med barn i snitt i en bolig på 167 kvadratmeter. Ser vi derimot på antall kvadratmeter per person, kommer enslige forsørgere litt bedre ut enn alle barnefamilier, med sine 50 mot 43 kvadratmeter. Befolkningen som helhet bor i enda mindre boliger, på 118 kvadratmeter i gjennomsnitt. I befolkningen samlet er det i snitt færre personer per husholdning enn blant enslige forsørgere og alle par med barn. Dette gjør at befolkningen i alt likevel har et større gjennomsnittlig boligareal per person, på 69 kvadratmeter. Den lave gjennomsnittlige boligstørrelsen blant enslige forsørgere kan henge sammen med at en liten andel bor i enebolig, 44 prosent, mot 68 prosent blant par med barn. Andelen som bor i andre småhus er derimot noe større blant enslige forsørgere, 27 prosent, mot 21 prosent blant alle barnefamilier.

Når vi ser på forholdet mellom antall personer og antall rom, er det ingen signifikant forskjell mellom enslige forsørgere og alle par med barn. I 2018 bodde 6 prosent av aleneforeldre trangt, mot 9 prosent blant par med barn (å bo trangt defineres som at det er flere personer enn antall beboelsesrom). Andelen som bor svært romslig er heller ikke signifikant forskjellig, 25 prosent blant enslige forsørgere, og 22 prosent blant alle par med barn (å bo svært romslig defineres som at man har minst tre beboelsesrom mer enn antallet personer). Andelen som bor svært romslig er derimot klart større i befolkningen som helhet. 33 prosent av alle husholdninger har minst tre rom mer enn antall husholdningsmedlemmer.

Enslige forsørgere rapporterer i noe større grad om redusert boligstandard, altså lavere standard på en del indikatorer for boligens tekniske stand og bomiljø, sammenlignet med alle par med barn og befolkningen totalt. I alt oppgir tre av ti enslige forsørgere at deres bolig har redusert boligstandard, mens det samme gjelder to av ti blant alle par med barn og befolkningen som helhet. Ser vi på spesifikke boligproblemer kan vi se at dobbelt så stor andel enslige forsørgere oppgir å bo i bolig med råte eller fukt sammenlignet med par med barn (henholdsvis 14 og 7 prosent). Enslige forsørgere er også mer utsatt for støy fra trafikk, industri eller naboer, og bor i noe større grad i et område utsatt for forurensning sammenlignet med par med barn og befolkningen generelt.

Tabell 5.1.8 Boligtype og boligstandard for enslige forsørgere¹. 1991, 2001, 2010, 2015-2018. Prosent og gjennomsnitt

	Enslige forsørgere							Alle
	1991	2001	2010	2015	2016	2017	2018	2018
Andel personer som								
bor i enebolig, våningshus	43	50	48	47	43	44	44	56
bor i småhus ellers	36	25	28	27	29	25	27	16
bor i husholdning som eier	65	62	65	72	69	66	66	80
bor i husholdning som er selveier	42	48	54	55	56	50	56	69
bor trangt	6	7	4	8	6	5	6	7
bor svært romslig	15	16	20	21	26	21	25	33
Bor i bolig med minst ett boligproblem²								
Problem med råte eller fukt	15	12	13	9	14	6
Problem med støy i boligen	16	16	14	13	14	11
Problem med forurensning ved boligen	11	12	7	7	10	9
Problem med kriminalitet, vold og hærverk i boområdet	7	8	7	6	4	4
Boligareal per husholdning. Kvm. gjennomsnitt	94	108	115	122	123	120	124	118
Boligareal per person. Kvm. gjennomsnitt ³	39	42	44	44	47	49	50	69
Antall svar i alt	113	132	221	195	221	193	191	5 899

¹ I 1991 er enslige forsørgere definert som personer med yngste barn 0-19, ikke 0-17 som i de resterende årene.

² Ny indikator fra 2017. Derfor ingen tall fra tidligere år.

³ Utregning endret fra 2017.

Kilde: Levekårsundersøkelsen EU-SILC, Statistisk sentralbyrå.

Par med barn og lav inntekt

Syv av ti barnefamilier i den laveste inntektskvintilen eier sin egen bolig. Andelen eiere ut til å ha vippet noe mellom 70-80 prosent siden 2001, men har hatt sine to minste andeler i 2017 og 2018, henholdsvis 67 og 70 prosent. Blant alle par med barn har andelen holdt seg stabil på ni av ti i samme periode, og på åtte av ti for befolkningen generelt.

Blant barnefamilier i laveste inntektskvintil bor litt over halvparten i enebolig, i likhet med befolkningen i alt, 56 prosent i begge grupper. Denne andelen har sunket markant de siste årene, fra om lag 70-75 prosent i årene 2001-2014.

Andelen var tidligere den samme som blant alle par med barn, men er nå markant mindre siden andelen blant alle par med barn samtidig har holdt seg stabil på omkring syv av ti, og nå ligger på 68 prosent. Likevel bor flere i enebolig blant barnefamilier med lav inntekt enn blant enslige forsørgere.

Tabell 5.1.9 Boligtype og boligstandard for par med barn og lav inntekt (1. kvintil) og alle par med barn. 2001, 2010, 2015-2018. Prosent og gjennomsnitt

	Par med barn og lav inntekt (1. kvintil)						Alle par med barn			Alle
	2001	2010	2015	2016	2017	2018	2016	2017	2018	2018
Andel personer som										
bor i enebolig, våningshus	72	74	68	68	64	56	71	71	68	56
bor i småhus ellers	21	13	15	17	19	24	20	19	21	16
bor i husholdning som eier	82	74	78	79	67	70	93	92	92	80
bor i husholdning som er selveier	77	68	68	69	59	58	85	85	83	69
bor trangt	22	21	29	22	30	27	9	9	9	7
bor svært romslig	10	14	15	13	13	11	23	23	22	33
Bor i bolig med minst ett boligproblem¹										
Problem med råte eller fukt	9	10	14	11	9	13	7	6	7	6
Problem med støy i boligen	..	11	9	10	16	14	7	9	9	11
Problem med forurensning ved boligen	..	8	11	7	10	15	6	6	8	9
Problem med kriminalitet, vold og hærverk i boområdet	..	5	4	6	6	5	4	3	4	4
Boligareal per husholdning. Kvm. Gjennomsnitt	139	143	142	152	142	137	171	170	167	118
Boligareal per person. Kvm. Gjennomsnitt ²	31	33	33	35	34	33	43	43	43	69
Antall svar i alt	203	271	247	317	229	221	1 666	1 599	1 560	5 899

¹ Ny indikator fra 2017. Derfor ingen tall fra tidligere år.

² Utregning endret fra 2017.

Kilde: Levekårsundersøkelsen EU-SILC, SSB.

Barnefamilier med lav inntekt har i gjennomsnitt noe større boliger enn hva som er gjennomsnittet for befolkningen i alt (henholdsvis 137 og 118 kvadratmeter), men mindre boliger enn gjennomsnittet for alle par med barn (167 kvadratmeter). Dette

kan henge sammen med at en stor andel barnefamilier med lav inntekt bor utenfor store byer. Ser vi derimot på antall kvadratmeter per person, har barnefamilier med lav inntekt mindre plass per person enn enslige forsørgere, alle par med barn, og hele befolkningen.

Dette gir også utslag i trangboddhet og romslighet, hvor vi ser at tre ganger så mange blant barnefamilier med lav inntekt bor trangt (27 prosent) enn blant alle par med barn (9 prosent). Tilsvarende er også andelen som bor svært romslig lavere blant barnefamilier med lav inntekt enn alle par med barn, men denne forskjellen er mindre. Omtrent halvparten så mange bor romslig blant barnefamilier med lav inntekt (11 prosent) enn blant alle par med barn (22 prosent).

Når det gjelder boligstandard, kommer barnefamilier med lav inntekt dårligere ut på en del indikatorer for boligens tekniske standard og bomiljø sammenlignet med alle par med barn og befolkningen totalt. Totalt bor omkring tre av ti barnefamilier med lav inntekt i en bolig med redusert boligstandard, mot to av ti blant alle par med barn og i befolkningen som helhet. Ser vi på hvert enkelt boligproblem, har omkring én av seks barnefamilier med lav inntekt bolig med råte eller fukt (13 prosent), bolig utsatt for støy (15 prosent) og bolig i område som er plaget av forurensning (15 prosent). Dette er større andeler enn blant alle par med barn og befolkningen generelt.

Boligøkonomi

Enslige forsørgere

Enslige forsørgere betaler i gjennomsnitt betydelig mer for å bo sammenlignet med befolkningen som helhet. En enslig forsørger som leier bolig betaler i gjennomsnitt 106 700 kroner i årlig husleie. Til sammenligning ligger landsgjennomsnittet på 76 800 kroner. Ser en på tidsperioden 2006-2018, har forskjellene har økt frem til 2015, men deretter holdt seg stabile. Mens enslige forsørgere i snitt betalte 11 800 kroner mer enn befolkningen som helhet i 2006, er forskjellen på 28 900 kroner i 2015 og 29 900 i 2018. Også når vi ser på eiere, kommer enslige forsørgere dårligere ut. En enslig forsørger som eier boligen betaler i snitt 95 100 kroner årlig i renter og avdrag, mens eiere i befolkningen som helhet betaler 65 600.

Forskjellene her har økt markant de siste tre årene. I gjennomsnitt betalte enslige forsørgere 6 800 kroner mer enn landsgjennomsnittet i renter og avdrag på boliglån i 2015, men hele 29 500 kroner mer i 2018. Noe av årsaken til dette er at utgifter til renter og avdrag på boliglån har økt for enslige forsørgere, men sunket for befolkningen som helhet i samme periode.

Samme tendens finner vi ved å se på andelen som har høy boutgiftsbelastning (boutgifter som overstiger 25 prosent av husholdningens samlede disponible inntekt). Over halvparten av enslige forsørgere har høy boutgiftsbelastning (53 prosent), mot en av fire i befolkningen generelt (27 prosent). Videre finner vi at andelen med høy boutgiftsbelastning har holdt seg rundt samme nivå for befolkningen totalt i tidsperioden 2006-2018, mens andelen blant enslige forsørgere har økt fra 33 prosent i 2006 til 53 prosent i 2018. Dette henger sammen med den store økningen i husleie- og boliglånsutgifter blant enslige forsørgere som vi kommenterte over. Andelen med lav boutgiftsbelastning er også betydelig mindre blant enslige forsørgere sammenliknet med befolkningen generelt (henholdsvis 12 og 39 prosent). Med lav boutgiftsbelastning mener vi husholdninger som bruker under 10 prosent av deres samlede inntekt på boligutgifter. Forskjellen mellom enslige forsørgere og landsgjennomsnittet i andel med både høy og lav boutgiftsbelastning er statistisk sikker.

Sammenligner vi enslige forsørgere med par med barn, betaler de omtrent like mye i husleie, men par med barn betaler noe mer i renter og avdrag, 119 400 kroner. På den andre siden har par med barn i gjennomsnitt betydelig høyere samlet inntekt etter skatt, og dermed lavere boutgiftsbelastning (14 prosent har høy boutgiftsbelastning). Til tross for mye høyere utgifter til husleie/boliglån har par med barn også betydelig lavere boutgiftsbelastning enn landsgjennomsnittet.

Også når vi ser på det subjektive målet for boligøkonomi, kommer enslige forsørgere dårligere ut. Dobbelt så mange opplever boutgiftene som svært tyngende blant enslige forsørgere (11 prosent) enn i befolkningen som helhet (5 prosent).

Tabell 5.1.10 Boligøkonomi for enslige forsørgere¹. 1991, 2001, 2010, 2015-2018. Kroner og prosent

	Enslige forsørgere							Alle
	1991	2001	2010	2015	2016	2017	2018	2018
Årlig husleie. Gjennomsnitt for husholdninger som leier ² . Kroner	29 400	45 600	65 000	98 600	99 800	98 400	106 700	76 800
Renter og avdrag. Gjennomsnitt for eiere. Kroner	45 100	52 400	64 500	81 100	89 300	95 700	95 100	65 600
Boligrenter. Gjennomsnitt for eiere. Kroner	38 200	48 900	45 600	45 800	45 700	29 000
Andel husholdninger med								
Høy boutgiftsbelastning	53	35	34	44	46	49	53	27
Lav boutgiftsbelastning	13	12	16	19	13	14	12	39
Oppfatter boutgiftene som svært tyngende	12	18	16	16	11	5
Antall svar fra leiere	39	43	73	44	58	56	55	998
Antall svar fra eiere	74	89	148	151	162	136	134	4 837
Antall svar	113	132	221	195	220	192	189	5 835

¹ I 1991 er enslige forsørgere definert som personer med yngste barn 0-19, ikke 0-17 som i de resterende årene.

² Ekskludert eiere av andels- og aksjebolig.

Kilde: Levekårsundersøkelsen EU-SILC, Statistisk sentralbyrå.

Barnefamilier med lav inntekt

I 2018 betalte barnefamilier med lav inntekt som leier bolig i gjennomsnitt 110 800 kroner per år i husleie. Dette er betydelige høyere enn landsgjennomsnittet, men på linje med barnefamilier generelt.

Forskjellene mellom barnefamilier med lav inntekt og alle par med barn er større når vi ser på gjennomsnittlige utgifter til renter og avdrag. Mens barnefamilier med lav inntekt betaler 93 500 kroner i gjennomsnitt, betaler alle par med barn betydelig mer: 119 400 kroner. Selv om barnefamilier med lav inntekt har lavere utgifter til boliglån enn alle par med barn, er det langt flere med høy boutgiftsbelastning blant barnefamilier med lav inntekt enn blant alle par med barn. 37 prosent av barnefamilier med lav inntekt har høy boutgiftsbelastning, mens det samme gjelder 14 prosent blant alle par med barn. Familier med lav inntekt har inntekter som med andre ord er så mye lavere at de har større boutgiftsbelastning, på tross av at de betaler omtrent det samme i leie og mindre i renter og avdrag på lån. Andelen med høy boutgiftsbelastning blant barnefamilier med lav inntekt har økt de siste årene, og spesielt mye mellom 2017 og 2018, hvor andelen med høy boutgiftsbelastning har gått fra 27 til 37 prosent. Andelen med lav boutgiftsbelastning har på sin side gått ned, fra 28 til 24 prosent. For alle par med barn har disse andelene holdt seg stabile de siste årene.

En mer anstrengt boligøkonomi blant lavinntektsbarnefamilier kommer også til syne når vi ser på de subjektive indikatorene. 4 prosent av alle par med barn og 5 prosent i befolkningen generelt opplever boutgiftene som svært tyngende. Blant lavinntektsbarnefamiliene er andelen omtrent dobbelt så stor (9 prosent). Nivået har holdt seg stabilt over tid.

Tabell 5.1.11 Boligøkonomi for par med barn og lav inntekt (1. kvintil), og alle par med barn. 2001, 2010, 2015-2018. Kroner og prosent

	Par med barn og lav inntekt (1. kvintil)						Alle par med barn			Alle
	2001	2010	2015	2016	2017	2018	2016	2017	2018	2018
Årlig husleie. Gjennomsnitt for husholdninger som leier. ¹ Kroner	42 400	75 700	94 000	91 400	100 400	110 800	92 000	96 600	107 200	76 800
Renter og avdrag. Gjennomsnitt for eiere. Kroner	50 600	76 500	88 900	95 000	76 800	93 500	119 500	119 700	119 400	65 600
Boligrenter. Gjennomsnitt for eiere. Kroner	..	42 400	40 600	43 800	38 700	43 300	53 200	50 600	52 600	29 000
Andel husholdninger med										
Høy boutgiftsbelastning	23	23	22	24	27	37	13	12	14	27
Lav boutgiftsbelastning	31	26	21	26	28	24	30	30	32	39
Oppfatter boutgiftene som svært tyngende	..	8	9	8	10	9	3	5	4	5
Antall svar fra leiere	31	68	45	57	64	56	94	108	97	998
Antall svar fra eiere	120	203	201	258	163	160	1 568	1 480	1 450	4 837
Antall svar	151	271	246	315	227	216	1 662	1 588	1 547	5 835

¹ Ekskludert eiere av andels- og aksjebolig.

Kilde: Levekårsundersøkelsen EU-SILC, Statistisk sentralbyrå.

Økonomiske vansker

Enslige forsørgere

18 prosent av enslige forsørgere oppgir at det er vanskelig eller svært vanskelig 'å få endene til å møtes', med andre ord å få pengene til å strekke til. Til sammenligning gjelder dette kun 5 prosent av alle par med barn, og 7 prosent av befolkningen som helhet. Disse nivåene har holdt seg stabile over de siste årene. Den vanskelige økonomiske situasjonen for enslige forsørgere kan også ses i at nesten annenhver aleneforelder (45 prosent) ikke klarer å betale en uforutsett utgift på 15 000 kroner. Dette er tre ganger som mange som blant barnefamilier generelt (15 prosent) og dobbelt så mange som hos befolkningen i alt (22 prosent). Enslige forsørgere er også i større grad avhengig av økonomisk støtte fra andre. 6 prosent av enslige forsørgere har mottatt regelmessige pengebidrag fra andre husholdninger, mot 2 prosent av alle barnefamilier og 3 prosent av befolkningen i alt.

Kun 6 prosent av befolkningen som helhet har hatt ett eller flere betalingsproblemer i løpet av det siste året. Betalingsproblemene omfatter å ha vært ute av stand til å betale husleie, boliglån, elektrisitet eller andre lån i løpet av det siste året. Blant par med barn har 5 prosent hatt ett eller flere betalingsproblemer. Enslige forsørgere har derimot opplevd dette i større grad. 14 prosent av enslige forsørgere har hatt minst ett betalingsproblem i løpet av det siste året. 25 prosent av enslige forsørgere som leier hadde problemer med å betale husleien, mens det samme gjelder 8 prosent av leierne i barnefamilier i alt og 9 prosent av leiere i befolkningen i alt. Ser vi på problemer med å betale boliglån er det ikke signifikante forskjeller i andelene mellom enslige forsørgere, alle barnefamilier og befolkningen. Derimot har flere enslige forsørgere hatt problemer med å betale elektrisitet eller andre lån sammenlignet med barnefamilier i alt og befolkningen. Forskjellene er statistisk sikre.

Tabell 5.1.12 Betalingsvansker for husholdninger med barn. 2003, 2013, 2016-2018. Prosent

	Enslig forsørger					Par med barn og lav inntekt (1. kvintil)					Alle par med barn			Alle
	2003	2013	2016	2017	2018	2003	2013	2016	2017	2018	2016	2017	2018	2018
Vanskelig eller svært vanskelig å få endene til å møtes ¹	28	25	18	18	18	17	17	11	15	20	3	4	5	7
Har ikke mulighet til å klare en uforutsett utgift ²	46	45	34	47	..	12	15	22
Andre lån er noe eller svært tyngende ²	23	22	22	24	..	16	17	11
Mottar økonomisk støtte fra andre husholdninger	11	7	5	9	6	4	6	4	4	4	2	2	2	3
Har minst ett betalingsproblem ²	17	14	15	16	..	5	5	6
Problemer med å betale husleie ³	10	13	9	21	25	5	8	3	12	11	1	8	8	9
Problemer med å betale boliglån ⁴	6	4	2	5	2	7	6	5	5	8	2	2	2	1
Problemer med å betale elektrisitet og kommunale avgifter	29	17	8	9	6	20	13	7	9	8	2	3	3	3
Problemer med å betale andre lån	10	8	5	2	5	6	6	5	6	6	2	2	2	2
Antall svar fra leiere ²	56	55	64	56	..	108	97	998
Antall svar fra eiere ²	136	134	163	160	..	1480	1450	4 837
Antall svar	225	211	221	192	189	372	299	317	227	216	1 666	1 588	1 547	5 835

¹ Fra 2017 regnet ut som én samlet indikator. Tallene fra årene før 2017 er lagt sammen fra de to tidligere indikatorene for økonomisk romslighet; "Svært vanskelig" og "Vanskelig".

² Nye indikatorer fra 2017. Derfor ingen tall fra tidligere år.

³ Fra 2017 er indikatoren en andel av husholdninger som leier. Frem til og med 2016 var indikatoren en andel av alle husholdninger samlet.

⁴ Fra 2017 er indikatoren en andel av husholdninger som eier. Frem til og med 2016 var indikatoren en andel av alle husholdninger samlet.

Kilde: Levekårsundersøkelsen EU-SILC. Statistisk sentralbyrå.

Barnefamilier med lav inntekt

I likhet med enslige forsørgere, oppgir en større andel barnefamilier med lav inntekt enn alle par med barn at det er vanskelig 'å få endene til å møtes'. I 2018 oppgir 20 prosent av barnefamilier med lav inntekt at det er vanskelig å få pengene til å strekke til, mot 5 prosent av par med barn. I befolkningen som helhet gjelder det 7 prosent. Denne andelen har økt markant for barnefamilier med lav inntekt de siste tre årene, fra 8 prosent i 2015 til 20 prosent i 2018. For alle par med barn og befolkningen i alt har andelen holdt seg stabil i samme periode.

Den økonomiske situasjonen til barnefamilier med lav inntekt gjenspeiles også i andelen som ikke har mulighet til å klare en uforutsett utgift. Annenhver barnefamilie med lav inntekt klarer ikke å betale en uforutsett utgift på 15 000 kroner. Dette er omtrent den samme andelen som for enslige forsørgere. For alle par med barn og befolkningen i alt er andelen mye mindre, henholdsvis 15 prosent av alle par med barn og 22 prosent i befolkningen i alt klarer ikke en uforutsett utgift. Barnefamilier med lav inntekt opplever også i større grad at andre lån enn boliglån er noe eller svært tyngende. Blant familier med lav inntekt opplever én av fire dette (24 prosent), mot 17 prosent blant alle par med barn og 11 prosent for befolkningen som helhet.

Ser vi på betalingsproblemer, er slike problemer mer utbredt blant barnefamilier med lav inntekt enn blant alle par med barn og befolkningen i alt. 16 prosent av barnefamilier med lav inntekt har hatt minst ett betalingsproblem i løpet av det siste året. Dette er tre ganger så mange som blant alle par med barn (5 prosent) og befolkningen i alt (6 prosent). Ser vi på hvert enkelt betalingsproblem, er det ikke noen statistisk sikker forskjell mellom leiere i gruppene når det kommer til problemer med å betale husleie. Derimot er det flere som har problemer med å betale boliglån blant eiere i gruppen barnefamilier med lav inntekt (8 prosent) enn hos eiere blant alle par med barn (2 prosent) og i befolkningen som helhet (1 prosent). Vi ser det samme mønsteret for problemer med å betale elektrisitet og andre lån, som også er mer utbredt blant barnefamilier med lav inntekt. Disse forskjellene er statistisk sikre.

Materielle og sosiale mangler

Enslige forsørgere

I tillegg til betalingsproblemer for store utgiftsposter knyttet til bolig og opplevelse av egen økonomisk romslighet som liten, er graden som personer har råd til ulike

materielle og sosiale goder en måte å måle utbredelsen av det vi kan kalle fattigdomsproblemer. Blant enslige forsørgere manglet én av fire (25 prosent) minst ett materielt gode i 2018. De fleste enslige forsørgere har altså oppgitt at de har råd til alle de materielle godene vi har spurt om. Likevel er andelen som ikke har råd til alle disse godene tre ganger så stor for enslige forsørgere som for alle par med barn (8 prosent), og også markant større enn i befolkningen i alt (16 prosent).

Ser vi på hvert enkelt gode er det mer utbredt å ikke ha råd til å disponere privatbil, bytte ut utslitte møbler, og spise kjøtt eller fisk annenhver dag blant enslige forsørgere enn blant alle par med barn og i befolkningen i alt. 12 prosent av enslige forsørgere har ikke råd til å disponere privatbil, sammenlignet med 1 prosent av alle par med barn og 8 prosent i befolkningen i alt. 18 prosent av enslige forsørgere har ikke råd til å bytte ut utslitte møbler, tre ganger så mange enn blant barnefamilier i alt (5 prosent) og dobbelt så mange som i befolkningen (8 prosent). Andelen som ikke har råd til de andre materielle godene (holde boligen varm, erstatte utslitte klær, gå til tannlege, ha internett) er ikke signifikant større for enslige forsørgere enn for alle par med barn og befolkningen i alt.

Det er også færre som eier sin bolig blant enslige forsørgere enn blant alle par med barn og i befolkningen. 36 prosent av enslige forsørgere eier ikke egen bolig, mens dette kun gjelder 9 prosent blant alle par med barn og 26 prosent i befolkningen i alt.

Tabell 5.1.13 Materielle og sosiale mangler for barnefamilier. 2003, 2013, 2016-2018. Prosent

	Enslig forsørgere					Par med barn og lav inntekt (1. kvintil)					Alle par med barn			Alle
	2003	2013	2016	2017	2018	2003	2013	2016	2017	2018	2016	2017	2018	
Mangler minst en materiell gode¹²	37	25	23	27	..	7	8	16
Ikke råd til å holde boligen passe varm	9	5	5	1	2	3	2	1	4	3	0	1	1	1
Ikke råd til å disponere privatbil	13	12	10	14	12	7	5	5	4	6	2	1	1	8
Ikke råd til å bytte ut utslitte møbler ²	27	18	17	21	..	4	5	8
Ikke råd til å erstatte utslitte klær ²	16	6	8	5	..	2	1	4
Ikke råd til å gå til tannlege ²	17	6	8	12	..	3	3	5
Ikke råd til å spise kjøtt eller fisk annenhver dag	11	11	7	7	8	7	5	4	6	6	1	1	1	3
Ikke råd til å ha internett ²	0	1	0	0	..	0	0	1
Eier ikke egen bolig²	36	36	36	33	..	9	9	26
Mangler minst en sosial gode²	31	23	25	26	..	7	7	10
Ikke råd til en ukes ferie i løpet av et år	26	26	20	23	20	17	16	13	16	15	3	4	3	7
Ikke råd til å delta i regelmessige fritidsaktiviteter ²	17	8	11	12	..	3	3	4
Ikke råd til å bruke litt penger på seg selv en gang i uken ²	14	6	12	13	..	3	3	4
Ikke råd til å spise og drikke ute med venner eller familie en gang i måneden ²	12	6	13	7	..	3	2	3
Antall svar	225	211	221	193	191	372	299	317	229	221	1 666	1 600	1 562	5 916

¹ Indikatorene på materielle og sosiale mangler er noe mer ustabile fra år til år for små grupper (enslige forsørgere og 1. kvintil) enn for store grupper (alle par med barn, alle).

² Nye indikatorer fra 2017. Derfor ingen tall fra tidligere år.

Kilde: Levekårsundersøkelsen EU-SILC. Statistisk sentralbyrå.

Ser vi på sosiale goder, er mønsteret stort sett det samme som for materielle goder. Det er mer utbredt å mangle minst ett sosialt gode blant enslige forsørgere enn blant barnefamilier i alt og i befolkningen. 23 prosent av enslige forsørgere mangler minst ett sosialt gode, mot 7 prosent blant barnefamilier i alt og 10 prosent i befolkningen i 2018. Den vanligste mangelen er å ikke ha råd til en ukes ferie utenfor hjemmet i løpet av et år. 20 prosent av enslige forsørgere har ikke råd til dette. Det er langt flere enn blant barnefamilier i alt (3 prosent) og i befolkningen som helhet (7 prosent). Det er også mer utbredt blant enslige forsørgere å ikke ha råd til å delta i regelmessige fritidsaktiviteter, bruke litt penger på seg selv en gang i uken, og spise eller drikke ute med venner eller familie en gang i måneden.

Barnefamilier med lav inntekt

Blant barnefamilier med lav inntekt har de fleste råd til alle materielle og sosiale goder, som vi også så blant enslige forsørgere. Likevel mangler 27 prosent av barnefamilier med lav inntekt minst ett materielt gode, og også dette er langt flere enn blant alle par med barn (8 prosent) og i hele befolkningen (16 prosent). Ser vi på hvert enkelt materielle gode er det mer utbredt å ikke ha råd til å holde boligen passe varm, bytte ut utslitte møbler, gå til tannlege, og spise kjøtt eller fisk annen- hver dag blant barnefamilier med lav inntekt enn blant alle par med barn og i befolkningen i alt. 21 prosent av barnefamilier med lav inntekt har ikke råd til å bytte ut utslitte møbler, fire ganger så mange enn blant barnefamilier i alt (5 prosent) og mer enn dobbelt så mange som i befolkningen (8 prosent). 12 prosent av barnefamilier med lav inntekt har ikke råd til å gå til tannlege, mot 3 prosent blant par med barn og 5 prosent i befolkningen i alt. Andelen som ikke har råd til de andre materielle godene (disponere privatbil, erstatte utslitte klær, ha internett) er ikke signifikant større for familier med lav inntekt enn for alle par med barn og befolkningen i alt.

Ser vi på sosiale goder, viser det mer entydig at barnefamilier med lav inntekt har flere mangler som følge av trangere økonomi enn barnefamilier og befolkningen ellers. Det er langt flere som mangler minst et sosialt gode blant barnefamilier med lav inntekt enn blant alle par med barn og befolkningen ellers. 26 prosent av barnefamilier med lav inntekt mangler minst et sosialt gode, og dette er nesten fire ganger så mange som blant alle par med barn (7 prosent) og mer enn dobbelt så mange som i befolkningen i alt (10 prosent). For hvert enkelt sosiale gode ser vi det samme; det er mer utbredt å ikke å ha råd til en ukes ferie, delta i fritidsaktiviteter, bruke litt penger på seg selv ukentlig og spise eller drikke ute med venner eller familie månedlig blant familier med lav inntekt enn blant familier i alt og i befolkningen som helhet. Forskjellene er statistisk signifikante.

Tilknytning til arbeidslivet

Enslige forsørgere

Par med barn har generelt høyere yrkesaktivitet enn enslige forsørgere og befolkningen i yrkesaktiv alder generelt. Kun tre prosent av alle par med barn oppgir at ingen voksne i husholdningen har vært yrkesaktiv i løpet av hele det foregående året, og de hadde gjennomsnittlig 19,5 månedersverk med heltids yrkesaktivitet per år. For enslige forsørgere er det langt flere, hele 25 prosent som ikke har vært helårs yrkesaktiv, mens enslige forsørgere hadde gjennomsnittlig 7,9 heltids månedersverk per år i 2018. Dette er en liten nedgang fra 2015, hvor gjennomsnittet var 8,4.

Enslige forsørgere har også lavere deltids yrkesaktivitet enn par med barn og befolkningen generelt. Gjennomsnittlig antall måneder med deltidsyrkesaktivitet blant enslige forsørgere var på 1,7 måneder i 2018. Antall måneder med deltidsyrkesaktivitet har økt noe siden 2015, tilsvarende nedgangen i helårs yrkesaktivitet. Blant alle par med barn og i befolkningen generelt var antallet måneder med deltids arbeid til sammenligning 2,9 og 2,3. Noe av denne forskjellen kommer av at det i snitt var færre voksne medlemmer av husholdningene til enslige forsørgere.

Arbeidsledigheten er på linje med befolkningen som helhet og alle par med barn. 5 prosent av enslige forsørgere oppgir arbeidsledighet i 12 måneder eller mer i husholdningen i 2015. Dette er personer som hovedsakelig betrakter seg som arbeidsledig. Dette betyr ikke nødvendigvis at de er i den offisielle arbeidsledighetsstatistikken der man kun ser på personer som prøver å skaffe seg arbeid. Andelen av husholdninger som inneholder en heltids student eller pensjonist er også noe større enn blant par med barn.

Tabell 5.1.14 Tilknytning til arbeidslivet for husholdninger med barn. 2007, 2016-2018. Prosent

	Enslig forsørger				Par med barn og lav inntekt (1. kvintil)				Alle par med barn			Alle 16-66 år
	2007	2016	2017	2018	2007	2016	2017	2018	2016	2017	2018	2018
Antall helårsyrkesaktive i husholdningen												
0	35	25	26	25	13	7	11	14	2	2	3	23
1	64	74	72	73	45	41	44	44	19	17	17	43
2	1	1	2	2	41	52	45	42	80	80	80	34
Antall måneder med heltids yrkesaktivitet i husholdningen												
0	40	33	30	34	11	9	13	20	2	3	4	25
12+	51	60	64	63	82	86	82	74	96	96	95	71
Gjennomsnittlig antall måneder	6,6	7,7	8,1	7,9	12,9	14,1	14,2	12,2	19,4	19,7	19,5	12,1
Antall måneder med deltids yrkesaktivitet i husholdningen												
0	81	83	85	83	58	61	72	65	76	77	75	82
12+	12	13	11	12	31	31	22	29	19	19	20	14
Gjennomsnittlig antall måneder	1,9	1,8	1,5	1,7	4,5	4,4	3,1	4,1	2,7	2,7	2,8	2,0
Antall måneder med arbeidsledighet i husholdningen												
0	94	93	94	92	89	84	78	81	95	93	94	94
12+	0	5	3	5	6	8	12	13	2	3	3	3
Gjennomsnittlig antall måneder	0,3	0,7	0,6	0,7	1,0	1,5	2,3	2,0	0,4	0,6	0,5	0,5
Antall svar	182	213	188	184	342	275	210	197	1 518	1 480	1 459	4 401

Kilde: Levekårsundersøkelsen EU-SILC. Statistisk sentralbyrå.

Barnefamilier med lav inntekt

Blant barnefamilier med lav inntekt (første kvintil) er det en større andel med helårsyrkesaktivitet enn blant enslige forsørgere og blant befolkningen generelt, men fortsatt signifikant mindre enn blant alle par med barn. I 14 prosent av lavinntektsbarnefamilier er det ingen med helårsyrkesaktivitet, mot 3 prosent blant alle par med barn.

Barnefamilier med lav inntekt (første kvintil) hadde i gjennomsnitt 12,2 måneder med heltidsyrkesaktivitet i 2018. Dette er det laveste gjennomsnittlige antallet måneder med heltidsyrkesaktivitet som er målt hittil, og viser en nedgang på hele to måneder fra 2017. Forskjellen er statistisk signifikant. Gjennomsnittet i 2018 er likevel fortsatt høyere enn blant enslige forsørgere men nå på samme nivå som befolkningen som helhet (7,9 og 12,1 måneder), og fortsatt lavere enn blant alle par med barn.

35 prosent av lavinntektsbarnefamilier har hatt minst en måneds deltids yrkesaktivitet i løpet av ett år. Til sammenligning gjelder dette 25 prosent av alle par med barn, 18 prosent av befolkningen som helhet og 17 prosent av enslige forsørgere i 2018. Gjennomsnittlig antall måneder med arbeidsledighet er klart høyere blant barnefamilier med lavinntekt. Blant disse er gjennomsnittet 2,0 måneder med arbeidsledighet. Det har vært en gradvis økning de siste ti årene. Til sammenlikning var gjennomsnittlig antall måneder med arbeidsledighet 0,5 måneder blant alle par med barn og i befolkningen generelt.

5.2. Sosiale indikatorer for aleneboende

Elisabeth Løyland Omholt og Kristina Strand Støren

Hovedpunktene i dette kapittelet kan oppsummeres ved:

- Lavinntektsandelen synker fremdeles blant de eldste aleneboende, men ikke i de andre aldersgruppene.
- Yrkestilknytningen blant unge aleneboende med lavinntekt blir stadig svakere, og flere i denne gruppen har lav utdanning enn før. Yrkesinntekt utgjør likevel i gjennomsnitt en relativt stor andel av inntekten til unge aleneboende med lavinntekt. Blant aleneboende over 50 år er det mange uføretrygdde og minstepensjonister.
- Unge aleneboende, og da særlig menn, med lavinntekt får stadig mer bostøtte og økonomisk sosialhjelp. Samtidig er det færre eldre aleneboende som får bostøtte, mens litt flere får sosialhjelp.
- Det er en langt mindre andel aleneboende under 35 år med lavinntekt som har stor gjeld og høy rentebelastning enn blant lavinntektshusholdninger generelt.
- Aleneboende bor i større grad i trange boliger, og andelen har økt de siste årene. Unge aleneboende opplever i større grad dårlige boforhold og har i større grad høy boutgiftsbelastning, sammenlignet med aleneboende i alt og befolkningen.
- Det er mer utbredt med økonomiske vansker og mangel av grunnleggende goder blant unge aleneboende enn blant alle aleneboende og i befolkningen. Unge aleneboende opplever også i større grad betalingsproblemer.

Ser vi bort i fra studenthusholdninger, var det i alt 932 000 husholdninger som besto av kun én person i 2017. Dette tilsvarte i underkant av 40 prosent av alle husholdningene i Norge, en andel som har holdt seg stabil over flere år.

Aleneboende er en sammensatt gruppe. I alt er det litt flere aleneboende menn enn kvinner, og fordelingen mellom kjønnene er størst når man ser på ulike aldersgrupper. Det er langt flere aleneboende menn enn kvinner under 50 år. I aldersgruppen 50-66 år er det ikke så stor forskjell på antall enslige menn og kvinner, mens det er over dobbelt så mange aleneboende kvinner 67 år og eldre enn menn.

Blant aleneboende under 50 år er det også en større andel innvandrere enn i befolkningen generelt, og da særlig blant aleneboende menn. I 2017 var over en tredjedel av aleneboende menn under 50 år innvandrere. Mange av disse, spesielt i aldersgruppen 35-49 år, var arbeidsinnvandrere fra EU/EØS etc. Også blant aleneboende kvinner under 50 år, er innvandrerandelen større enn i befolkningen som helhet, mens det er færre innvandrere blant de eldre aleneboende. Det er også overlapp med en del andre grupper som beskrives i denne rapporten. For eksempel var 30 prosent av aleneboende mellom 50 og 66 år i 2017 mottakere av uføretrygd, mens nærmere 1 av 5 aleneboende 67 år og eldre var alderspensjonister med minste pensjonsnivå.

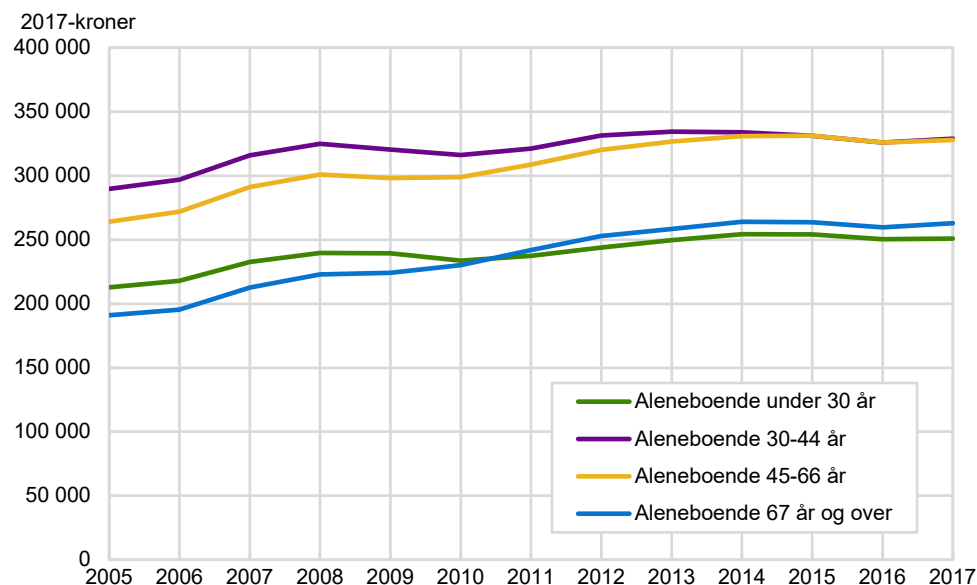
Inntektsutvikling

Blant aleneboende var det lenge de eldste som hadde lavest inntekt, målt i median inntekt etter skatt i faste priser for 2017. I årene 2007-2008 og 2011-2012 vokste medianinntekten blant aleneboende 67 år og eldre spesielt mye, og siden 2011 har de eldste aleneboende hatt en høyere medianinntekt enn de yngste aleneboende.

Enslige mellom 30 og 44 år er de som har hatt høyest medianinntekt i perioden 2005-2017, men de har opplevd en svakere inntektsvekst enn andre aleneboende

husholdninger, og er nå på samme inntektsnivå som aleneboende 45-66 år. En av grunnene til at yngre aleneboende har hatt svakere inntektsvekst enn eldre aleneboende kan være at det stadig er kommet flere arbeidsinnvandrere inn i denne gruppen. Samtidig muliggjorde pensjonsreformen i 2011 det å kombinere jobb og alderspensjon for personer 62 år og eldre.

Figur 5.2.1 Median inntekt etter skatt for aleneboende¹, omregnet til faste 2017-kroner. 2005-2017

¹ Studenthusholdninger er ikke inkludert.

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger. Statistisk sentralbyrå.

I dette kapitlet ser vi på sosiale indikatorer for aleneboende i ulike aldersgrupper. Merk at studenter er utelatt i gruppen aleneboende under 35 år når vi ser på inntektsindikatorer, men ikke for de eldre gruppene av aleneboende, der vi antar at få er studenter. Blant de unge er studenter utelatt fordi de hovedsakelig lever av studielån, som ikke regnes som inntekt i inntektsstatistikken. Om vi tar med studentene, vil dette føre til at svært mange unge som lever på studielån vil tilhøre lavinntektsgruppen. Studentene inngår derimot i populasjonen når vi ser på levekårsindikatorer som boforhold og økonomiske vansker.

Lavinntekt

Sammenlignet med hele befolkningen sett under ett, er andelen aleneboende med lavinntekt stor (se tabell 5.2.1). Spesielt gjelder dette for de yngste og de eldste aleneboende. Mens 11,2 prosent av alle personer i hele befolkningen hadde lavinntekt i 2017, var tilsvarende andel på henholdsvis 35 prosent for aleneboende under 35 år og 26 prosent for aleneboende 67 år og eldre. De tilsvarende andelenene var også relativt store for de andre aldersgruppene av aleneboende: 21 prosent for de mellom 35 og 49 år, og 16 prosent for de mellom 50 og 66 år.

Tabell 5.2.1 Prosentvis andel og antall¹ med lavinntekt (EU-skala 60 prosent). 2014-2017

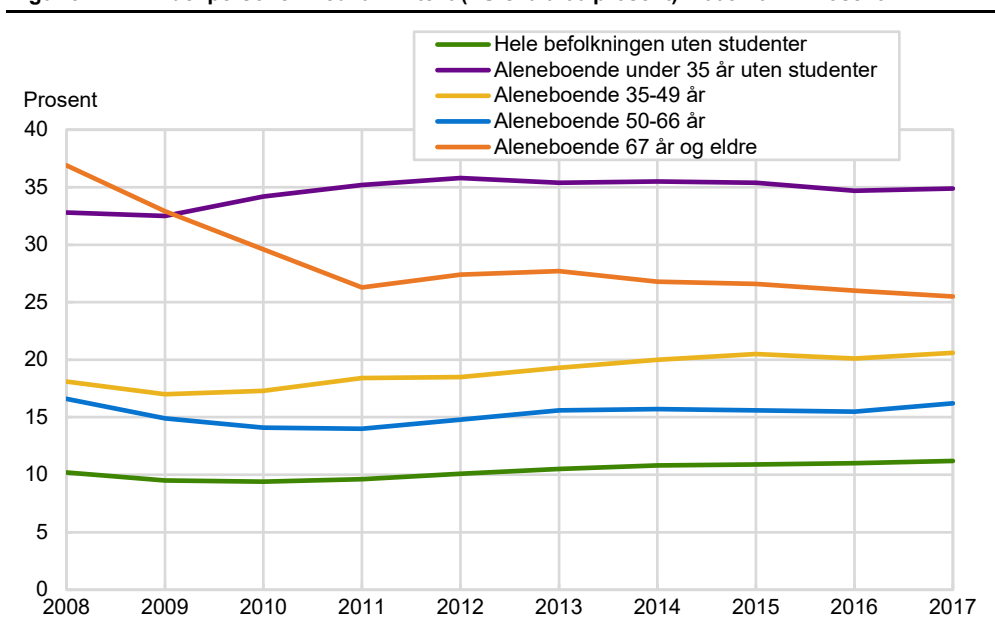
	2014	2015	2016	2017		
				Alle	Kvinner	Menn
Hele befolkningen uten studenter	5 001 062	5 053 468	5 095 416	5 130 925	2 540 091	2 590 834
Andel med lavinntekt	10,8	10,9	11,0	11,2	11,9	10,5
Antall med lavinntekt	540 000	551 000	560 000	575 000	302 000	273 000
Aleneboende under 35 år uten studenter	238 844	235 627	236 521	240 313	92 233	148 080
Andel med lavinntekt	35,5	35,4	34,7	34,9	37,7	33,1
Antall med lavinntekt	85 000	83 000	82 000	84 000	35 000	49 000
Aleneboende 35-49 år	185 153	182 584	182 928	184 620	56 809	127 811
Andel med lavinntekt	20,0	20,5	20,1	20,6	19,2	21,2
Antall med lavinntekt	37 000	37 000	37 000	38 000	11 000	27 000
Aleneboende 50-66 år	228 384	229 203	233 317	238 586	114 577	124 009
Andel med lavinntekt	15,7	15,6	15,5	16,2	15,0	17,2
Antall med lavinntekt	36 000	36 000	36 000	39 000	17 000	21 000
Aleneboende 67 år og eldre	255 191	257 844	263 405	269 290	185 569	83 721
Andel med lavinntekt	26,8	26,6	26,0	25,5	30,7	14,2
Antall med lavinntekt	68 000	69 000	68 000	69 000	57 000	12 000

¹ Avrundede tall

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå.

Som illustrert i figur 5.2.2, har andelen med lavinntekt blant aleneboende under 35 år ligget ganske stabil rundt 35 prosent de siste årene. Andelen med lavinntekt blant aleneboende 67 år og eldre falt markant i perioden 2008-2011, før den økte litt igjen fram mot 2013. I perioden 2014-2017 har andelen med lavinntekt blant aleneboende over 66 år falt hvert år. Videre har andelen med lavinntekt blant aleneboende mellom 35 og 66 år økt noe de siste årene.

Figur 5.2.2 Andel personer med lavinntekt (EU-skala 60 prosent). 2008-2017. Prosent

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå.

Det er også forskjeller i andelen med lavinntekt mellom aleneboende menn og kvinner. Mens 38 prosent av alle aleneboende kvinner under 35 år hadde lavinntekt i 2017, gjaldt det samme for 33 prosent av mennene i samme aldersgruppe. Forskjellene mellom menn og kvinner var derimot mindre enn i 2014. Siden den gang har andelen unge aleneboende kvinner med lavinntekt gått ned med knappe 3 prosentpoeng, mens andelen med lavinntekt blant unge aleneboende menn økte med knappe 1 prosentpoeng.

Blant aleneboende mellom 35 og 66 år var andelen med lavinntekt litt større blant menn enn blant kvinner. Her har heller ikke forskjellen mellom menn og kvinner forandret seg så mye siden 2014. Forskjellene mellom menn og kvinner er mye større blant aleneboende 67 år og over. I 2017 hadde 31 prosent av aleneboende kvinner i denne aldersgruppen lavinntekt, mens det samme gjaldt 14,2 prosent av mennene. En grunn til at det er så mange eldre aleneboende kvinner med lavinntekt er at det er mange som har stått utenfor arbeidslivet, og dermed er det mange aleneboende minstepensjonister i denne gruppen. Andelen med lavinntekt er likevel mye mindre enn den var i 2008, da 42 prosent av alle aleneboende kvinner 67 år og eldre hadde lavinntekt.

Yrkestilknytning

Aleneboende har svakere yrkestilknytning enn befolkningen generelt. Mens knapt 1 av 4 personer i hele befolkningen utenom studenter tilhørte en husholdning uten noen yrkestilknyttede i 2017, gjaldt dette for nærmere 1 av 3 aleneboende under 50 år, som vist i tabell 5.2.2. Blant aleneboende 50-66 år var det 42 prosent som ikke var yrkestilknyttet i 2017, mens det samme gjaldt for 97 prosent av aleneboende 67 år og over – i denne aldersgruppen er jo de fleste pensjonister. Det gjelder jevnt over at aleneboende kvinner har noe svakere yrkestilknytning enn menn.

Tabell 5.2.2 Indikatorer¹ for yrkestilknytning. 2014-2017. Prosent

	2014	2015	2016	2017		
				Alle	Kvinner	Menn
Andel av befolkningen som tilhører en husholdning uten noen yrkestilknyttede						
Hele befolkningen uten studenter	22,9	23,2	23,6	23,9	25,9	22,0
Med lavinntekt	63,0	62,9	64,0	64,5	66,5	62,2
Aleneboende under 35 år uten studenter						
Med lavinntekt	30,8	31,2	31,5	31,3	32,2	30,7
Aleneboende 35-49 år						
Med lavinntekt	71,8	72,6	73,7	73,6	70,1	76,0
Aleneboende 50-66 år						
Med lavinntekt	29,9	30,4	30,4	30,3	33,5	28,8
Aleneboende 67 år og eldre						
Med lavinntekt	80,1	80,7	81,1	81,4	84,1	80,4
Aleneboende 50-66 år						
Med lavinntekt	42,8	42,6	42,5	42,4	43,3	41,5
Aleneboende 67 år og eldre						
Med lavinntekt	97,5	97,4	97,4	97,2	98,0	95,4
Andel av befolkningen som tilhører en husholdning der yrkesinntekt er største husholdningsinntekt						
Hele befolkningen uten studenter	74,4	73,7	73,2	73,0	71,0	74,9
Med lavinntekt	43,3	42,9	40,9	40,1	37,2	43,4
Aleneboende under 35 år uten studenter						
Med lavinntekt	78,4	77,3	76,3	76,6	78,0	75,7
Aleneboende 35-49 år						
Med lavinntekt	55,0	52,3	50,1	49,7	56,9	44,6
Aleneboende 50-66 år						
Med lavinntekt	72,5	71,7	71,5	71,7	68,8	73,1
Aleneboende 67 år og eldre						
Med lavinntekt	36,5	35,0	34,4	33,7	30,0	35,2
Aleneboende 50-66 år						
Med lavinntekt	57,7	57,6	57,8	57,9	57,1	58,6
Aleneboende 67 år og eldre						
Med lavinntekt	21,9	22,2	22,2	21,3	16,2	25,3
Aleneboende 67 år og eldre						
Med lavinntekt	2,5	2,5	2,6	2,7	2,0	4,4
Med lavinntekt	0,2	0,2	0,3	0,3	0,2	0,8

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå.

Aleneboende med lavinntekt har ofte svak yrkestilknytning. I 2017 var 74 prosent av unge aleneboende under 35 år med lavinntekt uten yrkestilknytning, som her er definert som å ha lønn eller næringsinntekt minst to ganger folketrygdens grunnbeløp i løpet av et år. Det var en økning fra 72 prosent i 2014. Ser vi lenger tilbake i tid, til 2008, var det da 60 prosent av unge aleneboende med lavinntekt som ikke var yrkestilknyttet, så unge aleneboende med lavinntekt har over tid fått betydelig svakere tilknytning til arbeidslivet. Både unge aleneboende kvinner og menn med lavinntekt har svak tilknytning til arbeidsmarkedet, men i denne gruppen er det en større andel menn enn kvinner som ikke er yrkestilknyttet.

Andelen uten yrkestilknytning blant aleneboende mellom 35 og 49 år med lavinntekt er også svært stor – 81 prosent i 2017. Her er andelen uten yrkestilknytning størst blant kvinner. Det samme gjelder for aleneboende med lavinntekt mellom 50 og 66 år, der over 90 prosent av kvinnene var uten yrkestilknytning i 2017.

Samtidig som andelen yrkestilknyttede personer har gått ned blant aleneboende med lavinntekt, har også andelen med yrkesinntekt som største inntekt falt. Mens 67 prosent av unge aleneboende med lavinntekt hadde yrkesinntekt som største inntektskilde i 2008, hadde denne andelen sunket til 55 prosent i 2014 og 50 prosent i 2017. Andelen er særlig liten blant aleneboende menn under 35 år med lavinntekt, der andelen er 45 prosent. Det blir også stadig færre aleneboende med lavinntekt mellom 35 og 49 år som lever hovedsakelig av yrkesinntekt. Mellom 2014 og 2017 gikk denne andelen ned fra 37 til 34 prosent, og blant kvinner er denne andelen noe mindre enn blant menn.

Omtrent 1 av 5 aleneboende mellom 50 og 66 år med lavinntekt har yrkesinntekt som største inntektskilde, en andel som har holdt seg nokså stabil i flere år. Også her er andelen med yrkesinntekt som hovedinntektskilde mindre blant kvinner enn menn, noe som delvis kan forklares med mange uføretrygdede i denne gruppen. Aleneboende 67 år og eldre lever stort sett av pensjoner, og svært få i denne gruppen har yrkesinntekt som hovedinntektskilde.

Utdanning

Andelen personer i hele befolkningen som tilhører en husholdning der hovedinntektstaker har lav utdanning har sunket de siste årene, mens andelen med lav utdanning blant lavinntektsgruppen har holdt seg nokså stabil. Blant aleneboende under 35 år har derimot andelen med lav utdanning økt i perioden 2011-2017, og særlig da blant dem som befinner seg i lavinntektsgruppen. I 2017 hadde nesten 39 prosent av unge aleneboende med lavinntekt også lav utdanning, mot knappe 33 prosent i 2011. Andelen var større blant menn enn kvinner, se tabell 5.2.3, som viser utviklingen mellom 2014 og 2017. Mens 42 prosent av unge aleneboende menn med lavinntekt hadde lav utdanning i 2017, gjaldt det samme for 34 prosent av kvinnene i samme gruppe.

Samtidig viser tall fra utdanningsstatistikken at andelen med ukjent utdanning blant disse husholdningene også relativt stor: 25 prosent for menn og 19 prosent for kvinner i 2017. Dette reflekterer at det er en god del innvandrere blant unge aleneboende med lavinntekt, og da særlig menn.

Tabell 5.2.3 Indikator¹ for utdanning. 2014-2017. Prosent

	2014	2015	2016	2017		
				Alle	Kvinner	Menn
Andel personer som tilhører en husholdning der hovedinntektstaker har lav utdanning						
Hele befolkningen uten studenter	18,8	18,5	18,2	17,9	18,0	17,7
Med lavinntekt	39,1	39,2	38,4	38,6	40,2	36,7
Aleneboende under 35 år uten studenter	25,2	26,1	26,1	26,2	21,5	29,1
Med lavinntekt	34,9	37,5	37,5	38,6	33,8	42,1
Aleneboende 35-49 år	22,3	22,3	22,2	22,2	20,4	23,0
Med lavinntekt	31,2	31,7	31,8	32,7	33,3	32,5
Aleneboende 50-66 år	26,2	25,9	25,7	25,6	24,6	26,7
Med lavinntekt	39,0	38,3	38,0	38,4	42,2	35,3
Aleneboende 67 år og eldre	38,7	37,3	35,8	34,5	36,5	30,1
Med lavinntekt	61,0	59,7	58,0	56,9	58,3	50,2

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå.

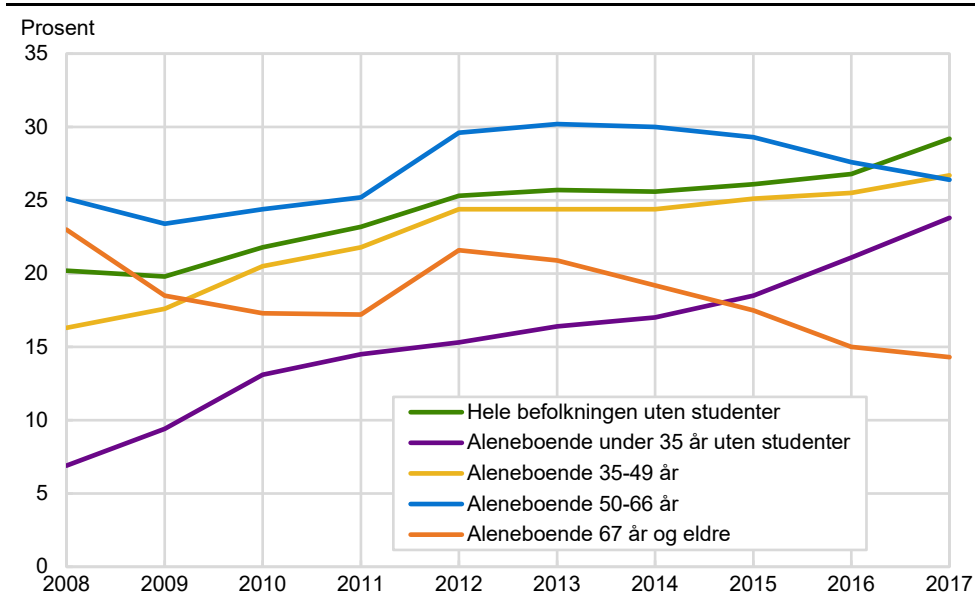
Også blant aleneboende mellom 35 og 66 år er det flere med lav utdanning blant lavinntektshusholdningene enn i hele gruppen, og her er lav utdanning mest vanlig blant kvinner. Andelene med lav utdanning har derimot ikke endret seg så mye.

Stadig færre aleneboende 67 år og eldre har lav utdanning, noe som henger sammen med at stadig flere eldre har høyt utdanningsnivå. Men også for denne aldersgruppen er det vanligere med lav utdanning blant dem med lavinntekt enn ellers.

Økonomisk utsatthet

Samtidig som det har blitt svakere yrkestilknytning blant unge aleneboende, har denne gruppen blitt mer avhengig av økonomisk stønad, og da særlig de med lav inntekt. Andelen aleneboende under 35 år med lavinntekt som mottar bostøtte, økte fra 17 prosent i 2014 til 24 prosent i 2017, som vist i figur 5.2.3 og i tabell 5.2.4. Det er særlig blant menn i denne gruppen at andelen mottakere har økt. I 2014 var det 19 prosent av unge aleneboende menn med lavinntekt som fikk slik stønad, mens andelen økte til 28 prosent i 2017. Blant kvinnene i samme gruppe økte andelen fra 15 til 18 prosent.

Figur 5.2.3 Andelen personer i husholdninger med lavinntekt (EU-skala 60 prosent) som tilhører en husholdning som mottar bostøtte. 2008-2017. Prosent

Kilde: Innteks- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå.

Det er også flere unge aleneboende med lavinntekt som får sosialhjelp. Her er også forskjellene mellom menn og kvinner store, og økningen i andelen sosialhjelpsmottakere skyldes i stor grad en økning blant menn. I 2017 fikk 27 prosent av aleneboende menn under 35 år med lavinntekt sosialhjelp, mot 15 prosent av kvinnene i samme gruppe. Andelen for kvinnene var tilnærmet lik i 2014, men mindre for mennene: 23 prosent.

Også blant aleneboende med lavinntekt i aldersgruppen 35-49 år har andelen som mottar bostøtte økt fra 2014 til 2017, fra 24 til 27 prosent. Også her skyldes økningen at flere aleneboende menn med lavinntekt får bostøtte, mens andelen har holdt seg nokså stabil for kvinner, selv om de fremdeles oftere får bostøtte enn menn. Andelen som mottar sosialhjelp i denne aldersgruppen har holdt seg nokså stabil de siste årene.

Mens de yngre aleneboende med lavinntekt blir mer avhengige av bostøtte, mottar de eldre aleneboende med lavinntekt stadig mindre. Det er særlig andelen kvinner som mottar bostøtte som har falt siden 2014. Samtidig har andelen aleneboende 50-66 år med lavinntekt som mottar sosialhjelp økt noe. Den tilsvarende andelen er omtrent på samme nivå for aleneboende 67 år og eldre gjennom hele perioden, men økte litt i 2016 og 2017.

Tabell 5.2.4 Indikatorer¹ for økonomisk utsatthet. 2014-2017. Prosent

	2014	2015	2016	2017		
				Alle	Kvinner	Menn
Andel som tilhører en husholdning som mottar bostøtte						
Hele befolkningen uten studenter	5,0	4,9	4,9	5,1	5,3	4,9
Med lavinntekt	25,6	26,1	26,8	29,2	28,9	29,5
Aleneboende under 35 år uten studenter						
Med lavinntekt	10,0	10,4	11,1	11,6	9,7	12,8
Aleneboende 35-49 år						
Med lavinntekt	10,3	10,2	9,7	9,6	10,7	9,1
Aleneboende 50-66 år						
Med lavinntekt	24,4	25,1	25,5	26,7	29,5	25,6
Aleneboende 67 år og eldre						
Med lavinntekt	8,6	8,1	7,1	6,5	6,8	6,2
Andel som tilhører en husholdning som mottar sosialhjelp						
Hele befolkningen uten studenter	4,8	4,8	4,9	5,0	4,8	5,2
Med lavinntekt	21,7	22,3	23,3	24,3	22,0	26,9
Aleneboende under 35 år uten studenter						
Med lavinntekt	9,1	9,5	9,9	9,9	7,5	11,4
Aleneboende 35-49 år						
Med lavinntekt	19,2	20,5	21,8	21,9	15,3	26,5
Aleneboende 50-66 år						
Med lavinntekt	8,7	8,7	8,7	8,7	8,4	8,9
Aleneboende 67 år og eldre						
Med lavinntekt	24,1	24,3	24,5	24,8	23,6	25,3
Andel som tilhører en husholdning som mottar bostøtte og sosialhjelp						
Hele befolkningen uten studenter	5,0	5,1	5,1	5,3	4,2	6,3
Med lavinntekt	17,1	17,7	18,1	18,6	15,7	20,9
Aleneboende under 35 år uten studenter						
Med lavinntekt	0,5	0,5	0,6	0,7	0,5	0,9
Aleneboende 35-49 år						
Med lavinntekt	0,8	0,9	1,3	1,4	1,1	3,0
Aleneboende 50-66 år						
Med lavinntekt	2,6	2,6	2,7	3,0	2,9	3,0
Aleneboende 67 år og eldre						
Med lavinntekt	14,9	15,4	16,5	18,3	17,0	19,7
Aleneboende under 35 år uten studenter						
Med lavinntekt	5,2	5,5	6,0	6,4	4,7	7,4
Aleneboende 35-49 år						
Med lavinntekt	10,8	11,6	13,2	14,3	9,5	17,7
Aleneboende 50-66 år						
Med lavinntekt	5,0	5,0	5,1	5,3	5,4	5,3
Aleneboende 67 år og eldre						
Med lavinntekt	15,1	15,3	15,9	16,9	17,0	16,8
Aleneboende under 35 år uten studenter						
Med lavinntekt	3,0	3,0	2,9	3,0	2,6	3,5
Aleneboende 35-49 år						
Med lavinntekt	11,7	12,3	12,2	12,8	11,5	13,8
Aleneboende 50-66 år						
Med lavinntekt	0,3	0,3	0,4	0,4	0,4	0,4
Aleneboende 67 år og eldre						
Med lavinntekt	0,6	0,6	0,9	1,0	0,8	1,9

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå.

Rente- og gjeldsbelastning

Rundt 6 prosent av alle personer tilhørte en husholdning med stor rentebelastning (dvs. at renteutgifter utgjør minst 15 prosent av samlet husholdningsinntekt) i 2017. Andelen var nesten tilsvarende for aleneboende under 35 år, men bare litt over halvparten så stor blant aleneboende 67 år og eldre. I gruppen aleneboende mellom 35 og 66 år, var det derimot flere med høy rentebelastning enn i befolkningen generelt. De ulike aldersgruppene av aleneboende skiller seg også fra hverandre etter størrelsen på gjelden. Mens det er vanligere med stor gjeldsbelastning blant aleneboende under 50 år enn i befolkningen som helhet, er det mindre vanlig med stor gjeld blant eldre aleneboende.

Ser vi på hele befolkningen, viser tallene fra tabell 5.2.5 at mens det er vanligere med stor rentebelastning blant lavinntektshusholdninger enn i befolkningen generelt, er det færre lavinntektshusholdninger med stor gjeldsgrad (gjeld mer enn tre ganger samlet husholdningsinntekt) enn blant andre husholdninger. Også blant aleneboende er stor rentebelastning noe vanligere blant lavinntektshusholdningene enn ellers, men det er forskjeller mellom de ulike aldersgruppene. Blant unge aleneboende er det få som har høye renteutgifter, og dette gjelder både generelt og for lavinntektsgruppen. Men mens andelen har falt for hele gruppen de siste årene, har andelen lavinntektshusholdninger med høy rentebelastning holdt seg nokså stabil.

Tabell 5.2.5 Indikatorer¹ for rente- og gjeldsbelastning, 2014-2017. Prosent

	2014	2015	2016	2017		
				Alle	Kvinner	Menn
Andel personer i husholdninger med høy rentebelastning						
Hele befolkningen uten studenter	9,9	7,2	5,8	5,9	5,7	6,2
Med lavinntekt	12,1	10,6	9,8	10,0	9,0	11,1
Aleneboende under 35 år uten studenter						
Med lavinntekt	10,2	7,2	5,6	5,7	4,8	6,3
Aleneboende 35-49 år	6,6	6,1	6,0	6,1	5,2	6,7
Med lavinntekt	13,6	10,6	9,0	9,2	8,0	9,8
Aleneboende 50-66 år	13,2	12,6	12,7	12,9	11,6	13,5
Med lavinntekt	11,4	8,9	7,7	7,9	6,7	8,9
Aleneboende 67 år og eldre	13,4	12,0	11,7	12,0	9,8	13,7
Med lavinntekt	5,0	4,1	3,5	3,6	3,3	4,4
Med lavinntekt	3,9	3,6	3,3	3,5	3,1	5,5
Andel personer i husholdninger med høy gjeldsbelastning						
Hele befolkningen eksklusive personer i studenthusholdninger	17,6	18,6	20,1	21,3	21,1	21,5
Med lavinntekt	16,9	17,5	18,5	18,7	17,2	20,3
Aleneboende under 35 år uten studenter						
Med lavinntekt	21,8	23,2	24,4	25,0	25,5	24,7
Aleneboende 35-49 år	9,6	10,2	10,6	10,5	9,5	11,1
Med lavinntekt	20,7	21,6	22,8	23,9	25,4	23,3
Aleneboende 50-66 år	20,0	20,9	21,6	22,0	18,8	23,3
Med lavinntekt	15,2	15,3	16,3	17,2	16,8	17,5
Aleneboende 67 år og eldre	18,9	18,9	20,0	20,3	15,6	24,2
Med lavinntekt	6,8	7,4	8,1	8,8	8,6	9,4
Med lavinntekt	5,2	5,8	6,5	7,0	6,6	8,6

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå.

Blant aleneboende 35-66 år er det større forskjeller mellom hele gruppen og lavinntektshusholdningene. Mens 8-9 prosent i alt av disse husholdningene hadde høye rentebelastning i 2017, gjaldt dette for 12-13 prosent av lavinntekts-husholdningene. Også her finner vi igjen trenden med at andelene med stor rentebelastning ikke har gått ned like mye for lavinntektshusholdningene som for resten av gruppen de siste årene. Aleneboende 67 år og eldre har i liten grad stor rentebelastning.

Tall fra tabell 5.2.5 kan også tyde på at unge aleneboende med lavinntekt har vanskeligere for å få lån enn andre unge aleneboende. Mens andelen med stor gjeldsgrad blant alle aleneboende under 35 år har vokst fra 22 prosent i 2014 til 25 prosent i 2017, har andelen økt med mindre enn 1 prosentpoeng blant unge aleneboende med lavinntekt, og utgjorde 10,5 prosent i 2017. Denne andelen var også betydelig mindre enn blant lavinntektshusholdninger i alt, der 19 prosent hadde stor gjeldsbelastning i 2017. Blant aleneboende mellom 35 og 66 år med lavinntekt, er stor gjeldsgrad derimot vanligere enn blant lavinntektsgruppen i hele befolkningen, og andelene har økt de siste årene. Her er det også vanligere med mye gjeld blant menn enn kvinner.

Andelen med stor gjeldsbelastning er liten blant aleneboende 67 år og eldre, men også her har den økt de siste årene, både generelt og for lavinntektsgruppen.

Inntektssammensetning

Som vi har sett hittil i dette kapitlet, har aleneboende med lavinntekt svakere yrkestilknytning enn andre husholdninger og er mer avhengige av sosiale stønader. I dette avsnittet tar vi en nærmere kikk på inntektssammensetningen for aleneboende husholdninger, og hvilke inntektskilder som er viktigst. Tallene presenteres i tabellene 5.2.6 og 5.2.7.

Ser vi på hele befolkningen under ett, finner vi at mens yrkesinntekt er den viktigste inntektskilden for husholdninger uten lavinntekt, er lavinntekts-husholdninger i stor grad avhengig av ulike overføringer. Dette gjelder derimot ikke i like stor grad for aleneboende under 35 år med lavinntekt.

Sammenlignet med andre lavinntektshusholdninger, får de en relativt stor andel av inntekten gjennom lønnet arbeid eller næringsinntekt. Dette gjelder særlig for unge aleneboende kvinner med lavinntekt, som i gjennomsnitt mottar 61 prosent av inntekten sin fra yrkesinntekt. For nærmere beskrivelse av lavinntektshusholdninger med yrkestilknytning, se (Omholt, E. L., 2019). Arbeidsavklaringspenger (AAP) er også en ganske viktig inntektskilde for mange av disse lavinntektshusholdningene, og en del menn i denne gruppen mottar videre en del sosialhjelp og introduksjonsstønad. Unge aleneboende uten lavinntekt lever i svært stor grad av yrkesinntekter.

Tabell 5.2.6 Inntektsregnskap for hele befolkningen, aleneboende under 35 år (uten studenter) og aleneboende 35-49 år¹. Gjennomsnitt og andel av samlet inntekt. 2017. Kroner og prosent

	Hele befolkningen uten studenter			Aleneboende under 35 år uten studenter						Aleneboende 35-49 år					
				Menn			Kvinner			Menn			Kvinner		
	I alt	Ikke lavinntekt	Med lavinntekt ²	I alt	Ikke lavinntekt	Med lavinntekt ²	I alt	Ikke lavinntekt	Med lavinntekt ²	I alt	Ikke lavinntekt	Med lavinntekt ²	I alt	Ikke lavinntekt	Med lavinntekt ²
Yrkesinntekt	68	69	36	84	89	50	84	89	61	80	83	37	76	80	29
Kapitalinntekter ³	6	6	2	3	3	1	2	2	1	5	5	1	2	2	1
Overføringer	26	25	62	13	8	50	14	9	38	16	12	62	22	18	70
Herav:															
Ytelser fra folketrygden	16	15	38	6	4	18	8	5	21	9	7	34	15	12	48
Herav:															
Arbeidsavklaringspenger	2	2	8	3	1	13	4	2	17	3	2	15	4	3	17
Uføretrygd	4	4	11	3	3	5	4	4	4	6	5	19	10	9	30
Dagpenger ved arbeidsledighet	1	1	3	2	1	4	1	1	2	2	1	7	1	1	4
Bostøtte	-	-	2	1	0	3	0	0	2	0	0	3	0	0	4
Sosialhjelp	-	-	5	1	0	8	1	0	4	1	0	9	1	0	7
Introduksjonsstønad	-	-	3	2	0	10	0	0	2	0	0	3	0	-	2
Samlet inntekt	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Samlet inntekt	813 200	907 300	243 700	391 800	510 800	151 200	341 800	457 000	151 300	495 600	586 100	159 800	451 500	517 000	175 200
Samlet inntekt etter skatt	606 500	672 600	205 900	298 700	381 900	130 700	264 700	346 200	129 900	363 800	425 800	133 400	337 000	382 700	144 400
Inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala) ⁴	391 400	430 900	152 000	297 900	381 400	129 200	264 400	346 000	129 500	361 900	424 800	128 400	336 100	382 300	141 500
Antall personer i husholdningen	2,2	2,2	1,7	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0
Antall husholdninger	2 368 453	2 032 831	335 622	148 080	99 058	49 022	92 233	57 480	34 753	127 811	100 685	27 126	56 809	45 918	10 891

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

² Lavinntekt er definert som inntekt under 60 prosent av medianinntekten for alle. EU-skala.

³ Negative kapitalinntekter er satt lik 0.

⁴ Omfatter også negative kapitalinntekter.

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå.

Også for aleneboende med lavinntekt i alderen 35-49 år er yrkesinntekt en nokså stor inntektskilde, men for disse er yrkesinntekt viktigere for menn enn for kvinner. AAP og uføretrygd er også viktige inntektskilder, og da særlig for kvinner. Det er samtidig en del i denne gruppen, og da særlig menn, som mottar dagpenger, sosialhjelp og introduksjonsstønad. Aleneboende i samme aldersgruppe uten lavinntekt lever i stor grad av yrkesinntekt, samt noe uføretrygd.

Yrkesinntekt blir en stadig mindre viktig inntektskilde jo eldre aldersgrupper vi ser på. Blant aleneboende mellom 50 og 66 år med lavinntekt utgjør yrkesinntekt gjennomsnittlig henholdsvis 24 prosent av samlet inntekt for menn og 15 prosent for kvinner. I denne gruppen er det uføretrygd som er hovedinntektskilden, og den utgjør 40 prosent av samlet inntekt for menn og 57 prosent for kvinner. Også AAP, og til en viss grad sosialhjelp, er viktige inntektsposter for denne gruppen. For aleneboende mellom 50 og 66 år uten lavinntekt er yrkesinntekt klart den viktigste inntektskilden, men en del mottar også uføretrygd.

Tabell 5.2.7 Inntektsregnskap for hele befolkningen, aleneboende 50-66 år og aleneboende 67 år og eldre¹. Gjennomsnitt og andel av samlet inntekt. 2017. Kroner og prosent

	Hele befolkningen uten studenter			Aleneboende 50-66 år						Aleneboende 67 år og over					
				Menn			Kvinner			Menn			Kvinner		
	I alt	Ikke lav-inntekt	Med lav-inntekt ²	I alt	Ikke lav-inntekt	Med lav-inntekt ²	I alt	Ikke lav-inntekt	Med lav-inntekt ²	I alt	Ikke lav-inntekt	Med lav-inntekt ²	I alt	Ikke lav-inntekt	Med lav-inntekt ²
Yrkesinntekt	68	69	36	65	67	24	61	64	15	9	10	-1	5	6	-
Kapitalinntekter ³	6	6	2	8	8	3	4	5	2	11	12	3	6	7	2
Overføringer	26	25	62	27	25	73	35	31	83	80	78	98	90	88	98
Herav:															
Ytelser fra folketrygden	16	15	38	19	17	53	24	21	69	63	61	90	68	63	91
Herav:															
Arbeidsavklaringspenger	2	2	8	3	2	11	3	2	8	0	0	0	-	-	-
Alderspensjon	10	10	18	3	3	2	2	2	1	62	60	88	67	62	90
Uføretrygd	4	4	11	13	12	40	18	15	57	1	1	2	1	1	1
Tjenestepensjoner	4	4	2	3	3	1	4	5	2	15	15	3	20	23	4
Dagpenger ved arbeidsledighet	1	1	3	1	1	4	1	1	2	-	-	-	-	-	-
Bostøtte	0	0	2	0	0	3	0	0	3	0	-	1	0	0	1
Sosialhjelp	0	0	5	1	0	7	0	0	4	0	-	0	0	-	0
Samlet inntekt	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Samlet inntekt	813 200	907 300	243 700	546 600	622 500	182 200	470 200	516 900	205 400	426 900	463 200	207 600	332 700	390 300	202 500
Samlet inntekt etter skatt	606 500	672 600	205 900	394 200	446 000	145 000	349 400	381 400	168 200	337 600	361 800	191 000	280 100	317 300	196 000
Inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala) ⁴	391 400	430 900	152 000	390 800	444 500	132 600	348 100	380 800	163 100	334 600	361 000	175 100	279 100	317 000	193 500
Antall personer i husholdningen	2,2	2,2	1,7	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0
Antall husholdninger	2 368 453	2 032 831	335 622	124 009	102 655	21 354	114 577	97 371	17 206	83 721	71 842	11 879	185 569	128 646	56 923

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

² Lavinntekt er definert som inntekt under 60 prosent av medianinntekten for alle. EU-skala.

³ Negative kapitalinntekter er satt lik 0.

⁴ Omfatter også negative kapitalinntekter.

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå.

Aleneboende 67 år og eldre med lavinntekt lever nesten utelukkende av alderspensjon fra folketrygden. De aller fleste i denne gruppen er kvinner, og mange av disse er aleneboende minstepensjonister. Sammenligner vi med aleneboende 67 år og eldre uten lavinntekt, ser vi at disse får en betydelig større andel av inntekten sin gjennom tjenestepensjoner, i tillegg til alderspensjon fra folketrygden, og at de også mottar noe yrkesinntekt og kapitalinntekter.

Inntektsfordeling

Hvor store inntektsforskjeller det er innad i gruppen av aleneboende, varierer i stor grad med aldersgruppe og kjønn. Som vist i tabell 5.2.8, er inntektsulikheten størst blant aleneboende under 35 år, og blir gradvis mindre med økende alder. Ser vi på forhåndstallet P90/P10, hadde den personen som befant seg mellom de to tidelene med høyest inntekt i denne gruppen i 2017 5,2 ganger så høy inntekt som den personen som befant seg mellom de to tidelene med lavest inntekt. Til sammenligning var tilsvarende forholdstall 2,8 for hele befolkningen. Selv om den fremdeles er relativt stor, har likevel inntektsulikheten blant unge aleneboende blitt ganske mye mindre siden 2014.

Blant aleneboende kvinner mellom 35 og 49 år er inntektsforskjellene innen gruppen omtrent på nivå med befolkningen som helhet, mens de er gjennomgående større blant menn. Inntektsforskjellene har heller ikke endret seg så mye over perioden 2014-2017. Blant aleneboende kvinner i alderen 50-66 år er inntektsforskjellene noe mindre enn i hele befolkningen, men betydelig større blant menn. Heller ikke her har situasjonen forandret seg så mye siden 2014.

Inntektsforskjellene i gruppen aleneboende 67 år og eldre er små sammenlignet med hele befolkningen og yngre aleneboende, men også her er det større forskjeller blant menn enn kvinner.

Tabell 5.2.8 Fordeling av inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala)¹. 2014-2017

	2014	2015	2016	2017		
				Alle	Kvinner	Menn
S80/S20²						
Hele befolkningen uten studenter	3,60	3,85	3,69	3,70	3,63	3,76
Aleneboende under 35 år	7,61	7,52	6,89	6,43	6,43	6,38
Aleneboende 35-49 år	5,00	5,20	4,96	4,92	3,82	5,47
Aleneboende 50-66 år	4,20	4,56	4,27	4,28	3,26	5,39
Aleneboende 67 år og eldre	2,64	2,77	2,69	2,72	2,43	3,20
P90/P10³						
Hele befolkningen uten studenter	2,79	2,82	2,81	2,83	2,82	2,82
Aleneboende under 35 år	6,67	6,54	5,93	5,18	5,68	4,86
Aleneboende 35-49 år	3,43	3,46	3,34	3,29	2,71	3,60
Aleneboende 50-66 år	2,83	2,84	2,83	2,86	2,47	3,28
Aleneboende 67 år og eldre	2,08	2,08	2,09	2,08	2,00	2,19
Gini-koeffisient⁴						
Hele befolkningen uten studenter	0,250	0,266	0,255	0,255	0,252	0,257
Aleneboende under 35 år	0,319	0,319	0,307	0,304	0,293	0,308
Aleneboende 35-49 år	0,293	0,301	0,291	0,291	0,251	0,307
Aleneboende 50-66 år	0,284	0,304	0,286	0,286	0,234	0,326
Aleneboende 67 år og eldre	0,205	0,216	0,207	0,211	0,187	0,247

¹ Omfatter også negative beløp. Personer i studenthusholdninger er utelatt

² S80/S20 er forholdet mellom gjennomsnittsinntektene til rikeste og fattigste 20 prosent i gruppen.

³ P90/P10 er forholdstallet mellom inntekten til den personen som befinner seg mellom desil 9 og desil 10 (P90) og inntekten til den personen som befinner seg mellom desil 1 og desil 2 (P10).

⁴ Gini-koeffisienten er et summarisk mål som varierer fra 0 (minst ulikhet) og 1 (størst ulikhet).

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå.

Levekårsindikatorer

Videre vil vi beskrive ulike levekårsindikatorer for aleneboende, basert på Levekårsundersøkelsen, EU SILC. Aleneboende omfatter her alle som bor alene i en kosthusholdning. Med kosthusholdning mener vi alle personer man deler matbudsjett med, og man kan dermed være aleneboende selv om man bor i en bolig med andre. Vi baserer oss videre på faktisk adresse og ikke folkeregistrert adresse. Det betyr at for studenter som faktisk bor borte fra forelderhusholdningen er det den faktiske bosituasjonen vi har opplysninger om, selv om de er registrert bosatt på foreldrenes adresse. Tallene blir presentert for unge aleneboende (under 35 år), alle aleneboende og alle (hele befolkningen).

Alderssammensetningen blant alle aleneboende skiller seg noe fra befolkningen ellers. Det er færre i aldersgruppen 25-66 år blant alle aleneboende (58 prosent) enn i befolkningen (69 prosent), men flere i de yngre og eldre aldersgruppene. 15 prosent av aleneboende er i alderen 16-24, mens det samme gjelder 12 prosent i befolkningen i alt. 27 prosent av aleneboende er i pensjonsalder. Dette er 8 prosentpoeng mer enn i befolkningen som helhet.

25 prosent av unge aleneboende bor i Oslo. Dette er 11 prosentpoeng mer enn i befolkningen totalt. De bor også oftere i store byer, og tilsvarende bor en mindre andel i spredtbygde strøk eller på de minste tettstedene. Den store andelen unge aleneboende som bor i store byer kan delvis skyldes en stor studentandel. 35 prosent av unge aleneboende definerer seg som studenter, mot 9 prosent av den voksne befolkningen totalt. Menn er også ganske klart overrepresentert blant unge aleneboende, der de utgjør 59 prosent. Blant aleneboende totalt er menn overrepresentert i noe mindre grad.

Boligstandard og eierforhold

Sammenlignet med befolkningen generelt, hvor åtte av ti eier sin egen bolig, er en relativt liten andel av aleneboende boligeiere. Litt færre enn tre av ti unge aleneboende eier boligen de bor i, mens blant alle aleneboende eier i underkant av seks av ti boligen. I befolkningen er det derimot hele åtte av ti som eier boligen de bor i.

Eierandelene blant aleneboende og i befolkningen generelt har vært stabil de siste ti årene.

Aleneboende bor også i andre typer boliger enn resten av befolkningen. 56 prosent i befolkningen som helhet bor i enebolig, mot 37 prosent av alle aleneboende. Blant unge aleneboende er andelen enda mindre, blant disse bor 28 prosent i enebolig. Andelen som bor i rekkehus, tomannsbolig eller andre typer småhus er også mindre blant unge aleneboende (9 prosent) og aleneboende i alt (13 prosent) enn hos den øvrige befolkningen (16 prosent). Det betyr at omtrent halvparten av de aleneboende i alt bor i andre typer boliger. Flesteparten av disse bor i leilighet. Andelen er enda større blant de unge aleneboende, hvor mer enn seks av ti gjør det samme.

Unge aleneboende bor på markant mindre areal enn resten av befolkningen. 29 prosent av unge aleneboende bodde trangt i 2018, noe som vil si at de bodde på ett rom. Denne andelen er mer enn dobbelt så stor som blant aleneboende i alt (13 prosent) og fire ganger større enn i befolkningen som helhet (7 prosent). Andelen som bor trangt har økt blant unge aleneboende og alle aleneboende siden 2015. I samme periode har andelen i befolkningen holdt seg stabil. Vi ser tilsvarende forskjeller i andelen som bor svært romslig. Andelen som bor svært romslig er 17 prosentpoeng mindre blant unge aleneboende (12 prosent) sammenlignet med alle aleneboende (29 prosent) og 21 prosentpoeng mindre enn i befolkningen generelt (33 prosent). Alle aleneboende har markant større boligareal per person enn både unge aleneboende og den voksne befolkningen, henholdsvis 83, 57 og 69 kvadratmeter.

Ser vi på andelen som er utsatt for boligproblemer, er det flere med boligproblemer blant unge aleneboende (34 prosent) enn blant alle aleneboende (28 prosent) og i befolkningen i alt (23 prosent). Aleneboende under 35 år er mer utsatt for støy enn aleneboende i alt og befolkningen generelt, og aleneboende er mer utsatt for problemer med kriminalitet, vold og hærverk i boområdet enn befolkningen i alt.

Tabell 5.2.9 Boligtype og boligstandard for aleneboende. 1991, 2001, 2010, 2015-2018. Prosent og gjennomsnitt

	Aleneboende under 35 år							Alle aleneboende			Alle
	1991	2001	2010	2015	2016	2017	2018	2016	2017	2018	2018
Andel personer som											
bor i enebolig, våningshus	26	42	25	36	30	26	28	40	38	37	56
bor i småhus ellers	24	12	14	15	13	12	9	16	15	13	16
bor i husholdning som eier	36	27	29	35	33	31	28	61	60	58	80
bor i husholdning som er selveier	20	17	17	24	21	21	19	46	44	42	69
bor trangt	23	30	25	20	24	25	29	10	10	13	7
bor svært romslig	15	15	10	13	13	10	12	33	31	29	33
Bor i bolig med minst ett boligproblem¹											
Problem med råte eller fukt	31	34	..	24	28	23
Problem med støy i boligen	..	15	11	9	6	7	7	5	6	7	6
Problem med forurensning ved boligen	22	21	18	20	25	14	14	15	11
Problem med kriminalitet, vold og hærverk i boområdet	8	10	8	9	9	8	8	10	9
	9	10	6	6	8	4	5	6	4
Boligareal per husholdning. Kvm. gjennomsnitt	65	65	62	65	60	59	57	87	86	83	118
Boligareal per person. Kvm. gjennomsnitt ²	65	65	62	65	60	59	57	87	86	83	69
Antall svar i alt	203	326	419	381	522	526	502	1 616	1 581	1 547	5 899

¹ Ny indikator fra 2017. Derfor ingen tall fra tidligere år.

² Utrekning endret fra 2017.

Kilde: Levekårsundersøkelsen EU-SILC. Statistisk sentralbyrå.

Boligøkonomi

Gjennomsnittlig husleie for unge aleneboende som leide boligen var 65 800 kroner per år i 2018. Dette er noe lavere enn for leiere blant alle aleneboende og leiere i befolkningen i alt. I 2015 betalte unge aleneboende like mye i husleie som befolkningen i alt, så de siste årene har unge aleneboende som leier hatt en nedgang i husleieutgifter, mens befolkningen har hatt en økning. Det er større forskjell i utgiftene eiere betaler i renter og avdrag. Unge aleneboere som eier

boligen betaler i snitt 71 000 kr i året. Blant husholdninger generelt er nivået noe lavere, 65 500 kr, og for alle aleneboere er det betydelig lavere, 41 600 kr. For alle grupper har disse utgiftene sunket de siste årene.

Over seks av ti unge aleneboende (66 prosent) har høy boutgiftsbelastning. Dette er en betydelig større andel enn det en finner blant aleneboende generelt og alle husholdninger, hvor henholdsvis fire av ti og i underkant av tre av ti har høy boutgiftsbelastning. Andelen med lav boutgiftsbelastning er også klart mindre blant unge aleneboende (11 prosent) enn blant alle aleneboende (31 prosent) og i befolkningen (39 prosent). Unge aleneboeres høye boutgiftsbelastning kommer videre til uttrykk ved at nesten dobbelt så mange oppfatter boligutgiftene som svært tyngende blant disse enn i befolkningen generelt. Dette er en gruppe med en stor andel med lavinntekt, blant annet fordi mange er studenter eller nylig ferdig med studiene. Det er derfor naturlig at utgiftene til bolig gjør et stort innhogg i økonomien.

Tabell 5.2.10 Boligøkonomi for aleneboende. 1991, 2001, 2010, 2015-2018. Kroner og prosent

	Aleneboende under 35 år							Alle aleneboende			Alle	
	1991	2001	2010	2015	2016	2017	2018	2016	2017	2018	2018	
Årlig husleie. Gjennomsnitt for husholdninger som leier. ¹												
Kroner	21 600	33 900	51 900	68 400	60 500	63 900	65 800	63 500	66 000	68 700	76 800	
Renter og avdrag. Gjennomsnitt for eiere. Kroner	45 100	64 700	60 300	81 800	77 300	80 000	71 000	41 200	43 000	41 600	65 600	
Boligrenter. Gjennomsnitt for eiere. Kroner	34 200	41 200	39 900	37 100	36 500	20 300	19 000	20 000	29 000	
Andel husholdninger med												
høy boutgiftsbelastning	54	57	64	63	67	66	66	39	41	42	27	
lav boutgiftsbelastning	15	8	11	13	14	11	11	33	32	31	39	
Oppfatter boutgiftene som svært tyngende	9	12	7	8	9	6	7	7	5	
Antall svar fra leiere	55	88	299	236	375	359	349	644	604	595	998	
Antall svar fra eiere	121	220	120	145	189	166	149	1 053	969	936	4 837	
Antall svar	203	326	419	381	564	525	498	1 697	1 573	1 531	5 835	

¹ Ekskludert eiere av andels- og aksjebolig.

Kilde: Levekårsundersøkelsen EU-SILC. Statistisk sentralbyrå.

Økonomiske vansker

12 prosent av unge aleneboende og 10 prosent av alle aleneboende opplever at det er vanskelig eller svært vanskelig «å få endene til å møtes», altså å få pengene til å strekke til. Dette er signifikant flere enn i befolkningen totalt (7 prosent). For alle grupper har andelen holdt seg stabile de siste fem årene. Ser vi på en mer objektiv indikator på økonomisk romslighet, er det nesten dobbelt så mange som ikke klarer en uforutsett utgift blant unge aleneboende som i befolkningen. Blant unge aleneboende oppgir fire av ti at de ikke klarer en uforutsett utgift på 15 000 kroner, mens to av ti oppgir det samme i befolkningen. Blant alle aleneboende er andelen tre av ti. Det er derimot ikke noen signifikant forskjell mellom gruppene i hvor mange som har andre lån som er noe eller svært tyngende.

Vi ser også at unge aleneboere har en vanskeligere økonomisk situasjon enn resten av befolkningen ved at en større andel har hatt betalingsproblemer. 10 prosent har hatt ett eller flere betalingsproblemer, altså vært ute av stand til å betale husleie, boliglån, elektrisitet og kommunale utgifter eller andre lån i løpet av det siste året. Dette er signifikant høyere enn blant alle aleneboere, der 7 prosent har vært ute av stand til å betale, og i befolkningen totalt, der andelen er på 6 prosent.

Tabell 5.2.11 Betalingsvansker for aleneboende. 2003, 2010, 2015-2018. Prosent

	Aleneboende under 35 år						Alle aleneboende			Alle
	2003	2010	2015	2016	2017	2018	2016	2017	2018	2018
Vanskelig eller svært vanskelig å få endene til å møtes ¹	16	13	13	11	12	12	9	9	10	7
Har ikke mulighet til å klare en uforutsett utgift ²	37	41	..	26	30	22
Andre lån er noe eller svært tyngende ²	12	13	..	10	10	11
Mottar økonomisk støtte fra andre husholdninger	9	15	10	11	10	13	5	4	5	3
Har minst ett betalingsproblem ²	8	10	..	6	7	6
Problemer med å betale husleie ³	13	8	9	4	5	8	3	7	8	9
Problemer med å betale boliglån ⁴	4	1	1	0	2	2	1	1	1	1
Problemer med å betale elektrisitet og kommunale avgifter	14	7	6	2	4	4	3	3	3	3
Problemer med å betale andre lån	10	5	6	2	4	4	2	2	2	2
Antall svar fra leiere ²	359	349	..	604	595	998
Antall svar fra eiere ²	166	149	..	969	936	4837
Antall svar	499	419	381	564	525	498	1 697	1 573	1 531	5 835

¹ Fra 2017 regnet ut som én samlet indikator. Tallene fra årene før 2017 er lagt sammen fra de to tidligere indikatorene for økonomisk romslighet; "Svært vanskelig" og "Vanskelig".

² Nye indikatorer fra 2017. Derfor ingen tall fra tidligere år.

³ Fra 2017 er indikatoren en andel av husholdninger som leier. Frem til og med 2016 var indikatoren en andel av alle husholdninger samlet.

⁴ Fra 2017 er indikatoren en andel av husholdninger som eier. Frem til og med 2016 var indikatoren en andel av alle husholdninger samlet.

Kilde: Levekårsundersøkelsen EU-SILC. Statistisk sentralbyrå.

Materielle og sosiale mangler

Aleneboende har en mindre romslig økonomi, og her ser vi på om det gir utslag i at de i større grad har materielle og sosiale mangler sammenlignet med befolkningen. Ser vi først på materielle goder, er det over dobbelt så mange som mangler ett eller flere materielle goder blant unge aleneboende (39 prosent) som i befolkningen som helhet (16 prosent). Alle aleneboende har også markant flere som mangler minst en materiell gode enn i befolkningen (24 prosent), men ikke like mange som blant de unge aleneboende. Ser vi på hvert enkelt materielle gode er den vanligste mangelen blant unge aleneboende ikke å ha råd til å disponere privatbil. Hele 26 prosent av unge aleneboende sier at de ikke har råd til dette, mot 13 prosent blant alle aleneboende og 8 prosent i befolkningen i alt. Andelen har økt noe for alle grupper de siste årene, men mest markant blant unge aleneboende. Dernest kommer det å ikke ha råd til å bytte ut utslitte møbler, som gjelder 15 prosent blant unge aleneboende og 12 prosent blant alle aleneboende. Dette er signifikant høyere enn for befolkningen i alt, hvor det samme gjelder 8 prosent. I tillegg er det mer utbredt å ikke ha råd til å gå til tannlege og å spise kjøtt eller fisk annenhver dag hos aleneboende enn hos befolkningen i alt.

Tabell 5.2.12 Materielle og sosiale mangler for aleneboende. 2003, 2010, 2015-2018. Prosent

	Aleneboende under 35 år						Alle aleneboende			Alle
	2003	2010	2015	2016	2017	2018	2016	2017	2018	2018
Mangler minst en materiell gode¹²	32	39	..	22	24	16
Ikke råd til å holde boligen passe varm	6	1	1	2	1	2	2	1	1	1
Ikke råd til å disponere privatbil	28	23	20	20	22	26	10	11	13	8
Ikke råd til å bytte ut utslitte møbler ²	15	15	..	12	12	8
Ikke råd til å erstatte utslitte klær ²	9	5	..	7	5	4
Ikke råd til å gå til tannlege ²	9	10	..	6	7	5
Ikke råd til å spise kjøtt eller fisk annenhver dag	9	9	7	8	7	5	6	5	5	3
Ikke råd til å ha internett ²	0	0	..	1	1	1
Eier ikke egen bolig ²	69	71	..	40	42	26
Mangler minst en sosial gode²	19	16	..	15	14	10
Ikke råd til en ukes ferie i løpet av et år	16	14	13	14	15	13	11	11	11	7
Ikke råd til å delta i regelmessige fritidsaktiviteter ²	6	5	..	5	6	4
Ikke råd til å bruke litt penger på seg selv en gang i uken ²	7	5	..	6	5	4
Ikke råd til å spise og drikke ute med venner eller familie en gang i måneden ²	4	3	..	5	5	3

¹ Indikatorene på materielle og sosiale mangler er noe mer ustabile fra år til år for små grupper (Aleneboende under 35 år) enn for store grupper (alle aleneboende, alle).

² Nye indikatorer fra 2017. Derfor ingen tall fra tidligere år.

Kilde: Levekårsundersøkelsen EU-SILC. Statistisk sentralbyrå.

For sosiale mangler ser vi en del av de samme trendene som for materielle mangler. Det er signifikant flere som ikke har råd til ett eller flere sosiale goder blant aleneboende enn i befolkningen i alt. Størst forskjeller er det i å ha råd til en

ukes ferie utenfor hjemmet i løpet av et år. Dette inkluderer også ferie hvor man bor hos venner og familie. 13 prosent av unge aleneboende og 11 prosent alle aleneboende har ikke råd til en ukes ferie borte fra hjemmet. For befolkningen som helhet gjelder dette 7 prosent.

Tilknytning til arbeidslivet

Unge aleneboende er i noe mindre grad helårs yrkesaktive sammenlignet med alle aleneboende i yrkesaktiv alder. Dette kan delvis skyldes en stor studentandel. Andelen som er helårs yrkesaktiv har i tillegg gått noe ned siste år, fra 55 prosent til 50 prosent i 2018. Vi ser en svakere nedgang hos alle aleneboende. 60 prosent av alle aleneboende var i arbeid hele året, mens minst en person hadde helårsarbeid i 77 prosent av alle husholdninger.

I alle gruppene er den største andelen av de yrkesaktive i heltidsarbeid. Gjennomsnittlig antall måneder i heltids yrkesaktivitet i husholdningene er lavere blant de unge aleneboende (5,7 måneder) enn blant aleneboende i yrkesaktiv alder (6,6 måneder). Til sammenligning er gjennomsnittlig antall måneder heltids yrkesaktivitet 12,1 måneder i befolkningen i yrkesaktiv alder. Gjennomsnittlig antall måneder har sunket for aleneboende siden 2015. Nedgangen er størst hos de unge aleneboende, hvor gjennomsnittet har gått fra 7,0 måneder i 2015 til 5,7 måneder i 2018. For aleneboende i yrkesaktiv alder har nedgangen gått fra 7,1 måneder i 2015 til 6,6 måneder i 2018.

Ser vi på arbeidsledighet, er det ingen forskjell mellom gruppene i hvor mange som har vært arbeidsledige.

Tabell 5.2.13 Tilknytning til arbeidslivet for aleneboende. 2007, 2016-2018. Prosent og gjennomsnitt

	Aleneboende under 35 år				Aleneboende 16-66 år				Alle 16-66 år		
	2007	2016	2017	2018	2007	2016	2017	2018	2016	2017	2018
Antall helårsyrkesaktive i husholdningen											
0	49	45	45	50	39	37	38	40	21	22	23
1	51	55	55	50	61	63	62	60	45	45	43
2									34	33	34
Antall måneder med heltids yrkesaktivitet i husholdningen											
0	42	44	41	48	38	40	39	42	24	24	25
12+	44	48	48	43	52	55	54	52	71	72	71
Gjennomsnittlig antall måneder	6,2	6,1	6,4	5,7	6,9	6,9	6,9	6,6	12,1	12,2	12,1
Antall måneder med deltids yrkesaktivitet i husholdningen											
0	89	89	89	88	87	89	89	89	81	82	82
12+	6	7	5	7	8	8	8	7	15	14	14
Gjennomsnittlig antall måneder	0,9	1,0	1,0	1,0	1,1	1,1	1,1	1,0	2,1	2,0	2,0
Antall måneder med arbeidsledighet i husholdningen											
0	93	94	93	95	95	94	94	95	94	94	94
12+	1	3	2	3	1	3	2	3	3	3	3
Gjennomsnittlig antall måneder	0,4	0,5	0,4	0,5	0,3	0,5	0,4	0,5	0,5	0,5	0,5
Antall svar	489	563	524	500	1 011	1 238	1 133	1 116	5 136	4 520	4 401

Kilde: Levekårsundersøkelsen EU-SILC. Statistisk sentralbyrå

5.3. Sosiale indikatorer for sosialhjelps- og kvalifiseringsstønadsmottakere

Elisabeth Løyland Omholt og Kristina Strand Støren

Hovedpunktene i dette kapittelet kan oppsummeres ved:

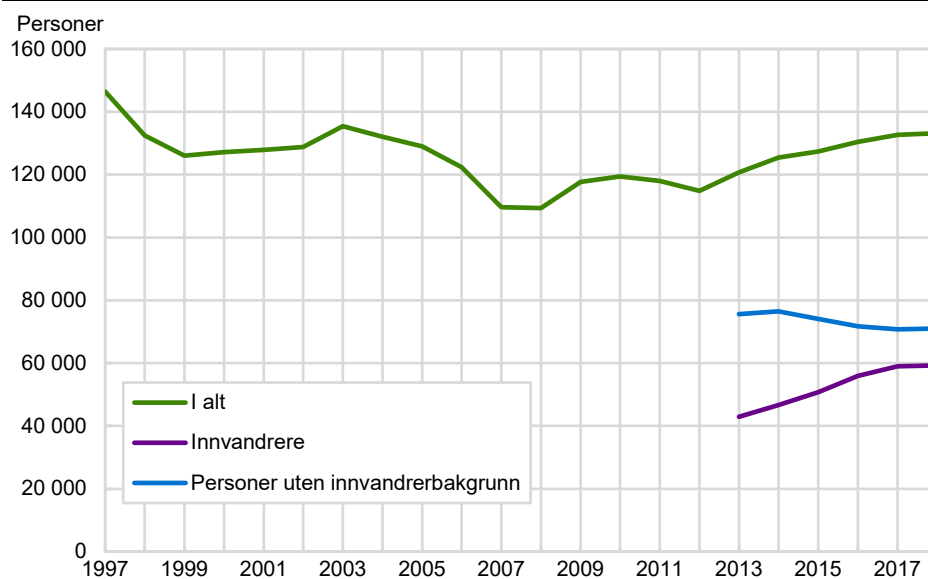
- Antallet personer som tilhører en husholdning der hovedinntektstaker har mottatt sosialhjelp i løpet av året har økt med 18 000 mellom 2014 og 2017, og andelen med lavinntekt blant disse personene er nå på 70 prosent, mot 65 prosent tre år tidligere. Antall langtidsmottakere av sosialhjelp øker også.
- Innvandrere utgjør en større andel av sosialhjelpsmottakerne enn tidligere. Dette skyldes i stor grad at antall flyktninger i introduksjonsprogrammet har økt de siste årene, og at mange av disse også mottar sosialhjelp.
- Sosialhjelpsmottakere får stadig svakere yrkestilknytning og stadig flere mottar bostøtte.
- De fleste sosialhjelpsmottakere leier bolig, det er mer utbredt å bo trangt enn i befolkningen, og andelen har økt de siste årene. De opplever også i større grad dårlige boforhold.
- Det er klart mer utbredt med økonomiske vansker blant sosialhjelpsmottakere enn i befolkningen generelt. Hele åtte av ti klarer ikke å betale en uforutsett utgift, og en av tre oppgir å ha hatt betalingsproblemer.
- Det er flere som har materielle og sosiale mangler blant sosialhjelpsmottakere enn i befolkningen som helhet. Seks av ti mangler mist ett materielt og sosialt gode.

Økonomisk sosialhjelp er ment som en midlertidig inntekt for personer som av ulike grunner trenger økonomisk støtte, og som ikke klarer å forsørge seg gjennom andre inntekter eller egne midler. Det er kun personer som er lovlig bosatt i Norge som kan motta slik ytelse, og det er kommunene som behandler søknader og fastsetter størrelsen på utbetalingen (NAV, 2019a). Personer som har vært langvarig mottaker av sosialhjelp eller som står i fare for å komme i en slik situasjon, kan ha rett på kvalifiseringsstønad. Kvalifiseringsprogrammet, som ble innført gradvis fra høsten 2007, tilbyr arbeidstrening og oppfølging, og har normalt en varighet på ett år, men kan forlenges med ytterligere ett år. I motsetning til sosialhjelp, som er skattefri inntekt, er kvalifiseringsstønden skattepliktig (NAV, 2018a).

Flere sosialhjelpsmottakere siden 2012

I følge SSBs statistikk om økonomisk sosialhjelp, var det i alt 132 700 personer som fikk sosialhjelp i 2017. Dette tilsvarer en økning på 7 300 personer, eller 6 prosent, siden 2014. Antallet sosialhjelpsmottakere gått i bølger de siste 20 årene, som vist i figur 5.3.1. Etter en nedgang i antall mottakere mellom 2010 og 2012, har antallet økt jevnt og trutt de siste årene igjen.

Fremdeles er de fleste sosialhjelpsmottakerne i alderen 35-49 år, fulgt av personer mellom 25 og 34 år. Mens unge under 25 år utgjør en stadig mindre andel av sosialhjelpsmottakerne, har andelen mottakere mellom 50 og 66 år økt. En svært liten andel av sosialhjelpsmottakerne er 67 år eller eldre. Videre utgjør innvandrere stadig flere av sosialhjelpsmottakerne. Mens 37 prosent av alle sosialhjelpsmottakere var innvandrere i 2014, hadde denne andelen økt til 44 prosent i 2017 (Statistisk sentralbyrå, 2019c).

Figur 5.3.1 Antall sosialhjelpsmottakere, i alt, personer uten innvandrerbakgrunn og innvandrere. 1997-2017¹. Antall personer

¹ Tall for 2003 er inkludert mottakere av introduksjonsstønad. For 2004 er mottakere av introduksjonsstønad kun inkludert for noen kommuner.

Kilde: Økonomisk sosialhjelp (statistikkbanktabell 05082), Statistisk sentralbyrå.

Det var til sammen 8 800 personer som deltok i kvalifiseringsprogram i 2017, omtrent like mange som i 2014, og de fleste var i aldersgruppen 30-49 år (Statistisk sentralbyrå, 2019c).

I inntektsdelene av dette kapittelet ser vi på personer som tilhører husholdninger der hovedinntektstaker mottar sosialhjelp. Vi ser også nærmere på undergruppene *aleneboende sosialhjelpsmottakere* og *langtidsmottakere av sosialhjelp*. Disse to gruppene er ikke gjensidig utelukkende. Å være langtidsmottaker av sosialhjelp defineres her som å ha mottatt sosialhjelp i minst 6 måneder sammenhengende i løpet av året.

Overlapp med andre grupper

Det er stor grad av overlapp mellom sosialhjelpsmottakere og mottakere av kvalifiseringsstønad og andre lavinntektsgrupper som blir beskrevet i denne rapporten. I 2017 hadde over halvparten av personer i husholdninger der hovedinntektstaker mottar sosialhjelp innvandrerbakgrunn, det vil si at de selv er innvandrere eller er norskfødte med innvandrerforeldre, fra land i Afrika, Asia etc., og mange av disse hadde flyktningbakgrunn. Ser vi nærmere på personer i husholdninger der hovedinntektstaker har flyktningbakgrunn og mottar introduksjonsstønad, finner vi at disse utgjør en stadig større andel av sosialhjelpsmottakerne, med en økning i andelen fra 12 prosent i 2014 til 19 prosent i 2017. Andelen flyktninger med introduksjonsstønad er enda større blant langtidsmottakere av sosialhjelp, der den har vokst fra 15 prosent i 2014 til 23 prosent i 2017. Ser vi kun på aleneboende sosialhjelpsmottakere, utgjorde flyktninger med introduksjonsstønad 10 prosent av disse husholdningene i 2017, mot 6 prosent i 2014.

Det er også mange barnefamilier og aleneboende under 50 år blant sosialhjelpsmottakerne, samt personer som tilhører en husholdning der hovedinntektstaker har nedsatt arbeidsevne.

Blant personer i husholdninger der hovedinntektstaker mottar kvalifiseringsstønad har over 70 prosent innvandrerbakgrunn fra land i Afrika, Asia etc. Mange mottar i tillegg sosialhjelp og er registrert med nedsatt arbeidsevne uten å motta arbeids-

avklaringspenger. De fleste i denne gruppen tilhører enten barnefamilier eller er unge aleneboende.

Lavinntekt

Det er en svært stor andel med lavinntekt blant dem som mottar sosialhjelp, og denne andelen har økt de siste årene. Fra 2014 til 2017 økte andelen med lavinntekt blant sosialhjelpsmottakere fra 65 til 70 prosent, som vist i tabell 5.3.1. Blant aleneboende sosialhjelpsmottakere er andelen med lavinntekt noe mindre, og denne andelen har heller ikke vokst like mye siden 2014.

Ser vi kun på langtidsmottakere av sosialhjelp, altså dem som har mottatt sosialhjelp minst 6 måneder eller mer i løpet av et år, er andelen med lavinntekt svært stor, og også denne har vokst de siste årene, fra 75 prosent i 2014 til 79 prosent i 2017. Dette har ført til at antall personer med lavinntekt i denne gruppen har økt med omtrent 11 000.

Andelen med lavinntekt blant mottakere av kvalifiseringsstønad var på 75 prosent i 2017, vel 1 prosentpoeng mer enn i 2014.

Tabell 5.3.1 Prosentvis andel og antall¹ med lavinntekt (EU-skala 60 prosent). 2014-2017

	2014	2015	2016	2017
Hele befolkningen ekskludert studenthusholdninger	5 001 062	5 053 468	5 095 416	5 130 925
Andel med lavinntekt	10,8	10,9	11,0	11,2
Antall personer med lavinntekt	540 000	551 000	560 000	575 000
Sosialhjelpsmottakere i alt²	164 286	167 648	175 266	182 392
Andel med lavinntekt	64,8	66,8	68,6	70,1
Antall personer med lavinntekt	106 000	112 000	120 000	128 000
<i>Herav:</i>				
Aleneboende sosialhjelpsmottakere	52 757	53 352	54 962	56 632
Andel med lavinntekt	64,2	66	66,3	67,1
Antall personer med lavinntekt	34 000	35 000	36 000	38 000
Langtidsmottakere av sosialhjelp³	57 984	59 827	59 261	69 874
Andel med lavinntekt	75,2	77,1	77,9	78,9
Antall personer med lavinntekt	44 000	46 000	46 000	55 000
Kvalifiseringsstønadmottakere⁴	12 252	12 561	12 261	12 446
Andel med lavinntekt	73,4	74,0	71,8	74,7
Antall personer med lavinntekt	9 000	9 300	8 800	9 300

¹ Avrundede tall.

² Personer i husholdninger der hovedinntektstaker har mottatt sosialhjelp ila. året.

³ Personer i husholdninger der hovedinntektstaker har mottatt sosialhjelp sammenhengende i 6 måneder ila. året.

⁴ Personer i husholdninger der hovedinntektstaker har mottatt kvalifiseringsstønad ila. året.

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå.

Yrkestilknytning

Husholdninger der hovedinntektstaker mottar sosialhjelp står i stor grad utenfor arbeidslivet, og har svak yrkestilknytning. I 2017 tilhørte 80 prosent av sosialhjelpsmottakerne en husholdning uten noen yrkestilknyttede, og knappe 19 prosent tilhørte en husholdning der yrkesinntekt var viktigste inntektskilde. Yrkestilknytningen blant aleneboende sosialhjelpsmottakere, langtidsmottakere av sosialhjelp og mottakere av kvalifiseringsstønad er enda svakere, som vist i tabell 5.3.2. I perioden 2014-2017 har yrkestilknytningen for disse gruppene blitt stadig svakere, bortsett fra kvalifiseringsstøttmottakerne, der andelen uten yrkestilknyttede i husholdningen har gått litt ned.

Yrkestilknytningen er enda svakere for lavinntektshusholdningene som mottar sosialhjelp eller kvalifiseringsstønad. Yrkestilknytningen har også blitt stadig svakere de senere årene, bortsett fra for kvalifiseringsstønadmottakere med lavinntekt, der andelen uten noen yrkestilknyttede i husholdningen har holdt seg stabil på 93 prosent.

Tabell 5.3.2 Indikatorer¹ for yrkestilknytning. 2014-2017. Prosent

	2014	2015	2016	2017
Personer som tilhører en husholdning uten noen yrkestilknyttede				
Hele befolkningen eksklusive personer i studenthusholdninger	22,9	23,2	23,6	23,9
Med lavinntekt	63,0	62,9	64,0	64,5
Sosialhjelpsmottakere i alt²	77,3	78,2	79,8	79,7
Med lavinntekt	86,6	87,4	88,2	88,1
<i>Herav:</i>				
Aleneboende sosialhjelpsmottakere	87,0	87,8	88,2	87,9
Med lavinntekt	94,9	95,6	95,8	95,9
Langtidsmottakere av sosialhjelp³	90,6	91,0	92,1	92,1
Med lavinntekt	94,3	94,0	95,4	95,1
Kvalifiseringsstønadsmottakere⁴	86,7	86,9	85,1	84,9
Med lavinntekt	93,0	93,3	93,0	92,6
Personer som tilhører en husholdning der yrkesinntekt er største inntekt				
Hele befolkningen eksklusive personer i studenthusholdninger	74,4	73,7	73,2	73,0
Med lavinntekt	43,3	42,9	40,9	40,1
Sosialhjelpsmottakere i alt²	20,5	20,9	18,5	18,6
Med lavinntekt	15,0	15,0	13,4	13,1
<i>Herav:</i>				
Aleneboende sosialhjelpsmottakere	18,2	17,7	17,5	17,9
Med lavinntekt	13,9	13,2	12,9	12,8
Langtidsmottakere av sosialhjelp³	6,1	6,3	5,5	5,2
Med lavinntekt	3,9	4,4	3,7	3,5
Kvalifiseringsstønadsmottakere⁴	9,5	9,8	11,4	12,5
Med lavinntekt	5,8	5,5	5,7	6,3

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

² Personer i husholdninger der hovedinntektstaker har mottatt sosialhjelp ila. året.

³ Personer i husholdninger der hovedinntektstaker har mottatt sosialhjelp sammenhengende i 6 måneder ila. året.

⁴ Personer i husholdninger der hovedinntektstaker har mottatt kvalifiseringsstønad ila. året.

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger. Statistisk sentralbyrå.

Utdanning

Det er mye vanligere med lavt utdanningsnivå for mottakere av sosialhjelp og kvalifiseringsstønad enn i resten av befolkningen, som vist i tabell 5.3.3. Dette gjelder også for lavinntektshusholdninger. Blant alle lavinntektshusholdninger under ett, ekskludert studenthusholdninger, var det i alt 39 prosent der hovedinntektstaker hadde lav utdanning i 2017. Ser vi kun på lavinntektshusholdninger der hovedinntektstaker mottok sosialhjelp, hadde 54 prosent av disse husholdningene lavt utdanningsnivå. Det var enda større andeler av lavinntektshusholdninger med lav utdanning blant aleneboende sosialhjelpsmottakere (59 prosent), langtidsmottakere av sosialhjelp (56 prosent) og kvalifiseringsstønadsmottakere (63 prosent).

Tabell 5.3.3 viser videre at andelene med lav utdanning blant sosialhjelps- og kvalifiseringsstøttmottakere har blitt mindre de siste årene. I 2014 tilhørte 58 prosent av sosialhjelpsmottakere en lavinntektshusholdning med lav utdanning. I 2017 var tilsvarende andel 54 prosent. Det betyr ikke nødvendigvis at utdanningsnivået blant sosialhjelpsmottakere har økt i perioden, for samtidig har andelen med ingen eller ukjent utdanning vokst. For eksempel hadde 12 prosent av sosialhjelpsmottakerne med lavinntekt ingen eller ukjent utdanning i 2014, mens denne andelen hadde økt til 21 prosent i 2017. Andelene med ingen/ukjent utdanning vokste også for de andre gruppene av sosialhjelpsmottakere og kvalifiseringsstønadsmottakere som vi ser på her, og reflekterer i stor grad en økende andel av personer med innvandrerbakgrunn i disse gruppene.

Tabell 5.3.3 Indikatorer¹ for utdanning, 2014-2017. Prosent

	2014	2015	2016	2017
Andel personer som tilhører en husholdning der hovedinntektstaker har lav utdanning				
Hele befolkningen eksklusive personer i studenthusholdninger	18,8	18,5	18,2	17,9
Med lavinntekt	39,1	39,2	38,4	38,6
Sosialhjelpsmottakere i alt²	57,1	56,3	55,1	53,7
Med lavinntekt	58,4	57,4	55,3	53,9
<i>Herav:</i>				
Aleneboende sosialhjelpsmottakere	60,3	59,9	58,6	57,9
Med lavinntekt	62,2	61,9	59,7	59,0
Langtidsmottakere av sosialhjelp³	60,4	59,1	58,8	55,9
Med lavinntekt	60,9	59,4	58,9	55,9
Kvalifiseringsstønadsmottakere⁴	65,9	64,0	62,8	61,2
Med lavinntekt	67,5	64,8	63,5	62,7

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

² Personer i husholdninger der hovedinntektstaker har mottatt sosialhjelp ila. året.

³ Personer i husholdninger der hovedinntektstaker har mottatt sosialhjelp sammenhengende i 6 måneder ila. året.

⁴ Personer i husholdninger der hovedinntektstaker har mottatt kvalifiseringsstønad ila. året.

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger. Statistisk sentralbyrå

Økonomisk utsatthet

Husholdninger der hovedinntektstaker får sosialhjelp eller kvalifiseringsstønad er i stor grad også mottakere av bostøtte, som vist tabell 5.3.4. Mens 72 prosent av sosialhjelpsmottakere i alt fikk bostøtte i 2017, var andelen mindre blant aleneboende sosialhjelpsmottakere (60 prosent), mens den var større blant langtidsmottakere av sosialhjelp (87 prosent) og kvalifiseringsstønadsmottakere (84 prosent). Lavinntektshusholdningene i disse gruppene var i enda større grad mottakere av bostøtte.

Det har blitt vanligere for sosialhjelpsmottakere å få bostøtte de siste årene. Særlig mellom 2016 og 2017 økte andelen bostøttmottakere, spesielt i lavinntektsgruppene. En forklaring på denne økningen er at det er kommet stadig flere innvandrere som deltar i introduksjonsprogrammet inn i gruppen av sosialhjelpsmottakere de siste årene, og som vist i kapittel 5.4, er det en svært stor andel av disse som mottar bostøtte (se tabell 5.4.5).

Videre er det svært vanlig at husholdninger der hovedinntektstaker får kvalifiseringsstøtte også mottar sosialhjelp. I 2017 var det i alt 78 prosent av kvalifiseringsstønadsmottakerne som også fikk sosialhjelp, og andelen var enda litt større blant lavinntektshusholdningene. Disse andelen var likevel noe mindre enn i 2014, da i alt 81 prosent av denne gruppen fikk sosialstønad.

Tabell 5.3.4 Indikatorer¹ for økonomisk utsatthet. 2014-2017. Prosent

	2014	2015	2016	2017
Personer som tilhører en husholdning som mottar bostøtte				
Hele befolkningen eksklusive personer i studenthusholdninger	5,0	4,9	4,9	5,1
Med lavinntekt	25,6	26,1	26,8	29,2
Sosialhjelpsmottakere i alt²	66,5	66,9	68,5	71,7
Med lavinntekt	72,0	72,6	73,9	78,2
<i>Herav:</i>				
Aleneboende sosialhjelpsmottakere	56,9	57,1	58,2	60,4
Med lavinntekt	59,0	59,4	61,3	65,0
Langtidsmottakere av sosialhjelp³	83,7	84,5	85,7	87,3
Med lavinntekt	85,2	86,1	87,4	89,1
Kvalifiseringsstønadsmottakere⁴	81,7	82,8	83,1	84,3
Med lavinntekt	82,2	83,5	84,1	86,6
Personer som tilhører en husholdning som mottar sosialhjelp				
Hele befolkningen eksklusive personer i studenthusholdninger	4,8	4,8	4,9	5,0
Med lavinntekt	21,7	22,3	23,3	24,3
Sosialhjelpsmottakere i alt²	100,0	100,0	100,0	100,0
Med lavinntekt	100,0	100,0	100,0	100,0
<i>Herav:</i>				
Aleneboende sosialhjelpsmottakere	100,0	100,0	100,0	100,0
Med lavinntekt	100,0	100,0	100,0	100,0
Langtidsmottakere av sosialhjelp³	100,0	100,0	100,0	100,0
Med lavinntekt	100,0	100,0	100,0	100,0
Kvalifiseringsstønadsmottakere⁴	81,4	79,8	76,8	78,0
Med lavinntekt	83,6	81,6	79,4	80,6
Personer som tilhører en husholdning som mottar bostøtte og sosialhjelp				
Hele befolkningen eksklusive personer i studenthusholdninger	2,6	2,6	2,7	3,0
Med lavinntekt	14,9	15,4	16,5	18,3
Sosialhjelpsmottakere i alt²	66,5	66,9	68,5	71,7
Med lavinntekt	72,0	72,6	73,9	78,2
<i>Herav:</i>				
Aleneboende sosialhjelpsmottakere	56,9	57,1	58,2	60,4
Med lavinntekt	59,0	59,4	61,3	65,0
Langtidsmottakere av sosialhjelp³	83,7	84,5	85,7	87,3
Med lavinntekt	85,2	86,1	87,4	89,1
Kvalifiseringsstønadsmottakere⁴	70,5	69,7	67,8	70,1
Med lavinntekt	72,0	70,8	70,4	73,0

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.² Personer i husholdninger der hovedinntektstaker har mottatt sosialhjelp ila. året.³ Personer i husholdninger der hovedinntektstaker har mottatt sosialhjelp sammenhengende i 6 måneder ila. året.⁴ Personer i husholdninger der hovedinntektstaker har mottatt kvalifiseringsstønad ila. året.

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger. Statistisk sentralbyrå.

Rente- og gjeldsbelastning

Svært få sosialhjelps- og kvalifiseringsstønadsmottakere har mye gjeld eller store renteutgifter, som tabell 5.3.5 viser. Særlig gjelder dette for dem med lavinntekt i disse gruppene, og de har også enda mindre gjeld og sjeldnere store renteutgifter sammenlignet med andre personer med lavinntekt. Utviklingen de siste årene viser at mens stadig flere i befolkningen generelt, også i lavinntektshusholdninger, har gjeld på minst tre ganger samlet husholdningsinntekt, har andelen med høy gjeldsbelastning holdt seg relativt stabile eller falt litt blant sosialhjelps- og kvalifiseringsstønadsmottakerne.

Tabell 5.3.5 Indikatorer¹ for rente- og gjeldsbelastning, 2014-2017. Prosent

	2014	2015	2016	2017
Andel personer i husholdninger med høy rentebelastning				
Hele befolkningen eksklusive personer i studenthusholdninger	9,9	7,2	5,8	5,9
Med lavinntekt	12,1	10,6	9,8	10,0
Sosialhjelpsmottakere i alt²	4,6	3,8	3,1	3,2
Med lavinntekt	3,5	3,1	2,6	2,5
<i>Herav:</i>				
Aleneboende sosialhjelpsmottakere	4,7	3,9	3,5	3,6
Med lavinntekt	3,6	3,2	2,9	2,9
Langtidsmottakere av sosialhjelp³	2,2	1,8	1,5	1,5
Med lavinntekt	1,9	1,7	1,4	1,4
Kvalifiseringsstønadsmottakere⁴	2,8	2,4	1,6	2,0
Med lavinntekt	2,5	2,3	1,8	2,1
Andel personer i husholdninger med høy gjeldsbelastning				
Hele befolkningen eksklusive personer i studenthusholdninger	17,6	18,6	20,1	21,3
Med lavinntekt	16,9	17,5	18,5	18,7
Sosialhjelpsmottakere i alt²	8,2	8,0	7,7	7,8
Med lavinntekt	7,4	7,2	7,1	6,9
<i>Herav:</i>				
Aleneboende sosialhjelpsmottakere	9,7	9,6	9,5	9,5
Med lavinntekt	9,6	9,7	9,5	9,4
Langtidsmottakere av sosialhjelp³	5,1	5,0	4,7	4,7
Med lavinntekt	5,0	4,7	4,6	4,5
Kvalifiseringsstønadsmottakere⁴	5,4	5,4	5,3	5,6
Med lavinntekt	5,2	5,2	4,9	5,5

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

² Personer i husholdninger der hovedinntektstaker har mottatt sosialhjelp ila. året.

³ Personer i husholdninger der hovedinntektstaker har mottatt sosialhjelp sammenhengende i 6 måneder ila. året.

⁴ Personer i husholdninger der hovedinntektstaker har mottatt kvalifiseringsstønad ila. året.

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger. Statistisk sentralbyrå.

Inntektssammensetning

Ettersom sosialhjelp er ment som en midlertidig stønad for personer eller familier som befinner seg i en vanskelig økonomisk situasjon, er det som forventet at disse husholdningene i stor grad får inntekten sin fra ulike overføringer og har lite i yrkes- og kapitalinntekter. Dette gjelder i spesielt stor grad for husholdninger med lavinntekt, som man kan se i tabell 5.3.6. Denne tabellen viser at for husholdninger der hovedinntektstaker mottar sosialhjelp, utgjorde denne stønaden en femtedel av samlet inntekt. For lavinntektshusholdningene i denne gruppen var sosialstønaden enda viktigere, og sto for vel en fjerdedel av samlet husholdningsinntekt i 2017. Blant husholdninger uten lavinntekt, der minst én person (men ikke nødvendigvis hovedinntektstakeren) mottar sosialhjelp, er ikke sosialhjelp like viktig, og disse har en sterkere tilknytning til arbeidslivet.

Tabell 5.3.6 Inntektssammensetning for hele befolkningen ekskl. studenter og mottakere av sosialhjelp¹. Gjennomsnitt og andel av samlet inntekt. 2017. Prosent og kroner

	Hele befolkningen ekskl. studenthusholdninger			Hovedinntektstaker mottar sosialhjelp			Husholdningen mottar sosialhjelp		
	I alt	Ikke lavinntekt	Med lavinntekt ²	I alt	Ikke lavinntekt	Med lavinntekt ²	I alt	Ikke lavinntekt	Med lavinntekt ²
Yrkesinntekt	68	69	36	22	29	15	36	47	18
Kapitalinntekter ³	6	6	2	0	0	0	1	2	0
Overføringer	26	25	62	78	70	85	63	51	82
<i>Herav:</i>									
Ytelser fra folketrygden	16	15	38	28	37	20	25	27	20
<i>Herav:</i>									
Arbeidsavklaringspenger	2	2	8	12	14	11	10	10	11
Alderspensjon	10	10	18	2	2	1	3	3	1
Uføretrygd	4	4	11	12	18	6	11	13	7
Dagpenger ved arbeidsledighet	1	1	3	3	3	3	3	2	3
Sykepenger	2	2	2	3	4	1	3	4	1
Foreldrepenger	1	1	1	0	1	0	1	1	1
Kvalifiseringsstønad	-	-	1	2	1	2	1	1	2
Barnetrygd	1	1	2	3	2	4	2	1	4
Bostøtte	0	-	2	6	3	8	4	2	7
Sosialhjelp	0	0	5	20	12	26	13	7	24
Introduksjonsstønad	0	-	3	8	3	12	5	2	11
Samlet inntekt	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Samlet inntekt	813 200	907 300	243 700	298 600	412 300	241 800	398 100	588 900	257 100
Samlet inntekt etter skatt	606 500	672 600	205 900	267 400	352 700	224 700	341 500	483 100	237 000
Inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala) ⁴	391 400	430 900	152 000	198 700	274 200	160 900	221 300	301 000	162 400
Antall personer i husholdningen	2,2	2,2	1,7	1,9	1,7	2,0	2,2	2,3	2,2
Antall barn under 18 år	0,5	0,5	0,4	0,6	0,4	0,7	0,6	0,5	0,8
Antall husholdninger	2 368 453	2 032 831	335 622	94 505	31 475	63 030	119 832	50 916	68 916

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

² Lavinntekt er definert som inntekt under 60 prosent av medianinntekten for alle. EU-skala.

³ Negative kapitalinntekter er satt lik 0.

⁴ Omfatter også negative kapitalinntekter.

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå.

Ser vi nærmere på aleneboende sosialhjelpsmottakere og langtidsmottakere av sosialhjelp med lavinntekt, er det tydelig at begge disse gruppene i liten grad mottar yrkesinntekt og er svært avhengige av sosialhjelp. Særlig gjelder dette langtidsmottakere, som får nesten halvparten av samlet inntekt som sosialhjelp, som vist i tabell 5.3.7.

Blant kvalifiseringsstønadmottakere utgjør kvalifiseringsstønaden naturlig nok den største inntektsposten, og da spesielt for lavinntektsgruppen. Sosialhjelp er også en viktig inntektskilde for disse husholdningene, og i 2017 utgjorde denne i gjennomsnitt 16 prosent av husholdningsinntekten.

Fra tabellene ser vi også at lavinntektshusholdninger med sosialhjelp og/eller kvalifiseringsstønad jevnt over er større, og i gjennomsnitt har flere barn enn tilsvarende husholdninger uten lavinntekt.

Statistikken viser at siden 2014 har introduksjonsstønad blitt en mye viktigere inntektskilde for sosialhjelpsmottakere. Mens introduksjonsstønad utgjorde 6 prosent av samlet inntekt for lavinntektshusholdninger der hovedinntektstaker mottar sosialhjelp i 2014, hadde denne andelen doblet seg til 12 prosent i 2017. Samtidig har ytelser fra folketrygden, og da særlig arbeidsavklaringspenger, blitt en noe mindre viktig inntektskilde. De siste årene er det kommet relativt mange flyktninger til Norge, og flere deltar dermed i introduksjonsprogrammet. Svært mange av dem med flyktningbakgrunn og introduksjonsstønad mottar også sosialhjelp, og de utgjør nå en betydelig andel av sosialhjelpsmottakerne, som vist i tabell 5.4.5 i neste kapittel.

Tabell 5.3.7 Inntektssammensetning for hele befolkningen ekskl. studenter og mottakere av sosialhjelp og kvalifiseringsstønad¹. Gjennomsnitt og andel av samlet inntekt. 2017. Prosent og kroner

	Aleneboende sosialhjelpsmottakere			Hovedinntektstaker er langtidsmottaker av sosialhjelp			Hovedinntektstaker er kvalifiseringsstønadmottaker		
	I alt	Ikke lavinntekt	Med lavinntekt ²	I alt	Ikke lavinntekt	Med lavinntekt ²	I alt	Ikke lavinntekt	Med lavinntekt ²
Yrkesinntekt	20	26	13	10	16	8	22	37	13
Kapitalinntekter ³	0	0	0	0	0	0	1	1	0
Overføringer	80	74	87	90	84	92	78	62	87
Herav:									
Ytelser fra folketrygden	36	45	28	16	31	9	6	8	4
Herav:									
Arbeidsavklaringspenger	16	16	16	8	14	5	3	4	3
Alderspensjon	2	3	2	1	1	1	0	1	0
Uføretrygd	18	26	10	6	14	3	1	3	0
Dagpenger ved arbeidsledighet	3	3	3	1	2	1	1	1	1
Sykepenger	3	4	1	1	1	0	0	1	0
Foreldrepenger	-	-	-	0	0	0	0	0	0
Kvalifiseringsstønad	2	1	2	2	2	2	34	25	40
Barnetrygd	0	0	0	4	3	4	4	2	5
Bostøtte	6	3	8	10	6	11	7	5	8
Sosialhjelp	21	13	29	40	30	45	14	11	16
Introduksjonsstønad	5	2	9	8	4	10	3	2	4
Samlet inntekt	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Samlet inntekt	220 400	325 300	169 000	284 300	384 400	251 700	318 300	416 400	279 900
Samlet inntekt etter skatt	194 500	273 500	155 800	270 200	352 000	243 500	287 700	362 600	258 400
Inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala) ⁴	194 200	273 400	155 400	191 000	269 700	165 300	199 600	263 700	174 500
Antall personer i husholdningen	1,0	1,0	1,0	2,1	1,8	2,2	2,2	2,0	2,3
Antall barn under 18 år	-	-	-	0,8	0,5	0,9	0,8	0,6	0,9
Antall husholdninger	56 632	18 619	38 013	32 665	8 026	24 639	5 592	1 574	4 018

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

² Lavinntekt er definert som inntekt under 60 prosent av medianinntekten for alle. EU-skala.

³ Negative kapitalinntekter er satt lik 0.

⁴ Omfatter også negative kapitalinntekter.

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå.

Inntektsfordeling

Ettersom mottakere av sosialhjelp og kvalifiseringsstønad i stor grad lever av behovsprøvde stønader fra det offentlige, og får lite i yrkes- og kapitalinntekter, er det som forventet ikke særlig store forskjeller i inntekten mellom personene i disse gruppene. Inntektsulikheten blant mottakere av sosialhjelp og kvalifiseringsstønad er jevnt over mindre enn i befolkningen som helhet, som vist i tabell 5.3.8. Det er særlig langtidsmottakere av sosialhjelp og mottakere av kvalifiseringsstønad som har små inntektsforskjeller, og dette skyldes nok at disse i spesielt stor grad lever av disse overføringene. Blant aleneboende sosialhjelpsmottakere er inntektsulikheten noe større. I denne gruppen er jo andelen med lavinntekt mindre, samtidig som de med lavinntekt har svært lave inntekter.

Tabell 5.3.8 Fordeling av inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala)¹. 2014-2017

	2014	2015	2016	2017
S80/S20²				
Hele befolkningen eksklusive personer i studenthusholdninger	3,60	3,85	3,69	3,70
Sosialhjelpsmottakere i alt	2,72	2,88	2,88	2,60
<i>Herav:</i>				
Aleneboende sosialhjelpsmottakere	3,34	3,51	3,46	3,15
Langtidsmottakere av sosialhjelp	2,28	2,26	2,19	2,15
Kvalifiseringsstønadsmottakere	2,06	2,06	2,08	2,02
P90/P10³				
Hele befolkningen eksklusive personer i studenthusholdninger	2,79	2,82	2,81	2,83
Sosialhjelpsmottakere i alt	2,29	2,35	2,39	2,18
<i>Herav:</i>				
Aleneboende sosialhjelpsmottakere	2,81	2,94	2,91	2,62
Langtidsmottakere av sosialhjelp	2,01	1,99	1,94	1,89
Kvalifiseringsstønadsmottakere	1,83	1,84	1,90	1,88
Gini-koeffisient⁴				
Hele befolkningen eksklusive personer i studenthusholdninger	0,250	0,266	0,255	0,255
Sosialhjelpsmottakere i alt	0,187	0,196	0,195	0,181
<i>Herav:</i>				
Aleneboende sosialhjelpsmottakere	0,213	0,220	0,217	0,206
Langtidsmottakere av sosialhjelp	0,162	0,161	0,154	0,150
Kvalifiseringsstønadsmottakere	0,141	0,141	0,143	0,138

¹ Omfatter også negative beløp. Personer i studenthusholdninger er utelatt

² S80/S20 er forholdet mellom gjennomsnittsinntektene til rikeste og fattigste 20 prosent i gruppen.

³ P90/P10 er forholdstallet mellom inntekten til den personen som befinner seg mellom desil 9 og desil 10 (P90) og inntekten til den personen som befinner seg mellom desil 1 og desil 2 (P10).

⁴ Gini-koeffisienten er et summarisk mål som varierer fra 0 (minst ulikhet) og 1 (størst ulikhet).

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå.

Mens inntektsforskjellene i befolkningen som helhet har økt noe mellom 2014 og 2017, har det blitt mindre forskjeller innad i gruppene av sosialhjelpsmottakere. En del av forklaringen er nok også her at andelen flyktninger med introduksjonsstønad blant disse gruppene har økt, og for denne gruppen er inntektene jevnt over lave og inntektsulikhetene svært små.

Levekårsindikatorer

Videre vil vi beskrive ulike levekårsindikatorer for sosialhjelpsmottakere, basert på Levekårsundersøkelsen, EU SILC. Sosialhjelpsmottakere er her definert som personer som tilhører husholdninger der en eller flere har mottatt sosialhjelp i året før datainnsamling (det vil si inntektsåret). Det betyr at det ikke nødvendigvis er noe samsvar mellom sosialhjelp og boligforhold. For eksempel kan en ungdom som mottok sosialhjelp året før datainnsamling, ha flyttet hjem til foreldrene eller sammen med en ektefelle/samboer på intervjutidspunktet. Behovet for sosialhjelp kan altså i ytterste konsekvens ha vært nødvendig i en kort periode opptil et år før intervjutidspunktet, men levekårssituasjon som beskrives under tyder på at en stor andel av sosialhjelpsmottakerne hadde en vanskelig økonomisk situasjon på måletidspunktet.

Sosialhjelpsmottakerne er gjennomgående unge, svært få er i pensjonsalder. 19 prosent er under 25 år og 73 prosent er under 45 år. Det betyr at en betydelig del av sosialhjelpsmottakerne er i etableringsfasen, noe som har betydning ikke minst for boligsituasjonen. Menn er overrepresentert blant sosialhjelpsmottakere, hvor de utgjør 59 prosent. Utdanningsnivået til sosialhjelpsmottakere er klart lavere enn i befolkningen som helhet. Et flertall har utdanning på grunnskolenivå (57 prosent) og kun 11 prosent har høyere utdanning. Innvandrere er også overrepresentert blant sosialhjelpsmottakere og utgjør omtrent halvparten av mottakerne.

Boligstandard og eierforhold

Et stort flertall av befolkningen, 80 prosent, eide boligen sin i 2018. Blant sosialhjelpsmottakere er eierandelen hele 61 prosentpoeng lavere, 19 prosent. Denne andelen er den minste som er målt hittil, og viser en kraftig nedgang siden

2017, da den var på 32 prosent. I perioden 2003-2017 var eierandelen blant sosialhjelpsmottakere også langt større, og har variert rundt omtrent 30 prosent. Eierandelen i befolkningen har vært stabil i samme periode.

Sosialhjelpsmottakere bor i mindre grad i enebolig og småhus enn befolkningen som helhet. Mens det er 72 prosent i befolkningen som bor i enebolig eller småhus, er det 61 prosent som gjør det samme blant sosialhjelpsmottakere. Det betyr at omtrent fire av ti av sosialhjelpsmottakere bor i andre typer boliger. Flesteparten av disse bor i leilighet.

Andelen som bor trangt er fire ganger større blant sosialhjelpsmottakere enn i den øvrige befolkningen. 28 prosent av sosialhjelpsmottakere bor trangt og kun 10 prosent svært romslig. Tilsvarende tall for hele befolkningen er 7 prosent trangbodde og 33 prosent som bor svært romslig. Det har vært en økning i andelen som bor trangt blant sosialhjelpsmottakere de siste årene. I 2015 var andelen trangbodde 17 prosent, mot dagens 28. I samme periode har andelen trangbodde vært stabil i befolkningen. At sosialhjelpsmottakere bor på mindre areal viser seg også i antall kvadratmeter per husholdningsmedlem. For sosialhjelpsmottakere er snittet på 43 kvadratmeter per person, mot 69 kvadratmeter per person for alle husholdninger.

Indikatorene for boligproblemer viser at sosialhjelpsmottakere i større grad har problemer med boligen enn befolkningen i alt. Blant sosialhjelpsmottakere har 31 prosent ett eller flere boligproblemer, mens det samme gjelder 23 prosent blant befolkningen som helhet. Ser vi på de enkelte boligproblemene, skiller spesielt to boligproblemer seg ut. Nesten tre ganger så mange har problemer med råte eller fukt blant sosialhjelpsmottakere enn i befolkningen som helhet (henholdsvis 15 og 6 prosent). Dobbelt så mange har problemer med kriminalitet, vold og hærverk i boområdet blant sosialhjelpsmottakere (8 prosent) enn i befolkningen som helhet (4 prosent). Det er også en større andel personer med problemer med støy og forurensning blant sosialhjelpsmottakere enn i befolkningen, men disse forskjellene er ikke statistisk signifikante.

Tabell 5.3.9 Boligtype og boligstandard for sosialhjelpsmottakere. 2003, 2007, 2010, 2015-2018. Prosent og gjennomsnitt

	Sosialhjelpsmottakere							Alle
	2003	2007	2010	2015	2016	2017	2018	
Andel personer som								
bor i enebolig, våningshus	49	47	43	41	36	42	39	56
bor i småhus ellers	20	23	26	20	26	19	22	16
bor i husholdning som eier	42	37	30	31	31	32	19	80
bor i husholdning som er selveier	32	29	27	26	27	26	17	69
bor alene	30	33	39	32	35	38	40	28
bor trangt	19	20	19	17	22	23	28	7
bor svært romslig	13	16	12	11	12	17	10	33
Bor i bolig med minst ett boligproblem¹								
Problem med råte eller fukt	17	17	16	14	18	13	15	6
Problem med støy i boligen	25	22	25	23	16	21	15	11
Problem med forurensning ved boligen	14	11	10	13	9	11	11	9
Problem med kriminalitet, vold og hærverk i boområdet	12	11	12	13	8	13	8	4
Boligareal per husholdning. Kvm. gjennomsnitt								
Boligareal per person. Kvm. gjennomsnitt ²	41	39	40	39	42	54	43	69
Antall svar i alt	238	197	154	133	183	154	158	5 899

¹ Ny indikator fra 2017. Derfor ingen tall fra tidligere år.

² Utregning endret fra 2017.

Kilde: Levekårsundersøkelsen EU-SILC. Statistisk sentralbyrå.

Boligøkonomi

Sosialhjelpsmottakere som leier betalte en gjennomsnittlig årlig husleie på 92 000 kroner i 2018, 15 200 kroner mer enn gjennomsnittet for leiere i befolkningen i alt (76 800 kroner). Sosialhjelpsmottakere som eier egen bolig, betalte i gjennomsnitt 46 400 kroner årlig i renter og avdrag i 2018. Dette er markant lavere beløp enn i

befolkningen i alt, hvor gjennomsnittet er 65 600 kroner. Som vist tidligere, er imidlertid andelen eiere betydelig mindre i husholdninger med sosialhjelpsmottakere, og andelen som leier bolig er dermed betydelig større i denne gruppen. De fleste sosialhjelpsmottakere har dermed en høyere bokostnad sammenlignet med befolkningen som helhet. Ser vi på boutgiftene i forhold til husholdningens samlede inntekt, har svært mange sosialhjelpsmottakere høy boutgiftsbelastning, hele 71 prosent. Tilsvarende andel for befolkningen i alt er 27 prosent.

Også de subjektive indikatorene for hvor tyngende boutgiftene oppleves viser en større belastning for husholdningene til sosialhjelpsmottakerne sammenlignet med befolkningen i alt. Fire ganger så stor andel blant sosialhjelpsmottakere (21 prosent) oppfatter boutgiftene som svært tyngende enn for befolkningen generelt (5 prosent).

Ser vi på forskjellene i boligøkonomi i perioden 2006-2018 mellom sosialhjelpsmottakere og befolkningen generelt, finner vi at sosialhjelpsmottakere i hele perioden har hatt en betydelig trangere boligøkonomi.

Tabell 5.3.10 Boligøkonomi for sosialhjelpsmottakere. 2003, 2007, 2010, 2015-2018. Kroner og prosent

	Sosialhjelpsmottakere							Alle
	2003	2007	2010	2015	2016	2017	2018	2018
Årlig husleie. Gjennomsnitt for husholdninger som leier. ¹ Kroner	46 000	55 400	64 000	81 800	85 100	80 400	92 000	76 800
Renter og avdrag. Gjennomsnitt for eiere. Kroner	47 200	37 900	56 400	68 900	55 700	57 800	46 400	65 600
Boligrenter. Gjennomsnitt for eiere. Kroner	..	22 000	30 700	35 900	23 100	24 500	28 200	29 000
Andel husholdninger med høy boutgiftsbelastning	48	57	51	62	63	64	71	27
lav boutgiftsbelastning	17	17	13	14	19	17	13	39
Oppfatter boutgiftene som svært tyngende	28	25	24	27	24	26	21	5
Antall svar fra leiere	134	121	106	84	117	102	114	998
Antall svar fra eiere	89	72	48	49	62	49	35	4 837
Antall svar	238	193	154	133	179	151	149	5 835

¹ Ekskludert eiere av andels- og aksjebolig.

Kilde: Levekårsundersøkelsen EU-SILC. Statistisk sentralbyrå.

Økonomiske vansker

Indikatorene for betalingsvansker tyder også på en stabilt dårligere økonomisk situasjon for sosialhjelpsmottakere sammenlignet med befolkningen som helhet. 41 prosent av sosialhjelpsmottakere opplever det som vanskelig eller svært vanskelig «å få endene til å møtes», mot så få som 7 prosent i befolkningen som helhet. De økonomiske vanskene reflekteres også i andelen som ikke har mulighet til å klare en uforutsett utgift på 15 000 kroner; hele 80 prosent av sosialhjelpsmottakere klarer ikke å betale en slik uforutsett utgift. Dette er nesten fire ganger så mange som blant befolkningen som helhet, hvor 22 prosent oppgir at de ikke klarer en slik utgift. Vi ser også at sosialhjelpsmottakere i større grad har andre lån som er noe eller svært tyngende på sin økonomi (25 prosent) enn befolkningen i alt (11 prosent).

Videre oppgir 31 prosent av sosialhjelpsmottakere å ha hatt ett eller flere betalingsproblemer det siste året, langt flere enn de 6 prosentene i befolkningen i alt som svarer det samme. Det vanligste betalingsproblemet blant sosialhjelpsmottakere er å ha problemer med å betale husleie. Hele 31 prosent av sosialhjelpsmottakere som leier oppgir at de har problemer med å betale husleien.

Det samme gjelder 9 prosent av leiere i befolkningen i alt. Dette reflekterer de høyere årlige husleieutgiftene for sosialhjelpsmottakere enn befolkningen i alt, som nevnt i avsnittet om boligøkonomi. Det er også markant flere som har problemer

med å betale elektrisitet og kommunale utgifter og andre lån blant sosialhjelpsmottakere enn i befolkningen. Blant sosialhjelpsmottakere har 9 prosent problemer med å betale elektrisitet og kommunale avgifter og 10 prosent har problemer med å betale andre lån. I befolkningen oppgir henholdsvis 3 og 2 prosent det samme. Forskjellene er statistisk signifikante.

Tabell 5.3.11 Betalingsvansker for sosialhjelpsmottakere. 2003, 2010, 2016-2018. Prosent

	Sosialhjelpsmottakere					Alle
	2003	2010	2016	2017	2018	2018
Vanskelig eller svært vanskelig å få endene til å møtes ¹	45	35	36	43	41	7
Har ikke mulighet til å klare en uforutsett utgift ²	70	80	22
Andre lån er noe eller svært tyngende ²	25	25	11
Mottar økonomisk støtte fra andre husholdninger	8	13	3	7	5	3
Har minst ett betalingsproblem ²	34	31	6
Problemer med å betale husleie. ³	22	27	23	35	32	9
Problemer med å betale boliglån. ⁴	8	2	3	11	.	1
Problemer med å betale elektrisitet og kommunale avgifter	37	31	16	16	9	3
Problemer med å betale andre lån	15	18	12	11	10	2
Antall svar fra leiere	102	114	998
Antall svar fra eiere	49	35	4 837
Antall svar	238	154	183	151	149	5 835

¹ Fra 2017 regnet ut som én samlet indikator. Tallene fra årene før 2017 er lagt sammen fra de to tidligere indikatorene for økonomisk romslighet: "Svært vanskelig" og "Vanskelig".

² Nye indikatorer fra 2017. Derfor ingen tall fra tidligere år.

³ Fra 2017 er indikatoren en andel av husholdninger som leier. Frem til og med 2016 var indikatoren en andel av alle husholdninger samlet.

⁴ Fra 2017 er indikatoren en andel av husholdninger som eier. Frem til og med 2016 var indikatoren en andel av alle husholdninger samlet.

Kilde: Levekårsundersøkelsen EU-SILC. Statistisk sentralbyrå.

Materielle og sosiale mangler

Som vi har sett har sosialhjelpsmottakere en markant mindre romslig økonomi, og flere betalingsproblemer enn befolkningen i alt. Dette vises også i at sosialhjelpsmottakere i langt større grad enn befolkningen ikke har råd til materielle og sosiale goder.

Ser vi først på materielle goder, mangler hele 66 prosent av sosialhjelpsmottakere minst ett materielt gode. Det samme gjelder bare 16 prosent i befolkningen i alt. Ser vi på hvert enkelt gode er alle de materielle manglene langt vanligere blant sosialhjelpsmottakere enn i befolkningen i alt. Alle forskjellene er statistisk signifikante. Den vanligste mangelen blant sosialhjelpsmottakere er at de ikke har råd til å bytte ut utslitte møbler. Dette gjelder halvparten av sosialhjelpsmottakerne (48 prosent), mot færre enn én av ti (8 prosent) i befolkningen i alt. Fire av ti sosialhjelpsmottakere har heller ikke råd til å disponere privatbil (41 prosent), mot færre enn én av ti blant befolkningen i alt (8 prosent). Blant sosialhjelpsmottakere er det også mer utbredt å ikke ha råd til å bytte ut utslitte klær (28 prosent), å ikke ha råd til å gå til tannlege (26 prosent), og å ikke ha råd til å spise kjøtt eller fisk annenhver dag (22 prosent) enn i befolkningen i alt.

Ser vi på sosiale mangler, ser vi det samme mønsteret som for materielle mangler. Hele 61 prosent av sosialhjelpsmottakere mangler minst ett sosialt gode, mot 10 prosent i befolkningen i alt. Ser vi på hvert enkelt gode, er de sosiale manglene også langt vanligere blant sosialhjelpsmottakerne enn i befolkningen. Halvparten (47 prosent) av sosialhjelpsmottakere har ikke råd til en ukes ferie utenfor hjemmet i løpet av et år, mens det samme gjelder 7 prosent i befolkningen i alt. Om lag én av fire sosialhjelpsmottakere har ikke råd til å delta i regelmessige fritidsaktiviteter eller råd til å bruke litt penger på seg selv en gang i uka (hhv. 27 prosent for begge sosiale goder).

Tabell 5.3.12 Materielle og sosiale mangler for sosialhjelpsmottakere. 2003, 2010, 2015-2018. Prosent

	Sosialhjelpsmottakere						Alle
	2003	2010	2015	2016	2017	2018	2018
Mangler minst en materiell gode^{1 2}	67	66	16
Ikke råd til å holde boligen passe varm	14	7	9	7	5	8	1
Ikke råd til å disponere privatbil	37	28	39	36	37	41	8
Ikke råd til å bytte ut utslitte møbler ²	52	48	8
Ikke råd til å erstatte utslitte klær ²	38	28	4
Ikke råd til å gå til tannlege ²	27	26	5
Ikke råd til å spise kjøtt eller fisk annenhver dag	26	21	18	25	23	22	3
Ikke råd til å ha internett ²	5	4	1
Eier ikke egen bolig ²	74	86	26
Mangler minst en sosial gode²	57	61	10
Ikke råd til en ukens ferie i løpet av et år	48	45	47	45	49	47	7
Ikke råd til å delta i regelmessige fritidsaktiviteter ²	28	27	4
Ikke råd til å bruke litt penger på seg selv en gang i uken ²	26	27	4
Ikke råd til å spise og drikke ute med venner eller familie en gang i måneden ²	17	15	3
Antall svar	238	154	133	183	154	159	5 916

¹ Indikatorene på materielle og sosiale mangler er noe mer ustabile fra år til år for små grupper (sosialhjelpsmottakere) enn for store grupper (alle).

² Nye indikatorer fra 2017. Derfor ingen tall fra tidligere år.

Kilde: Levekårsundersøkelsen EU-SILC. Statistisk sentralbyrå.

Helse og funksjonsevne

Sosialhjelpsmottakerne har noe dårligere helseforhold enn befolkningen for øvrig. Nesten halvparten (48 prosent) av sosialhjelpsmottakerne har en kronisk sykdom (langvarige sykdommer eller helseproblemer, eller plager som følge av sykdom eller skade). Dette er 8 prosentpoeng mer enn i befolkningen generelt, på tross av at sosialhjelpsmottakerne i snitt er yngre. Dette reflekteres også i at mer enn dobbelt så stor andel sosialhjelpsmottakere (20 prosent) som befolkningen generelt (8 prosent) opplever sin egen helse som dårlig eller svært dårlig. Tre ganger så mange har sterkt nedsatt funksjonsevne blant sosialhjelpsmottakere (15 prosent) enn blant befolkningen i alt (5 prosent).

Tabell 5.3.13 Helseforhold for sosialhjelpsmottakere. 2006, 2010, 2015-2018. Prosent.

	Sosialhjelpsmottakere						Alle
	2006	2010	2015	2016	2017	2018	2018
Egenvurdering av helse							
andel med svært god eller god helse	52	52	65	63	66	63	77
andel med dårlig eller svært dårlig helse	34	25	18	15	15	20	8
Andel med kronisk sykdom¹	52	52	47	42	46	48	40
Nedsatt funksjonsevne							
andel med sterkt nedsatt funksjonsevne	17	14	13	13	7	15	5
andel med noe nedsatt funksjonsevne	26	21	19	17	18	14	12
Antall svar	215	154	133	183	154	156	5 877

¹ Endret definisjon av kronisk sykdom fra 2017. Inkluderer nå også plager som følge av sykdom og skade, i tillegg til langvarige sykdommer eller helseproblemer.

Kilde: Levekårsundersøkelsen EU-SILC. Statistisk sentralbyrå.

Tilknytning til arbeidslivet

Husholdninger med sosialhjelpsmottakere har lavere yrkesaktivitet enn befolkningen generelt. Mens omtrent åtte av ti husholdninger i befolkningen i yrkesaktiv alder har en eller flere helårs yrkesaktive, gjelder dette under tre av ti husholdninger med sosialhjelpsmottakere. For sosialhjelpsmottakere har andelen med helårs yrkesaktive i tillegg falt etter 2016. I perioden 2010-2016 lå andelen med helårs yrkesaktive på om lag fire av ti, mens den har gått ned til tre av ti i 2017 og 2018.

Ser vi på heltids yrkesaktivitet ser vi at husholdninger med sosialhjelpsmottakere i langt mindre grad har heltids yrkesaktivitet. Mens 71 prosent av befolkningen i yrkesaktiv alder har 12 eller flere måneder med heltids yrkesaktivitet, gjelder det samme bare 18 prosent blant husholdninger med sosialhjelpsmottakere. Andelen har sunket fra 32 prosent i 2014.

I snitt hadde husholdninger med minst én sosialhjelpsmottaker 3,2 måneder med fulltids yrkesaktivitet det foregående året, mot 12,1 måneder i alle husholdninger. Andelen deltidsarbeid er på nivå med den øvrige befolkningen. Den samlede arbeidsmengden er altså betydelig mindre, og en større andel av dem som er i jobb har deltidsarbeid.

Sosialhjelpsmottakere er i større grad enn befolkningen generelt arbeidsledige. Tre av ti sosialhjelpshusholdninger oppgir arbeidsledighet i løpet av året. I befolkningen som helhet gjelder dette 6 prosent. 23 prosent av sosialhjelpshusholdninger hadde 12 eller flere måneder med arbeidsledighet. Omfanget av arbeidsledigheten viser seg også i at husholdninger som mottar sosialhjelp i gjennomsnitt oppgir 3,3 måneder med arbeidsledighet, noe som er betydelig mer enn i alle husholdninger i yrkesaktiv alder (0,5 måneder).

Tabell 5.3.14 Tilknypning til arbeidslivet for husholdninger som har mottatt sosialhjelp. 2007, 2016-2018. Prosent og gjennomsnitt

	Sosialhjelpsmottakere				Alle 16-66 år		
	2007	2016	2017	2018	2016	2017	2018
Antall helårsyrkesaktive i husholdningen							
0	64	61	70	71	21	22	23
1	30	31	24	24	45	45	43
2	5	8	6	5	34	33	34
Antall måneder med heltids yrkesaktivitet i husholdningen							
0	60	67	69	74	24	24	25
12+	27	24	19	18	71	72	71
Gjennomsnittlig antall måneder	4,5	4,0	3,5	3,2	12,1	12,2	12,1
Antall måneder med deltids yrkesaktivitet i husholdningen							
0	82	77	78	83	81	82	82
12+	10	18	12	13	15	14	14
Gjennomsnittlig antall måneder	1,8	2,7	2,0	1,9	2,1	2,0	2,0
Antall måneder med arbeidsledighet i husholdningen							
0	75	62	68	71	94	94	94
12+	11	31	16	23	3	3	3
Gjennomsnittlig antall måneder	2,3	4,3	3,1	3,3	0,5	0,5	0,5
Antall svar	169	153	142	132	5 136	4 520	4 401

Kilde: Levekårsundersøkelsen EU-SILC. Statistisk sentralbyrå

5.4. Sosiale indikatorer for innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre

Elisabeth Løyland Omholt og Kristina Strand Støren

Hovedpunktene i dette kapittelet kan oppsummeres ved:

- Andelen med lavinntekt blant innvandrere i alt har holdt seg stabil på vel 30 prosent i perioden 2014-2017. Men det er store forskjeller mellom ulike grupper av innvandrere.
- Mens andelen med lavinntekt har sunket for innvandrere fra EU/EØS etc., har den økt blant innvandrere fra Afrika, Asia etc. Det er særlig blant flyktninger med introduksjonsstønad at andelen med lavinntekt er stor.
- Det har blitt litt mindre andel med lavinntekt blant norskfødte med innvandrerforeldre de siste årene.
- Innvandrere med lavinntekt blir stadig mer avhengige av bostøtte og sosialhjelp.
- Jevnere inntektsfordeling blant innvandrere, særlig blant dem med bakgrunn fra EU/EØS etc.
- Det er mer utbredt å bo i trange boliger og mindre utbredt å eie boligen blant innvandrere sammenlignet med befolkningen i alt.
- Innvandrere har klart høyere boutgiftsbelastning enn befolkningen som helhet. De opplever også oftere boutgiftene som svært tyngende.
- Det er mer utbredt med økonomiske vansker blant innvandrere fra Afrika, Asia etc., mens innvandrere fra EU etc. er på samme nivå som befolkningen i stort.

Personer med innvandrerbakgrunn, som består av innvandrere og norskfødte med to innvandrerforeldre, utgjør en stadig større del av befolkningen i Norge. I utgangen av 2017 utgjorde personer med innvandrerbakgrunn 17,3 prosent av den samlede befolkningen, mot 16 prosent i slutten av 2014 og vel 12 prosent i 2010. Ved årsskiftet 2017/2018 bodde det til sammen 917 000 personer med innvandrerbakgrunn i Norge - 747 000 innvandrere og 170 000 norskfødte med innvandrerforeldre. Rundt en fjerdedel av disse var bosatt i Oslo (Statistisk sentralbyrå, 2019d).

Ved utgangen av 2017 var det innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre fra Polen som utgjorde den største gruppen med innvandrerbakgrunn blant bosatte i Norge, 111 000 personer. Deretter fulgte dem med bakgrunn fra Litauen (44 000), Somalia (42 000), Sverige (39 000), Pakistan (37 000), Irak (33 000) og Syria (30 000). Mens det for noen år siden kun var noen få tusen personer med bakgrunn fra Syria bosatt i Norge, har antallet økt betydelig siden 2014, ettersom mange har kommet som flyktninger i kjølvannet av krigen i landet (Statistisk sentralbyrå, 2019d). Denne statistikken teller kun personer som er bosatt i Norge, og inkluderer dermed ikke asylsøkere som ennå ikke har fått oppholdstillatelse, personer på korttidsopphold eller dem som befinner seg ulovlig i landet.

Selv om innvandrere har det til felles at de på et eller annet tidspunkt har innvandret til Norge, utgjør de en veldig heterogen gruppe når det kommer til kjennemerker som utdanning, språk, yrkestilknytning, familiemønster og alder. Det er dermed mer hensiktsmessig å dele innvandrere inn i undergrupper etter variabler som landbakgrunn, innvandringsgrunn og lengden på botid i Norge for bedre å kunne sammenligne grupper der de personene som inngår har noen flere kjennetegn til felles, enn å kun se på alle innvandrere under ett.

Det er vanlig å dele innvandrere inn i fire grupper etter innvandringsgrunn: arbeid, familie, flukt og utdanning. Statistikk fra 2017 viser at det var nærmere 230 000 personer bosatt i Norge som har kommet som familieinnvandrere, 180 000 arbeidsinnvandrere, 135 000 som kom som flyktninger og 30 000 som har innvandret på grunn av utdanning. Dette inkluderer ikke studenter, personer som kom før 1990 eller innvandrere fra de andre nordiske landene. I tillegg er det en del innvandrere som har ukjent innvandringsgrunn, og dette gjelder i stor grad innvandrere fra de nordiske landene (Statistisk sentralbyrå, 2019e).

Det er også mulig å se på antall *personer med flyktningbakgrunn*. Da inkluderes både de som primært kom som flyktninger og personer som har kommet som familieinnvandrere til disse flyktningene. Per 1. januar 2018 var det 230 000 bosatte personer i Norge med flyktningbakgrunn etter denne definisjonen (Statistisk sentralbyrå, 2019f).

Inntektsdelen av dette kapitlet ser på *personer som bor i en husholdning der hovedinntektstaker er innvandrer eller norskfødt med innvandrerforeldre*. Da kan vi bedre se på indikatorene for dem som i stor grad lever av disse gruppenes inntekt. Vi får dermed litt andre antall på personer enn i statistikker som kun ser på personer som er innvandrere eller norskfødte med innvandrerforeldre, uavhengig av hva som kjennetegner hovedinntektstaker i husholdningen. Vi ekskluderer også studenter, siden disse tas ut når vi ser på tall for hele befolkningen og befolkningen utenom personer med innvandrerbakgrunn. I levekårsdelen av dette kapitlet, ser vi derimot kun på personer som selv er innvandrere, og her er ikke norskfødte med innvandrerforeldre inkludert.

Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre utgjør også en betydelig andel av personene i andre lavinnteksgrupper som blir omtalt i denne rapporten, som par med barn og enslige forsørgere med barn, aleneboende under 50 år, sosialhjelpsmottakere, langtidsledige, personer med nedsatt arbeidsevne som ikke mottar arbeidsavklaringspenger (AAP) og mottakere av supplerende stønad.

Lavinntekt

Det er en mye større andel av innvandrerbefolkningen som bor i en husholdning med lavinntekt enn i den øvrige befolkningen, slik tabell 5.4.1 viser. Det er særlig blant personer som bor i en husholdning der hovedinntektstaker er innvandrer fra Afrika, Asia etc. at mange er i lavinnteksgruppen, 40 prosent i 2017. I denne gruppen har også andelen med lavinntekt økt med nesten to prosentpoeng siden 2014, som betyr at det nå er 37 000 flere personer i denne gruppen enn tre år tidligere. Mange av disse innvandrerne har flyktningbakgrunn, og blant disse er det enda større andel med lavinntekt: 46 prosent. Av dem som i tillegg mottar introduksjonsstønad, er andelen med lavinntekt svært stor, på over 82 prosent – en økning fra 76 prosent i 2014. Antall personer med lavinntekt i sistnevnte gruppe økte fra 22 000 i 2014 til 43 000 i 2017, noe som både skyldes at andelen med lavinntekt vokste og at det er kommet mange flyktninger de seneste årene totalt sett.

Blant personer med innvandrerbakgrunn fra EU/EØS etc. blir det stadig mindre andel med lavinntekt. Fra 2014 til 2017 minsket lavinntektsandelen i denne gruppen fra 24 til 20 prosent. Siden det totalt sett har blitt flere innvandrere fra EU etc. i samme periode, har ikke antall personer med lavinntekt falt så mye, men det har blitt vel 8 000 færre i lavinnteksgruppen siden 2014.

Andelen med lavinntekt blant norskfødte med innvandrerforeldre fra EU/EØS etc. er omtrent på nivå med andelen i hele befolkningen, men har økt noe de senere årene, og det skyldes nok delvis at det etter en revidering av datagrunnlaget ble lagt til flere, og da særlig eldre personer i denne gruppen i 2015. Blant norskfødte med

innvandrereforeldre fra Afrika, Asia etc. har andelen med lavinntekt gått litt ned fra 2014 til 2017, og er nå på 19 prosent. Ettersom det blir stadig flere i denne gruppen totalt, har derimot antallet med lavinntekt økt i samme periode, med drøyt 1 000 personer.

Tabell 5.4.1 Prosentvis andel og antall¹ med lavinntekt (EU-skala 60 prosent). 2014-2017

	2014	2015	2016	2017
Hele befolkningen ekskl. studenter	5 001 062	5 053 468	5 095 416	5 130 925
Andel med lavinntekt	10,8	10,9	11,0	11,2
Antall med lavinntekt	540 000	551 000	560 000	575 000
Hele befolkningen eksklusive studenter og ekskl. innvandrere og norskfødte med innvandrereforeldre	4 210 532	4 221 624	4 228 545	4 231 721
Andel med lavinntekt	7,0	7,0	7,0	7,1
Antall med lavinntekt	293 700	293 600	295 200	299 100
Innvandrere i alt²	762 894	799 929	832 466	861 337
Andel med lavinntekt	31,6	31,5	31,2	31,3
Antall med lavinntekt	241 100	252 100	259 500	269 300
fra EU/EØS, Nord-Amerika, Australia og New Zealand	357 023	373 061	378 000	382 960
Andel med lavinntekt	24,1	23,2	21,4	20,3
Antall med lavinntekt	86 100	86 700	80 800	77 800
fra Afrika, Asia, Latin-Amerika, Europa utenom EU/EØS og Oseania utenom Australia og New Zealand	405 871	426 868	454 466	478 377
Andel med lavinntekt	38,2	38,8	39,3	40,0
Antall med lavinntekt	155 000	165 400	178 700	191 600
Norskfødte med innvandrereforeldre i alt³	27 636	31 915	34 405	37 867
Andel med lavinntekt	18,7	17,6	17,8	17,3
Antall med lavinntekt	5 200	5 600	6 100	6 600
fra EU/EØS, Nord-Amerika, Australia og New Zealand	5 665	7 365	7 399	7 660
Andel med lavinntekt	10,6	11,8	11,0	11,1
Antall med lavinntekt	600	900	800	900
fra Afrika, Asia, Latin-Amerika, Europa utenom EU/EØS og Oseania utenom Australia og New Zealand	21 971	24 550	27 006	30 207
Andel med lavinntekt	20,8	19,3	19,6	18,9
Antall med lavinntekt	4 600	4 700	5 300	5 700
Flyktningbakgrunn⁴	249 266	263 771	284 292	299 599
Andel med lavinntekt	42,6	43,7	45,0	45,9
Antall med lavinntekt	106 300	115 300	127 800	137 600
Flyktningbakgrunn og introduksjonsstønad⁵	28 964	34 101	43 247	52 764
Andel med lavinntekt	75,7	77,6	79,0	82,2
Antall med lavinntekt	21 900	26 400	34 200	43 400

¹ Avrundede tall. Personer i studenthusholdninger er utelatt.

² Personer i husholdninger der hovedinntektstaker er innvanderer.

³ Personer i husholdninger der hovedinntektstaker er norskfødt med innvandrereforeldre. I 2015 ble det gjort en revisjon i befolkningsstatistikken som førte til at spesielt flere eldre personer ble klassifisert som norskfødt med innvandrereforeldre fra EU etc. enn tidligere.

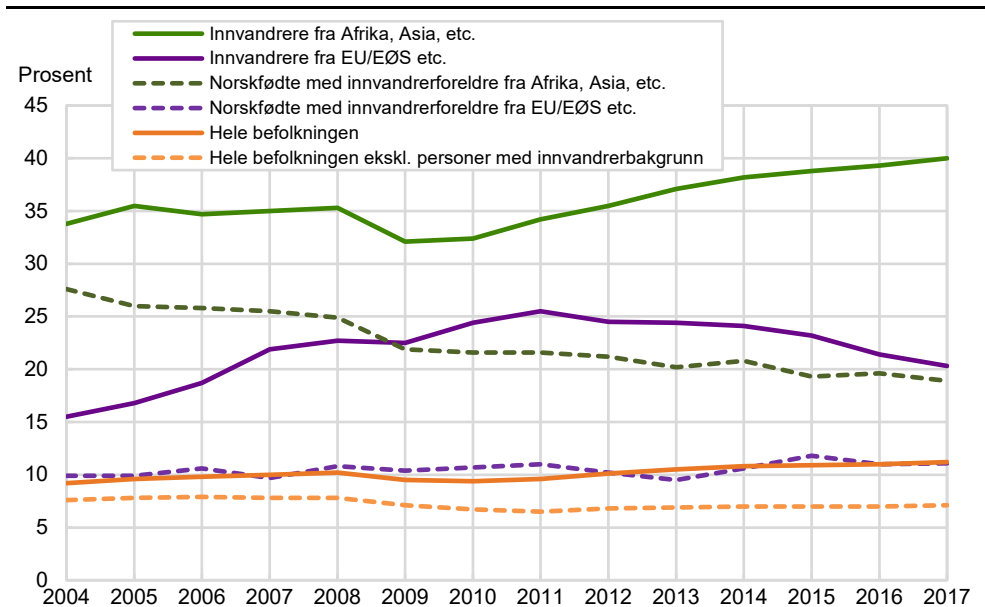
⁴ Personer i husholdninger der hovedinntektstaker er innvanderer og har flyktningbakgrunn.

⁵ Personer i husholdninger som får introduksjonsstønad, og der hovedinntektstaker er innvanderer og har flyktningbakgrunn.

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå.

Ser vi på utviklingen fra 2004 til 2017 blir det stadig større forskjeller i andelen med lavinntekt mellom ulike innvandergrupper. Mens andelen med lavinntekt blant innvandrere fra Afrika, Asia etc. har økt fra 32 til 40 prosent mellom 2009 og 2017, har andelen med lavinntekt blant norskfødte med samme bakgrunn gått ned fra 22 til 19 prosent. Blant innvandrere fra EU etc. var andelen med lavinntekt størst i 2011, 26 prosent, men den gikk ned til 20 prosent i 2017. Andelen med lavinntekt blant norskfødte med innvandrereforeldre fra EU etc. har holdt seg nokså stabil rundt 10-11 prosent gjennom perioden, og ligger tett opp til utviklingen for hele befolkningen. Andelen med lavinntekt blant personer uten innvanderbakgrunn har vært på rundt 7 prosent i løpet av tidsrommet 2004-2017.

Figur 5.4.1 Andel personer¹ i husholdninger med lavinntekt (EU-skala 60 prosent). Befolkningen i alt, innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre. 2004-2017. Prosent

¹ Personer i studenthusholdninger er utelatt. For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.
Kilde: Innteks- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå.

Noe av grunnen til at andelen med lavinntekt blant innvandrere fra Afrika, Asia etc. har økt de siste årene skyldes at det er mange med flyktningbakgrunn i denne gruppen. De siste årene har det kommet relativt mange flyktninger, særlig fra Syria. Mange av disse har kort botid, svak tilknytning til arbeidsmarkedet og lav inntekt.

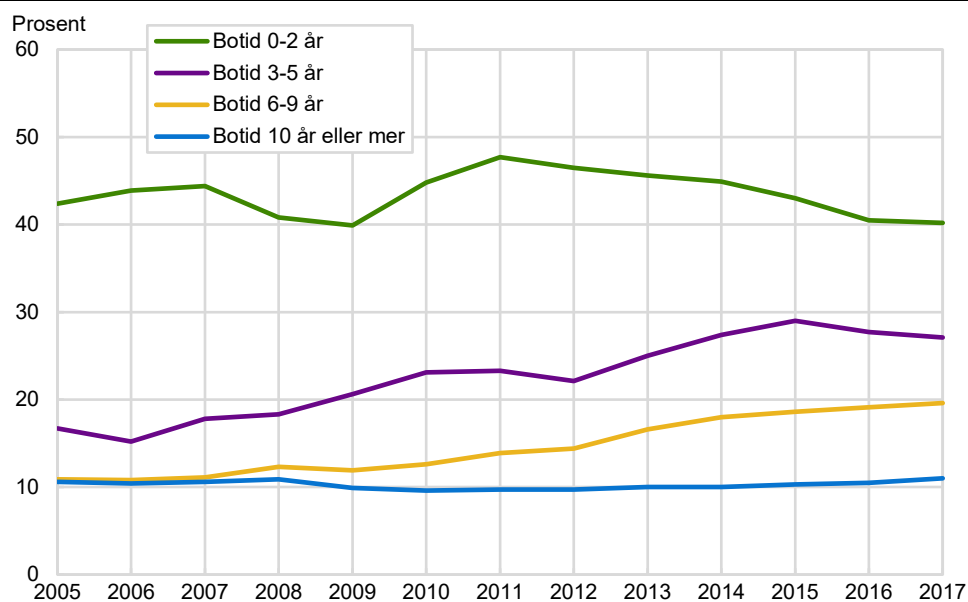
Blant innvandrere fra EU/EØS etc. er det derimot færre nyankomne innvandrere. Mange av arbeidsinnvandrerne som kom etter EU-utvidelsene i 2004 og 2006 har nå bodd i Norge en stund, og det er færre med lavinntekt blant de med lengre botid, som blir nærmere belyst i neste avsnitt.

Lavinntekt etter botid

Hvor lenge hovedinntektstaker har bodd i Norge, kan ha en del å si for andelen med lavinntekt blant innvandrerhusholdninger. Ofte har personer med kort botid lavere inntekter, siden de gjerne har svakere tilknytning til arbeidsmarkedet og har tjent seg opp færre rettigheter til ulike stønader.

Som vi ser i figur 5.4.2 er andelen med lavinntekt betydelig mindre for innvandrere fra EU etc. med botid 10 år eller mer enn for dem med kortere botid, og den har ligget stabilt på rundt 10 prosent i perioden 2005-2017. Økningen i andelen med lavinntekt blant dem med botid mellom 3 og 9 år kan delvis forklares med at flere arbeidsinnvandrere fra Øst-Europa har bodd lenger i Norge, og nå havner i gruppene med mellom 3 og 9 års botid, mens mange tidligere hadde under 3 års botid. Selv om de har høyere inntekt enn innvandrere med svært kort botid, har mange av dem lavere inntekter enn innvandrere fra EU-land i Vest-Europa, som tidligere utgjorde størsteparten dem med botid mellom 3 og 9 år. Vi ser også at andelen med lavinntekt blant dem med botid under 3 år har blitt mindre siden 2011.

Figur 5.4.2 Andel personer¹ med lavinntekt (EU-skala 60 prosent). Innvandrere fra EU/EØS, Sveits, USA, Canada, Australia og New Zealand, etter hovedinntektstakers botid i Norge. 2005-2017. Prosent

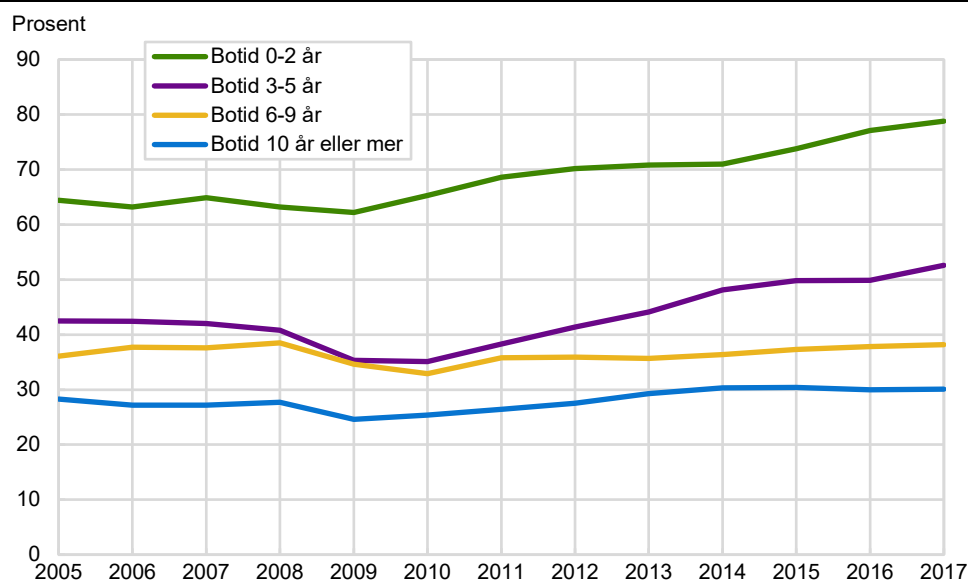

¹ Personer i studenthusholdninger er utelatt. For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå.

Også blant innvandrere fra land i Afrika, Asia etc. er det størst andel med lavinntekt blant innvandrere med botid under 3 år. Mellom 2014 og 2017 økte denne andelen med nærmere 10 prosentpoeng – fra 70 til nesten 80 prosent. Mye av forklaringen er at det har kommet mange flyktninger, særlig fra Syria, de siste årene, og flere av disse går på introduksjonsprogrammet. Også andelen med lavinntekt blant dem med botid på mellom 3 og 5 år har økt de siste årene, mens andelen blant dem med botid 6-9 år og 10 år eller mer har holdt seg nokså stabile, selv om disse andelen er relativt mye større enn tilsvarende andeler blant innvandrere fra EU/EØS etc.

Figur 5.4.3 Andel personer¹ med lavinntekt (EU-skala 60 prosent). Innvandrere fra Afrika, Asia, Latin-Amerika, Europa utenom EU/EØS og Oseania utenom Australia og New Zealand, etter hovedinntektstakers botid i Norge. 2005-2017. Prosent

¹ Personer i studenthusholdninger er utelatt. For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå.

Hva kan være årsakene til at en såpass stor andel av innvandrerne fra Afrika, Asia, etc. med botid på 10 år eller mer har lavinntekt? En kunne jo tenkt seg at med lengre botid ville flere komme ut i arbeid og nærme seg inntektsnivået for befolkningen som helhet.

Tall fra inntektsstatistikken viser at det er svakere yrkestilknytning blant innvandrere fra Afrika og Asia etc. med lang botid enn blant befolkningen generelt og innvandrere fra EU etc. med lang botid. Hvis vi ser på alle personer i husholdninger der hovedinntektstaker er i alderen 25-66 år, og utelater studenthusholdninger, var det i alt 12 prosent som tilhørte en husholdning uten noen yrkestilknyttede i 2017. Ser vi på tilsvarende husholdninger der hovedinntektstaker i tillegg var innvandrer og hadde botid på 10 år eller mer, var andelen uten yrkestilknyttede vel 8 prosent blant innvandrere fra EU etc. og 22 prosent blant innvandrere fra Afrika, Asia etc. Samme utvikling kan ses fra SSBs sysselsettingsstatistikk (Statistisk sentralbyrå, 2019g). Det finnes også analyser som viser at sysselsettingsraten blant innvandrere fra lavinntektsland faller etter 5-10 års botid i Norge og de blir mer avhengige av velferdsytelser (Bratsberg, Raaum, & Røed, 2017). Innvandrere fra lavinntektsland har videre i større grad usikre jobber som er mer utsatt for å forsvinne, og de som mister jobben har vanskeligere for å komme tilbake til arbeidslivet igjen sammenlignet med befolkningen for øvrig (Bratsberg, Raaum, & Røed, 2018).

Det er relativt mange uføre blant innvandrere 45 år og eldre sammenlignet med andelen uføre i befolkningen ellers, og da særlig blant menn (Statistisk sentralbyrå, 2019h). Dette stemmer også med tall fra inntektsstatistikken som viser at blant innvandrere der hovedinntektstaker har lengre enn 9 års botid, er andelen med en ufør hovedinntektstaker mye større blant dem fra Afrika, Asia etc. (9,4 prosent) enn fra EU/EØS etc. (3,3 prosent). Blant innvandrere er det fremdeles få eldre som lever av alderspensjoner.

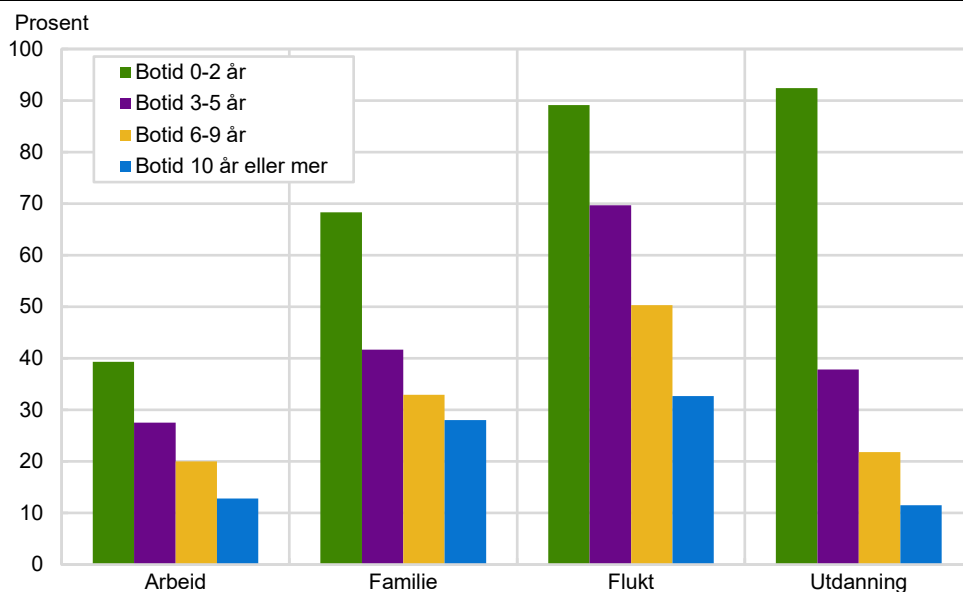
Lavinntekt blant innvandrerne fra Afrika, Asia etc. med lang botid skyldes nok også at mange av disse husholdningene er relativt store. Gjennomsnittlig husholdningsstørrelse blant personer som tilhører en husholdning der hovedinntektstaker er mellom 25 og 66 år, er innvandrer fra Afrika, Asia etc. og har bodd minst 10 år i Norge, var 3,8 personer i 2017, mot 3,1 personer blant innvandrere med lang botid fra EU/EØS etc. og 3,2 personer i befolkningen generelt. Husholdningene med bakgrunn fra Afrika, Asia etc. har også i snitt flere barn. Med færre yrkesaktive i husholdningen, men flere personer å fordele inntekten på, blir inntekten per forbruksenhet ofte lavere for sistnevnte gruppe.

Lavinntekt etter innvandringsgrunn

Ser vi på innvandrere i 2017 etter hovedinntektstakers første innvandringsgrunn, er andelen med lavinntekt minst blant arbeidsinnvandrere, og størst blant dem som kom på grunn av flukt (se figur 5.4.4). For alle gruppene er andelen med lavinntekt mindre for de med lang botid (10 år eller mer). Minst er andelen med lavinntekt blant arbeidsinnvandrere og utdanningsinnvandrere som har bodd i Norge over 10 år, rundt 12 prosent. Blant familieinnvandrere og flyktninger med lang botid derimot, er det relativt store andeler med lavinntekt selv blant dem med botid 10 år eller mer, på rundt 30 prosent.

Mønsteret her er nokså likt det i 2014, sammenlignet med forrige rapport¹⁰. Andelen med lavinntekt blant arbeidsinnvandrere har falt noe fra 2014 til 2017 for dem med kort botid, men økt litt for dem med lang botid. Samtidig har andelen med lavinntekt økt for familieinnvandrere og flyktninger med botid under 6 år.

¹⁰ Se <https://www.ssb.no/inntekt-og-forbruk/artikler-og-publikasjoner/attachment/281093?ts=157f60210a8>

Figur 5.4.4 Andel personer¹ med lavinntekt (EU-skala 60 prosent), etter hovedinntektstakers første innvandringsgrunn og lengde på botid i Norge. 2017. Prosent

¹ Personer i studenthusholdninger er utelatt. Innvandrere som ankom før 1990, innvandrere med ukjent eller annen innvandringsgrunn og innvandrere fra de andre nordiske landene, er ikke inkludert. For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå.

Lavinntekt etter landbakgrunn

Som vi har sett, varierer andelene med lavinntekt mye etter hvilke verdensdeler man har bakgrunn fra, innvandringsgrunn og lengde på botid i Norge. Det er også ganske stor variasjon i andelen med lavinntekt etter landbakgrunn blant innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre.

Andelen med lavinntekt er størst blant innvandrere fra Syria, på 83 prosent i 2017 – mot 75 prosent i 2014, slik tabell 5.4.2 viser. Som nevnt er det mange av disse som har kort botid i Norge og som deltar i introduksjonsprogrammet. Mens de deltar i introduksjonsordningen, lever mange i hovedsak av offentlig fastsatte stønader, og har lite i andre inntekter.

Etter syriske flyktninger i lavinntektsgruppen følger innvandrere fra Somalia, med en andel med lavinntekt på 68 prosent i 2017. Andelen har falt med 5 prosent siden 2014. Størst fall i andelene med lavinntekt, på over 20 prosent, finner vi blant innvandre fra Litauen, Latvia, Island og Polen. Andelene med lavinntekt har derimot økt noe for innvandrere fra noen andre land, i tillegg til Syria, som f. eks. blant innvandrere fra USA, Sri Lanka og Iran, men blant disse er ikke økningen så veldig stor.

Som tidligere er det innvandrere fra våre naboland Sverige og Danmark som har aller minst andel med lavinntekt, 10-11 prosent i 2017.

Tabell 5.4.2 Antall personer i alt og andel personer med lavinntekt (EU-skala 60 prosent)¹ etter hovedinntektstakers landbakgrunn, etter om hovedinntektstaker er innvandrere eller norskfødt med innvandrerforeldre². 2014 og 2017. Antall og prosent

	Innvandrere			Norskfødte med innvandrerforeldre		
	Andel med lavinntekt (prosent)		Antall personer i alt 2017	Andel med lavinntekt (prosent)		Antall personer i alt 2017
	2014	2017		2014	2017	
Syria	75	83	30 000	:	:	:
Somalia	72	68	40 000	65	58	500
Eritrea	59	58	25 800	28	27	200
Irak	51	47	33 000	41	46	300
Afghanistan	51	47	19 800	:	:	:
Etiopia	40	42	10 300	:	:	:
Bulgaria	46	40	7 400	:	:	:
Marokko	38	39	8 800	22	21	1 700
Pakistan	37	36	30 400	22	20	12 200
Kina	33	34	9 400	20	23	300
Russland	32	32	18 300	:	:	:
Romania	36	30	15 700	:	:	:
Tyrkia	31	30	16 300	18	17	3 300
Latvia	40	29	10 600	:	:	:
Thailand	29	29	10 000	:	:	:
Filippinene	34	28	18 300	15	14	500
Iran	26	28	21 500	32	20	500
Litauen	37	26	42 000	:	:	:
Kosovo	25	23	15 500	30	18	600
Polen	30	23	106 400	15	17	600
Vietnam	21	21	19 600	17	14	3 000
USA	19	21	8 100	7	9	500
Chile	19	20	7 600	26	24	900
Sri Lanka	17	18	14 500	14	15	900
India	19	18	14 600	10	10	1 600
Bosnia-Hercegovina	18	18	18 000	27	21	400
Nederland	16	15	9 600	8	9	400
Tyskland	16	14	28 500	10	8	600
Island	19	14	8 500	14	16	200
Storbritannia	13	13	17 200	12	12	600
Danmark	12	11	23 300	6	9	1 700
Sverige	13	10	44 200	14	13	900

¹ Personer i studenthusholdninger er utelatt. For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

² Celler med færre enn 100 observasjoner er undertrykket (:).

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå.

I tabell 5.4.2 ser vi også på lavinntekt blant de største gruppene av norskfødte med innvandrerforeldre. Andelen med lavinntekt er størst blant norskfødte med familiebakgrunn fra Somalia, knappe 58 prosent i 2017. Denne andelen er likevel noe mindre enn i 2014, da den var på over 65 prosent, og mindre enn andelen med lavinntekt blant innvandrere samme landbakgrunn. Også blant norskfødte med innvandrerforeldre fra Irak er andelen med lavinntekt stor, og den økte fra 41 til 46 prosent mellom 2014 og 2017. Blant personer med bakgrunn fra Irak er ikke forskjellene i andelene med lavinntekt mellom innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre så store. Det er verdt å merke seg at gjennomsnittsalderen for hovedinntektstakere som er norskfødte med innvandrerforeldre fra Somalia og Irak er relativt lav, 24 år i 2017. Disse gruppene består også av svært få personer sammenlignet med innvandrere med samme landbakgrunn.

Ser vi på norskfødte med innvandrerforeldre fra Iran, Kosovo, Chile og Bosnia-Hercegovina, finner vi at andelene med lavinntekt er mindre i 2017 enn i 2014. Hovedinntektstakerne i disse husholdningene er også relativt unge, men har litt høyere snittalder i 2017 enn tre år tidligere. Blant norskfødte fra de andre nordiske landene og land i Vest-Europa, er andelene med lavinntekt små. I disse gruppene er også gjennomsnittsalderen på hovedinntektstaker relativt høy, omtrent 45-55 år.

En del av gruppene med norskfødte med innvandrerforeldre etter landbakgrunn består videre av ganske få personer, noen få hundre. Noen grupper teller derimot relativt mange: i 2017 tilhørte vel 12 000 personer en husholdning der hovedinntektstaker er norskfødt med innvandrerforeldre fra Pakistan. Disse har større andel med lavinntekt enn befolkningen som helhet, på 21 prosent, men den er en god del mindre enn blant innvandrere med samme landbakgrunn, på 36 prosent.

Også i andre grupper hvor det er relativt mange norskfødte med innvandrerforeldre, med familiebakgrunn fra f.eks. Vietnam og Tyrkia, ser vi at andelen med lavinntekt er mindre enn blant innvandrere med samme landbakgrunn.

Yrkestilknytning

I hele befolkningen eksklusive personer med innvandrerbakgrunn var det 24 prosent som tilhørte en husholdning uten noen yrkestilknyttede i 2017. Mange av disse er alderspensjonister. Innvandrerbefolkningen er stort sett yngre, der ikke så mange har nådd pensjonsalder ennå. I 2017 var det 15 prosent av personer tilhørende innvandrerhusholdninger med bakgrunn fra EU/EØS etc. i husholdninger uten yrkestilknyttede, og det samme gjaldt 34 prosent av personer i innvandrerhusholdninger fra Afrika, Asia etc. Det er særlig blant personer med flyktningbakgrunn at yrkestilknytningen er svakere, der en del av forklaringen er at det har kommet mange flyktninger de siste årene som fortsatt er i introduksjonsprogrammet.

Blant norskfødte med innvandrerforeldre, som i hovedsak består av unge personer, er det også rundt 15 prosent som tilhører en husholdning uten noen yrkestilknyttede. Etter en revisjon av befolkningsstatistikken i 2015, ble det en god del flere eldre personer i gruppen *norskfødte med innvandrerforeldre fra EU/EØS etc.*, noe som forklarer det store hoppet i andelen uten yrkestilknytning mellom 2014 og 2015.

Tabell 5.4.3 Andel personer¹ som tilhører en husholdning uten noen yrkestilknyttede. 2014-2017

	2014	2015	2016	2017
Hele befolkningen ekskl. studenter	22,9	23,2	23,6	23,9
Herav: med lavinntekt	63,0	62,9	64,0	64,5
Hele befolkningen ekskl. innvandrere og norskfødte med innvandrere og studenter	22,6	22,9	23,3	23,6
Herav: med lavinntekt	68,6	68,5	69,5	70,1
Innvandrere i alt	25,0	25,0	25,6	25,7
Herav: med lavinntekt	59,9	60,2	62,4	63,1
fra EU/EØS, Nord-Amerika, Australia og New Zealand	16,6	16,2	15,8	15,4
Herav: med lavinntekt	47,8	48,0	49,2	49,5
fra Afrika, Asia, Latin-Amerika, Europa utenom EU/EØS og Oseania utenom Australia og New Zealand	32,3	32,7	33,9	34,0
Herav: med lavinntekt	66,6	66,6	68,4	68,7
Norskfødte med innvandrerforeldre i alt	13,1	15,7	15,5	14,7
Herav: med lavinntekt	48,6	51,3	50,8	48,6
fra EU/EØS, Nord-Amerika, Australia og New Zealand ²	12,2	24,4	24,9	24,1
Herav: med lavinntekt	59,7	65,0	68,8	65,2
fra Afrika, Asia, Latin-Amerika, Europa utenom EU/EØS og Oseania utenom Australia og New Zealand	13,3	13,0	12,9	12,3
Herav: med lavinntekt	47,2	48,7	48,1	46,2
Flyktningbakgrunn	37,9	39,0	40,9	41,1
Herav: med lavinntekt	70,6	71,2	73,3	73,4
Flyktningbakgrunn og introduksjonsstønad	82,5	84,1	86,0	86,5
Herav: med lavinntekt	91,3	92,7	93,7	93,8

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

² Etter en revisjon av befolkningsstatistikken ble det flere personer, og da særlig eldre personer over 65 år, i denne gruppen i 2015.

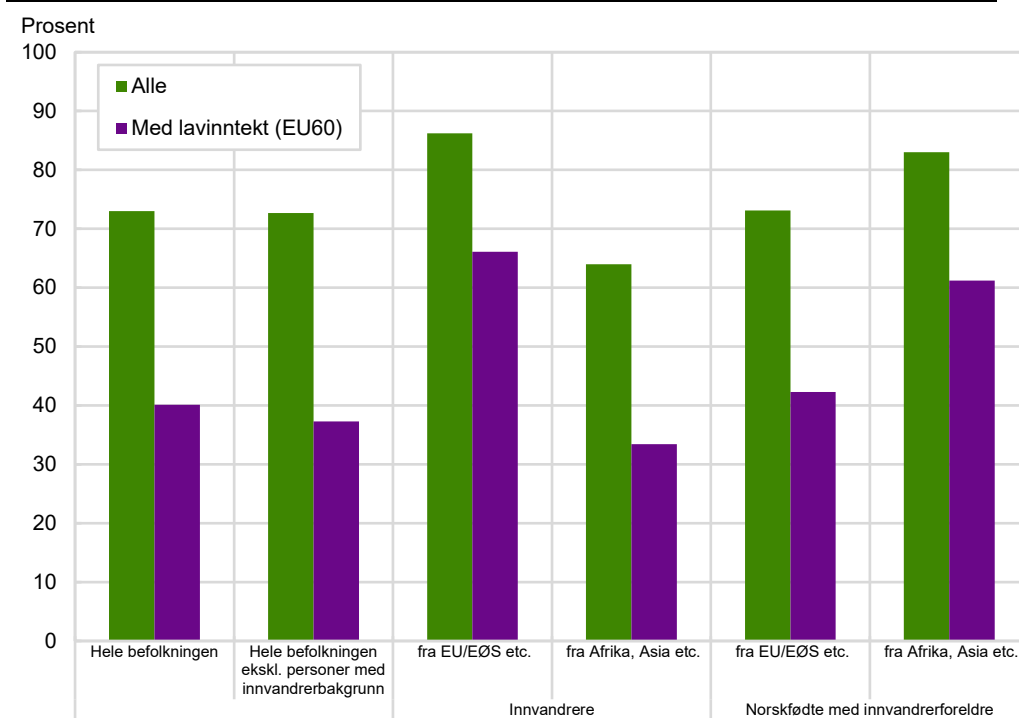
Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger. Statistisk sentralbyrå.

Også blant innvandrere fra EU/EØS etc. kjennetegnes lavinntektshusholdninger av å ha svakere tilknytning til arbeidsmarkedet enn andre husholdninger, men i mindre grad enn for befolkningen uten innvandrerbakgrunn og innvandrere fra Afrika, Asia etc. Mens 70 prosent av alle lavinntektshusholdninger uten innvandrerbakgrunn ikke hadde noen yrkestilknyttede i 2017, gjaldt det samme for 50 prosent av innvandrere fra EU etc. og knapt 69 prosent av innvandrerne fra Afrika, Asia etc. For alle tre gruppene har andelen uten yrkestilknyttede vokst med rundt 2 prosentpoeng i perioden 2014-2017. Blant norskfødte med innvandrerforeldre er

over halvparten av lavinntektsgruppen yrkestilknyttet. For nærmere beskrivelse av yrkestilknytning blant lavinntektshusholdninger, se (Omholt, E. L. , 2019)

Vi finner igjen noe av det samme mønsteret hvis vi ser på andelen personer som tilhører en husholdning der yrkesinntekt er den viktigste inntektskilden (figur 5.4.5). Det er vanligere å leve av yrkesinntekt blant innvandrere fra EU etc. med lavinntekt enn i lavinntektbefolkningen totalt. Mens kun 40 prosent av lavinntektshusholdningene i hele befolkningen i størst grad levde av yrkesinntekter i 2017, gjaldt det for 66 prosent av personene med lavinntekt fra EU etc. Her er det også viktig å huske at det er langt færre eldre blant innvandrere enn i den øvrige befolkningen, og at det dermed er relativt få innvandrere som lever av alderspensjoner. Blant innvandrere fra Afrika, Asia etc. er det derimot langt færre i lavinntektsgruppen som lever av yrkesinntekt enn i befolkningen generelt, «kun» 33 prosent. Blant norskfødte med innvandrerforeldre fra Afrika, Asia etc. er det en relativt stor andel, rundt 60 prosent, av personene med lavinntekt som primært lever av yrkesinntekt, mens mønsteret blant norskfødte med innvandrerforeldre fra EU etc. er mer likt mønsteret for hele befolkningen.

Figur 5.4.5 Andel personer¹ som tilhører en husholdning der yrkesinntekt (lønn og næringsinntekt) er største inntektskilde. 2017. Prosent

¹ Personer i studenthusholdninger er utelatt. For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.
Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå.

Utdanning

Vi vet at for mange lavinntektsgrupper henger det å ha lav utdanning i stor grad sammen med det å ha lavt inntektsnivå. Mens andelen med lav utdanning (grunnskole eller lavere) i hele befolkningen er på 18 prosent, er den over dobbelt så stor blant personene med lavinntekt. Når vi ser på innvandrere spesielt, er det derimot ikke like lett å fastslå om de med lavinntekt i større grad har lav utdanning enn de uten lavinntekt. Dette er fordi det er relativt mange innvandrere som vi ikke har registrert utdanningsnivået på, og dette antallet har økt de siste årene¹¹. Dette gjelder særlig for innvandrere fra EU-land som ofte ikke trenger å registrere utdanningsnivået når de bosetter seg i Norge.

¹¹ For mer informasjon, se (Jentoft, 2014).

Tabell 5.4.4 Indikatorer¹ for utdanning. 2014-2017

	2014	2015	2016	2017
Andel personer i husholdninger med lav utdanning				
Hele befolkningen ekskl. studenter	18,8	18,5	18,2	17,9
Herav: med lavinntekt	39,1	39,2	38,4	38,6
Hele befolkningen ekskl. innvandrere og norskfødte med innvandrere og studenter	18,1	17,6	17,2	16,8
Herav: med lavinntekt	44,8	44,2	42,7	42,7
Innvandrere i alt	22,9	22,9	22,7	22,6
Herav: med lavinntekt	32,1	33,4	33,2	33,8
fra EU/EØS, Nord-Amerika, Australia og New Zealand	9,4	9,8	9,6	9,5
Herav: med lavinntekt	10,3	11,7	12,2	12,8
fra Afrika, Asia, Latin-Amerika, Europa utenom EU/EØS og Oseania utenom Australia og New Zealand	34,7	34,4	33,6	33,1
Herav: med lavinntekt	44,3	44,7	42,7	42,3
Norskfødte med innvandrerforeldre i alt	27,9	26,8	25,9	25,8
Herav: med lavinntekt	46,7	44,9	45,2	46,1
fra EU/EØS, Nord-Amerika, Australia og New Zealand	16,4	16,6	16,3	16,6
Herav: med lavinntekt	31,0	33,8	31,5	32,1
fra Afrika, Asia, Latin-Amerika, Europa utenom EU/EØS og Oseania utenom Australia og New Zealand	30,9	29,9	28,5	28,1
Herav: med lavinntekt	48,7	47,0	47,3	48,2
Flyktningbakgrunn	41,4	41,2	40,1	39,6
Herav: med lavinntekt	51,2	50,9	48,0	47,4
Flyktningbakgrunn og introduksjonsstønad	50,2	47,4	43,5	38,1
Herav: med lavinntekt	49,8	46,7	42,5	36,9
Andel personer i husholdninger med uoppgitt utdanning				
Hele befolkningen ekskl. studenter	3,6	3,7	4,1	4,3
Herav: med lavinntekt	15,2	14,9	15,9	16,4
Hele befolkningen ekskl. innvandrere og norskfødte med innvandrere og studenter	0,3	0,3	0,3	0,3
Herav: med lavinntekt	1,0	1,0	1,1	1,0
Innvandrere i alt	21,7	21,9	23,2	24,2
Herav: med lavinntekt	32,6	31,1	32,9	33,7
fra EU/EØS, Nord-Amerika, Australia og New Zealand	30,5	31,1	32,2	33,3
Herav: med lavinntekt	51,8	49,8	50,2	50,6
fra Afrika, Asia, Latin-Amerika, Europa utenom EU/EØS og Oseania utenom Australia og New Zealand	14,0	13,9	15,7	17,0
Herav: med lavinntekt	21,9	21,4	25,1	26,9
Norskfødte med innvandrerforeldre i alt	2,5	2,7	2,6	2,2
Herav: med lavinntekt	8,8	10,7	8,8	6,6
fra EU/EØS, Nord-Amerika, Australia og New Zealand	1,8	2,2	2,5	2,1
Herav: med lavinntekt	11,6	12,4	13,5	11,3
fra Afrika, Asia, Latin-Amerika, Europa utenom EU/EØS og Oseania utenom Australia og New Zealand	2,7	2,9	2,7	2,2
Herav: med lavinntekt	8,4	10,4	8,1	5,9
Flyktningbakgrunn	10,6	11,7	14,5	15,5
Herav: med lavinntekt	17,0	18,8	23,7	25,7
Flyktningbakgrunn og introduksjonsstønad	25,8	33,7	38,9	47,5
Herav: med lavinntekt	28,1	36,3	42,0	50,9

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger. Statistisk sentralbyrå.

Ved hjelp av en imputeringsmetode har Statistisk sentralbyrå prøvd å beregne utdanningsnivået for alle innvandrere på aggregert nivå. Resultatene fra denne analysen viser at andelen med ulike utdanningsnivå ikke er spesielt forskjellige før og etter imputeringen, noe som kan tyde på at det er omtrent like stor andel med lav utdanning blant dem vi mangler opplysninger om, som det er blant de andre innvandrerne (Statistisk sentralbyrå, 2019i). Vi kan derimot ikke vite sikkert om det samme gjelder når vi kun ser på personer i lavinntektshusholdninger.

Tabell 5.4.4 viser andelen med lavt utdanningsnivå og andelen med ukjent eller uoppgitt utdanning for de ulike innvandrergruppene. Blant innvandrere fra Afrika, Asia etc. tilhørte 43 prosent av alle personer med lavinntekt i 2017 en husholdning der hovedinntektstaker hadde lavt utdanningsnivå. I tillegg var det rundt 27 prosent av denne gruppen som hadde uoppgitt utdanning. Det er særlig blant nyankomne flyktninger at andelen med ukjent utdanning har økt de siste årene. For innvandrere fra EU etc. er andelen med lav utdanning i lavinntektsgruppen liten (13 prosent), men samtidig har over halvparten uoppgitt utdanningsnivå.

For norskfødte med innvandrerforeldre har vi derimot bedre opplysninger om utdanningsnivå. Generelt sett er andelen med lav utdanning blant norskfødte med familiebakgrunn fra EU etc. omtrent på nivå med hele befolkningen, mens andelen

er omtrent 10 prosentpoeng større blant norskfødte med bakgrunn fra Afrika, Asia etc. Ser vi kun på lavinntektsgruppen, er andelen med lav utdanning relativt liten for norskfødte med foreldre fra EU etc., mens den er en god del større blant dem med foreldre fra land i Afrika, Asia etc. Igjen er det viktig å huske at gjennomsnittsalderen i sistnevnte gruppe er relativt lav.

Økonomisk utsatthet

I 2017 var det i alt 27 prosent av innvandrerne fra Afrika, Asia etc. som tilhører en husholdning som mottok bostøtte. Ser vi kun på dem med lavinntekt, var andelen som mottok bostøtte på 51 prosent, en økning på 7,5 prosentpoeng siden 2014. Det er særlig personer med flyktningbakgrunn som er spesielt avhengige av denne overføringen, og blant dem som i tillegg får introduksjonsstønad, mottar over 80 prosent bostøtte. Blant innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre fra EU etc. er det mye mindre vanlig å motta bostøtte, og de mottar denne overføringen i omtrent samme grad som befolkningen generelt, men i litt større grad enn befolkningen eksklusive personer med innvandrerbakgrunn. Blant norskfødte med innvandrerforeldre fra Afrika, Asia etc. med lavinntekt har andelen som mottar bostøtte økt en god del de siste årene, fra 17 prosent i 2014 til 22 prosent i 2017.

Innvandrere fra Afrika, Asia etc. mottar også i mye større grad sosialhjelp enn befolkningen ellers. Mens nærmere 25 prosent av innvandrere fra Afrika, Asia etc. tilhørte en husholdning som mottok sosialhjelp i 2017, gjaldt det for kun 3 prosent av innvandrerne fra EU etc. og i befolkningen eksklusive personer med innvandrerbakgrunn. Mens andelen som mottar sosialhjelp i lavinntektsgruppen i hele befolkningen utenom innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre har falt noe i perioden 2014-2017, har andelen økt blant innvandrere med lavinntekt. I 2017 var det vel 46 prosent av innvandrere fra Afrika, Asia etc. med lavinntekt som fikk sosialstønad, mot 42 prosent i 2014. Også her er andelene enda større blant personer med flyktningbakgrunn, og særlig da blant dem som også mottar introduksjonsstønad. For sistnevnte gruppe har likevel andelen som får sosialhjelp avtatt noe de siste årene.

Blant norskfødte med innvandrerforeldre fra EU etc. er det svært få som mottar sosialhjelp, men andelen som mottar denne stønaden blant lavinntekts-husholdningene i denne gruppen steg fra 17 til 21 prosent mellom 2016 og 2017. Også blant norskfødte med innvandrerforeldre fra Afrika, Asia etc. er andelen som mottar sosialhjelp ganske liten, på rundt 8 prosent i alt, og har falt litt mellom 2014 og 2017. For lavinntektsgruppen blant norskfødte med innvandrerforeldre fra Afrika, Asia etc. er det 20 prosent som tilhører en husholdning som får sosialstøtte.

Utviklingen i andelene som mottar henholdsvis bostøtte og sosialhjelp har ført til at det er stadig vanligere blant innvandrere med lavinntekt å motta begge disse stønadene. Ser vi på innvandrere fra Afrika, Asia etc. med lavinntekt i 2014 og 2017, vokste andelen som mottar både bostøtte og sosialhjelp fra 33 til nærmere 39 prosent. Også i lavinntektsgruppene der hovedinntektsaker er norskfødt med innvandrerforeldre har andelene som mottar både bostøtte og sosialhjelp blitt større, men er fremdeles på et ganske lavt nivå. Nesten halvparten av personer med flyktningbakgrunn og lavinntekt mottok både sosialhjelp og bostøtte i 2017, og andelen var over 70 prosent blant introduksjonsstønadmottakerne. Den var likevel noe mindre enn i 2014, i hovedsak på grunn av at færre i denne gruppen mottar sosialstønad.

Tabell 5.4.5 Indikatorer¹ for økonomisk utsatthet. 2014-2017. Prosent

	2014	2015	2016	2017
Andel personer som i husholdninger som mottar bostøtte				
Hele befolkningen uten studenter	5,0	4,9	4,9	5,1
Herav: med lavinntekt	25,6	26,1	26,8	29,2
Hele befolkningen ekskl. innvandrere og norskfødte med innvandrere og studenter	3,3	3,2	2,9	2,8
Herav: med lavinntekt	21,2	20,7	19,4	20,1
Innvandrere i alt	14,0	14,3	15,2	16,3
Herav: med lavinntekt	31,1	32,5	35,4	39,5
fra EU/EØS, Nord-Amerika, Australia og New Zealand	3,2	3,1	3,1	3,2
Herav: med lavinntekt	8,1	8,4	9,0	10,2
fra Afrika, Asia, Latin-Amerika, Europa utenom EU/EØS og Oseania utenom Australia og New Zealand	23,5	24,1	25,3	26,8
Herav: med lavinntekt	43,9	45,2	47,4	51,4
Norskfødte med innvanderforeldre i alt	7,2	6,7	6,7	7,0
Herav: med lavinntekt	17,6	17,6	18,6	22,0
fra EU/EØS, Nord-Amerika, Australia og New Zealand	4,4	4,7	4,5	4,5
Herav: med lavinntekt	19,9	21,7	19,9	22,9
fra Afrika, Asia, Latin-Amerika, Europa utenom EU/EØS og Oseania utenom Australia og New Zealand	7,9	7,3	7,4	7,7
Herav: med lavinntekt	17,3	16,9	18,3	21,8
Flyktningbakgrunn	32,5	33,4	35,0	37,2
Herav: med lavinntekt	55,3	56,4	58,1	63,1
Flyktningbakgrunn og introduksjonsstønad	83,2	83,5	84,4	84,3
Herav: med lavinntekt	87,1	87,3	87,7	88,0
Andel personer som i husholdninger som mottar sosialhjelp				
Hele befolkningen uten studenter	4,8	4,8	4,9	5,0
Herav: med lavinntekt	21,7	22,3	23,3	24,3
Hele befolkningen ekskl. innvandrere og norskfødte med innvandrere og studenter	3,2	3,1	3,0	2,9
Herav: med lavinntekt	15,7	15,4	14,9	14,8
Innvandrere i alt	13,5	13,8	14,5	15,0
Herav: med lavinntekt	29,2	30,5	33,0	35,0
fra EU/EØS, Nord-Amerika, Australia og New Zealand	2,9	3,0	2,9	2,9
Herav: med lavinntekt	6,3	6,5	7,1	7,4
fra Afrika, Asia, Latin-Amerika, Europa utenom EU/EØS og Oseania utenom Australia og New Zealand	22,8	23,2	24,1	24,7
Herav: med lavinntekt	41,9	43,0	44,6	46,2
Norskfødte med innvanderforeldre i alt	7,6	7,3	7,2	7,1
Herav: med lavinntekt	18,5	17,8	18,7	19,4
fra EU/EØS, Nord-Amerika, Australia og New Zealand	4,3	4,0	3,9	4,4
Herav: med lavinntekt	16,7	16,5	16,1	20,9
fra Afrika, Asia, Latin-Amerika, Europa utenom EU/EØS og Oseania utenom Australia og New Zealand	8,4	8,3	8,1	7,8
Herav: med lavinntekt	18,8	18,0	19,1	19,2
Flyktningbakgrunn	31,9	32,6	33,8	34,6
Herav: med lavinntekt	53,9	54,8	55,8	57,5
Flyktningbakgrunn og introduksjonsstønad	75,8	74,4	74,3	74,8
Herav: med lavinntekt	80,6	79,1	77,9	78,5
Andel personer som i husholdninger som mottar både bostøtte og sosialhjelp				
Hele befolkningen uten studenter	2,6	2,6	2,7	3,0
Herav: med lavinntekt	14,9	15,4	16,5	18,3
Hele befolkningen ekskl. innvandrere og norskfødte med innvandrere og studenter	1,3	1,3	1,2	1,2
Herav: med lavinntekt	8,8	8,7	8,4	9,0
Innvandrere i alt	9,5	9,8	10,5	11,4
Herav: med lavinntekt	22,4	23,3	25,7	28,8
fra EU/EØS, Nord-Amerika, Australia og New Zealand	1,3	1,3	1,3	1,4
Herav: med lavinntekt	3,3	3,3	3,8	4,4
fra Afrika, Asia, Latin-Amerika, Europa utenom EU/EØS og Oseania utenom Australia og New Zealand	16,8	17,2	18,2	19,5
Herav: med lavinntekt	33,0	33,8	35,6	38,7
Norskfødte med innvanderforeldre i alt	3,7	3,5	3,9	4,0
Herav: med lavinntekt	9,6	9,8	10,7	12,5
fra EU/EØS, Nord-Amerika, Australia og New Zealand	2,3	2,4	2,1	2,8
Herav: med lavinntekt	10,3	11,3	9,3	14,0
fra Afrika, Asia, Latin-Amerika, Europa utenom EU/EØS og Oseania utenom Australia og New Zealand	4,1	3,8	4,4	4,3
Herav: med lavinntekt	9,6	9,5	10,9	12,3
Flyktningbakgrunn	24,2	24,7	26,0	27,9
Herav: med lavinntekt	43,2	43,7	45,2	49,0
Flyktningbakgrunn og introduksjonsstønad	68,0	66,8	66,9	67,0
Herav: med lavinntekt	73,0	71,9	70,9	71,3

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger. Statistisk sentralbyrå.

Rente- og gjeldsbelastning

Vi ser videre på indikatorer for formue blant lavinntektshusholdninger, og begynner med personer som tilhører husholdninger med henholdsvis høy rentebelastning og stor gjeld. De siste årene er det stadig flere i Norge som har fått stor gjeldsbelastning, mens stadig færre tilhører en husholdning med høye renteutgifter. Dette gjelder også for personer i lavinnteksgruppen, men her har ikke økningen i andelen med stor gjeldsgrad og fallet i andelen med høy rentebelastning vært like store som for resten av befolkningen.

Mens stor gjeld og høye renteutgifter i større grad er forbundet med det å ha lavinntekt blant personer uten innvandrerbakgrunn, er det omvendt for personer som tilhører innvandrerhusholdninger, og da særlig innvandrere fra Afrika, Asia etc. I 2017 var det 13 prosent av personene med lavinntekt i denne gruppen som hadde stor gjeldsbelastning, mot vel 20 prosent blant alle personene i denne gruppen. Andelen med stor gjeld i lavinnteksgruppen har heller ikke økt noe særlig mellom 2014 og 2017.

Mens nesten 13 prosent av lavinnteksgruppen uten innvandrerbakgrunn hadde høy rentebelastning i 2017, gjaldt dette kun for 6,5 prosent av lavinnteksgruppen blant innvandrere fra Afrika, Asia, etc. Dette tilsvarte et fall i andelen med store renteutgifter på 25 prosent. Blant personer med lavinntekt uten innvandrerbakgrunn, har også andelen med høy rentebelastning gått ned, mens blant innvandrere fra EU etc. opplever stadig flere med lavinntekt høye renteutgifter, selv om andelen også blant disse totalt sett er mindre enn for personer med lavinntekt uten innvandrerbakgrunn.

Andelen med stor gjeld har også økt blant personer med flyktningbakgrunn, men holdt seg rimelig stabil for dem med lavinntekt i denne gruppen. Samtidig har andelen med høye renteutgifter gått ned, og renteproblemet gjaldt i 2017 kun 5 prosent av lavinnteksgruppen. Blant personer med flyktningbakgrunn og introduksjonsstønad er det nesten ingen som har stor gjeld eller høy rentebelastning. Dette kommer nok i stor grad av at de fleste har lav inntekt og kort botid i Norge, og dermed ikke har fått muligheten til å ta opp boliglån.

Blant norskfødte med innvandrerforeldre fra Afrika, Asia etc. tilhørte over 35 prosent en husholdning med stor gjeld i 2017, mens 10 prosent hadde stor gjeldsbelastning. I lavinnteksgruppen har andelen med stor gjeld holdt seg nokså stabil på rundt 27 prosent, mens andelen med høye renteutgifter har gått ned til i underkant av 15 prosent. At det er mange unge i denne gruppen forklarer nok relativt store andeler med stor gjeld og høye renteutgifter.

Andelen med stor gjeld blant norskfødte med innvandrerforeldre fra EU/EØS etc. var på rundt 22-23 prosent i 2017, og her var ikke forskjellen mellom hele gruppen og dem med lavinntekt så stor. Det var derimot en større andel av dem med lavinntekt som hadde høy rentebelastning, men for både disse og for hele gruppen gikk denne andelen ned mellom 2014 og 2017.

Tabell 5.4.6 Indikatorer¹ for rente- og gjeldsbelastning, 2014-2017. Prosent

	2014	2015	2016	2017
Andel personer i husholdninger med høy rentebelastning				
Hele befolkningen uten studenter	9,9	7,2	5,8	5,9
Herav: med lavinntekt	12,1	10,6	9,8	10,0
Hele befolkningen ekskl. innvandrere og norskfødte med innvandrere og studenter	10,1	7,2	5,7	5,8
Herav: med lavinntekt	15,4	13,6	12,5	12,6
Innvandrere i alt	8,7	6,8	6,0	6,4
Herav: med lavinntekt	7,9	7,0	6,7	7,0
fra EU/EØS, Nord-Amerika, Australia og New Zealand	6,1	4,9	4,6	4,9
Herav: med lavinntekt	6,5	6,6	7,3	8,2
fra Afrika, Asia, Latin-Amerika, Europa utenom EU/EØS og Oseania utenom Australia og New Zealand	11,0	8,6	7,3	7,6
Herav: med lavinntekt	8,7	7,2	6,4	6,5
Norskfødte med innvandrerforeldre i alt	15,4	11,3	9,3	9,6
Herav: med lavinntekt	17,7	15,3	13,8	13,9
fra EU/EØS, Nord-Amerika, Australia og New Zealand	10,6	7,3	5,3	5,5
Herav: med lavinntekt	13,8	13,6	11,1	11,7
fra Afrika, Asia, Latin-Amerika, Europa utenom EU/EØS og Oseania utenom Australia og New Zealand	16,6	12,5	10,4	10,7
Herav: med lavinntekt	18,2	15,7	14,2	14,3
Flyktningbakgrunn	10,8	8,1	6,6	6,9
Herav: med lavinntekt	7,5	6,0	5,0	5,0
Flyktningbakgrunn og introduksjonsstønad	0,6	0,3	0,2	0,2
Herav: med lavinntekt	0,2	0,2	0,2	0,1
Andel personer i husholdninger med høy gjeldsbelastning				
Hele befolkningen uten studenter	17,6	18,6	20,1	21,3
Herav: med lavinntekt	16,9	17,5	18,5	18,7
Hele befolkningen ekskl. innvandrere og norskfødte med innvandrere og studenter	18,1	19,1	20,7	21,9
Herav: med lavinntekt	21,4	22,1	23,3	23,5
Innvandrere i alt	14,6	15,6	16,7	17,7
Herav: med lavinntekt	11,2	11,9	12,7	13,1
fra EU/EØS, Nord-Amerika, Australia og New Zealand	11,0	12,1	13,4	14,4
Herav: med lavinntekt	8,6	10,0	11,8	13,2
fra Afrika, Asia, Latin-Amerika, Europa utenom EU/EØS og Oseania utenom Australia og New Zealand	17,7	18,7	19,4	20,4
Herav: med lavinntekt	12,6	12,9	13,1	13,1
Norskfødte med innvandrerforeldre i alt	28,3	29,0	30,9	32,9
Herav: med lavinntekt	25,9	26,2	26,8	27,1
fra EU/EØS, Nord-Amerika, Australia og New Zealand	21,7	20,2	21,4	23,3
Herav: med lavinntekt	18,7	20,8	22,0	21,6
fra Afrika, Asia, Latin-Amerika, Europa utenom EU/EØS og Oseania utenom Australia og New Zealand	30,0	31,7	33,5	35,4
Herav: med lavinntekt	26,9	27,2	27,5	27,9
Flyktningbakgrunn	17,2	17,9	18,2	19,1
Herav: med lavinntekt	11,4	11,3	11,1	11,1
Flyktningbakgrunn og introduksjonsstønad	1,8	1,8	1,5	1,3
Herav: med lavinntekt	0,9	0,9	0,8	0,7

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger. Statistisk sentralbyrå.

Tabell 5.4.7 Andel personer¹ i husholdninger som eier primærbolig², 2014 - 2017. Prosent

	2014	2015	2016	2017
Hele befolkningen uten studenter	73,8	74,4	74,9	75,1
Herav: med lavinntekt	30,1	30,3	31,2	31,2
Hele befolkningen ekskl. innvandrere og norskfødte med innvandrere, uten studenter	78,9	79,7	80,3	80,7
Herav: med lavinntekt	41,1	41,6	43,3	43,5
Innvandrere i alt	45,7	46,5	47,1	47,6
Herav: med lavinntekt	16,6	17,0	17,3	17,4
fra EU/EØS, Nord-Amerika, Australia og New Zealand	42,2	43,8	45,7	47,3
Herav: med lavinntekt	10,4	11,5	12,8	13,9
fra Afrika, Asia, Latin-Amerika, Europa utenom EU/EØS og Oseania utenom Australia og New Zealand	48,7	48,8	48,2	47,8
Herav: med lavinntekt	20,1	19,9	19,4	18,8
Norskfødte med innvandrerforeldre i alt	72,9	73,3	73,8	74,8
Herav: med lavinntekt	35,0	34,5	36,1	37,3
fra EU/EØS, Nord-Amerika, Australia og New Zealand	77,1	77,5	78,5	79,3
Herav: med lavinntekt	31,2	32,3	34,1	33,3
fra Afrika, Asia, Latin-Amerika, Europa utenom EU/EØS og Oseania utenom Australia og New Zealand	71,8	72,1	72,5	73,6
Herav: med lavinntekt	35,5	34,9	36,4	37,9
Flyktningbakgrunn	45,5	45,1	43,7	43,1
Herav: med lavinntekt	17,1	16,8	15,8	15,5
Flyktningbakgrunn og introduksjonsstønad	4,3	3,9	3,3	2,7
Herav: med lavinntekt	1,6	1,5	1,1	1,0

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2. Personer i studenthusholdninger er utelatt

² Våningshus på gårdsbruk regnes her ikke som primærbolig.

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger. Statistisk sentralbyrå.

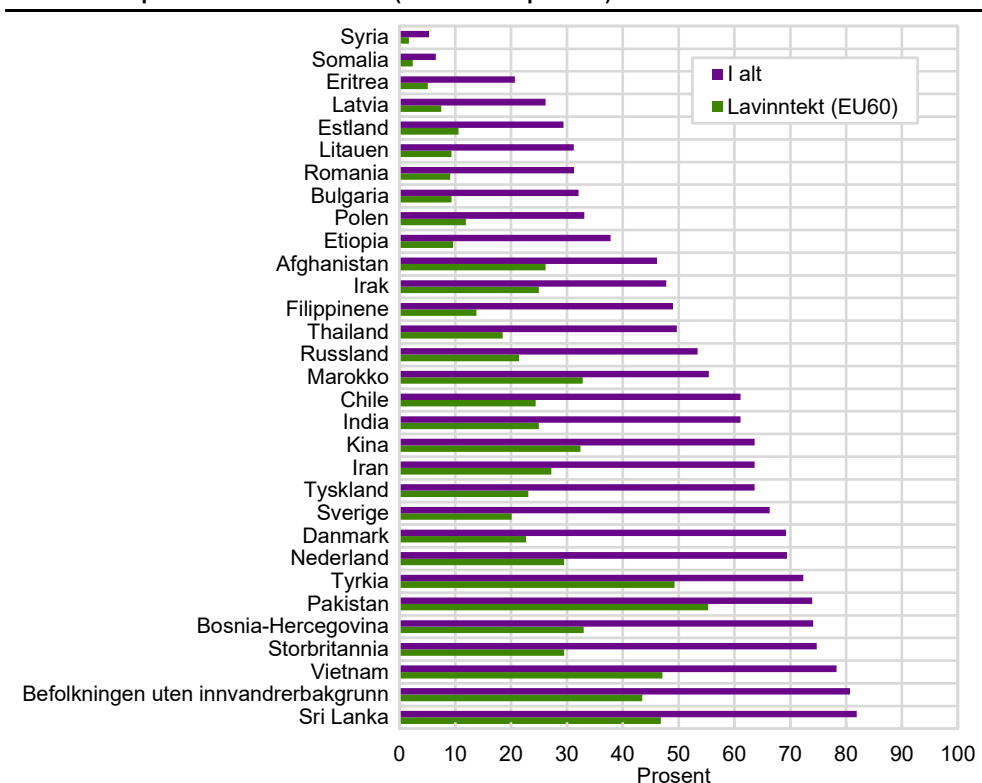
Bolig

Stadig flere personer tilhører en husholdning som eier primærbolig, og dette gjelder også for personer i lavinntekts-husholdninger, selv om det er langt færre i lavinntektsgruppen som eier egen bolig enn i befolkningen i alt. Andelen som tilhører en husholdning som eier primærbolig har videre økt blant innvandrere fra EU etc. og blant norskfødte med innvandrerforeldre. Blant innvandrere fra Afrika, Asia etc., har derimot andelen som eier primærbolig falt med ett prosentpoeng fra 2014 til 2017, til 47,8 prosent. Ser vi kun på personer med lavinntekt i denne gruppen, har andelen med primærbolig gått ned fra vel 20 prosent i 2014 til 18,8 prosent i 2017¹².

En del av forklaringen til at stadig færre innvandrere fra Afrika, Asia etc. eier egen bolig, er at det har kommet inn mange flyktninger de siste årene, som i mindre grad eier egen bolig på grunn av kort botid. Det svært få av innvandrerne fra Syria som eier egen primærbolig, og blant lavinntektsgruppen er det nesten ingen, slik figur 5.4.6 viser. Blant disse er det svært mange med kort botid i Norge.

Ellers kan vi se at det er store forskjeller i hvorvidt innvandrere med lavinntekt tilhører en husholdning som eier egen primærbolig, etter hvilken landbakgrunn de har. I tillegg til Syria, er det svært få som eier egen bolig blant innvandrere fra Somalia, Eritrea og Etiopia, men også blant innvandrere fra EU-land i Øst-Europa, som f.eks. Polen og Litauen. Blant innvandrere med forholdsvis lang botid i Norge, som dem fra Tyrkia, Vietnam, Sri Lanka og Pakistan, er det derimot svært store andeler som eier egen primærbolig, også blant lavinntektsgruppene.

Figur 5.4.6 Andel personer¹ i husholdninger som eier primærbolig². Husholdninger der hovedinntektstaker er innvandr, etter hovedinntektstakers landbakgrunn. Alle og personer med lavinntekt (EU-skala 60 prosent). 2017. Prosent

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2. Personer i studenthusholdninger er utelatt.

² Våningshus på gårdsbruk regnes her ikke som primærbolig.

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger. Statistisk sentralbyrå.

¹² Disse tallene skiller seg noe fra indikatorene fra levekårsstatistikken. Dette skyldes både ulike kilder (register mot intervju) og at populasjonene er litt forskjellig definert (se starten av dette kapittelet eller kapittel 2).

Inntektssammensetning

Innvandrere, og da særlig de fra EU etc., får en relativt stor andel av sin samlede inntekt fra yrkesinntekt, som vist i tabell 5.4.8. Dette gjelder også for lavinntekts-husholdninger i gruppen. En grunn til at yrkesinntekt er viktig for mange innvandrershusholdninger, er at det er få i denne gruppen som er gamle nok til å være alderspensjonister, og at de i snitt mottar mindre i kapitalinntekter enn resten av befolkningen. Mens lavinntektshusholdninger uten innvandrerbakgrunn ofte mottar ytelser fra folketrygden, som alderspensjon, uføretrygd og arbeidsavklaringspenger, er innvandrere med lavinntekt dermed ofte mer avhengige av yrkesinntekt og av stønader som dagpenger ved arbeidsledighet, introduksjonsstønad og sosialhjelp.

Ser vi nærmere på inntektssammensetningen i lavinntektshusholdninger, får innvandrere fra EU etc. med lavinntekt omtrent 70 prosent av inntekten sin gjennom arbeid. Dette kan tyde på at de er tilknyttet jobber med relativt lave lønninger, jobber deltid eller kun har registrert yrkesinntekt i Norge i deler av året. I gjennomsnitt utgjør overføringer 30 prosent av samlet inntekt for disse lavinntektshusholdningene, der dagpenger ved arbeidsledighet er en viktig post.

Tabell 5.4.8 Inntektssammensetningen for hele befolkningen og husholdninger der hovedinntektstaker er innvandrer¹, etter landbakgrunn. Andel av samlet inntekt (prosent) og gjennomsnitt i kroner. 2017

	Hele befolkningen ekskl. personer med innvandrerbakgrunn			Innvandrere					
				EU/EØS etc.			Afrika, Asia etc.		
	I alt	Ikke lavinntekt	Med lavinntekt ²	I alt	Ikke lavinntekt	Med lavinntekt ²	I alt	Ikke lavinntekt	Med lavinntekt ²
Yrkesinntekt	67	68	31	81	82	69	68	76	34
Kapitalinntekter ³	6	7	3	3	3	1	2	3	1
Overføringer	27	26	66	16	15	31	30	22	65
<i>Herav:</i>									
Arbeidsavklaringspenger	2	1	9	1	1	4	3	3	5
Alderspensjon	11	11	27	4	4	4	2	2	3
Uføretrygd	4	4	14	1	1	2	5	4	7
Tjenestepensjoner	4	4	2	2	2	1	1	1	1
Dagpenger ved arbeidsledighet	1	1	2	2	1	7	2	2	3
Sykepenger	2	2	2	2	2	3	3	3	2
Barnetrygd	1	1	2	1	1	2	2	1	4
Bostøtte	0	0	1	-	-	1	1	-	5
Sosialhjelp	0	0	3	-	-	2	3	1	11
Introduksjonsstønad	0	0	0	-	-	-	3	1	13
Samlet inntekt	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Samlet inntekt	856 900	925 900	253 600	639 500	785 400	188 100	544 700	766 000	251 200
Samlet inntekt etter skatt	636 200	684 900	210 600	481 800	586 500	157 700	429 400	585 900	221 800
Inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala) ⁴	410 500	438 500	166 100	328 400	397 200	115 200	262 000	354 500	139 400
Antall personer i husholdningen	2,2	2,2	1,5	2,0	2,1	1,7	2,5	2,6	2,3
Antall barn under 18 år	0,4	0,5	0,3	0,4	0,5	0,3	0,8	0,7	0,8
Antall husholdninger	1 966 766	1 764 901	201 865	192 788	145 705	47 083	193 683	110 412	83 271

¹ Personer i studenthusholdninger er utelatt.

² Lavinntekt er definert som under 60 prosent av medianinntekten for alle, ifølge EU-skalaen.

³ Negative kapitalinntekter er satt lik 0.

⁴ Omfatter også negative kapitalinntekter.

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå.

For lavinntektshusholdninger der hovedinntektstaker er innvandrer fra et land i Afrika, Asia etc., er situasjonen omtrent omvendt. For disse utgjør overføringer 65 prosent av samlet inntekt, der introduksjonsstønad og sosialhjelp er de viktigste. Videre er også uføretrygd, bostøtte og arbeidsavklaringspenger relativt viktige inntektskilder for mange av disse husholdningene. Som man kan se fra tabell 5.4.8 er disse husholdningene i snitt store sammenlignet med andre husholdninger, og har relativt mange barn.

Ser vi spesielt på personer i husholdninger der hovedinntektstaker har flyktningbakgrunn, ser vi at mens de uten lavinntekt i hovedsak lever av yrkesinntekt, utgjør

overføringer nærmere tre fjerdedeler av den samlede inntekten i lavinntektsgruppen. Ser vi videre på dem som i tillegg mottar introduksjonsstønad, finner vi at disse lavinntekts-husholdningene får over 90 prosent av samlet inntekt fra overføringer, der introduksjonsstønad alene utgjør 58 prosent av samlet inntekt. Også sosialhjelp er viktig for denne gruppen.

Tabell 5.4.9 Inntektssammensetningen for hele befolkningen og husholdninger der hovedinntektstaker har flyktningbakgrunn¹. Andel av samlet inntekt (prosent) og gjennomsnitt i kroner. 2017

	Flyktningbakgrunn i alt			Flyktningbakgrunn og introduksjonsstønad		
	I alt	Ikke lavinntekt	Med lavinntekt ²	I alt	Ikke lavinntekt	Med lavinntekt ²
Yrkesinntekt	61	73	26	18	41	8
Kapitalinntekter ³	2	2	0	0	0	0
Overføringer	37	25	73	82	59	92
<i>Herav:</i>						
Arbeidsavklaringspenger	4	4	5	1	1	0
Alderspensjon	1	1	2	0	0	0
Uføretrygd	6	5	8	0	0	0
Tjenestepensjoner	1	1	0	0	0	0
Dagpenger ved arbeidsledighet	2	2	2	0	0	0
Sykepenger	3	3	1	0	1	0
Barnetrygd	2	1	4	3	2	4
Bostøtte	2	1	6	5	3	6
Sosialhjelp	5	2	14	13	8	15
Kvalifiseringsstønad	1	0	2	1	1	1
Introduksjonsstønad	6	2	18	52	37	58
Samlet inntekt	100	100	100	100	100	100
Samlet inntekt	510 400	726 100	273 200	321 400	475 800	283 000
Samlet inntekt etter skatt	412 300	564 200	245 200	287 400	402 700	258 800
Inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala) ⁴	249 100	336 800	152 500	182 900	266 900	162 000
Antall personer i husholdningen	2,6	2,6	2,5	2,5	2,3	2,6
Antall barn under 18 år	0,9	0,8	1,0	1,0	0,6	1,1
Antall husholdninger	116 800	61 196	55 604	20 898	4 157	16 741

¹ Personer i studenthusholdninger er utelatt.

² Lavinntekt er definert som under 60 prosent av medianinntekten for alle, ifølge EU-skalaen.

³ Negative kapitalinntekter er satt lik 0.

⁴ Omfatter også negative kapitalinntekter.

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå

Norskfødte med innvanderforeldre fra EU etc.¹³ uten lavinntekt lever i stor grad av yrkesinntekt, i tillegg er alderspensjon fra folketrygden en relativt stor post. Ser vi kun på dem med lavinntekt, får disse i snitt 58 prosent av samlet inntekt i form av overføringer, der alderspensjon, uføretrygd og arbeidsavklaringspenger er de viktigste inntektskildene.

For husholdninger uten lavinntekt, der hovedinntektstaker er norskfødt med innvanderforeldre fra Afrika, Asia etc., er yrkesinntekt svært viktig, og utgjør i gjennomsnitt 75 prosent av samlet inntekt. Blant de nærmere 3 000 husholdningene med lavinntekt i denne gruppen, utgjør derimot overføringer over 40 prosent av samlet inntekt, med arbeidsavklaringspenger, uføretrygd og sosialhjelp som de største postene.

¹³ Siden det i 2015 ble gjort en revidering av datagrunnlaget og særlig flere eldre personer ble lagt til denne gruppen, ser inntektssammensetningen annerledes ut enn i 2014.

Tabell 5.4.10 Inntektssammensetningen for hele befolkningen og husholdninger der hovedinntektstaker er norskfødt med innvandrerforeldre¹, etter landbakgrunn. Andel av samlet inntekt (prosent) og gjennomsnitt i kroner. 2017

	Norskfødte med innvandrerforeldre					
	EU/EØS etc. ²			Afrika, Asia etc.		
	I alt	Ikke lavinntekt	Med lavinntekt ³	I alt	Ikke lavinntekt	Med lavinntekt ³
Yrkesinntekt	62	63	39	74	75	57
Kapitalinntekter ⁴	15	15	3	5	5	1
Overføringer	23	22	58	22	20	42
<i>Herav:</i>						
Arbeidsavklaringspenger	2	1	9	3	3	9
Alderspensjon	9	8	18	2	2	1
Uføretrygd	4	3	10	5	5	6
Tjenestepensjoner	3	3	2	1	1	-
Dagpenger ved arbeidsledighet	1	1	1	1	1	3
Sykepenger	2	2	1	3	3	3
Barnetrygd	1	1	2	1	1	3
Bostøtte	0	-	2	-	-	2
Sosialhjelp	0	0	5	1	-	5
Samlet inntekt	100	100	100	100	100	100
Samlet inntekt	908 900	1 026 200	234 400	750 900	918 200	241 900
Samlet inntekt etter skatt	671 100	753 800	195 900	575 700	696 700	207 600
Inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala) ⁵	456 900	511 200	144 600	331 000	394 700	137 200
Antall personer i husholdningen	2,1	2,2	1,6	2,6	2,8	2,0
Antall barn under 18 år	0,4	0,5	0,3	0,7	0,7	0,5
Antall husholdninger	3 644	3 104	540	11 572	8 709	2 863

¹ Personer i studenthusholdninger er utelatt.

² Etter en revisjon av befolkningsstatistikken ble det flere, og da særlig eldre personer over 65 år, i denne gruppen fra og med 2015.

³ Lavinntekt er definert som under 60 prosent av medianinntekten for alle, ifølge EU-skalaen

⁴ Negative kapitalinntekter er satt lik 0

⁵ Omfatter også negative kapitalinntekter

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå.

Inntektsfordeling

Siden en langt større del av innvandrerne har lavt inntektsnivå enn i befolkningen for øvrig, er det en mindre del som befinner seg rundt midten av inntektsfordelingen. Dermed blir også inntektsforskjellene innad blant innvandrere større enn i befolkningen ellers, som vist i tabell 5.4.11. For eksempel er Gini-koeffisienten for befolkningen uten innvandrerbakgrunn på 0,240, mens den er 0,288 for innvandrerhusholdningene og 0,273 for norskfødte med innvandrerforeldre. Ser vi kun på personer med flyktningbakgrunn er inntektsforskjellene mindre, og da særlig blant dem som mottar introduksjonsstønad. Ettersom de fleste av disse i stor grad lever av offentlig fastsatte stønader, blir det ikke så store inntektsforskjeller i sistnevnte gruppe.

Mens det tidligere var mye større inntektsforskjeller mellom innvandrere fra EU etc. enn innvandrere fra Afrika, Asia etc., er det nå omtrent like store ulikheter innad i disse gruppene. Grunnen til dette er først og fremst at inntektsulikheten innad blant innvandrere fra EU etc. har gått relativt mye ned. For eksempel gikk målet P90/P10 ned fra 4,1 til 3,4 for denne gruppen mellom 2014 og 2017, som er et relativt stort fall. At det er færre med lavinntekt fra EU-land i Øst-Europa kan være en del av forklaringen. Også inntektsulikheten blant innvandrere fra Afrika, Asia etc. har gått litt ned mellom 2014 og 2017.

I hele befolkningen eksklusive personer med innvandrerbakgrunn og blant norskfødte med innvandrerforeldre har dermed inntektsulikhetene økt noe de siste årene, selv om det fremdeles er mindre ulikhet innad i disse to gruppene enn blant innvandrere.

Tabell 5.4.11 Fordeling av inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala)¹. 2014-2017

	2014	2015	2016	2017
S80/S20²				
Hele befolkningen ekskl. studenter	3,60	3,85	3,69	3,70
Hele befolkningen ekskl. studenter og personer med innvandrerbakgrunn	3,23	3,47	3,32	3,33
Innvandrere i alt				
fra EU/EØS, Nord-Amerika, Australia og New Zealand	5,37	5,28	5,09	4,86
fra Afrika, Asia, Latin-Amerika, Europa utenom EU/EØS og Oseania utenom Australia og New Zealand	5,76	5,50	5,02	4,84
	4,75	4,76	4,77	4,46
Norskfødte med innvandrerforeldre i alt				
fra EU/EØS, Nord-Amerika, Australia og New Zealand	3,91	4,16	4,01	4,15
fra Afrika, Asia, Latin-Amerika, Europa utenom EU/EØS og Oseania utenom Australia og New Zealand	3,78	4,68	4,09	4,67
	3,81	3,88	3,88	3,90
Flyktningbakgrunn				
Flyktningbakgrunn og introduksjonsstønad	4,09	4,15	4,28	3,80
	2,60	2,83	2,97	2,41
P90/P10³				
Hele befolkningen ekskl. studenter	2,79	2,82	2,81	2,83
Hele befolkningen ekskl. studenter og personer med innvandrerbakgrunn	2,59	2,60	2,59	2,60
Innvandrere i alt				
fra EU/EØS, Nord-Amerika, Australia og New Zealand	3,75	3,69	3,61	3,45
fra Afrika, Asia, Latin-Amerika, Europa utenom EU/EØS og Oseania utenom Australia og New Zealand	4,05	3,88	3,58	3,44
	3,38	3,38	3,42	3,32
Norskfødte med innvandrerforeldre i alt				
fra EU/EØS, Nord-Amerika, Australia og New Zealand	3,00	3,03	2,99	3,02
fra Afrika, Asia, Latin-Amerika, Europa utenom EU/EØS og Oseania utenom Australia og New Zealand	2,84	2,90	2,90	2,93
	2,97	2,97	2,96	2,97
Flyktningbakgrunn				
Flyktningbakgrunn og introduksjonsstønad	3,01	3,07	3,14	2,90
	2,26	2,46	2,64	2,06
Gini-koeffisient⁴				
Hele befolkningen ekskl. studenter	0,250	0,266	0,255	0,255
Hele befolkningen ekskl. studenter og personer med innvandrerbakgrunn	0,234	0,252	0,240	0,240
Innvandrere i alt				
fra EU/EØS, Nord-Amerika, Australia og New Zealand	0,302	0,299	0,292	0,288
fra Afrika, Asia, Latin-Amerika, Europa utenom EU/EØS og Oseania utenom Australia og New Zealand	0,309	0,300	0,286	0,281
	0,281	0,284	0,282	0,277
Norskfødte med innvandrerforeldre i alt				
fra EU/EØS, Nord-Amerika, Australia og New Zealand	0,255	0,268	0,259	0,273
fra Afrika, Asia, Latin-Amerika, Europa utenom EU/EØS og Oseania utenom Australia og New Zealand	0,255	0,294	0,265	0,311
	0,248	0,252	0,252	0,255
Flyktningbakgrunn				
Flyktningbakgrunn og introduksjonsstønad	0,260	0,263	0,266	0,255
	0,176	0,187	0,193	0,164

¹ Omfatter også negative beløp. Personer i studenthusholdninger er utelatt

² S80/S20 er forholdet mellom gjennomsnittsinntektene til rikeste og fattigste 20 prosent i gruppen.

³ P90/P10 er forholdstallet mellom inntekten til den personen som befinner seg mellom desil 9 og desil 10 (P90) og inntekten til den personen som befinner seg mellom desil 1 og desil 2 (P10).

⁴ Gini-koeffisienten er et summarisk mål som varierer fra 0 (minst ulikhet) og 1 (størst ulikhet).

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå.

Levekårsindikatorer

Videre vil vi beskrive ulike levekårsindikatorer for innvandrere, basert på Levekårsundersøkelsen, EU SILC. Her ser vi på personer som er innvandrere, og ikke personer som bor i husholdninger der hovedinntektstaker er innvandrer.

I følge Levekårsundersøkelsen, EU-SILC, er omtrent 6 prosent av den voksne befolkningen innvandrere, men det er ganske store levekårsforskjeller mellom innvandrere fra ulike opprinnelsesland. Vi presenterer derfor separate tall for innvandrere fra disse to landgruppene: 1) EU/EØS-land, USA, Canada, Australia og New Zealand (EU etc.) og 2) Asia, Afrika, Latin-Amerika, Oseania utenom Australia og New Zealand, Europa utenom EU/EØS og innvandrere uten registerinformasjon om opprinnelsesland (Afrika, Asia etc.). Begge gruppene er omtrent like store.

De to innvandrergruppene har forskjellige demografiske kjennetegn. Innvandrere fra Asia, Afrika etc. er betydelig yngre enn befolkningen som helhet. Gjennomsnittsalderen blant personer i denne gruppen over 16 år er 39. Dette er 10 år yngre enn snittet i befolkningen (49 år). Alderssammensetningen blant innvandrere fra EU etc. er mer lik sammensetningen i befolkningen som helhet, men også disse er noe yngre (gjennomsnittsalder 44 år).

Innvandrere fra EU etc. er omtrent like høyt utdannet som landsgjennomsnittet, mens innvandrere fra Asia, Afrika etc. er lavere utdannet enn snittet. Begge

gruppene er betydelig mer urbane enn befolkningen generelt, over halvparten bor i en av de fire største byene eller i Akershus (representasjonen av personer med innvandrerbakgrunn i EU-SILC er diskutert mer i (Henriksen, Østby, & Normann, 2012)). Blant innvandrere fra Asia, Afrika etc. bor hele 29 prosent i Oslo. Denne andelen er mer enn dobbelt så stor som i befolkningen i alt, hvor 14 prosent bor i Oslo.

Boligstandard og eierforhold

Andelen boligeiere er mindre blant innvandrere enn ellers i befolkningen¹⁴. Mens åtte av ti i befolkningen som helhet bor i en bolig som en i husholdningen eier, gjør omtrent halvparten av innvandrere fra EU etc., og innvandrere fra Afrika, Asia etc. det samme. Det er også en relativt liten andel i disse gruppene som bor i enebolig. Halvparten av innvandrerne med opprinnelse fra EU etc. og én av tre med opprinnelse fra Afrika, Asia etc. bor i en slik bolig. I den generelle befolkningen bor 56 prosent i enebolig. Det at andelen som er selveier og som bor i enebolig er liten blant innvandrere kan blant annet henge sammen med at mange i disse gruppene bor i store byer der dette er mer uvanlig enn ellers.

Innvandrere bor trangere enn befolkningen som helhet, men her er det forskjell på personer med bakgrunn fra EU etc. og personer med bakgrunn fra Afrika, Asia etc. I befolkningen bor 7 prosent trangt, mens andelen som bor trangt er dobbelt så stor for innvandrere fra EU etc. (14 prosent), og fire ganger så stor for innvandrere fra Afrika, Asia etc. (29 prosent). Dette gjenspeiles også i antall kvadratmeter per person, som her høyere for befolkningen i alt (69 kvm) enn for innvandrere fra EU etc. (55 kvm) og innvandrere fra Afrika, Asia etc. (43 kvm).

Innvandrere har en noe større andel som bor i bolig med minst ett boligproblem. Forskjellene er små, og ikke statistisk sikre. Ser vi på hvert enkelt boligproblem, ser vi likevel at innvandrere fra Afrika, Asia etc. har signifikant større andel med problemer med råte eller fukt og problemer med støy i boligen enn befolkningen i alt.

Tabell 5.4.12 Boligtype og boligstandard for innvandrere. 2012, 2015-2018. Prosent og gjennomsnitt

	Innvandrere fra EU etc.					Innvandrere fra Afrika, Asia etc.					Alle
	2012	2015	2016	2017	2018	2012	2015	2016	2017	2018	
Andel personer som											
bor i enebolig, våningshus	53	50	46	50	48	30	33	32	33	31	56
bor i småhus ellers	20	20	21	17	19	23	18	21	21	24	16
bor i husholdning som eier	63	61	58	55	54	55	58	52	50	51	80
bor i husholdning som er selveier	52	48	45	44	43	35	45	38	36	36	69
bor trangt	13	15	12	12	14	38	24	26	28	29	7
bor svært romslig	21	21	17	19	16	8	11	11	12	8	33
Bor i bolig med minst ett boligproblem¹											
Problem med råte eller fukt	10	8	10	7	7	13	8	8	11	9	6
Problem med støy i boligen	14	14	10	14	12	19	14	18	16	17	11
Problem med forurensning ved boligen	11	9	6	9	9	10	10	8	10	9	9
Problem med kriminalitet, vold og hærverk i boområdet	8	12	6	5	5	11	11	5	5	5	4
Boligareal per husholdning. Kvm. gjennomsnitt											
Boligareal per husholdning. Kvm. gjennomsnitt	99	95	95	97	91	86	98	85	89	81	118
Boligareal per person. Kvm. gjennomsnitt ²	47	48	50	54	55	34	44	40	49	43	69
Antall svar i alt	203	189	243	229	247	262	173	277	276	346	5 899

¹ Ny indikator fra 2017. Derfor ingen tall fra tidligere år.

² Utrekning endret fra 2017.

Kilde: Levekårsundersøkelsen EU-SILC, SSB.

Boligøkonomi

Begge innvandrergruppene har relativt høy gjennomsnittlig husleie. Innvandrere fra EU etc. betalte i snitt 13 400 kr mer i året enn gjennomsnittet for leiere i hele befolkningen, mens snittet for innvandrere fra Afrika, Asia etc. lå på 15 600 kr

¹⁴ Disse tallene skiller seg noe fra tall fra inntektsstatistikken. Dette skyldes både ulike kilder (register mot intervju) og at populasjonene er litt forskjellig definert (se starten av dette kapittelet eller kapittel 2).

over befolkningen. Innvandrershusholdninger som eier boligen de bor i betaler også mer i renter og avdrag enn snittet i befolkningen.

Ser vi på boutgiftene sammenlignet med inntekt, ser vi at innvandrere har klart høyere boutgiftsbelastning enn befolkningen som helhet. Mens det er 27 prosent i befolkningen i alt som har høy boutgiftsbelastning, gjelder det samme 38 prosent av innvandrere fra EU etc. og hele 54 prosent av innvandrere fra Afrika, Asia etc. Dette gjenspeiles også i at innvandrere i større grad oppfatter sine boutgifter som svært tyngende enn befolkningen i alt. Fem prosent i befolkningen i alt opplever sine boutgifter som svært tyngende, mens andelen er nesten dobbelt så stor for innvandrere fra EU etc. (9 prosent) og nesten tre ganger så stor for innvandrere fra Afrika, Asia etc. (13 prosent).

Tabell 5.4.13 Boligøkonomi for innvandrere. 2012, 2015-2018. Kroner og prosent

	Innvandrere fra EU etc.					Innvandrere fra Afrika, Asia etc.					Alle
	2012	2015	2016	2017	2018	2012	2015	2016	2017	2018	
Årlig husleie. Gjennomsnitt for husholdninger som leier. ¹ Kroner	83 700	78 800	79 700	81 500	90 200	70 500	86 900	80 100	89 200	92 400	76 800
Renter og avdrag. Gjennomsnitt for eiere. Kroner	78 100	65 100	69 500	67 500	73 600	69 300	82 900	85 500	85 500	77 400	65 600
Boligrenter. Gjennomsnitt for eiere. Kroner	43 000	30 000	31 600	29 500	33 300	36 100	35 900	37 000	35 300	35 500	29 000
Andel husholdninger med											
høy boutgiftsbelastning	34	30	30	31	38	40	46	50	51	54	27
lav boutgiftsbelastning	28	37	32	32	26	25	23	19	18	20	39
Oppfatter boutgiftene som svært tyngende	11	7	5	7	9	19	17	17	15	13	5
Antall svar fra leiere	62	56	90	87	93	108	60	118	123	146	998
Antall svar fra eiere	141	130	152	142	149	154	112	155	151	188	4 837
Antall svar	203	186	242	229	242	262	172	273	274	334	5 835

¹ Ekskludert eiere av andels- og aksjebolig.

Kilde: Levekårsundersøkelsen EU-SILC. Statistisk sentralbyrå.

Økonomiske vansker

Innvandrere har også noe trangere økonomi generelt enn befolkningen i alt, og her er det også innvandrere fra Afrika, Asia etc. som skiller seg mest ut. Det er mer enn tre ganger så mange som opplever det som vanskelig eller svært vanskelig å få endene til å møtes blant innvandrere fra Afrika, Asia etc. (27 prosent) enn blant innvandrere fra EU etc. (8 prosent) og i befolkningen i alt (7 prosent). Blant innvandrere fra Afrika, Asia etc. har mer enn halvparten (55 prosent) heller ikke mulighet å betale en uforutsett utgift på 15 000 i løpet av en måned. Dette er om lag dobbelt så mange som blant innvandrere fra EU etc. (28 prosent) og i befolkningen i alt (22 prosent).

Tabell 5.4.14 Betalingsvansker for innvandrere. 2012, 2015-2018. Prosent

	Innvandrere fra EU etc.					Innvandrere fra Afrika, Asia etc.					Alle
	2012	2015	2016	2017	2018	2012	2015	2016	2017	2018	
Vanskelig eller svært vanskelig å få endene til å møtes ¹	9	7	7	9	8	33	19	23	25	27	7
Har ikke mulighet til å klare en uforutsett utgift ²	23	28	50	55	22
Andre lån er noe eller svært tyngende ²	8	11	17	15	11
Mottar økonomisk støtte fra andre husholdninger	1	2	2	2	2	3	2	2	1	3	3
Har minst ett betalingsproblem ²	7	3	14	15	6
Problemer med å betale husleie. ³	2	3	1	7	1	13	5	11	16	20	9
Problemer med å betale boliglån. ⁴	1	1	1	2	3	1	3	5	1
Problemer med å betale elektrisitet og kommunale avgifter	1	3	1	5	2	9	2	4	7	6	3
Problemer med å betale andre lån	1	1	1	3	0	6	2	7	3	4	2
Antall svar fra leiere ²	87	93	123	146	998
Antall svar fra eiere ²	142	149	151	188	4 837
Antall svar	203	189	243	229	242	262	173	278	274	334	5 835

¹ Fra 2017 regnet ut som én samlet indikator. Tallene fra årene før 2017 er lagt sammen fra de to tidligere indikatorene for økonomisk romslighet; "Svært vanskelig" og "Vanskelig".

² Nye indikatorer fra 2017. Derfor ingen tall fra tidligere år.

³ Fra 2017 er indikatoren en andel av husholdninger som leier. Frem til og med 2016 var indikatoren en andel av alle husholdninger samlet.

⁴ Fra 2017 er indikatoren en andel av husholdninger som eier. Frem til og med 2016 var indikatoren en andel av alle husholdninger samlet.

Kilde: Levekårsundersøkelsen EU-SILC. Statistisk sentralbyrå.

Innvandrere fra Afrika, Asia etc. har også i større grad oppgitt å ha hatt ett eller flere betalingsproblemer det siste året (15 prosent) sammenlignet med innvandrere

fra EU etc. og befolkningen i alt, som ligger på omtrent samme nivå (henholdsvis 3 og 6 prosent). Ser vi på hvert enkelt betalingsproblem ser vi at innvandrere fra EU etc. ikke skiller seg stort fra befolkningen i alt. Innvandrere fra Afrika, Asia etc. skiller seg fra befolkningen ved at de i større grad har problemer med å betale husleie, problemer med å betale boliglån, og problemer med å betale elektrisitet og kommunale avgifter.

Materielle og sosiale mangler

Innvandrere fra Afrika, Asia etc. skiller seg sterkere fra befolkningen når det kommer til materielle og sosiale mangler enn innvandrere fra EU etc. Mens 44 prosent av innvandrere fra Afrika, Asia etc. mangler minst en materiell gode, gjelder det samme 17 prosent av innvandrere fra EU etc. og 16 prosent av befolkningen i alt. De materielle manglene som er vanligst blant innvandrere fra Afrika, Asia etc. er å ikke ha råd til å bytte ut utslitte møbler, som gjelder for fire ganger så stor andel blant innvandrere fra Afrika, Asia, etc. (30 prosent) som blant innvandrere fra EU etc. (6 prosent) og befolkningen i alt (8 prosent). Dernest er det å ikke ha råd til å disponere privatbil, som gjelder tre ganger så stor andel blant innvandrere fra Afrika, Asia etc. (26 prosent), som blant innvandrere fra EU etc. (7 prosent) og befolkningen i alt (8 prosent). Tolv prosent av innvandrere fra Afrika, Asia etc. har heller ikke råd til å erstatte utslitte klær, gå til tannlege, eller spise kjøtt og fisk annenhver dag, som er signifikant flere enn blant innvandrere fra EU etc. og befolkningen i alt.

Det samme mønsteret finner vi også i indikatorene for sosiale mangler. Innvandrere fra Afrika, Asia etc. har i langt større grad sosiale mangler enn innvandrere fra EU etc. og befolkningen i alt. Tre ganger så mange mangler minst en sosial gode blant innvandrere fra Afrika, Asia etc. enn blant innvandrere fra EU etc. eller befolkningen i alt. Mest utbredt er det å ikke ha råd til en ukes ferie utenfor hjemmet i løpet av et år, som gjelder 26 prosent av innvandrere fra Afrika, Asia etc., som er fire ganger så mange som blant innvandrere fra EU etc. og befolkningen i alt (7 prosent).

Tabell 5.4.15 Materielle og sosiale mangler for innvandrere. 2012, 2015-2018. Prosent

	Innvandrere fra EU etc.					Innvandrere fra Afrika, Asia etc.					Alle
	2012	2015	2016	2017	2018	2012	2015	2016	2017	2018	
Mangler minst en materiell gode¹²	19	17	44	44	16
Ikke råd til å holde boligen passe varm	2	0	2	2	0	6	1	4	3	4	1
Ikke råd til å disponere privatbil	13	5	7	10	7	26	26	23	21	26	8
Ikke råd til å bytte ut utslitte møbler ²	12	6	32	30	8
Ikke råd til å erstatte utslitte klær ²	8	7	19	12	4
Ikke råd til å gå til tannlege ²	7	6	12	12	5
Ikke råd til å spise kjøtt eller fisk annenhver dag	3	2	4	4	3	16	10	19	18	12	3
Ikke råd til å ha internett ²	1	1	0	0	1
Eier ikke egen bolig ²	54	57	59	59	26
Mangler minst en sosial gode²	13	12	34	37	10
Ikke råd til en ukes ferie i løpet av et år	6	6	13	9	7	34	22	15	28	26	7
Ikke råd til å delta i regelmessige fritidsaktiviteter ²	8	7	16	19	4
Ikke råd til å bruke litt penger på seg selv en gang i uken ²	6	5	13	17	4
Ikke råd til å spise og drikke ute med venner eller familie en gang i måneden ²	10	5	9	12	3
Antall svar	203	189	243	229	248	262	173	277	276	347	5916

¹ Indikatorene på materielle og sosiale mangler er noe mer ustabile fra år til år for små grupper.

² Nye indikatorer fra 2017. Derfor ingen tall fra tidligere år.

Kilde: Levekårsundersøkelsen EU-SILC. Statistisk sentralbyrå.

Tilknytning til arbeidslivet

Husholdninger med innvandrere fra EU etc. skiller seg fra befolkningen i yrkesaktiv alder med en større andel med én eller flere helårsyrkesaktive. Blant innvandrere fra EU etc. er 86 prosent i en husholdning med en eller flere helårsyrkesaktive. I befolkningen i yrkesaktiv alder gjelder det samme 77 prosent. Ser vi noen år tilbake har andelen innvandrere fra EU etc. med en eller flere

helårsyrkesaktive likevel vært mindre de siste tre årene enn den var i årene 2013-2015. Andelen *uten* helårsyrkesaktive er nesten fordoblet i 2016-2018 sammenlignet med 2013-2015. Vi ser også at andelen med to helårsyrkesaktive er mindre i 2018 (26 prosent) enn den har vært de foregående årene. Når det kommer til heltids yrkesaktivitet har innvandrere fra EU etc. en større andel med 12 eller flere måneder med heltids yrkesaktivitet enn befolkningen i yrkesaktiv alder, og denne andelen har i større grad holdt seg stabil de siste årene. Ser vi på deltids yrkesaktivitet og arbeidsledighet, skiller ikke innvandrere fra EU etc. seg signifikant fra befolkningen i yrkesaktiv alder.

Innvandrere fra Afrika, Asia etc. skiller seg fra både befolkningen i yrkesaktiv alder og innvandrere fra EU etc. med en lavere yrkesaktivitet enn disse to gruppene. Blant husholdninger med innvandrere fra Afrika, Asia etc. er hele 37 prosent uten noen helårsyrkesaktive. Det er mer enn dobbelt så stor andel som blant innvandrere fra EU etc. (14 prosent), og 14 prosentpoeng mer enn blant befolkningen i yrkesaktiv alder (23 prosent). Det har også vært en sterk økning i andelen som er helt uten heltids yrkesaktivitet. I 2018 hadde halvparten av husholdningene med innvandrere fra Afrika, Asia etc. (48 prosent) 0 måneder med heltids yrkesaktivitet, som er markant mer enn de fleste foregående årene.

Tabell 5.4.16 Tilknytning til arbeidslivet for innvandrere. 2012, 2015-2018. Prosent og gjennomsnitt

	Innvandrere fra EU etc.					Innvandrere fra Afrika, Asia etc.					Alle 16-66 år
	2012	2015	2016	2017	2018	2012	2015	2016	2017	2018	2018
Antall helårsyrkesaktive i husholdningen											
0	17	8	14	16	14	35	28	38	33	37	23
1	49	62	56	53	60	42	55	46	47	41	43
2	34	30	30	31	26	23	18	16	21	21	34
Antall måneder med heltids yrkesaktivitet i husholdningen											
0	13	14	15	11	15	41	34	44	34	48	25
12+	80	81	80	81	81	54	64	50	60	48	71
Gjennomsnittlig antall måneder	13,9	13,1	12,8	13,4	12,5	8,6	9,6	7,9	9,3	8,0	12,1
Antall måneder med deltids yrkesaktivitet i husholdningen											
0	85	79	85	90	86	75	83	80	83	76	82
12+	10	16	12	7	10	19	11	15	14	20	14
Gjennomsnittlig antall måneder	1,7	2,4	1,7	1,1	1,4	2,6	1,7	2,2	2,0	2,8	2,0
Antall måneder med arbeidsledighet i husholdningen											
0	89	92	90	90	92	86	88	83	86	86	94
12+	2	3	4	3	5	11	8	12	8	11	3
Gjennomsnittlig antall måneder	0,7	0,6	1,0	0,7	0,8	1,6	1,2	1,8	1,3	1,7	0,5
Antall svar	203	123	196	176	195	262	144	239	247	300	4 401

Kilde: Levekårsundersøkelsen EU-SILC. Statistisk sentralbyrå

5.5. Sosiale indikatorer for aleneboende minstepensjonister

Jon Epland og Kristina Strand Støren

Hovedpunktene i dette kapittelet kan oppsummeres ved:

- En stor andel aleneboende minstepensjonister befinner seg under lavinntektsgrensen, men mange av disse har en betydelig formue.
- Andelen med bostøtte går ned, men flere mottar sosialhjelp.
- Sosialhjelp og bostøtte «løfter» mange minstepensjonister over lavinntektsgrensen.
- Ulikheten i denne gruppen er svært liten, og har endret seg lite over tid.
- Aleneboende minstepensjonister og andre minstepensjonister har lave boutgifter sammenlignet med befolkningen. Likevel har aleneboende minstepensjonister høyere boutgiftsbelastning enn andre minstepensjonister og befolkningen som helhet, som kan henge sammen med at de har en lav husholdningsinntekt.
- Aleneboende minstepensjonister har ikke flere betalingsproblemer enn befolkningen, men oppgir i større grad at de opplever det som vanskelig å få endene til å møtes.

I dette kapittelet beskrives økonomiske og sosiale indikatorer for aleneboende minstepensjonister, som kan deles inn i undergruppene alderspensjonister med minste pensjonsnivå og aleneboende uføre eller gjenlevende med minste ytelse fra folketrygden.

Minsteytelse for uføre og etterlatte

Minsteytelse etter høy sats er navnet på garantert minstepensjon fra folketrygden til aleneboende uføretrygdede. Denne ytelsen utgjør etter innføringen av ny uføretrygd i 2015 2,48 ganger grunnbeløpet i folketrygden (G). Ytelsen er nå skattepliktig (NAV, 2019c).

For aleneboende etterlatte består minsteytelsen av grunnpensjon og tilleggspensjon. Er dette nivået under minste pensjonsnivå etter særskilt sats, gis det et tillegg.

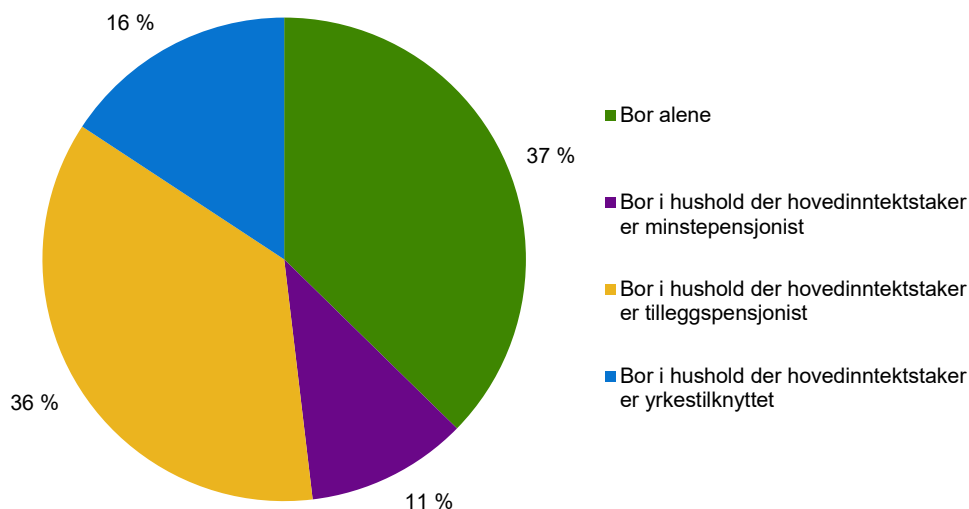
Minste pensjonsnivå for alderspensjonister

Minste pensjonsnivå er en garantert minste alderspensjonsytelse fra folketrygden. Minste pensjonsnivå erstattet fra og med 1. januar 2011 begrepet minstepensjon for alderspensjonister. En må ta ut 100 prosent alderspensjon og ha minst tre års trygdetid for å ha rett til minste pensjonsnivå. Fullt minste pensjonsnivå får man hvis man har 40 års trygdetid eller mer. Størrelsen på minste pensjonsnivå avhenger av sivilstatus. Om man er gift eller samboende, avhenger minste pensjonsnivå også av ektefelles/samboers inntekt og pensjon. Man har rett til minstepensjonsnivå etter særskilt sats dersom man er enslig (NAV, 2018b). På grunn av levealdersjusteringen vil minste pensjonsnivå til alderspensjonister ligge noe lavere enn 2G.

Det er små endringer i antall minstepensjonister, det vil si alderspensjonister eller uføretrygdede/etterlatte med minsteytelse, de siste årene. Inntektsstatistikken for 2014 viste at det var om lag 197 000 minstepensjonister, mens det ved utgangen av 2017 var 202 000 minstepensjonister bosatt i privathusholdninger i Norge. Om lag 131 000 av disse var alderspensjonister med minstepensjonsnivå, mens drøyt 66 000 var uføre med minsteytelse. I tillegg var det en liten gruppe minstepensjonister (i underkant av 4 000 personer) med andre typer pensjoner, for eksempel gjenlevendepensjon.

Mange minstepensjonister bor i husholdninger sammen med andre. I 2017 gjaldt dette 63 prosent av minstepensjonistene. For de minstepensjonistene som tilhører en flerpersonhusholdning, er det mest vanlig å bo sammen med en annen pensjonist som ikke er minstepensjonist. I 2017 gjaldt dette for 36 prosent av minstepensjonistene (se figur 5.5.1). Det er i tillegg 15 prosent som bor i husholdninger der hovedinntektstakeren er yrkestilknyttet. En mindre gruppe minstepensjonister bor sammen med en annen minstepensjonist. Dette gjaldt i 2017 for om lag 11 prosent av minstepensjonistene. Dette betyr at det er drøyt 75 000 minstepensjonister som er aleneboende. Dette tilsvarer om lag 37 prosent av alle minstepensjonister ifølge inntektsstatistikken 2017.

Figur 5.5.1 Minstepensjonistenes husholdningssammensetning. Prosent. 2017

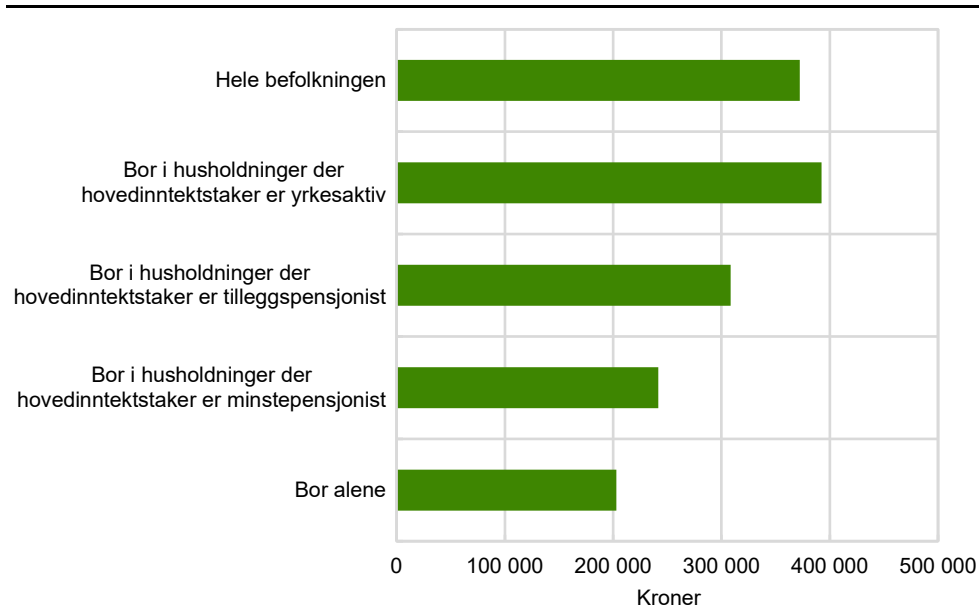
Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger. Statistisk sentralbyrå.

De siste årene har gruppen av aleneboende minstepensjonister blitt noe yngre. Både blant de med uføretrygd og alderspensjon har gjennomsnittsalderen gått ned med ca. ett år mellom 2011-2017. I tillegg har innvanderandelen økt blant dem med alderspensjon, og var i 2017 større enn tilsvarende andel i den eldre befolkningen generelt. Blant de uføretrygdede er derimot personer med innvandrerbakgrunn underrepresentert.

Aleneboende minstepensjonister inngår i flere av de andre gruppene som blir omtalt i denne rapporten. Dette gjelder blant annet for gruppen aleneboende 67 år og eldre, der 19 prosent var minstepensjonister i 2017. I tillegg utgjør aleneboende minstepensjonister 43 prosent av de som mottok supplerende stønad dette året.

Lavinntekt

Det er klare forskjeller i husholdningsøkonomien til minstepensjonistene, avhengig av husholdningstype. Som figur 5.5.2 viser, skiller aleneboende minstepensjonister seg ut ved å ha et klart lavere inntektsnivå (medianinntekt per forbruksenhet) enn minstepensjonister som bor sammen med andre. En aleneboende minstepensjonist har for eksempel en inntekt per forbruksenhet som bare tilsvarer to tredjedeler av inntektsnivået til de minstepensjonistene som bor sammen med en annen pensjonist som ikke mottar minstepensjonen (tilleggspensjonist). Sammenlignet med par der begge er minstepensjonister har aleneboende minstepensjonister en median ekvivalentinntekt som ligger 16 prosent lavere i 2017.

Figur 5.5.2 Inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala) for minstepensjonister i ulike husholdningstyper. Median. Kroner. 2017

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger. Statistisk sentralbyrå.

I 2017 utgjorde gjennomsnittlig minste pensjonsytelse for en enslig alderspensjonist om lag 185 900 kroner. Minsteytelsen til enslige alderspensjonister ble økt to ganger i løpet av 2017, siste gang 1. september til 188 766 kroner. Til sammenligning var 2G i gjennomsnitt på 186 562 kroner dette året. Siden disse ytelsene ligger klart lavere enn den årlige lavinntektsgrensen for enslige i 2017 (221 000 kroner, etter EU-skala 60 prosent), er som forventet svært mange av de aleneboende minstepensjonistene i lavinntektsgruppen. Mange aleneboende minstepensjonister, der tilleggssinntektene hovedsakelig kommer i form av renter på bankinnskudd eller tjenstepensjon, vil ikke ha så høye tilleggssinntekter som kreves for ikke å havne i lavinntektsgruppen.

I 2017 hadde 73,4 prosent av alle aleneboende minstepensjonister lavinntekt. Fra 2011 og til 2013 økte lavinntektsandelen noe blant minstepensjonistene, blant annet fordi medianinntekten i samfunnet økte noe raskere enn minstepensjonen. Mellom 2014 og 2017 er det små endringer i lavinntektsandelene for denne gruppen, selv om andelen var noe større på slutten av perioden enn i begynnelsen.

Blant aleneboende alderspensjonister med minste pensjonsnivå var andelen med lavinntekt på 78,4 prosent i 2017 – en økning på 13 prosentpoeng fra 2011. Det er en mindre andel med lavinntekt blant aleneboende minstepensjonister med uføretrygd. Her var lavinntektsandelen på 64,9 prosent i 2017, men økningen i lavinntektsandelen var stor mellom 2011 og 2013 for denne gruppen. Fra 2013 og til 2017 er endringene derimot små.

På tross av at aleneboende minstepensjonister er betydelig overrepresentert i lavinntektsgruppen, gikk det fram av kapittel 3 at mange i denne gruppen har en betydelig formue. Som vist i figur 3.5 ble lavinntektsandelen nesten halvert for denne gruppen, dersom en også tok hensyn til hvor mange som hadde betydelige oppsparte midler.

I det følgende skal vi se nærmere på en rekke sosiale indikatorer for aleneboende alderspensjonister med minstepensjonsnivå (også kalt aleneboende minstepensjonist med alderspensjon) og aleneboende minstepensjonister med uføretrygd.

Tabell 5.5.1 Prosentvis andel og antall¹ med lavinntekt. EU-skala. 2011-2017

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Hele befolkningen uten studenter	4 812 393	4 866 107	4 948 395	5 001 062	5 053 468	5 095 416	5 130 925
Andel med lavinntekt	9,6	10,1	10,5	10,8	10,9	11,0	11,2
Antall med lavinntekt	464 000	491 700	520 600	539 900	550 800	560 500	574 700
Aleneboende minstepensjonist	81 240	78 550	75 829	74 150	72 669	75 804	75 283
Andel med lavinntekt	60,3	67,7	71,2	71,7	72,5	72,2	73,4
Antall med lavinntekt	49 000	53 200	54 000	53 200	52 700	54 700	55 200
med alderspensjon	61 035	58 197	55 875	53 524	50 099	52 450	50 905
Andel med lavinntekt	65,4	72,2	75,2	75,5	78,7	78,2	78,4
Antall med lavinntekt	39 900	42 000	42 000	40 400	39 400	41 000	39 900
med uføretrygd	18 541	18 948	18 918	19 665	22 252	23 047	24 221
Andel med lavinntekt	48,5	58,9	64,0	65,7	61,0	61,1	64,9
Antall med lavinntekt	9 000	11 200	12 100	12 900	13 600	14 100	15 700

¹ Avrundede tall.

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå.

Yrkestilknytning

Det er som forventet få minstepensjonister som er yrkesaktive. Blant aleneboende alderspensjonister med minste pensjonsnivå var under 1 prosent yrkestilknyttet i 2017, samme andel som tidligere år. Blant minstepensjonister med uføretrygd er andelen yrkestilknyttede litt større. I 2017 hadde 3 prosent av disse pensjonistene en yrkesinntekt høyere enn minste ytelsen fra folketrygden, og 4 prosent hadde yrkesinntekt som største inntektskilde. Tallene viser marginale endringer fra tidligere år. Blant uføre minstepensjonister med lavinntekt er det nesten ingen yrkestilknyttede.

Tabell 5.5.2 Indikatorer¹ for yrkestilknytning. 2014-2017. Prosent

	2014	2015	2016	2017
Andel personer i husholdninger uten noen yrkestilknyttede				
Hele befolkningen uten studenter	22,9	23,2	23,6	23,9
med lavinntekt	63,0	62,9	64,0	64,5
Aleneboende minstepensjonist	97,3	97,2	97,2	97,1
med lavinntekt	99,9	99,9	99,9	99,9
med alderspensjon	99,1	99,1	99,0	98,8
og med lavinntekt	100,0	100,0	99,9	99,9
med uføretrygd	97,2	97,1	97,0	96,9
og med lavinntekt	99,9	99,9	99,9	99,9
Andel personer i husholdninger der yrkesinntekt er største inntekt				
Hele befolkningen uten studenter	74,4	73,7	73,2	73,0
med lavinntekt	43,3	42,9	40,9	40,1
Aleneboende minstepensjonist	3,0	3,0	3,1	3,3
med lavinntekt	0,2	0,2	0,2	0,3
med alderspensjon	1,0	1,0	1,1	1,3
og med lavinntekt	0,1	0,1	0,1	0,2
med uføretrygd	3,8	3,6	3,9	4,0
og med lavinntekt	0,6	0,3	0,4	0,4

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger. Statistisk sentralbyrå.

Utdanning

Pensjonistbefolkningen har gjennomgående et lavere utdanningsnivå enn resten av befolkningen. Dette gjelder også for aleneboende minstepensjonister. Andelen i den voksne befolkningen med lav utdanning, det vil si at høyeste fullførte utdanning var på grunnskolenivå, faller jevnt og trutt og var på 17,9 prosent i 2017. Blant alle aleneboende minstepensjonister var denne andelen på 54 prosent. Andelen med lav utdanning er enda større i lavinntektsgruppen med 57,8 prosent. Det har likevel blitt færre minstepensjonister med lav utdanning de siste årene, og dette gjelder primært blant aleneboende alderspensjonister. Bare mellom 2014 og 2017 falt andelen med lav utdanning blant disse fra 58,5 prosent til 54,7 prosent.

Vi finner ikke tilsvarende endring blant aleneboende minstepensjonister med uføretrygd. Dette betyr igjen at det i 2017 – i motsetning til for noen år tilbake - er nesten en like stor andel aleneboende minstepensjonister med uføretrygd med lav utdanning, som blant alderspensjonistene.

Tabell 5.5.3 Indikator¹ for utdanning. 2014-2017. Prosent

	2014	2015	2016	2017
Andel personer i husholdninger der hovedinntektstaker har lav utdanning				
Hele befolkningen uten studenter	18,8	18,5	18,2	17,9
Med lavinntekt	39,1	39,2	38,4	38,6
Aleneboende minstepensjonist				
med lavinntekt	57,0	56,0	55,0	54,0
med alderspensjon	61,3	60,1	58,9	57,8
og med lavinntekt	58,5	57,5	56,1	54,7
med uføretrygd	63,2	61,8	60,4	59,0
og med lavinntekt	54,6	53,7	53,4	53,1
	55,3	55,0	54,4	54,5

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger. Statistisk sentralbyrå.

Mottak av sosialhjelp og bostøtte

Aleneboende minstepensjonister er blant målgruppene for bostøtteordningen. I 2017 fikk 1 av 4 aleneboende minstepensjonister bostøtte. Blant minstepensjonistene er det de med uføretrygd som er de hyppigste mottakerne av bostøtte. I 2017 mottok 40 prosent av de med uføretrygd bostøtte, mens dette var tilfelle for mindre enn halvparten så mange av alderspensjonistene (19 prosent). Forklaringen er trolig at uføretrygdene generelt sett har større boutgifter enn alderspensjonistene, blant annet som følge av at mange i denne gruppen er leietakere med høy husleie eller er eiere der boligjelden ennå ikke er nedbetalt. Andelen minstepensjonister som mottar bostøtte er blitt redusert de senere årene, særlig blant alderspensjonistene. Fra 2011 til 2017 gikk andelen med bostøtte ned fra 30 prosent og til 19 prosent i denne gruppen. Andelen med bostøtte har også falt blant de uføretrygdene, men noe mindre enn for alderspensjonistene hvis vi ser på hele perioden 2011-2017. Etter at nye regler for uføretrygd ble innført i 2015 og frem til 2017, har derimot andelen aleneboende minstepensjonister med uføretrygd som mottar bostøtte gått relativt kraftig ned. Også blant minstepensjonister i lavinntektsgruppen har andelen med bostøtte gått ned mellom 2011 og 2017, men nedgangen her er noe mindre enn for gruppen totalt.

Det er klare forskjeller i sosialhjelpsbruk blant aleneboende minstepensjonister. Det er fremdeles relativt få minstepensjonister med alderspensjon som mottar sosialhjelp, selv om andelen øker også blant de eldre. I 2017 var denne andelen på 1,9 prosent blant alle aleneboende alderspensjonister med minste pensjonsnivå, og lå enda litt lavere (1,7 prosent) blant de med lavinntekt. I 2011 var tilsvarende andel 1 prosent blant alle, og 0,6 prosent blant de i lavinntektsgruppen.

Aleneboende uføretrygdene med minstepensjon fremstår som en gruppe hvor mange er avhengig av sosialhjelp. I 2017 mottok nesten hver femte person (18,3 prosent) i denne gruppen sosialhjelp – en andel som har vært stabil de siste årene. Blant uføretrygdene med lavinntekt er andelen med sosialhjelp mindre, men økte noe fra 2011 til 2014 – fra 13 til 15 prosent. Mellom 2014 og 2017 er andelen stabil.

Det er også uføretrygdene som bidrar til at enslige minstepensjonister er overrepresentert blant mottakerne av både sosialhjelp og bostøtte. Mens andelen var 3 prosent i hele befolkningen, er andelen blant aleneboende minstepensjonister 4,8 prosent i 2017. Andelen er størst blant minstepensjonistene som får uføretrygd. Her var andelen som mottar både sosialhjelp og bostøtte 12 prosent i 2017. Dette er klart færre enn i 2014 da andelen var på 16 prosent. Det er først og fremst nedgangen i andelen med bostøtte som har bidratt til dette.

Tabell 5.5.4 viser også hvor mange av minstepensjonistene i lavinntektsgruppen som mottar bostøtte og sosialhjelp. Det går fram av tabellen at andelen med slike stønader er noe mindre for minstepensjonister i lavinntektsgruppen, enn for alle minstepensjonister. Dette tyder på at disse stønadene er med på å løfte mange

minstepensjonister ut av lavinntektsgruppen. Dette ser i særlig grad ut til å være tilfelle for aleneboende minstepensjonister med uføretrygd.

Tabell 5.5.4 Indikatorer¹ for mottakere av bostøtte og sosialhjelp. 2011-2017. Prosent

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Andel personer i husholdninger som mottar bostøtte							
Hele befolkningen uten studenter	5,3	5,2	5,1	5,0	4,9	4,9	5,1
med lavinntekt	23,2	25,3	25,7	25,6	26,1	26,8	29,2
Aleneboende minstepensjonister							
med lavinntekt	36,6	35,3	33,6	31,9	30,4	27,0	25,1
med alderspensjon	27,9	34,0	34,0	32,9	31,6	27,6	26,1
og med lavinntekt	30,4	28,2	25,9	23,3	22,0	19,1	18,6
med uføretrygd	23,0	27,9	27,1	25,2	24,0	20,8	20,5
og med lavinntekt	61,5	60,9	59,6	57,8	51,2	46,5	39,9
	50,3	57,7	59,0	57,7	54,3	47,9	40,7
Andel personer i husholdninger som mottar sosialhjelp							
Hele befolkningen uten studenter	4,7	4,5	4,7	4,8	4,8	4,9	5,0
Med lavinntekt	19,5	20,0	20,8	21,7	22,3	23,3	24,3
Aleneboende minstepensjonister							
Med lavinntekt	5,3	5,2	5,6	6,1	6,3	6,5	7,1
med alderspensjon	2,9	3,3	4,0	4,4	4,7	4,8	5,5
og med lavinntekt	1,0	1,0	1,1	1,3	1,5	1,7	1,9
med uføretrygd	0,6	0,6	0,8	0,9	1,1	1,5	1,7
og med lavinntekt	19,2	18,2	19,1	19,4	17,3	17,5	18,3
	13,0	13,0	14,7	15,1	14,9	14,5	15,3
Andel personer i husholdninger som mottar både bostøtte og sosialhjelp							
Hele befolkningen uten studenter	2,5	2,4	2,5	2,6	2,6	2,7	3,0
Med lavinntekt	13,0	13,7	14,2	14,9	15,4	16,5	18,3
Aleneboende minstepensjonister							
Med lavinntekt	4,4	4,3	4,6	5,0	5,0	4,8	4,8
med alderspensjon	2,1	2,5	3,1	3,5	3,6	3,4	3,6
og med lavinntekt	0,9	0,9	0,9	1,1	1,2	1,4	1,5
med uføretrygd	0,4	0,5	0,6	0,8	0,9	1,2	1,3
og med lavinntekt	16,3	15,3	15,7	16,0	13,7	12,8	12,0
	9,5	10,1	11,6	11,9	11,6	10,0	9,4

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger. Statistisk sentralbyrå

Rente- og gjeldsbelastning

Husholdningenes rentebelastning har gått betydelig ned de siste årene, samtidig som at det har blitt flere med stor gjeld i forhold til inntekten. Dette gjelder også i noen grad for aleneboende minstepensjonister.

De fleste pensjonistene har lavere rente- og gjeldsbelastning enn befolkningen i alt. Mens nesten 6 prosent av befolkningen (uten studenter) hadde en stor rentebelastning i 2017, var dette tilfelle for vel 4 prosent blant alle aleneboende minstepensjonister. Andelen minstepensjonister hvor renteutgiftene utgjør mer enn 15 prosent av inntekten før skatt har gått noe ned de senere årene – fra 5,5 prosent i 2014.

Det er forskjeller i rentebelastning mellom de av de aleneboende minstepensjonistene som mottar alderspensjon og de med uføretrygd. Mens gruppen med uføretrygd har en andel med høy rentebelastning om lag på nivå med befolkningen i alt, er tilsvarende andel mindre blant alderspensjonistene. Andelen med høy gjeldsbelastning er også mye større blant de uføretrygdde sammenlignet med alderspensjonistene. Men i motsetning til alderspensjonistene – der andelen med mye gjeld i forhold til inntekt har økt de siste årene – har denne andelen vært relativt stabil blant de uføretrygdde.

Det ser videre ut til at de av minstepensjonistene som tilhører lavinntektsgruppen har en noe mindre andel med høy rente- og gjeldsbelastning, enn andre minstepensjonister. Dette gjelder både blant minstepensjonister med alderspensjon og uføretrygd.

Tabell 5.5.5 Indikatorer¹ for rente- og gjeldsbelastning, 2014-2017. Prosent

	2014	2015	2016	2017
Andel personer i husholdninger med høy rentebelastning				
Hele befolkningen uten studenter	9,9	7,2	5,8	5,9
Med lavinntekt	12,1	10,6	9,8	10,0
Aleneboende minstepensjonister				
Med lavinntekt	5,5	4,4	3,8	4,2
med alderspensjon	4,8	3,4	3,2	3,6
og med lavinntekt	3,9	3,5	3,1	3,4
med uføretrygd	3,5	3,1	2,9	3,1
og med lavinntekt	9,4	6,2	5,4	6,0
	8,8	4,3	4,1	4,9
Andel personer i husholdninger med høy gjeldsbelastning				
Hele befolkningen uten studenter	17,6	18,6	20,1	21,3
Med lavinntekt	16,9	17,5	18,5	18,7
Aleneboende minstepensjonister				
og med lavinntekt	7,4	7,6	8,2	8,8
med alderspensjon	6,3	6,1	6,8	7,6
og med lavinntekt	5,4	6,0	6,6	7,1
med uføretrygd	4,8	5,3	5,9	6,4
og med lavinntekt	12,6	11,0	11,8	12,4
	11,3	8,3	9,5	10,4

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger. Statistisk sentralbyrå

Inntektssammensetning

Det som kjennetegner aleneboende minstepensjonister i lavinntektsgruppen er at en stor del av den samlede inntekten er ytelser fra folketrygden, mens de som ikke har lavinntekt ofte har andre inntekter i tillegg til pensjonen eller trygden. Tabell 5.5.6 viser at i 2017 utgjorde ytelser fra folketrygden 92 prosent av samlet inntekt for de i lavinntektsgruppen, men 58 prosent for de over lavinntektsgrensen.

De viktigste tilleggsinntektene til aleneboende alderspensjonister med minstepensjonsnivå er kapitalinntekter (hovedsakelig renter på bankinnskudd) og tjenstepensjoner (ofte etter avdød ektefelle), som utgjør henholdsvis 5 og 8 prosent av samlet inntekt. Det er også denne typen av inntekter som er hovedårsaken til at en del av alderspensjonistene har høyere inntekt enn lavinntektsgrensen. Kapitalinntekter og tjenstepensjoner utgjør henholdsvis 15 og 17 prosent av samlet inntekt for de uten lavinntekt, men bare 1 og 4 prosent for de med lavinntekt. I tillegg har yrkesinntekt en betydning for de over lavinntektsgrensen med en andel på om lag 9 prosent, mens denne typen inntekt er i praksis fraværende for alderspensjonister med minstepensjonsnivå i lavinntektsgruppen.

Blant uføretrygdede med minsteytelse fra folketrygden – og som ikke er i lavinntektsgruppen – har yrkesinntekt en gjennomsnittlig stor inntektsmessig betydning med en andel på drøyt 13 prosent av samlet inntekt i 2017. I tillegg har også sosialhjelp og tjenstepensjoner en viss betydning. Blant uføretrygdede i lavinntektsgruppen betyr yrkesinntekt og tjenstepensjoner lite. Det er kun bostøtte som har noe særlig betydning for denne gruppen, med andel av samlet inntekt på 3 prosent.

Det er nesten ingen forskjeller i inntektsnivået til aleneboende minstepensjonister med henholdsvis alders- og uføretrygd i lavinntektsgruppen. For de over lavinntektsgrensen ligger gjennomsnittlig inntekt blant alderspensjonistene vel 6 prosent høyere enn blant de uføretrygdede. Hovedårsaken til denne forskjellen er at alderspensjonistene mottar langt mer i kapitalinntekter og tjenstepensjoner sammenlignet med de uføretrygdede.

Sammenlignet med 2014 har pensjonene blitt en viktigere inntektskilde for minstepensjonistene i 2017, mens kapitalinntektene, på grunn av lavere innskuddsrenter, har blitt mindre viktig. For de uføretrygdede gikk i tillegg andelen av inntekten som kommer i form av bostøtte ned mellom 2014 og 2017.

Tabell 5.5.6 Inntektsregnskap for hele befolkningen og husholdninger der hovedinntektstaker er minstepensjonist¹. Gjennomsnitt og andel av samlet inntekt. 2017. Kroner og prosent

	Hele befolkningen uten studenter			Aleneboende minstepensjonister								
				Alle			Med alderspensjon			Med uføretrygd		
	I alt	Ikke lav-inntekt	Med lav-inntekt ²	I alt	Ikke lav-inntekt	Med lav-inntekt ²	I alt	Ikke lav-inntekt	Med lav-inntekt ²	I alt	Ikke lav-inntekt	Med lav-inntekt ²
Yrkesinntekter	68	69	36	6	15	0	3	9	0	6	13	1
Kapitalinntekter ³	6	6	2	4	11	1	5	15	1	2	6	0
Overføringer	26	25	62	90	76	99	92	79	99	92	82	99
Herav:												
Ytelser fra folketrygden	16	15	38	79	58	92	79	55	91	84	70	94
Herav: Alderspensjon	10	10	18	49	29	62	78	53	90	0	0	0
Uføretrygd	4	4	11	28	26	28	1	2	1	80	66	90
Tjenestepensjoner	4	4	2	6	12	3	8	17	4	3	5	1
Bostøtte	0	0	2	2	2	2	2	1	2	3	3	3
Sosialhjelp	0	0	5	1	1	0	0	0	0	2	3	1
Grunn- og hjelpestønad	0	0	0	1	1	0	1	1	1	1	1	0
Samlet inntekt	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Samlet inntekt	813 200	907 300	243 700	241 100	339 000	205 600	225 900	334 700	195 800	265 500	328 000	232 400
Inntekt etter skatt	606 500	672 600	205 900	217 600	285 600	192 900	213 100	288 500	192 200	221 400	271 300	195 000
Inntekt etter skatt pr. forbruksenhet (EU-skala) ⁴	391 400	430 900	152 000	217 600	285 600	192 900	213 100	288 500	192 200	221 400	271 300	195 000
Antall personer i husholdningen	2,2	2,2	1,7	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0
Antall observasjoner (husholdninger)	2 368 453	2 032 831	335 622	75 283	20 051	55 232	50 905	11 014	39 891	22 931	7 937	14 994

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

² Lavinntekt er definert som inntekt under 60 prosent av medianinntekten for alle. EU-skala.

³ Negative kapitalinntekter er satt lik 0.

⁴ Omfatter også negative kapitalinntekter.

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå.

Inntektsfordeling

Inntektsfordelingen blant aleneboende minstepensjonister er meget jevn, og har i tillegg endret seg lite over tid. I 2017 var gjennomsnittsinntekten til de 20 prosentene av pensjonistene med høyest inntekt bare 1,8 ganger høyere enn de 20 prosentene med lavest inntekt etter skatt. Dette er en klart jevnere fordeling enn det vi finner i hele befolkningen, der tilsvarende forholdstall var på 3,7.

Det er små forskjeller i inntektsulikhet når man sammenligner aleneboende minstepensjonister med henholdsvis alderspensjon og uføretrygd. Ulikhetsmålene i tabell 5.5.7 viser og at det er vanskelig å få øye på noen bestemt trend i utviklingen i ulikhet blant aleneboende minstepensjonister. Dette gjelder både for dem med uføretrygd og dem med alderspensjon.

Tabell 5.5.7 Fordeling av inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala)¹. 2014-2017

	2014	2015	2016	2017
S80/S20²				
Hele befolkningen uten studenter	3,60	3,85	3,69	3,70
Aleneboende minstepensjonister	1,80	1,80	1,78	1,79
med alderspensjon	1,76	1,72	1,72	1,73
med uføretrygd	1,66	1,72	1,68	1,73
P90/P10³				
Hele befolkningen uten studenter	2,79	2,82	2,81	2,83
Aleneboende minstepensjonister	1,44	1,44	1,43	1,41
med alderspensjon	1,39	1,36	1,35	1,34
med uføretrygd	1,40	1,45	1,44	1,45
Gini-koeffisient⁴				
Hele befolkningen uten studenter	0,250	0,266	0,255	0,255
Aleneboende minstepensjonister	0,122	0,122	0,119	0,122
med alderspensjon	0,118	0,113	0,113	0,115
med uføretrygd	0,102	0,111	0,106	0,113

¹ Omfatter også negative beløp. Personer i studenthusholdninger er utelatt

² S80/S20 er forholdet mellom gjennomsnittsinntektene til rikeste og fattigste 20 prosent i gruppen.

³ P90/P10 er forholdstallet mellom inntekten til den personen som befinner seg mellom desil 9 og desil 10 (P90) og inntekten til den personen som befinner seg mellom desil 1 og desil 2 (P10).

⁴ Gini-koeffisienten er et summarisk mål som varierer fra 0 (minst ulikhet) og 1 (størst ulikhet).

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå.

Levekårsindikatorer

Videre vil vi beskrive ulike levekårsindikatorer for aleneboende minstepensjonister, basert på Levekårsundersøkelsen, EU SILC. Totalt utgjør personer som mottar garantert minstepensjon omtrent 4 prosent av den voksne befolkningen. Omtrent en av fire minstepensjonister er uføretrygdde under 67 år, mens resten er alderspensjonister. Snittalderen er 70 år. I denne rapporten presenteres separate tall for aleneboende minstepensjonister og minstepensjonister som bor i husholdning med andre.

Omtrent ni av ti minstepensjonister er kvinner. Minstepensjonistene bor noe mer usentralt enn den øvrige befolkningen. Omtrent 60 prosent bor i et tettsted med under 20 000 innbyggere eller i spredtbygde strøk. De har også langt lavere utdanningsnivå enn befolkningen som helhet. 41 prosent av minstepensjonistene har grunnskole eller lavere som høyeste fullførte utdanning og under 5 prosent har høyere utdanning.

Boligstandard og eierforhold

Minstepensjonister som ikke bor alene har en boligsituasjon som indikerer at de er godt etablert som eiere på boligmarkedet. 93 prosent er eiere og 82 prosent er selveiere. Mens 56 prosent av befolkningen generelt bor i enebolig, gjelder dette hele 65 prosent av ikke-aleneboende minstepensjonister. Denne forskjellen har vært konstant over tid. Også for andre indikatorer på boligstandard har minstepensjonister som ikke bor alene det bedre enn befolkningen generelt. Færre enn 0,5 prosent bor trangt, og hele 40 prosent bor svært romslig.

Minstepensjonister som ikke bor alene er i like stor grad utsatt for boligproblemer som befolkningen i alt, men med noen variasjoner dersom vi ser på spesifikke boligproblemer. Ikke-aleneboende minstepensjonister er i noe større grad utsatt for råte eller fukt, men er mindre utsatt for støy og forurensning enn befolkningen i alt. Forskjellene er likevel små.

For aleneboende minstepensjonister er eierandelen klart mindre. 59 prosent eier boligen de bor i, og kun 42 prosent er selveiere. Dette er henholdsvis 21 og 27 prosentpoeng mindre enn i befolkningen totalt. Andelen som bor i enebolig er også klart mindre enn ellers i befolkningen, 45 prosent, mens omtrent like mange bor i småhus. Ser vi på antall kvadratmeter per person, bor aleneboende minstepensjonister på betydelig flere kvadratmeter sammenlignet med ikke-aleneboende minstepensjonister og befolkningen som helhet. Når det kommer til antall rom og personer i boligen er det kun små forskjeller, noen færre bor trangt blant aleneboende minstepensjonister enn i befolkningen, mens en like stor andel bor svært romslig. Ser vi på boligproblemer, kommer aleneboende minstepensjonister dårligere ut enn ikke-aleneboende minstepensjonister og befolkningen i alt. Tre av ti (29 prosent) aleneboende minstepensjonister har minst ett boligproblem, mens det samme gjelder i underkant av én av fire blant ikke-aleneboende minstepensjonister (22 prosent) og i befolkningen i alt (23 prosent). Spesielt er aleneboende minstepensjonister mer utsatt for fukt og råte (15 prosent) enn ikke-aleneboende minstepensjonister (9 prosent) og befolkningen i alt (6 prosent).

Tabell 5.5.8 Boligtype og boligstandard for minstepensjonister. 2003, 2010, 2016-2018. Prosent og gjennomsnitt

	Aleneboende minstepensjonister					Andre minstepensjonister					Alle
	2003	2010	2016	2017	2018	2003	2010	2016	2017	2018	2018
Andel personer som											
bor i enebolig, våningshus	49	60	46	47	45	73	74	71	64	65	56
bor i småhus ellers	22	11	17	17	15	16	14	12	13	11	16
bor i husholdning som eier	56	60	64	67	59	84	81	87	87	93	80
bor i husholdning som er selveier	38	48	53	51	42	79	76	76	79	82	69
bor trangt	1	3	2	3	3	0	1	2	.	.	7
bor svært romslig	33	40	34	38	32	35	47	42	40	40	33
Bor i bolig med minst ett boligproblem¹											
Problem med råte eller fukt	10	11	3	4	15	5	3	5	5	9	6
Problem med støy i boligen	13	7	10	13	13	15	11	12	9	7	11
Problem med forurensning ved boligen	11	7	7	9	7	10	12	11	9	6	9
Problem med kriminalitet, vold og hærverk i boområdet	6	3	3	6	4	5	2	6	3	4	4
Boligareal per husholdning. Kvm. gjennomsnitt	78	83	85	89	84	116	124	127	123	122	118
Boligareal per person. Kvm. gjennomsnitt ²	78	83	85	89	84	56	59	58	60	58	69
Antall svar	108	73	84	88	74	202	120	157	131	105	5899

¹ Ny indikator fra 2017. Derfor ingen tall fra tidligere år.

² Utregning endret fra 2017.

Kilde: Levekårsundersøkelsen EU-SILC. Statistisk sentralbyrå.

Boligøkonomi

Minstepensjonister, både aleneboende og andre, har relativt lave boligutgifter. Aleneboende minstepensjonister som leier boligen de bor i betalte i gjennomsnitt 55 400 kroner i årlig husleie i 2018. Deres leieutgifter er 21 400 kroner lavere enn for befolkningen totalt, hvor gjennomsnittet er på 76 800 kroner. Svært få minstepensjonister som ikke bor alene leier og vi har derfor ikke pålitelige leieutgifter for den gruppen. Ser vi derimot på boligutgiftene til minstepensjonister som eier, ser vi at de betaler nesten 45-50 000 kroner mindre i årlige utgifter til renter og avdrag sammenliknet med befolkningen som helhet. Dette kommer i stor grad av at en svært stor andel av eierne blant minstepensjonister ikke betaler renter eller avdrag på lån.

Ser vi på boligutgifter i forhold til inntekt, ser vi store forskjeller mellom aleneboende minstepensjonister og andre minstepensjonister sammenliknet med befolkningen. Mens 27 prosent av befolkningen som helhet har høy boutgiftsbelastning, gjelder det samme hele 40 prosent blant aleneboende minstepensjonister. Ikke-aleneboende minstepensjonister skiller seg mer positivt fra befolkningen, da bare 4 prosent av disse har høy boutgiftsbelastning. Ser vi på den andre siden på personer med lav boutgiftsbelastning, har aleneboende minstepensjonister og befolkningen i alt omtrent like store andeler med lav boutgiftsbelastning, mens andre minstepensjonister har en langt større andel; blant disse har hele 69 prosent lav boutgiftsbelastning. Selv om det er store forskjeller i boutgiftsbelastning mellom aleneboende minstepensjonister og andre minstepensjonister skiller de seg ikke markant fra hverandre når det kommer til den subjektive indikatoren for boligøkonomi; 10 prosent av aleneboende minstepensjonister og 7 prosent av andre minstepensjonister opplever boutgiftene som svært tyngende.

Tabell 5.5.9 Boligøkonomi for minstepensjonister. 2003, 2010, 2016-2018. Kroner og prosent

	Aleneboende minstepensjonister					Andre minstepensjonister					Alle
	2003	2010	2016	2017	2018	2003	2010	2016	2017	2018	2018
Årlig husleie. Gjennomsnitt for husholdninger som leier ¹ . Kroner	20 400	35 700	49 200	53 900	55 400	24 700	76 800
Renter og avdrag. Gjennomsnitt for eiere. Kroner	1 400	3 600	15 200	11 000	17 100	9 800	17 600	18 300	18 362	22 000	65 600
Boligrenter. Gjennomsnitt for eiere. Kroner		2 700	7 900	7 000	8 500	..	7 700	6 300	9 480	9 500	29 000
Andel husholdninger med											
høy boutgiftsbelastning	28	27	29	32	40	8	7	3	4	4	27
lav boutgiftsbelastning	51	59	49	53	35	78	78	72	70	69	39
Oppfatter boutgiftene som svært tyngende	12	13	12	10	10	7	7	5	3	7	5
Antall svar fra leiere	47	30	34	29	27	32	22	20	16	9	998
Antall svar fra eiere	61	43	62	58	45	170	98	136	114	95	4 837
Antall svar	108	73	96	87	72	202	120	156	130	104	5 835

¹ Ekskludert eiere av andels- og aksjebolig.

Kilde: Levekårsundersøkelsen EU-SILC. Statistisk sentralbyrå.

Økonomiske vansker

Vi vet at særlig aleneboende minstepensjonister har en lav husholdningsinntekt. Likevel peker ingen av indikatorene for betalingsproblemer ut som spesielt belastende for verken aleneboende eller andre minstepensjonister. Den subjektive vurderingen av egen økonomi, derimot, indikerer en litt tyngre økonomisk situasjon for aleneboende minstepensjonister enn befolkningen for øvrig. Mens syv prosent av befolkningen og 8 prosent av ikke-aleneboende minstepensjonister oppgir at det er svært vanskelig 'å få endene til å møtes', gjelder dette mer enn dobbelt så mange (17 prosent) av aleneboende minstepensjonister. Det at de aleneboende minstepensjonistene ikke har flere betalingsproblemer enn befolkningen i alt tyder på at personene i denne gruppen tilpasser forbruket etter inntekten, og slik unnslipper betalingsproblemer, men at den økonomiske situasjonen likevel kan oppleves som anstrengt. At de har en anstrengt økonomisk situasjon vises også i at det er en større andel blant aleneboende minstepensjonister som ikke klarer å betale en uforutsett utgift på 15 000 i løpet av en måned (33 prosent) sammenlignet med befolkningen (22 prosent).

Tabell 5.5.10 Betalingsvansker for minstepensjonister. 2003, 2010, 2016-2018. Prosent

	Aleneboende minstepensjonist					Annen minstepensjonist					Alle
	2003	2010	2016	2017	2018	2003	2010	2016	2017	2018	2018
Vanskelig eller svært vanskelig å få endene til å møtes ¹	19	16	16	11	17	6	5	6	4	8	7
Har ikke mulighet til å klare en uforutsett utgift ²	27	33	17	18	22
Andre lån er noe eller svært tyngende ²	7	4	5	4	11
Mottar økonomisk støtte fra andre husholdninger	0	3	1	0	4	1	0	1	2	.	3
Har minst ett betalingsproblem ²	4	5	5	7	6
Problemer med å betale husleie. ³	1	0	0	0	4	1	1	1	.	.	9
Problemer med å betale boliglån. ⁴	1	1	0	2	.	1	3	0	1	4	1
Problemer med å betale elektrisitet og kommunale avgifter	7	2	2	4	2	8	5	1	3	6	3
Problemer med å betale andre lån	1	2	1	1	3	1	1	0	1	3	2
Antall svar fra leiere ²	29	27	16	9	998
Antall svar fra eiere ²	58	45	114	95	4 837
Antall svar	108	73	96	87	72	202	120	157	130	104	5 835

¹ Fra 2017 regnet ut som én samlet indikator. Tallene fra årene før 2017 er lagt sammen fra de to tidligere indikatorene for økonomisk romslighet; "Svært vanskelig" og "Vanskelig".

² Nye indikatorer fra 2017. Derfor ingen tall fra tidligere år.

³ Fra 2017 er indikatoren en andel av husholdninger som leier. Frem til og med 2016 var indikatoren en andel av alle husholdninger samlet.

⁴ Fra 2017 er indikatoren en andel av husholdninger som eier. Frem til og med 2016 var indikatoren en andel av alle husholdninger samlet.

Kilde: Levekårsundersøkelsen EU-SILC. Statistisk sentralbyrå.

Materielle og sosiale mangler

Ser vi på vanlige materielle goder, skiller aleneboende minstepensjonistene seg ut i forhold til befolkningen. Dobbelte så mange mangler minst en materiell gode blant aleneboende minstepensjonister (31 prosent) som i befolkningen (16 prosent). De materielle manglene som utgjør de største forskjellene mellom aleneboende minstepensjonister og befolkningen i alt er å ikke ha råd til å disponere privatbil (13 prosent blant aleneboende minstepensjonister, 8 prosent i befolkningen), å ikke ha råd til å bytte ut utslitte møbler (20 prosent blant aleneboende minstepensjonister, 8 prosent i befolkningen), og å ikke ha råd til å bytte ut utslitte klær (13 prosent blant aleneboende minstepensjonister, 4 prosent i befolkningen).

Andre minstepensjonister skiller seg ikke signifikant fra befolkningen i de enkelte materielle godene, men har i alt en noe mindre andel som mangler minst en materiell gode (11 prosent) enn befolkningen i alt (16 prosent).

Ser vi på sosiale goder, ser vi det samme mønsteret som for materielle goder. Aleneboende minstepensjonister har i alt en trangere økonomi, og har tre ganger så mange som mangler minst en sosial gode (33 prosent) som blant andre minstepensjonister og befolkningen i alt (12 og 10 prosent). Større andeler blant aleneboende minstepensjonister har ikke råd til å ta en ukes ferie utenfor hjemmet, delta i regelmessige fritidsaktiviteter, bruke litt penger på seg selv eller gå ut og spile eller drikke med venner eller familie enn andre minstepensjonister og befolkningen i alt.

Tabell 5.5.11 Materielle og sosiale mangler for minstepensjonister. 2003, 2010, 2016-2018. Prosent

	Aleneboende minstepensjonist					Annen minstepensjonist					Alle
	2003	2010	2016	2017	2018	2003	2010	2016	2017	2018	2018
Mangler minst en materiell gode¹²	23	31	14	11	16
Ikke råd til å holde boligen passe varm	7	4	1	5	3	1	3	3	1	1	1
Ikke råd til å disponere privatbil	9	9	7	11	13	2	3	1	1	2	8
Ikke råd til å bytte ut utslitte møbler ²	15	20	11	10	8
Ikke råd til å erstatte utslitte klær ²	9	13	3	6	4
Ikke råd til å gå til tannlege ²	6	8	10	3	5
Ikke råd til å spise kjøtt eller fisk annenhver dag	7	8	9	3	9	1	2	3	3	5	3
Ikke råd til å ha internett ²	1	1	1	..	1
Eier ikke egen bolig²	33	40	15	6	26
Mangler minst en sosial gode²	21	33	14	12	10
Ikke råd til en ukes ferie i løpet av et år	24	22	17	15	22	9	7	8	11	11	7
Ikke råd til å delta i regelmessige fritidsaktiviteter ²	9	16	8	9	4
Ikke råd til å bruke litt penger på seg selv en gang i uken ²	8	11	3	5	4
Ikke råd til å spise og drikke ute med venner eller familie en gang i måneden ²	9	14	3	10	3
Antall svar	108	73	96	88	75	202	120	157	131	108	5916

¹ Indikatorene på materielle og sosiale mangler er noe mer ustabile fra år til år for små grupper.

² Nye indikatorer fra 2017. Derfor ingen tall fra tidligere år.

Kilde: Levekårsundersøkelsen EU-SILC. Statistisk sentralbyrå.

Helse og funksjonsevne

Minstepensjonister er i gjennomsnitt mye eldre, og har derfor betydelige dårligere helse sammenlignet med befolkningen generelt. I tillegg har aleneboende minstepensjonister i snitt dårligere helse sammenlignet med ikke-aleneboende minstepensjonister. 75 prosent av aleneboende minstepensjonister har en kronisk sykdom, mens 65 prosent av ikke-aleneboende minstepensjonister har det samme. Til sammenligning gjelder dette 40 prosent i befolkningen som helhet.

Det er også en mindre andel (47 prosent) blant andre minstepensjonister og aleneboende minstepensjonister (37 prosent) som oppgir at de har svært god eller god helse, enn blant befolkningen generelt (77 prosent), og andelen har vært minkende de siste årene. Nedsatt funksjonsevne forekommer også i noe større grad for aleneboende minstepensjonister enn for andre minstepensjonister. 45 prosent av aleneboende minstepensjonister har noe eller svært nedsatt funksjonsevne i 2018, mot 39 prosent av andre minstepensjonister og 17 prosent i befolkningen samlet.

Tabell 5.5.12 Helseforhold for minstepensjonister. 2004, 2010, 2016-2018. Prosent

	Aleneboende minstepensjonist					Annen minstepensjonist					Alle
	2004	2010	2016	2017	2018	2004	2010	2016	2017	2018	2018
Egenvurdering av helse											
andel med svært god eller god helse	42	46	49	52	37	44	48	57	51	47	77
andel med dårlig eller svært dårlig helse	20	28	24	26	27	28	22	21	19	24	8
Andel med kronisk sykdom¹	67	56	67	77	75	55	64	54	67	65	40
Nedsatt funksjonsevne											
andel med sterkt nedsatt funksjonsevne	26	12	23	18	22	19	15	13	8	14	5
andel med noe nedsatt funksjonsevne	31	27	19	25	23	26	20	22	35	25	12
Antall svar	105	73	96	88	74	171	120	156	130	103	5 877

¹ Endret definisjon av kronisk sykdom fra 2017. Inkluderer nå også plager som følge av sykdom og skade, i tillegg til langvarige sykdommer eller helseproblemer.

Kilde: Levekårsundersøkelsen EU-SILC. Statistisk sentralbyrå

5.6. Sosiale indikatorer for etterlattepensjonister

Jon Epland

Hovedpunktene i dette kapitlet kan oppsummeres ved:

- Stadig færre mottar gjenlevendepensjon.
- Andelen med lavinntekt øker, men antallet går ned.
- Mottakere av gjenlevendepensjon har styrket sin stilling på arbeidsmarkedet noe de siste årene.
- Økt mottak av bostøtte og sosialhjelp i lavinntektsgruppen.
- Lavere rentebelastning, men økt gjeldsbelastning, også for dem i lavinntektsgruppen.
- Små inntektsforskjeller i gruppen og små endringer i fordelingen.

Gjenlevendepensjon (her også kalt etterlattepensjon) skal bidra til å sikre inntekt til livsopphold etter dødsfall for gjenlevende ektefeller, registrerte partnere og visse samboere. Pensjonen bortfaller ved fylte 67 år eller tidligere dersom en tar ut alderspensjon eller blir uføretrygdet. Pensjonen blir avkortet i forhold til arbeidsinntekten, og gis derfor oftest til personer med liten yrkesinntekt.

Antall mottakere av gjenlevendepensjon har gått betydelig ned over tid, i takt med økt kvinnelig inntreden på arbeidsmarkedet, økt antall skilsmisser og at mange velger å leve sammen som samboere. I perioden 2010-2018 gikk antall gjenlevende ektefeller med pensjon ned fra vel 21 000 til 15 000 personer (NAV, 2019d).

Ni av ti mottakere av etterlattepensjon er kvinner, og drøyt 80 prosent er 50 år eller eldre. I dette kapitlet ser vi nærmere på utviklingen etter ulike sosiale indikatorer for personer i husholdninger der hovedinntektstaker er gjenlevendepensjonist. I 2017 utgjorde denne gruppen 23 000 personer.

Gjenlevendepensjonister, etter definisjonen over, overlapper med flere andre grupper i denne rapporten. Nesten en tredjedel er å finne i gruppen aleneboende i aldersgruppen 50 til 66 år. 26 prosent er enslige forsørgere og 20 prosent har innvandrerbakgrunn.

Vel 35 prosent av alle husholdninger der hovedinntektstakeren er gjenlevendepensjonist består av aleneboende, vel 26 prosent er enslige med barn, mens resten, ca. 39 prosent, tilhører andre husholdningstyper. Det er enslige med barn i denne gruppen som har de minste inntektene, med et inntektsnivå tilsvarende 86 prosent av alle med gjenlevendepensjon, mens de som tilhører andre husholdningstyper enn aleneboende og enslige med barn har de største inntektene. For disse lå median inntekt etter skatt per forbruksenhet om lag 7 prosent over nivået for hele gruppen i 2017.

Lavinntekt

Gjenlevendepensjonister har en relativ andel med lavinntekt som ikke skiller seg nevneverdig fra befolkningen totalt. Mens andelen i befolkningen (uten studenter) var på 11,2 prosent i 2017, var denne andelen så vidt større på 11,8 prosent blant mottakere av gjenlevendepensjon.

Utviklingen de siste årene har også vært mye lik for de etterlatte og befolkningen sett under ett. Andelen med lavinntekt har hatt en liten økning mellom 2014 og 2017. Men siden antall mottakere av gjenlevendepensjon i befolkningen har gått ned i samme periode, har antallet med lavinntekt også gått noe ned i denne

gruppen. Mellom 2014 og 2017 gikk antall med lavinntekt ned fra 2 900 personer til 2 600 personer i denne gruppen.

Tabell 5.6.1 Prosentvis andel og antall¹ med lavinntekt. EU-skala. 2014-2017

	2014	2015	2016	2017
Hele befolkningen uten studenter	5 001 062	5 053 468	5 095 416	5 130 925
Andel med lavinntekt	10,8	10,9	11,0	11,2
Antall med lavinntekt	539 900	550 800	560 500	574 700
Etterlattepensjonister (gjenlevende ektefelle) ²	26 858	25 392	23 928	22 912
Andel med lavinntekt	10,9	10,5	10,9	11,8
Antall med lavinntekt	2 900	2 900	2 700	2 600

¹ Avrundede tall.

² Personer i husholdninger med en hovedinntektstaker som er etterlattepensjonist.

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger. Statistisk sentralbyrå.

Yrkestilknytning

De som mottar gjenlevendepensjon har en svakere yrkestilknytning enn befolkningen generelt sett, spesielt gjelder dette for lavinntektsgruppen. Dette henger selvsagt sammen med at denne pensjonen blir avkortet mot arbeidsinntekt. Tabell 5.6.2 viser likevel at yrkestilknytningen har blitt noe sterkere for mottakere av etterlattepensjon i perioden 2014-2017. Blant de med gjenlevendepensjon i alt falt andelen uten yrkestilknyttede i husholdningen fra 31 prosent i 2014 til 29 prosent i 2017. Tilbake i 2011 var andelen 33 prosent. At litt færre i denne pensjonistgruppen står utenfor yrkeslivet kan nok delvis tilskrives pensjonsreformen i 2011 som gjør det lettere å kombinere arbeid og pensjon. Blant de gjenlevende med lavinntekt holdt denne indikatoren seg stabil fra 2014 til 2017 – på 85 prosent.

Den andre indikatoren på yrkestilknytning – andelen med yrkesinntekten som største inntektskilde – viser samme utvikling som den første. Det har blitt flere med yrkesinntekt som hovedinntektskilde. Denne indikatoren økte fra om lag 61 prosent i 2014 til 63 prosent i 2017. Dette er motsatt utvikling av hva som finner sted i befolkningen i alt, der denne andelen har gått noe ned i denne perioden. Også blant etterlattepensjonister med lavinntekt, har andelen med yrkesinntekt som viktigste kilde økt litt de siste årene – fra 15 til 16 prosent.

Tabell 5.6.2 Indikatorer¹ for yrkestilknytning. 2014-2017. Prosent

	2014	2015	2016	2017
Andel personer i husholdninger uten noen yrkestilknyttede				
Hele befolkningen uten studenter	22,9	23,2	23,6	23,9
Med lavinntekt	63,0	62,9	64,0	64,5
Etterlattepensjonist ²	30,9	30,0	29,6	29,0
Med lavinntekt	85,0	87,0	85,9	84,9
Andel personer i husholdninger der yrkesinntekt er største inntekt				
Hele befolkningen uten studenter	74,4	73,7	73,2	73,0
Med lavinntekt	43,3	42,9	40,9	40,1
Etterlattepensjonist ²	61,4	61,6	62,2	62,9
Med lavinntekt	14,6	13,9	13,6	15,9

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

² Personer i husholdninger der hovedinntektstaker er etterlattepensjonist.

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger. Statistisk sentralbyrå.

Utdanning

Utdanningsnivået blant etterlattepensjonistene er gjennomgående noe lavere enn i befolkningen generelt, men forskjellen har blitt mindre de siste årene. Andelen personer tilhørende en husholdning med en etterlattepensjonist som hovedinntektstaker og som kun hadde fullført grunnskole, utgjorde 24,1 prosent i 2017. Tilsvarende andel i hele befolkningen var 17,9 prosent.

I lavinntektsgruppen har langt flere lav utdanning. Også her er andelen større blant etterlattepensjonistene enn i hele befolkningen, henholdsvis 42 prosent sammen-

lignet med 39 prosent i 2017. Men også her har forskjellene mellom de to gruppene blitt mindre de siste årene.

Tabell 5.6.3 Indikator¹ for utdanning. 2014-2017. Prosent

	2014	2015	2016	2017
Andel personer i husholdninger der hovedinntektstaker har lav utdanning				
Hele befolkningen uten studenter	18,8	18,5	18,2	17,9
Med lavinntekt	39,1	39,2	38,4	38,6
Etterlattepensjonister²				
Med lavinntekt	25,5	24,7	24,4	24,1
	44,3	46,2	43,6	42,3

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

² Personer i husholdninger der hovedinntektstaker er etterlattepensjonist.

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger. Statistisk sentralbyrå.

På samme måte som i befolkningen sett under ett, har det generelle utdanningsnivået blant etterlattepensjonistene økt de siste årene ved at en noe mindre andel har kun grunnskole som høyeste utdanningsnivå. Dette gjelder også for de med lavinntekt.

Mottakere av sosialhjelp og bostøtte

Andelen mottakere av bostøtte og sosialhjelp har endret seg lite i perioden 2014-2017 for denne gruppen. For alle gjenlevende er det en litt større andel enn i befolkningen totalt som mottar bostøtte og sosialhjelp. Mens 5 prosent av befolkningen mottok bostøtte i 2017, er denne andelen 6,6 prosent blant gjenlevendepensjonister totalt. Tallene er tilnærmet identiske for sosialhjelp der henholdsvis 5 prosent i befolkningen mottok denne stønaden og 6,6 prosent blant de gjenlevende.

Blant mottakere av etterlattepensjon og som samtidig ligger under lavinntektsgrensen, har derimot andelen som mottar bostøtte og sosialhjelp økt noe siden 2014. Andelen som mottok bostøtte utgjorde om lag 30 prosent i 2014, og var på nær 32 prosent i 2017. For mottak av sosialhjelp holdt andelen seg stabil på 20 prosent i samme periode. Sammenlignet med en andel som mottok sosialhjelp på 16 prosent i 2011, indikerer dette dermed en mer anstrengt økonomi for flere gjenlevendepensjonister i lavinntektsgruppen enn for noen få år tilbake.

Tabell 5.6.4 Indikatorer¹ for økonomisk utsatthet. 2014-2017. Prosent

	2014	2015	2016	2017
Andel personer i husholdninger som mottar bostøtte				
Hele befolkningen uten studenter	5,0	4,9	4,9	5,1
Med lavinntekt	25,6	26,1	26,8	29,2
Etterlattepensjonister²				
Med lavinntekt	6,6	6,9	6,6	6,6
	29,9	33,9	31,4	31,9
Andel personer i husholdninger som mottar sosialhjelp				
Hele befolkningen uten studenter	4,8	4,8	4,9	5,0
Med lavinntekt	21,7	22,3	23,3	24,3
Etterlattepensjonister²				
Med lavinntekt	6,6	6,7	6,4	6,6
	20,1	23,8	20,1	20,3
Andel personer i husholdninger som mottar både bostøtte og sosialhjelp				
Hele befolkningen uten studenter	2,6	2,6	2,7	3,0
Med lavinntekt	14,9	15,4	16,5	18,3
Etterlattepensjonister²				
Med lavinntekt	3,0	3,4	3,0	3,1
	13,4	17,2	14,1	14,2

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

² Personer i husholdninger der hovedinntektstaker er etterlattepensjonist.

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger. Statistisk sentralbyrå.

Rente- og gjeldsbelastning

I takt med fallende utlånsrenter har husholdningenes rentebelastning gått ned de siste årene. Andel personer i husholdninger med høy rentebelastning falt fra 10 prosent i 2014 til 6 prosent i 2017. Også de i lavinntektsgruppen har fått redusert

rentebelastning i samme periode, fra 12 prosent til 10 prosent med høy rentebelastning.

Personer i husholdninger der hovedinntektstaker mottar gjenlevendepensjon har hatt samme utviklingen som i befolkningen. Også for disse tynger rentene mindre. Blant alle gjenlevendepensjonister gikk andelen med høy rentebelastning fra 8 prosent i 2014 til 6 prosent i 2017. Det samme ser en for etterlatte i lavinntektsgruppen. Også her er det en liten nedgang i andelen med stor rentebelastning mellom 2014 og 2017.

På den annen side har stadig flere mye gjeld i forhold til inntekten. I 2017 hadde 21 prosent av befolkningen en slik stor gjeldsbelastning, det vil si at gjelden overstiger tre ganger husholdningens samlede inntekt – opp fra 18 prosent i 2014 og 16 prosent i 2011. I lavinntektsgruppen var økningen i andelen med høy gjeld i forhold til inntekt noe mindre, fra 17 prosent i 2014 til 19 prosent i 2017.

Andelen med høy gjeldsbelastning er mindre blant gjenlevendepensjonister sammenlignet med befolkningen generelt, men også her øker andelen med høy gjeld i forhold til husholdningens samlede inntekter. I 2017 hadde 15 prosent av alle etterlattepensjonister en gjeld som oversteg tre ganger husholdningens samlede inntekt - sammenlignet med 12 prosent i 2014. Også blant dem med lavinntekt er det en tendens til at det blir flere med høy gjeldsbelastning – fra 16 prosent i 2014 til nesten 19 prosent i 2017.

Tabell 5.6.5 Indikatorer¹ for rente- og gjeldsbelastning, 2014-2017. Prosent

	2014	2015	2016	2017
Andel personer i husholdninger med høy rentebelastning				
Hele befolkningen uten studenter	9,9	7,2	5,8	5,9
Med lavinntekt	12,1	10,6	9,8	10,0
Etterlattepensjonister²				
Med lavinntekt	8,4	6,6	5,5	6,0
	11,9	10,0	10,1	10,1
Andel personer i husholdninger med høy gjeldsbelastning				
Hele befolkningen uten studenter	17,6	18,6	20,1	21,3
Med lavinntekt	16,9	17,5	18,5	18,7
Etterlattepensjonister²				
Med lavinntekt	12,0	12,6	14,0	15,2
	15,9	15,6	17,5	18,6

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

² Personer i husholdninger der hovedinntektstaker er etterlattepensjonist.

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger. Statistisk sentralbyrå.

Inntektssammensetning

Sammenlignet med andre pensjonistgrupper utgjør yrkesinntektene en forholdsvis stor del av den samlede husholdningsinntekten for husholdninger med en gjenlevendepensjonist som hovedinntektstaker (tabell 5.6.6). I 2017 utgjorde inntekt fra arbeid litt over halvparten (53 prosent) av husholdningens samlede inntekt. Ulike overføringer utgjorde 40 prosent av inntektene, mens kapitalinntekter sto for resten.

Det er imidlertid store forskjeller i inntektssammensetningen hvis vi sammenligner gjenlevende med og uten lavinntekt. Lavinntektsgruppen er preget av en langt svakere tilknytning til arbeidsmarkedet. For de gjenlevende under lavinntektsgrensen utgjør yrkesinntektene bare 16 prosent av samlet inntekt, mens overføringer står for 82 prosent. Ytelser fra folketrygden – der blant annet gjenlevendepensjonen inngår – er den klart viktigste overføringen, og utgjør mer enn to tredjedeler av samlet husholdningsinntekt. Blant de gjenlevende over lavinntektsgrensen har pensjoner en langt mindre inntektsmessig betydning – en knapp firedel av husholdningsinntekten. For gjenlevende uten lavinntekt er tjenstepensjoner mer utbredt enn blant gjenlevendepensjonister i lavinntektsgruppen. Bostøtte og sosialhjelp har derimot en større betydning for husholdningsøkonomien i sistnevnte

gruppe sammenlignet med gjenlevendepensjonister lenger opp i inntektsfordelingen.

Gjennomsnittlig inntekt etter skatt per forbruksenhet for gjenlevendepensjonister med lavinntekt ligger godt under halvparten av gjennomsnittsinntekten til gjenlevendepensjonister over lavinntektsgrensen. Generelt sett er inntektsnivået relativt høyt for denne gruppen pensjonister. Gjennomsnittlig ekvivalentinntekt ligger for eksempel bare om lag 6 prosent lavere enn gjennomsnittet i befolkningen. Mottakere av gjenlevendepensjon, og som ligger under lavinntektsgrensen, hadde i 2017 en gjennomsnittlig ekvivalentinntekt om lag 12 prosent over inntektsnivået i lavinntektsgruppen totalt sett.

Tabell 5.6.6 Inntektsregnskap for hele befolkningen og husholdninger der hovedinntektstaker er etterlattepensjonist¹. Gjennomsnitt og andel av samlet inntekt. 2017. Kroner og prosent

	Hele befolkningen uten studenter			Etterlattepensjonister		
	I alt	Ikke lavinntekt	Med lavinntekt ²	I alt	Ikke lavinntekt	Med lavinntekt ²
Yrkesinntekter	68	69	36	53	55	16
Kapitalinntekter ³	6	6	2	7	7	3
Overføringer	26	25	62	40	38	82
Herav:						
Ytelser fra folketrygden	16	15	38	25	23	64
Tjenestepensjoner	4	4	2	7	7	4
Barnetrygd	1	1	2	1	1	3
Bostøtte	0	0	2	0	0	3
Sosialhjelp	0	0	5	0	0	2
Grunn- og hjelpestønad	0	0	0	0	0	0
Samlet inntekt	100	100	100	100	100	100
Samlet inntekt	813 200	907 300	243 700	612 300	655 400	262 300
Inntekt etter skatt	606 500	672 600	205 900	472 000	502 200	225 800
Inntekt etter skatt pr. forbruksenhet (EU-skala) ⁴	391 400	430 900	152 000	368 700	393 200	169 900
Antall personer i husholdningen	2,2	2,2	1,7	1,7	1,7	1,8
Antall observasjoner (husholdninger)	2 368 453	2 032 831	335 622	13 621	12 129	1 492

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

² Lavinntekt er definert som inntekt under 60 prosent av medianinntekten for alle. EU-skala.

³ Negative kapitalinntekter er satt lik 0.

⁴ Omfatter også negative kapitalinntekter.

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå.

Inntektsfordeling

I tabell 5.6.7 er inntektsfordelingen blant gjenlevendepensjonister belyst ved hjelp av tre forskjellige ulikhetsmål. Generelt er inntektsulikheten klart mindre i denne pensjonistgruppen sammenlignet med befolkningen totalt sett.

Ulikhetsmålet S80/S20 viser gjennomsnittlig ekvivalentinntekt for de 20 prosentene med høyest inntekt, dividert med gjennomsnittlig ekvivalentinntekt til de 20 prosentene med lavest inntekt. I 2017 var forholdstallet 3,7 i hele befolkningen (eksklusive personer i studenthusholdninger). Blant gjenlevendepensjonistene var gjennomsnittsinntekten til femdelen med høyest inntekt nesten 2,9 ganger høyere enn inntekten til femdelen med lavest inntekt.

Indikatoren P90/P10 viser forholdstallet mellom inntekten til den personen som hadde en inntekt høyere enn 90 prosent av alle andre i befolkningen, og inntekten til den personen som hadde en inntekt lavere enn 90 prosent av befolkningen. Også her er ulikheten klart mindre blant mottakere av gjenlevendepensjon. I 2017 var forholdstallet 2,8 i hele befolkningen sammenlignet med 2,3 blant gjenlevendepensjonistene.

Både S80/S20, P90/P10 og det tredje ulikhetsmålet, Gini-koeffisienten, viser at inntektsulikheten var noe større i 2017 enn i 2014 i hele befolkningen. Dette gjelder også for etterlattepensjonistene.

Tabell 5.6.7 Fordeling av inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala)¹. 2014-2017

	2014	2015	2016	2017
S80/S20²				
Hele befolkningen uten studenter	3,60	3,85	3,69	3,70
Etterlattepensjonister (gjenlevende ektefelle)	2,76	2,87	2,82	2,88
P90/P10³				
Hele befolkningen uten studenter	2,79	2,82	2,81	2,83
Etterlattepensjonister (gjenlevende ektefelle)	2,28	2,27	2,25	2,31
Gini-koeffisient⁴				
Hele befolkningen uten studenter	0,250	0,266	0,255	0,255
Etterlattepensjonister (gjenlevende ektefelle)	0,197	0,208	0,204	0,206

¹ Omfatter også negative beløp. Personer i studenthusholdninger er utelatt

² S80/S20 er forholdet mellom gjennomsnittsinntektene til rikeste og fattigste 20 prosent i gruppen.

³ P90/P10 er forholdstallet mellom inntekten til den personen som befinner seg mellom desil 9 og desil 10 (P90) og inntekten til den personen som befinner seg mellom desil 1 og desil 2 (P10).

⁴ Gini-koeffisienten er et summarisk mål som varierer fra 0 (minst ulikhet) og 1 (størst ulikhet).

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå.

5.7. Sosiale indikatorer for uføretrygdede

Jon Epland og Kristina Strand Støren

Hovedpunktene i dette kapitlet kan oppsummeres ved:

- Større andel uføretrygdede i lavinntektsgruppen.
- Færre uføretrygdede mottar bostøtte.
- Små endringer i yrkestilknytningen etter reformen i 2015.
- Uføretrygdede eier bolig i samme grad som befolkningen i samme alder. De har noe større boliger enn befolkningen generelt, og bor i noe mindre grad trangt.
- Uføretrygdede oppgir i større grad enn befolkningen generelt at de opplever det som vanskelig å få endene til å møtes. En av tre klarer ikke en uforutsett utgift.

Uføreordningen skal sikre inntekter til livsopphold til personer i alderen 18 til 67 år som har varig nedsatt inntektsevne på grunn av sykdom eller skade. Uføreordningen ble endret i 2015. Et av hovedformålene med endringen var å gjøre det mer lønnsomt å kombinere arbeid og trygd. Blant annet skattlegges den nye uføretrygden etter samme regler som lønnsinntekt. De som var uføre før 2015, har fått omregnet sin uførepensjon til ny uføretrygd.

I følge statistikk fra NAV har antall med uføretrygd gått betydelig opp de siste årene. I 2011 var det 306 000 personer som mottok denne ytelsen, mens antallet hadde økt til 326 000 personer i 2017. Antallet økte videre i 2018 til 339 000 mottakere. I 2011 var 57 prosent av uføretrygdede kvinner, og 63 prosent var 55 år eller eldre. I 2017 har andelen kvinner økt noe til 58 prosent, og de uføretrygdede er blitt noe yngre. Om lag 54 prosent av de med uføretrygd i 2017 hadde passert 55 år (NAV, 2019b).

I dette kapitlet definerer vi uføretrygdede som personer som mottar uføretrygd fra folketrygden i løpet av året, uavhengig av uføregrad. Personer som går fra å være uføretrygdet til alderspensjonist i løpet av året, vil i statistikken nå være både i gruppen alderspensjonister og uføretrygdede.

Lavinntekt

At uføretrygdede har økt inntektene mindre enn befolkningen generelt de siste årene, forklarer trolig også hvorfor andelen med lavinntekt øker i denne gruppen. Tabell 5.7.1 viser at det var 264 400 personer som bodde i husholdninger med en hovedinntektstaker som mottok uføretrygd i 2011. I 2017 har antallet økt til 298 800 personer. Det har i samme periode skjedd en klar økning i lavinntektsandelen i denne gruppen, fra 13 prosent i 2011 til 20 prosent i 2017. Dette er en klart større økning enn i befolkningen totalt, der lavinntektsandelen kun økte fra 9,6 til 11,2 prosent i perioden. Målt i antall personer ble det fra 2011 til 2017 nesten 25 000 flere med lavinntekt i husholdninger der hovedinntektstakeren mottar uføretrygd.

Tabell 5.7.1 Prosentvis andel og antall¹ personer med lavinntekt. EU-skala. 2011-2017

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Hele befolkningen uten studenter	4 812 393	4 866 107	4 948 395	5 001 062	5 053 468	5 095 416	5 130 925
Andel med lavinntekt	9,6	10,1	10,5	10,8	10,9	11,0	11,2
Antall med lavinntekt	464 000	491 700	520 600	539 900	550 800	560 500	574 700
Uføretrygdede²	264 408	266 862	265 229	268 982	288 823	292 576	298 840
Andel med lavinntekt	13,0	14,8	16,9	18,1	17,6	17,9	19,8
Antall med lavinntekt	34 500	39 500	44 900	48 600	50 800	52 400	59 200

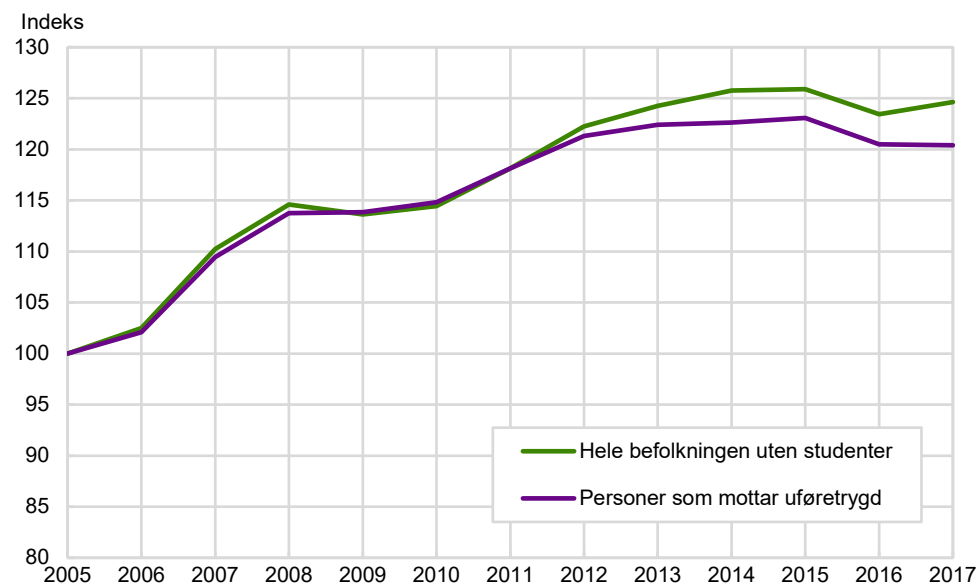
¹ Avrundede tall.

² Personer i husholdninger med en hovedinntektstaker som er uføretrygdet (før 2015: uførepensjonist).

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå.

SSBs inntektsstatistikk for husholdninger viser at uføretrygdde (tidligere uførepensjonister) fram til 2011 hadde en inntektsvekst omtrent på linje med den generelle inntektsveksten i samfunnet. I perioden 2012-2017 har inntektene til denne gruppen vokst noe saktere enn i befolkningen totalt, se figur 5.7.1. En årsak til dette er en større andel yngre uføretrygdde i gruppen, som omtalt ovenfor. Yngre uføre har oftere lavere tilleggssinntekter enn eldre - som for eksempel tjenstepensjoner.

Figur 5.7.1 Realvekst i husholdningsinntekt etter skatt per forbruksenhet for uføretrygdde¹ og befolkningen i alt. 2005-2017. 2005 = 100

¹ Viser her kun personer som har fått uføretrygd (uførepensjon før 2015), og ikke personer i husholdninger der hovedinntektstaker er uføretrygd.

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå

Yrkestilknytning

Mottakere av uføretrygd er som tidligere nevnt personer med varig nedsatt inntektsevne på grunn av sykdom eller skade. Yrkestilknytningen blant uføre er derfor som forventet svakere enn i befolkningen sett under ett. Regelverket for mottakere av uføretrygd legger opp til at uføre skal ta del i arbeidslivet og jobbe så mye de kan. Samtidig skal uføretrygden være en varig ytelse og en skal ikke risikere at uføregarden blir redusert ved jobbing (NAV, 2019b).

Det er små endringer i yrkestilknytning blant personer i husholdninger der hovedinntektstaker mottar uføretrygd. I 2014 hadde 78,1 prosent av slike husholdninger ingen tilknytning til arbeidslivet. I 2017 var andelen omtrent på samme nivå: 77,5 prosent. Blant uføre med lavinntekt er yrkestilknytningen enda svakere, og lå stabilt på om lag 95 prosent i hele perioden.

Uføretrygdde er en gruppe som er avhengig av overføringer fra det offentlige. I 2017 var det 11,5 prosent som hadde yrkesinntekt som største husholdningsinntekt. Indikatoren har vært svakt synkende fra 2011 da andelen var 12,9 prosent. Blant dem med lavinntekt har yrkesinntekt en svært beskjeden inntektsmessig betydning for husholdningsøkonomien. I 2017 hadde kun om lag 2 prosent yrkesinntekt som største inntekt. Dette betyr at det ikke ser ut som at endringene i reglene for å motta uføretrygd, som ble innført i 2015, har ført til en sterkere yrkestilknytning for denne gruppen. Dette er også konklusjonen i en egen analyse som spesifikt ser på endringer i yrkesaktivitet blant de uføretrygdde før og etter endringen i 2015 (Alne, 2018).

Tabell 5.7.2 Indikatorer¹ for yrkestilknytning. 2014-2017. Prosent

	2014	2015	2016	2017
Andel personer i husholdninger uten noen yrkestilknyttede				
Hele befolkningen uten studenter	22,9	23,2	23,6	23,9
Med lavinntekt	63,0	62,9	64,0	64,5
Uføretrygdede				
Med lavinntekt	78,1	76,9	77,2	77,5
	95,4	94,6	94,9	95,0
Andel personer i husholdninger der yrkesinntekt er største inntekt				
Hele befolkningen uten studenter	74,4	73,7	73,2	73,0
Med lavinntekt	43,3	42,9	40,9	40,1
Uføretrygdede				
Med lavinntekt	12,2	11,8	11,7	11,5
	2,7	2,3	2,3	2,3

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger. Statistisk sentralbyrå.

Utdanning

De med uføretrygd har generelt et relativt lavt utdanningsnivå. I 2017 hadde vel 43 prosent i denne gruppen lav utdanning, det vil si at høyeste utdanningsnivå var tilsvarende grunnskolenivå. Til sammenligning tilhørte knapt to av ti personer i hele befolkningen en husholdning der hovedinntektstakeren hadde så lav utdanning. For uføretrygdede i lavinntektsgruppen hadde drøyt halvparten (52,6 prosent) lav utdanning i 2017. Også dette var relativt flere enn i samme gruppe i befolkningen, der dette gjaldt for fire av ti i 2017.

Det ser også ut som at det har skjedd en liten økning i andelen med lav utdanning blant de uføretrygdede. Fra 2014 til 2017 økte denne andelen fra vel 42 til vel 43 prosent.

Tabell 5.7.3 Indikatorer¹ for utdanning. 2014-2017. Prosent

	2014	2015	2016	2017
Andel personer i husholdninger der hovedinntektstaker har lav utdanning				
Hele befolkningen uten studenter	18,8	18,5	18,2	17,9
Med lavinntekt	39,1	39,2	38,4	38,6
Uføretrygdede				
Med lavinntekt	42,4	42,8	43,0	43,3
	52,6	52,3	51,8	52,6

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger. Statistisk sentralbyrå.

Mottak av bostøtte og sosialhjelp

Husholdninger der hovedinntektstaker er uføretrygdet er mer avhengig av sosiale stønader som bostøtte og sosialhjelp sammenliknet med husholdningene generelt. I 2017 mottok 12 prosent av alle uføretrygdede bostøtte, mens knapt 10 prosent mottok sosialhjelp. Tilsvarende andeler i befolkningen totalt var om lag 5 prosent for hver av disse ytelsene.

Det har skjedd en klar nedgang i andelen med bostøtte blant dem med uføretrygd de siste årene – særlig etter 2014. Andelen med bostøtte var så stor som 19 prosent for denne gruppen tilbake i 2011 og 2012. Også blant uføretrygdede i lavinntektsgruppen har det blitt en mindre andel som mottar bostøtte de siste årene. Det er mulig at overgangen til ny uføretrygd kan ha hatt en betydning på utviklingen i bostøtten. Selv om beregningen av bostøtte i utgangspunktet skal ta hensyn til at inntektsgrunnlaget har økt for denne gruppen etter omleggingen til ny uføretrygd, tyder den store nedgangen i mottak av bostøtte på at flere uføre nå har fått for stor inntekt til å kvalifisere for mottak av denne stønaden. Fra og med 2017 er i tillegg inntektsopplysningene som ligger til grunn for søknad om bostøtte månedlige, mens det tidligere var årsinntekter fra ligningen som lå til grunn. Dette kan også ha påvirket andelen som har rett på bostøtte. Derimot er det små endringer i andelen som mottar sosialhjelp for denne gruppen.

Siden andelen med bostøtte har falt så mye de siste årene blant de uføre, har dette også ført til en liten nedgang i andelen som mottar både bostøtte og sosialhjelp. Dette er igjen i kontrast til befolkningen totalt der denne andelen har økt noe de siste årene.

Tabell 5.7.4 Indikatorer¹ for mottakere av bostøtte og sosialhjelp. 2014-2017. Prosent

	2014	2015	2016	2017
Andel personer i husholdninger som mottar bostøtte				
Hele befolkningen uten studenter	5,0	4,9	4,9	5,1
Med lavinntekt	25,6	26,1	26,8	29,2
Uføretrygdede				
Med lavinntekt	17,6	16,1	13,9	12,2
Andel personer i husholdninger som mottar sosialhjelp				
Hele befolkningen uten studenter	4,8	4,8	4,9	5,0
Med lavinntekt	21,7	22,3	23,3	24,3
Uføretrygdede				
Med lavinntekt	9,9	9,7	9,6	9,9
Andel personer i husholdninger som mottar både bostøtte og sosialhjelp				
Hele befolkningen uten studenter	2,6	2,6	2,7	3,0
Med lavinntekt	14,9	15,4	16,5	18,3
Uføretrygdede				
Med lavinntekt	5,1	4,8	4,4	4,4

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger. Statistisk sentralbyrå.

Rente- og gjeldsbelastning

Stor rentebelastning brukes her for de som har renteutgifter som utgjør mer enn 15 prosent av husholdningens samlede inntekt. Andelen med stor rentebelastning blant de uføretrygdede er så vidt større enn det generelle nivået i befolkningen. I 2017 hadde 7,6 prosent av de uføre en stor rentebelastning sammenlignet med 5,9 prosent i befolkningen totalt. Forskjellen i rentebelastning er heller ikke stor mellom uføretrygdede med og uten lavinntekt. For uføre i lavinntektsgruppen var andelen med stor rentebelastning på 8,5 prosent i 2017 – klart mindre enn i 2014 (12,7 prosent) da utlånsrentene lå på et høyere nivå.

Andelen med stor gjeldsbelastning, det vil si at gjelden utgjør mer enn tre ganger husholdningens samlede inntekt før skatt, er noe mindre for uføretrygdede sammenliknet med hele befolkningen. Gjeldsbelastningen blant de uføre økte noe i perioden 2011-2017 – fra 12,7 til 16,1 prosent. For uføre med lavinntekt var tilsvarende andel noe større enn blant uføretrygdede sett under ett – indikatoren steg fra 15,1 prosent i 2011 til 17,7 prosent i 2017.

Tabell 5.7.5 Indikatorer¹ for rente- og gjeldsbelastning. 2014-2017. Prosent

	2014	2015	2016	2017
Andel personer i husholdninger med stor rentebelastning				
Hele befolkningen uten studenter	9,9	7,2	5,8	5,9
Med lavinntekt	12,1	10,6	9,8	10,0
Uføretrygdede				
Med lavinntekt	11,6	7,9	7,1	7,6
Andel personer i husholdninger med stor gjeldsbelastning				
Hele befolkningen uten studenter	17,6	18,6	20,1	21,3
Med lavinntekt	16,9	17,5	18,5	18,7
Uføretrygdede				
Med lavinntekt	14,9	13,6	14,9	16,1

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger. Statistisk sentralbyrå.

Inntektssammensetning

Tabell 5.5.6 gir en beskrivelse av hvilke inntekter som henholdsvis uføretrygdede over og under lavinntektsgrensen mottar. Mye av husholdningsinntekten til uføre i lavinntektsgruppen består av ytelser fra folketrygden, mens de som ikke har

lavinntekt ofte har andre inntekter i tillegg til trygden. I 2017 utgjorde ytelser fra folketrygden 86 prosent av samlet inntekt for uføre i lavinntektsgruppen, og 66 prosent for uføre over lavinntektsgrensen. Uføretrygd er den desidert viktigste inntektsposten, og utgjør nær 80 prosent av inntekten for de med lavinntekt.

Den største forskjellen mellom uføretrygdede med og uten lavinntekt er innslaget av yrkesinntekter. For uføre over lavinntektsgrensen utgjør inntekt fra arbeid 19 prosent av samlet inntekt sammenlignet med 5 prosent for uføre i lavinntektsgruppen. Andre viktige tilleggsinntekter er tjenestepensjoner og kapitalinntekter som for uføretrygdede uten lavinntekt til sammen utgjør 11 prosent av samlet inntekt. I lavinntektsgruppen er tilsvarende andel 3 prosent. Skattefrie stønader som bostøtte, sosialhjelp, barnetrygd og grunn- og hjelpestønad har derimot en større inntektsmessig betydning for uføretrygdede med lavinntekt. Disse stønadene utgjorde gjennomsnittlig 5 prosent av husholdningsinntekten til uføretrygdede under lavinntektsgrensen i 2017, sammenlignet med 2 prosent blant de over.

Gjennomsnittlig inntekt etter skatt per forbruksenhet var i 2017 om lag 25 prosent høyere blant uføretrygdede i lavinntektsgruppen sammenlignet med lavinntektsgruppen totalt.

Tabell 5.7.6 Inntektsregnskap for hele befolkningen og husholdninger der hovedinntektstaker er uføretrygd¹. Gjennomsnitt og andel av samlet inntekt. 2017. Kroner og prosent

	Hele befolkningen uten studenter			Uføretrygdede		
	I alt	Ikke lavinntekt	Med lavinntekt ²	I alt	Ikke lavinntekt	Med lavinntekt ²
Yrkesinntekter	68	69	36	17	19	5
Kapitalinntekter ³	6	6	2	4	4	1
Overføringer	26	25	62	79	77	94
Herav:						
Ytelser fra folketrygden	16	15	38	69	66	86
Herav: Alderspensjon	10	10	18	5	6	2
Uføretrygd	4	4	11	59	56	79
Tjenestepensjoner	4	4	2	6	7	2
Barnetrygd	1	1	2	1	0	1
Bostøtte	0	0	2	0	0	2
Sosialhjelp	0	0	5	1	0	1
Grunn- og hjelpestønad	0	0	0	1	1	1
Samlet inntekt	100	100	100	100	100	100
Samlet inntekt	813 200	907 300	243 700	471 800	517 200	290 100
Inntekt etter skatt	606 500	672 600	205 900	375 600	410 900	234 400
Inntekt etter skatt pr. forbruksenhet (EU-skala) ⁴	391 400	430 900	152 000	288 400	312 800	190 800
Antall personer i husholdningen	2,2	2,2	1,7	1,6	1,6	1,6
Antall husholdninger	2 368 453	2 032 831	335 622	186 374	149 089	37 285

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

² Lavinntekt er definert som inntekt under 60 prosent av medianinntekten for alle. EU-skala.

³ Negative kapitalinntekter er satt lik 0.

⁴ Omfatter også negative kapitalinntekter.

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå.

Inntektsfordeling

Det er få av gruppene som omtales i denne rapporten som har en jevnere inntektsfordeling enn uføretrygdede. Dette viser alle ulikhetsmålene presentert i tabell 5.7.7. Tabellen viser også at inntektsfordelingen blant de uføre er preget av stor stabilitet for årene 2014-2017.

I 2017 hadde femdelen med høyest inntekt av de uføretrygdede en gjennomsnittsinntekt som var 2,5 ganger høyere enn femdelen med lavest inntekt. For befolkningen som helhet var dette ulikhetsmålet (S80/S20) på 3,7. Gini-koeffisienten blant uføretrygdede var i 2017 på 0,186 sammenlignet med 0,255 i befolkningen totalt.

Tabell 5.7.7 Fordeling av inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala)¹. 2014-2017

	2014	2015	2016	2017
S80/S20²				
Hele befolkningen uten studenter	3,60	3,85	3,69	3,70
Uføretrygdede	2,49	2,50	2,45	2,50
P90/P10³				
Hele befolkningen uten studenter	2,79	2,82	2,81	2,83
Uføretrygdede	2,07	2,05	2,06	2,09
Gini-koeffisient⁴				
Hele befolkningen uten studenter	0,250	0,266	0,255	0,255
Uføretrygdede	0,187	0,189	0,184	0,186

¹ Omfatter også negative beløp. Personer i studenthusholdninger er utelatt

² S80/S20 er forholdet mellom gjennomsnittsinntektene til rikeste og fattigste 20 prosent i gruppen.

³ P90/P10 er forholdstallet mellom inntekten til den personen som befinner seg mellom desil 9 og desil 10 (P90) og inntekten til den personen som befinner seg mellom desil 1 og desil 2 (P10).

⁴ Gini-koeffisienten er et summarisk mål som varierer fra 0 (minst ulikhet) og 1 (størst ulikhet).

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå.

Levekårsindikatorer

Videre vil vi beskrive ulike levekårsindikatorer for uføretrygdede, basert på Levekårsundersøkelsen, EU SILC. Uføretrygdede er her definert på samme måte som i inntektstabellene. Det er altså basert på inntektsinformasjon fra det foregående året og tall for 2018 inkluderer personer som mottok uføretrygd i 2017.

Uføretrygdede er en gruppe med relativt høy gjennomsnittsalder. Snittalderen er 69 år. Det er dermed svært få uføretrygdede som befinner seg i det vi kan definere som en etableringsfase, bare 17 prosent er under 45 år, én prosent er under 25 år. Et klart flertall, 64 prosent, av uføretrygdede, er kvinner. De har lavere utdanningsnivå enn den generelle befolkningen mellom 16 og 66 år. Omtrent halvparten har grunnskole som høyeste utdanning, mens det samme gjelder en fjerdedel i befolkningen i alderen 16-66 år. Uføretrygdede bor også mindre sentralt enn befolkningen i samme alder.

Boligstandard og eierforhold

Andelen uføretrygdede som eier sin egen bolig er tilnærmet lik andelen for hele befolkningen i alderen 16-66 år. I 2018 eide 76 prosent av de uføretrygdede boligene de bodde i. Dette er noe lavere enn tidligere år (2010-2016), hvor andelen har ligget på rundt 80 prosent. Det er videre liten forskjell i andelen uføretrygdede som bor i enebolig (52 prosent), sammenlignet med befolkningen ellers i alderen 16-66 år.

Boligstørrelsen er, som foregående år, noe større blant uføretrygdede enn i hele befolkningen i alderen 16-66 år. Kun 4 prosent av alle uføretrygdede bor trangt, mot 8 prosent i befolkningen 16-66 år. Målt i kvadratmeter er boligene til uføretrygdede i gjennomsnitt noe mindre enn for befolkningen 16-66 år, 100 mot 119 kvadratmeter. Husholdningene til uføretrygdede er imidlertid gjennomsnittlig mindre sammenlignet med befolkningen i samme alder. Eksempelvis bor 40 prosent av uføretrygdede alene, mot 26 prosent av befolkningen i alderen 16-66 år. Dette medfører at boligareal per person er høyere for uføretrygdede enn for befolkningen i samme alder, 70 mot 64 kvadratmeter.

Indikatorerne for boligproblemer viser også liten forskjell mellom uføretrygdede og befolkningen 16-66 år. 28 prosent av uføretrygdede har ett eller flere boligproblemer, mot 25 prosent i befolkningen i alderen 16-66 år.

Tabell 5.7.8 Boligtype og boligstandard for uføretrygdede. 1991, 2001, 2010, 2015-2018. Prosent og gjennomsnitt

	Uføretrygdede							Alle 16-66 år
	1991	2001	2010	2015	2016	2017	2018	2018
Andel personer som								
bor i enebolig, våningshus	54	65	62	57	58	54	52	56
bor i småhus ellers	30	18	13	15	17	18	21	17
bor i husholdning som eier	79	83	80	81	80	75	76	78
bor i husholdning som er selveier	61	70	68	68	66	62	65	67
bor alene	26	35	35	36	35	40	40	26
bor trangt	6	2	2	4	3	3	4	8
bor svært romslig	29	33	37	33	33	31	32	30
Bor i bolig med minst ett boligproblem¹	30	28	25
Problem med råte eller fukt	7	10	7	6	9	7
Problem med støy i boligen	13	12	12	17	11	12
Problem med forurensning ved boligen	11	8	11	12	11	9
Problem med kriminalitet, vold og hærverk i boområdet	6	6	7	7	6	5
Boligareal per husholdning. Kvm. gjennomsnitt	95	106	107	106	109	102	100	119
Boligareal per person. Kvm. gjennomsnitt ²	53	63	66	66	64	73	70	64
Antall svar	197	195	323	417	436	380	369	4758

¹ Ny indikator fra 2017. Derfor ingen tall fra tidligere år.

² Utregning endret fra 2017.

Kilde: Levekårsundersøkelsen EU-SILC. Statistisk sentralbyrå.

Boligøkonomi

Uføretrygdede som leier boligen sin, betalte i gjennomsnitt 73 800 kroner i leie i 2018. Dette er 5 000 kroner mindre enn befolkningen 16-66 år. Ser vi på renter og avdrag for eiere, betaler i gjennomsnitt befolkningen i alderen 16 – 66 år mer enn dobbelt så mye som uføretrygdede, henholdsvis 83 200 og 34 800. Dette kommer blant annet av at det er større andel eldre blant uføretrygdede, enn det vi finner i befolkningen generelt i alderen 16-66 år, og at flere av disse ikke lengre betaler renter og avdrag på boliglån.

Tre av ti uføretrygdede har stor boutgiftsbelastning. Dette er helt på nivå med snittet for befolkningen 16-66 år. Det er derimot mer utbredt å ha liten boutgiftsbelastning blant uføretrygdede (36 prosent) enn i befolkningen generelt (30 prosent). Til tross for at uføretrygdede har mindre boutgiftsbelastning enn befolkningen i alder 16-66 år, har de nesten dobbelt så stor andel som oppfatter boutgiftene som svært tyngende (11 prosent) som i befolkningen 16-66 år (6 prosent).

Tabell 5.7.9 Boligøkonomi for uføretrygdede. 1991, 2001, 2010, 2015-2018. Kroner og prosent

	Uføretrygdede							Alle 16-66 år
	1991	2001	2010	2015	2016	2017	2018	2018
Årlig husleie. Gjennomsnitt for husholdninger som leier ¹ . Kroner	25 000	32 000	56 000	70 400	69 800	75 900	73 800	78 800
Renter og avdrag. Gjennomsnitt for eiere. Kroner	13 700	18 800	31 600	39 700	38 900	39 200	34 800	83 200
Boligrenter. Gjennomsnitt for eiere. Kroner	15 400	19 600	17 900	15 800	15 900	36 500
Andel husholdninger med								
høy boutgiftsbelastning	21	19	23	29	26	30	30	32
lav boutgiftsbelastning	47	38	40	41	42	38	36	30
Oppfatter boutgiftene som svært tyngende	12	11	8	9	11	6
Antall svar fra leiere	41	31	62	65	78	81	80	906
Antall svar fra eiere	156	164	261	349	371	295	283	3 796
Antall svar	197	195	323	414	449	376	363	4 702

¹ Ekskludert eiere av andels- og aksjebolig.

Kilde: Levekårsundersøkelsen EU-SILC. Statistisk sentralbyrå.

Økonomiske vansker

Når vi ser på indikatorer for økonomiske vansker finner vi at uføretrygdede har en noe trangere økonomi enn befolkningen i samme alder. Dobbeltså stor andel blant uføretrygdede oppgir at det er vanskelig eller svært vanskelig å få endene til å

møtes (18 prosent) som i befolkningen (9 prosent). Det er også mer utbredt å ikke klare en uforutsett utgift blant uføretrygdede (38 prosent) enn i befolkningen i samme alder (26 prosent).

Ser vi på betalingsproblemer, reflekteres den mer anstrengte økonomiske situasjonen i at det er signifikant flere uføretrygdede som oppgir å ha hatt ett eller flere betalingsproblemer det siste året enn i befolkningen i alderen 16-66 år, men forskjellen er relativt liten. Det er vanligere å ha opplevd problemer med å betale elektrisitet og kommunale avgifter og problemer med å betale andre lån blant uføretrygdede enn i befolkningen i samme alder.

Tabell 5.7.10 Betalingsvansker for uføretrygdede. 2003, 2010, 2015-2018. Prosent

	Uføretrygdede						Alle 16-66 år
	2003	2010	2015	2016	2017	2018	2018
Vanskelig eller svært vanskelig å få endene til å møtes ¹	16	15	11	12	14	18	9
Har ikke mulighet til å klare en uforutsett utgift ²	34	38	26
Andre lån er noe eller svært tyngende ²	13	13	14
Mottar økonomisk støtte fra andre husholdninger	2	4	1	1	3	2	4
Har minst ett betalingsproblem ²	10	10	7
Problemer med å betale husleie ³	3	4	3	2	14	6	9
Problemer med å betale boliglån ⁴	2	2	1	1	2	3	2
Problemer med å betale elektrisitet og kommunale avgifter	14	9	6	4	7	6	3
Problemer med å betale andre lån	2	3	2	3	3	5	3
Antall svar fra leiere ²	81	80	906
Antall svar fra eiere ²	295	283	3 796
Antall svar	416	323	417	450	376	363	4 702

¹ Fra 2017 regnet ut som én samlet indikator. Tallene fra årene før 2017 er lagt sammen fra de to tidligere indikatorene for økonomisk romslighet; "Svært vanskelig" og "Vanskelig".

² Nye indikatorer fra 2017. Derfor ingen tall fra tidligere år.

³ Fra 2017 er indikatoren en andel av husholdninger som leier. Frem til og med 2016 var indikatoren en andel av alle husholdninger samlet.

⁴ Fra 2017 er indikatoren en andel av husholdninger som eier. Frem til og med 2016 var indikatoren en andel av alle husholdninger samlet.

Kilde: Levekårsundersøkelsen EU-SILC. Statistisk sentralbyrå.

Materielle og sosiale mangler

Det er mer utbredt å mangle materielle og sosiale goder blant uføretrygdede sammenlignet med befolkningen i alderen 16-66 år. 31 prosent mangler minst en materiell gode blant uføretrygdede, mot 19 prosent i befolkningen i samme alder. Blant uføretrygdede er det dobbelt så mange som ikke har råd til å bytte ut utslitte møbler, gå til tannlege og å spise kjøtt eller fisk annenhver dag som i befolkningen. Det er også tre ganger så stor andel som ikke har råd til å erstatte utslitte klær blant uføretrygdede enn i befolkningen generelt.

Når det kommer til sosiale goder, er det dobbelt så mange uføretrygdede som mangler minst ett sosialt gode (24 prosent) som i befolkningen i alderen 16-66 år (12 prosent). Alle de sosiale manglene forekommer blant dobbelt så mange av uføretrygdede som blant befolkningen i samme alder. Uføretrygdede har derfor i mindre grad råd til vanlige sosiale goder som å ta en uke ferie utenfor hjemmet i året, delta i regelmessige fritidsaktiviteter, å bruke litt penger på seg selv ukentlig og å spise og drikke ute med venner og familie.

Tabell 5.7.11 Materielle og sosiale mangler for uføretrygdede. 2003, 2010, 2015-2018. Prosent

	Uføretrygdede						Alle 16-66 år
	2003	2010	2015	2016	2017	2018	2018
Mangler minst en materiell gode^{1 2}	33	31	19
Ikke råd til å holde boligen passe varm	8	2	1	3	3	3	1
Ikke råd til å disponere privatbil	7	11	11	7	11	9	9
Ikke råd til å bytte ut utslitte møbler ²	23	22	10
Ikke råd til å erstatte utslitte klær ²	15	12	4
Ikke råd til å gå til tannlege ²	14	14	6
Ikke råd til å spise kjøtt eller fisk annenhver dag	7	7	5	7	10	8	4
Ikke råd til å ha internett ²	3	2	0
Eier ikke egen bolig ²	32	29	30
Mangler minst en sosial gode²	29	24	12
Ikke råd til en ukes ferie i løpet av et år	18	20	17	16	21	20	9
Ikke råd til å delta i regelmessige fritidsaktiviteter ²	14	12	5
Ikke råd til å bruke litt penger på seg selv en gang i uken ²	13	9	4
Ikke råd til å spise og drikke ute med venner eller familie en gang i måneden ²	14	11	4
Antall svar	416	323	417	450	380	371	4 770

¹ Indikatorerne på materielle og sosiale mangler er noe mer ustabile fra år til år for små grupper.

² Nye indikatorer fra 2017. Derfor ingen tall fra tidligere år.

Kilde: Levekårsundersøkelsen EU-SILC. Statistisk sentralbyrå.

Helse og funksjonsevne

Ikke overraskende har uføretrygdede klart dårligere helse enn resten av befolkningen mellom 16 og 66 år. Mer enn av åtte av ti (86 prosent) har en kronisk sykdom. 32 prosent av uføretrygdede vurderer sin egen helse som svært god eller god, mens 32 prosent vurderer den som dårlig eller svært dårlig. Til sammenligning opplever 79 prosent av befolkningen i samme alder helsen som god eller svært god, og kun 7 prosent opplevde helsen som dårlig eller svært dårlig.

Uføretrygdede har i langt større grad nedsatt funksjonsevne enn befolkningen i alt. Blant uføretrygdede oppgir 62 prosent å ha en noe eller svært nedsatt funksjonsevne, mot 16 prosent i befolkningen i alt.

Tabell 5.7.12 Helseforhold for uføretrygdede. 2004, 2010, 2015-2018. Prosent

	Uføretrygdede						Alle 16-66 år
	2004	2010	2015	2016	2017	2018	2018
Egenvurdering av helse							
andel med svært god eller god helse	30	30	38	36	36	32	79
andel med dårlig eller svært dårlig helse	31	31	25	33	33	32	7
Andel med kronisk sykdom¹	81	81	77	78	85	86	37
Nedsatt funksjonsevne							
andel med sterkt nedsatt funksjonsevne	34	23	21	23	24	26	5
andel med noe nedsatt funksjonsevne	34	36	36	36	33	36	11
Antall svar	435	323	417	450	379	367	4 745

¹ Endret definisjon av kronisk sykdom fra 2017. Inkluderer nå også plager som følge av sykdom og skade, i tillegg til langvarige sykdommer eller helseproblemer.

Kilde: Levekårsundersøkelsen EU-SILC. Statistisk sentralbyrå.

Tilknytning til arbeidslivet

Omtrent syv av ti uføretrygdede mangler noen helårsyrkesaktive i husholdningen. Dette er noe mer enn foregående år, men nivået har gjennomgående vært høyere enn i den øvrige befolkningen. To av ti uføretrygdede bor i en husholdning med én helårs yrkesaktiv og én av ti bor i en husholdning med to helårs yrkesaktive. Uføretrygdede bor altså i liten grad i husholdning med andre som jobbet hele året. I befolkningen som helhet mangler 23 prosent av husholdningene helårs yrkesaktive, 43 prosent har én yrkesaktiv og 34 prosent har to helårs yrkesaktive.

Siden det er en overvekt av ikke-yrkesaktive i husholdninger med uføretrygdede følger det at et overveiende flertall, 78 prosent av husholdningene, ikke har noen måneder med heltids yrkesaktivitet. 21 prosent av husholdningene har 12 måneders

yrkesaktivitet eller mer. Det jobbes nesten like mye deltid som heltid i uføretrygdedes husholdninger. Det jobbes i snitt 2,9 måneder med heltid og 2,1 måneder med deltid i året blant uføretrygdede. Blant alle personer mellom 16 og 66 år jobbes det klart mer heltid, 12,1 måneder i året, men like mye deltid, 2,0 måneder i året.

Tabell 5.7.13 Tilknytning til arbeidslivet for husholdninger der respondenten er uføretrygdet. 2007, 2010, 2015-2018. Prosent og gjennomsnitt

	Uføretrygdede						Alle
	2007	2010	2015	2016	2017	2018	16-66 år 2018
Antall helårsyrkesaktive i husholdningen							
0	59	64	65	62	68	69	23
1	32	29	30	31	26	23	43
2	9	7	5	8	6	8	34
Antall måneder med heltids yrkesaktivitet i husholdningen							
0	71	77	77	72	79	78	25
12+	27	21	20	25	20	21	71
Gjennomsnittlig antall måneder	3,7	2,9	2,8	3,4	2,7	2,9	12,1
Antall måneder med deltids yrkesaktivitet i husholdningen							
0	78	77	79	81	83	83	82
12+	20	20	18	18	16	15	14
Gjennomsnittlig antall måneder	2,6	2,7	2,5	2,4	2,2	2,1	2,0
Antall måneder med arbeidsledighet i husholdningen							
0	98	98	96	96	96	97	94
12+	1	2	2	3	2	3	3
Gjennomsnittlig antall måneder	0,2	0,2	0,4	0,5	0,4	0,4	0,5
Antall svar	359	297	310	358	316	306	4 401

Kilde: Levekårsundersøkelsen EU-SILC. Statistisk sentralbyrå.

5.8. Sosiale indikatorer for personer med nedsatt arbeidsevne med og uten arbeidsavklaringspenger

Elisabeth Løyland Omholt og Kristina Strand Støren

Hovedpunkter fra dette kapittelet kan oppsummeres ved:

- Økende andel lavinntekt blant personer med nedsatt arbeidsevne, særlig blant de som ikke mottar arbeidsavklaringspenger (AAP).
- Personer i denne gruppen har svak yrkestilknytning og lever i hovedsak av offentlige stønader. Mange har lav utdanning sammenlignet med resten av befolkningen.
- Det har blitt enda vanligere å motta bostøtte for personer med nedsatt arbeidsevne uten AAP.
- Større inntektsforskjeller blant AAP-mottakerne i 2017 enn i 2014.
- AAP-mottakere har en noe mindre boligeierandel enn befolkningen i samme alder. De bor i større grad trangt, og flere har boligproblemer enn i befolkningen generelt. Andelen med boligproblemer har økt de siste årene.
- AAP-mottakere oppgir i større grad enn i befolkningen at de opplever det som vanskelig å få endene til å møtes. Omtrent halvparten klarer ikke en uforutsett utgift.

Personer med nedsatt arbeidsevne er personer som trenger oppfølging fra NAV, ofte i kombinasjon med medisinsk behandling eller andre tiltak, for å kunne komme ut i arbeid. Personer i denne gruppen som har minst 50 prosent redusert arbeidsevne på grunn av sykdom, skade eller lyte, har rett på arbeidsavklaringspenger (AAP). Statistikk fra NAV viser at andelen av personer med nedsatt arbeidsevne som ikke har rett på AAP har vokst de siste årene, og var på vel 25 prosent i 2017 (Sutterud & Sørbø, 2018).

I inntektsdelene i dette kapittelet ser vi på husholdninger der hovedinntektstaker har nedsatt arbeidsevne, og skiller mellom de med og uten mottak av arbeidsavklaringspenger ved utgangen av året. I levekårsdelene ser vi kun på personer som har mottatt AAP i løpet av året.

Overlapp med andre grupper

Tall fra inntektsstatistikken viser at 38 prosent av alle personer som tilhørte en husholdning der hovedinntektstaker er registrert med nedsatt arbeidsevne uten AAP, hadde innvandrerbakgrunn i 2017 – mot 34 prosent i 2014. De fleste av disse har flyktningbakgrunn og kommer fra land i Afrika, Asia etc. Ser vi på husholdningstyper, tilhører knapt 20 prosent enslige forsørgerhusholdninger, 24 prosent tilhører par med barn under 18 år og 34 prosent er aleneboende. Nesten halvparten befinner seg videre i gruppen av sosialhjelpsmottakere, og nesten 30 prosent mottar uføretrygd. Det er videre 15 prosent i denne gruppen som mottar kvalifiseringsstønad. Nesten 6 av 10 av disse husholdningene har en mann som er hovedinntektstaker, der det er flest i aldersgruppen 30-49 år.

Blant personer i husholdninger der hovedinntektstaker har nedsatt arbeidsevne og mottar arbeidsavklaringspenger, er andelen med innvandrerbakgrunn mindre, på 22 prosent. Til sammen er det drøyt 25 prosent som bor alene, mens omtrent tilsvarende andel tilhører en parhusholdning med barn under 18 år, og 17 prosent tilhører en enslig forsørgerhusholdning. Det er videre 17 prosent av denne gruppen som også er sosialhjelpsmottakere, mens det er få som mottar uføretrygd. I omtrent halvparten av disse husholdningene er det en kvinne som er hovedinntektstaker, og det er flest i aldersgruppen 40-59 år.

Lavinntekt

Mens omtrent 1 av 3 arbeidsavklaringspengemottakere hadde lavinntekt i 2017, gjaldt det samme for nærmere halvparten av personer med nedsatt arbeidsevne uten AAP, som vist i tabell 5.8.1. Tabellen viser videre at lavinntektsandelene i begge gruppene økte i perioden 2014-2017, men at den økte mest blant personer med nedsatt arbeidsevne uten AAP. Ettersom både totalt antall personer i denne gruppen og andelen med lavinntekt har vokst, har også antallet personer med lavinntekt steget med drøyt 5 000 personer.

Derimot har det blitt rundt 1 700 færre personer med lavinntekt blant AAP-mottakere i samme periode, selv om andelen med lavinntekt har vokst. Dette henger sammen med at det blir stadig færre personer totalt som mottar arbeidsavklaringspenger. I 2010, da arbeidsavklaringspenger ble innført, var det omtrent 180 000 personer som tilhørte en husholdning der hovedinntektstaker mottok denne stønaden. I 2017 hadde dette antallet sunket til 135 000.

Tabell 5.8.1 Prosentvis andel og antall¹ med lavinntekt (EU-skala 60 prosent). 2014-2017

	2014	2015	2016	2017
Hele befolkningen eksklusive studenter	5 001 062	5 053 468	5 095 416	5 130 925
Andel med lavinntekt	10,8	10,9	11	11,2
Antall med lavinntekt	540 000	551 000	560 000	575 000
Nedsatt arbeidsevne uten arbeidsavklaringspenger (AAP)²	57 440	59 573	61 554	61 452
Andel med lavinntekt	41,1	42,8	44,6	47,1
Antall med lavinntekt	23 600	25 500	27 500	28 900
Mottakere av arbeidsavklaringspenger (AAP)³	151 183	144 893	141 936	135 422
Andel med lavinntekt	31,5	32,7	32,8	33,9
Antall med lavinntekt	47 600	47 400	46 600	45 900

¹ Avrundede tall.

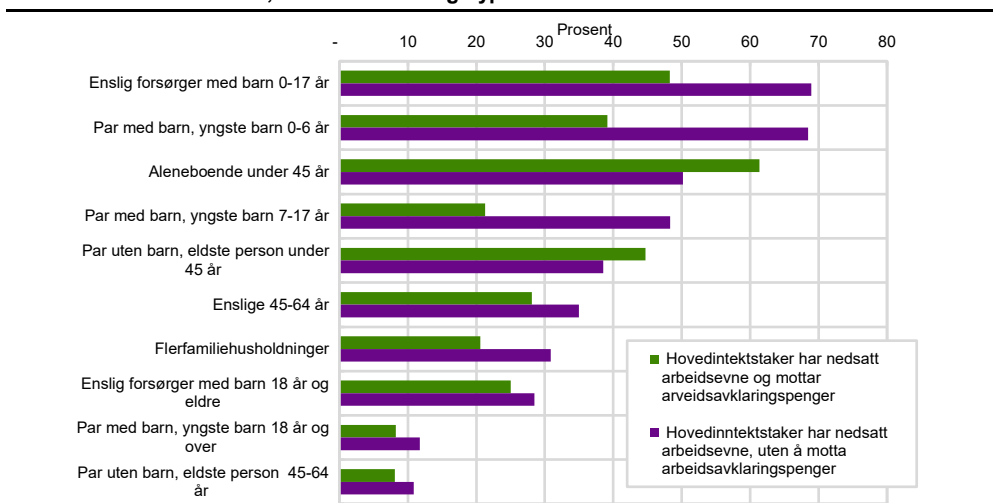
² Personer i husholdninger der hovedinntektstaker har nedsatt arbeidsevne og ikke mottar arbeidsavklaringspenger.

³ Personer i husholdninger der hovedinntektstaker mottar arbeidsavklaringspenger.

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger. Statistisk sentralbyrå

Ser vi nærmere på lavinntekt blant personer med nedsatt arbeidsevne, finner vi at for dem som mottar AAP er andelen med lavinntekt størst blant unge aleneboende, enslige forsørgere og par uten barn under 45 år (se figur 5.8.1). Blant personer som tilhører husholdninger der hovedinntektstaker har nedsatt arbeidsevne, men ikke får AAP, er det størst andel med lavinntekt blant barnefamilier. I de aller fleste gruppene er andelen med lavinntekt betydelig større enn andelen med lavinntekt blant hele befolkningen, som var på 11 prosent i 2017. Blant par med barn over 18 år og eldre par uten barn, er det derimot små andeler med lavinntekt, selv om hovedinntektstaker har nedsatt arbeidsevne.

Figur 5.8.1 Andel personer med lavinntekt (EU-skala 60 prosent), blant personer med nedsatt arbeidsevne, etter husholdningstyper. 2017. Prosent

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå.

Yrkestilknytning

Siden personer med nedsatt arbeidsevne er helt eller delvis hindret i å arbeide på grunn av helsemessige årsaker eller av andre grunner trenger spesiell tilpasning for å komme i arbeid, er det svak yrkestilknytning blant mange i denne gruppen. Som tabell 5.8.2 viser, er andelen som tilhører en husholdning uten noen yrkestilknyttede blant personer med nedsatt arbeidsevne uten AAP på 71 prosent, mot 24 prosent i befolkningen som helhet. Tilsvarende andel for mottakere av arbeidsavklaringspenger er 62 prosent. Blant dem med nedsatt arbeidsevne og lavinntekt er det enda færre som har noen yrkestilknyttede i husholdningen, og mindre enn 10 prosent har yrkesinntekt som hovedinntektskilde. Indikatorene for yrkestilknytning har heller ikke endret seg stort mellom 2014 og 2017.

Tabell 5.8.2 Indikatorer¹ for yrkestilknytning, 2014-2017

	2014	2015	2016	2017
Andel personer i husholdninger uten noen yrkestilknyttede				
Hele befolkningen eksklusive studenter	22,9	23,2	23,6	23,9
<i>Herav: Personer med lavinntekt</i>	63,0	62,9	64,0	64,5
Nedsatt arbeidsevne uten arbeidsavklaringspenger²				
Hele befolkningen eksklusive studenter	70,2	71,3	71,0	70,9
<i>Herav: Personer med lavinntekt</i>	89,8	90,1	90,2	90,4
Mottakere av arbeidsavklaringspenger³				
Hele befolkningen eksklusive studenter	62,9	62,7	62,8	62,1
<i>Herav: Personer med lavinntekt</i>	91,7	91,8	91,9	92,0
Andel personer i husholdninger der yrkesinntekt er største inntekt				
Hele befolkningen eksklusive studenter	74,4	73,7	73,2	73,0
<i>Herav: Personer med lavinntekt</i>	43,3	42,9	40,9	40,1
Nedsatt arbeidsevne uten arbeidsavklaringspenger²				
Hele befolkningen eksklusive studenter	24,4	23,4	23,7	24,7
<i>Herav: Personer med lavinntekt</i>	9,7	9,6	9,4	9,5
Mottakere av arbeidsavklaringspenger³				
Hele befolkningen eksklusive studenter	26,8	27,3	27,2	27,8
<i>Herav: Personer med lavinntekt</i>	7,0	7,2	7,2	7,3

¹ For definisjonen av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

² Personer i husholdninger der hovedinntektstaker har nedsatt arbeidsevne og ikke mottar arbeidsavklaringspenger.

³ Personer i husholdninger der hovedinntektstaker mottar arbeidsavklaringspenger.

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger. Statistisk sentralbyrå.

Utdanning

Det er betydelig flere personer med lav utdanning blant personer med nedsatt arbeidsevne enn i befolkningen som helhet. I 2017 var det over halvparten av personer med nedsatt arbeidsevne uten AAP som hadde lav utdanning, omtrent samme andel som i 2014. Blant lavinntektshusholdninger var tilsvarende andel 63 prosent. Andelen med lav utdanning gikk litt ned blant AAP-mottakere i perioden 2014-2017, fra 38 til 26 prosent, mens andelen blant lavinntektshusholdningene med AAP holdt seg nesten uendret på rundt 51 prosent.

Tall fra inntektsstatistikken viser at andelen med ingen eller ukjent utdanning blant AAP-mottakere med lavinntekt var på 5 prosent i 2017, omtrent på samme nivå som i 2014. Derimot vokste andelen med ingen/ukjent utdanning fra 6 til 10 prosent for personer med lavinntekt og nedsatt arbeidsevne uten AAP, noe som skyldes at flere innvandrere har kommet inn i denne gruppen.

Tabell 5.8.3 Indikatorer¹ for utdanning, 2014-2017

	2014	2015	2016	2017
Andel personer i husholdninger der hovedinntektstaker har lav utdanning				
Hele befolkningen eksklusive studenter	18,8	18,5	18,2	17,9
<i>Herav: Personer med lavinntekt</i>	39,1	39,2	38,4	38,6
Nedsatt arbeidsevne uten arbeidsavklaringspenger²				
Hele befolkningen eksklusive studenter	54,6	55,1	55,5	55,9
<i>Herav: Personer med lavinntekt</i>	64,4	63,9	63,1	63,4
Mottakere av arbeidsavklaringspenger³				
Hele befolkningen eksklusive studenter	37,6	36,9	36,2	35,6
<i>Herav: Personer med lavinntekt</i>	51,6	51,6	50,7	51,1

¹ For definisjonen av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

² Personer i husholdninger der hovedinntektstaker har nedsatt arbeidsevne og ikke mottar arbeidsavklaringspenger.

³ Personer i husholdninger der hovedinntektstaker mottar arbeidsavklaringspenger.

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger. Statistisk sentralbyrå.

Økonomisk utsatthet

Det er en mye større andel av personer med nedsatt arbeidsevne som mottar bostøtte og AAP enn i befolkningen sett under ett, som vist i tabell 5.8.4. Det er særlig personer i lavinntektsgruppen med nedsatt arbeidsevne, og som ikke får AAP, der mange får disse overføringene. Det var også en større del av denne gruppen som mottok begge disse stønadene i 2017 (67 prosent) enn i 2014 (62 prosent). Dette skyldes i hovedsak at andelen bostøttemottakere økte i perioden.

Tabell 5.8.4 Indikatorer¹ for økonomisk utsatthet. 2014-2017

	2014	2015	2016	2017
Andel personer i husholdninger som mottar bostøtte				
Hele befolkningen eksklusive studenter	5,0	4,9	4,9	5,1
<i>Herav: Personer med lavinntekt</i>	25,6	26,1	26,8	29,2
Nedsatt arbeidsevne uten arbeidsavklaringspenger²				
Hele befolkningen eksklusive studenter	42,3	43,5	44,8	46,9
<i>Herav: Personer med lavinntekt</i>	70,2	72,2	73,5	76,3
Mottakere av arbeidsavklaringspenger³				
Hele befolkningen eksklusive studenter	21,9	21,9	21,5	22,5
<i>Herav: Personer med lavinntekt</i>	44,4	44,2	42,9	46,4
Andel personer i husholdninger som mottar sosialhjelp				
Hele befolkningen eksklusive studenter	4,8	4,8	4,9	5,0
<i>Herav: Personer med lavinntekt</i>	21,7	22,3	23,3	24,3
Nedsatt arbeidsevne uten arbeidsavklaringspenger²				
Hele befolkningen eksklusive studenter	42,9	44,1	45,6	47,9
<i>Herav: Personer med lavinntekt</i>	75,8	76,1	76,1	77,2
Mottakere av arbeidsavklaringspenger³				
Hele befolkningen eksklusive studenter	22,0	21,9	20,8	20,5
<i>Herav: Personer med lavinntekt</i>	36,5	36,1	34,1	33,7
Andel personer i husholdninger som mottar bostøtte og sosialhjelp				
Hele befolkningen eksklusive studenter	2,6	2,6	2,7	3,0
<i>Herav: Personer med lavinntekt</i>	14,9	15,4	16,5	18,3
Nedsatt arbeidsevne uten arbeidsavklaringspenger²				
Hele befolkningen eksklusive studenter	33,4	35,1	36,9	39,9
<i>Herav: Personer med lavinntekt</i>	61,8	63,2	64,5	67,4
Mottakere av arbeidsavklaringspenger³				
Hele befolkningen eksklusive studenter	12,9	13,0	12,4	12,9
<i>Herav: Personer med lavinntekt</i>	24,6	24,2	22,8	24,3

¹ For definisjonen av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

² Personer i husholdninger der hovedinntektstaker har nedsatt arbeidsevne og ikke mottar arbeidsavklaringspenger.

³ Personer i husholdninger der hovedinntektstaker mottar arbeidsavklaringspenger.

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger. Statistisk sentralbyrå.

Blant mottakere av arbeidsavklaringspenger i alt har det ikke skjedd så store endringer i andelen som mottar disse stønadene. Ser vi på de som har lavinntekt i denne gruppen, finner vi at andelen som mottok bostøtte i 2017 var på 46 prosent – 2 prosentpoeng mer enn i 2014. Andelen som mottar sosialhjelp har derimot minsket fra 37 til 34 prosent.

Rente- og gjeldsbelastning

Personer med nedsatt arbeidsevne som ikke mottar AAP har i mindre grad stor rentebelastning og høy gjeldsgrad sammenlignet med hele befolkningen. Andelen med renteutgifter på 15 prosent av samlet husholdningsinntekt eller mer er svært liten i denne gruppen, og den var enda mindre i 2017 enn i 2014. Dette gjelder også for personer med lavinntekt. Samtidig har andelen med stor gjeldsbelastning holdt seg omtrent uendret i perioden, der det er litt mindre med stor gjeld i lavinntektsgruppen enn i gruppen som helhet.

Tabell 5.8.5 Indikatorer¹ for rente- og gjeldsbelastning. 2014-2017

	2014	2015	2016	2017
Andel personer i husholdninger med høy rentebelastning				
Hele befolkningen eksklusive studenter	9,9	7,2	5,8	5,9
<i>Herav: Personer med lavinntekt</i>	12,1	10,6	9,8	10,0
Nedsatt arbeidsevne uten arbeidsavklaringspenger ²	7,3	5,1	4,4	4,5
<i>Herav: Personer med lavinntekt</i>	5,3	4,4	3,5	3,6
Mottakere av arbeidsavklaringspenger ³	14,5	11,8	10,1	10,2
<i>Herav: Personer med lavinntekt</i>	11,7	10,5	9,2	9,0
Andel personer i husholdninger med høy gjeldsbelastning				
Hele befolkningen eksklusive studenter	17,6	18,6	20,1	21,3
<i>Herav: Personer med lavinntekt</i>	16,9	17,5	18,5	18,7
Nedsatt arbeidsevne uten arbeidsavklaringspenger ²	11,7	11,1	11,7	12,5
<i>Herav: Personer med lavinntekt</i>	9,2	8,8	8,9	9,2
Mottakere av arbeidsavklaringspenger ³	20,0	21,4	22,5	23,7
<i>Herav: Personer med lavinntekt</i>	17,0	18,1	18,8	19,2

¹ For definisjonen av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

² Personer i husholdninger der hovedinntektstaker har nedsatt arbeidsevne og ikke mottar arbeidsavklaringspenger.

³ Personer i husholdninger der hovedinntektstaker mottar arbeidsavklaringspenger.

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger. Statistisk sentralbyrå.

Selv om det er en relativt liten del av AAP-mottakerne som har høye renteutgifter i forhold til inntekten, er andelen med stor rentebelastning mye større enn i befolkningen som helhet. Ser vi kun på personer med lavinntekt, skiller ikke AAP-mottakere seg noe særlig fra lavinntektsgruppen som helhet. Andelene med stor rentebelastning har minsket for alle disse gruppene mellom 2014 og 2017, noe som sannsynligvis henger sammen med et lavt rentenivå i perioden.

Blant mottakere av AAP er det omtrent like mange med stor gjeldsbyrde som i befolkningen generelt, både blant personer i alt og i lavinntektsgruppen. Andelene med stor gjeldsbelastning har også økt litt siden 2014.

Inntektssammensetning

Personer i husholdninger der hovedinntektstaker har nedsatt arbeidsevne lever i stor grad av ulike offentlige overføringer, og får lite i yrkes- og kapitalinntekter sammenlignet med andre husholdninger. Husholdninger som i tillegg faller under lavinntektsgrensen får nesten all inntekten sin gjennom overføringer, som vist i tabell 5.8.6. Sammenlignet med tall fra 2014, har heller ikke inntektssammensetningene i disse gruppene endret seg noe særlig.

Blant husholdninger der hovedinntektstaker har nedsatt arbeidsevne, men ikke mottar AAP, er det ganske store forskjeller i hvilke typer inntekt de mottar mellom husholdningene med og uten lavinntekt. Husholdningene uten lavinntekt får i snitt en tredjedel av inntekten sin gjennom yrkesinntekt, som kan tyde på at mange i denne gruppen enten har andre i husholdningen som er yrkestilknyttet, eller at hovedinntektstaker har vært i arbeid i en viss grad i hele eller deler av året. Disse husholdningene mottar likevel over 40 prosent av inntektene sine gjennom ulike stønader, der uføretrygd er den klart største (31 prosent), fulgt av sykepenger (9 prosent) og noe AAP (6 prosent). At noen av disse husholdningene mottar AAP kan skyldes at hovedinntektstaker mottok arbeidsavklaringspenger tidligere i året, men mistet retten til denne stønaden før utgangen av 2017, eller at andre personer i husholdningen enn hovedinntektstaker mottar AAP.

Tabell 5.8.6 Inntektssammensetning for hele befolkningen ekskl. studenter og personer med nedsatt arbeidsevne med og uten arbeidsavklaringspenger (AAP)¹. Gjennomsnitt og andel av samlet inntekt. 2017. Prosent og kroner

	Hele befolkningen ekskl. studenter			Hovedinntektstaker har nedsatt arbeidsevne og mottar ikke AAP			Hovedinntektstaker er AAP-mottaker		
	I alt	Uten lavinntekt	Med lavinntekt ²	I alt	Uten lavinntekt	Med lavinntekt ²	I alt	Uten lavinntekt	Med lavinntekt ²
Yrkesinntekt	68	69	36	28	34	13	26	31	8
Kapitalinntekter ³	6	6	2	2	3	0	4	5	1
Overføringer	26	25	62	70	64	87	70	65	91
<i>Herav:</i>									
Ytelser fra folketrygden	16	15	38	36	42	19	51	46	72
<i>Herav:</i>									
Arbeidsavklaringspenger	2	2	8	7	6	9	44	37	70
Uføretrygd	4	4	11	25	31	7	4	5	1
Dagpenger ved arbeidsledighet	1	1	3	1	1	2	1	1	1
Sykepenger	2	2	2	7	9	2	9	10	3
Barnetrygd	1	1	2	2	1	4	1	1	3
Bostøtte	0	-	2	3	1	8	1	0	3
Sosialhjelp	0	0	5	9	3	26	2	1	4
Kvalifiseringsstønad	-	-	1	4	1	11	0	0	0
Tiltakspenger/individstønad	0	-	1	2	1	6	0	0	1
Studiestipend fra lånekassen	0	0	1	1	0	2	1	0	1
Introduksjonsstønad	0	-	3	1	0	4	0	-	0
Samlet inntekt	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Samlet inntekt	813 200	907 300	243 700	393 700	505 600	245 600	497 900	635 800	267 900
Samlet inntekt etter skatt	606 500	672 600	205 900	328 400	404 300	228 000	399 500	499 300	233 200
Inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala) ⁴	391 400	430 900	152 000	245 800	306 800	165 100	281 300	342 200	179 800
Antall personer i husholdningen	2,2	2,2	1,7	1,8	1,7	2,0	1,9	2,0	1,7
Antall barn under 18 år i husholdningen	0,5	0,5	0,4	0,4	0,2	0,7	0,4	0,4	0,5
Antall husholdninger	2 368 453	2 032 831	335 622	34 387	19 586	14 801	70 954	44 350	26 604

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

² Lavinntekt er definert som inntekt under 60 prosent av medianinntekten for alle. EU-skala.

³ Negative kapitalinntekter er satt lik 0.

⁴ Omfatter også negative kapitalinntekter.

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå.

Lavinntektshusholdninger der hovedinntektstaker har nedsatt arbeidsevne, men ikke mottar AAP, får derimot svært lite i yrkesinntekter, uføretrygd og sykepenger. Disse husholdningene er langt på vei avhengige av sosialhjelp, som i gjennomsnitt utgjør 26 prosent av samlet inntekt. En del av disse mottar også kvalifiseringsstønad, som i snitt utgjør 11 prosent av husholdningsinntekten. Videre er bostøtte og AAP de største inntektspostene for denne gruppen. Disse husholdningene er i snitt også større, og har flere barn, enn tilsvarende husholdninger uten lavinntekt.

Husholdninger der hovedinntektstaker var AAP-mottaker ved utgangen av året lever i stor grad av denne stønaden. Det gjelder særlig lavinntektshusholdninger, der AAP utgjorde i snitt 70 prosent av samlet inntekt i 2017. Disse lavinntekts-husholdningene har videre i snitt færre personer enn husholdningene uten lavinntekt, noe som henger sammen med at det er mange unge aleneboende og enslige forsørgere blant mottakerne av AAP som havner i lavinntektsgruppen. Blant husholdninger uten lavinntekt var også andelen yrkesinntekter en del større, på 31 prosent, fulgt av sykepenger, på 10 prosent.

Inntektsfordeling

Det er mindre inntektsforskjeller innad i gruppen av personer med nedsatt arbeidsevne, enn det er i befolkningen som helhet. I 2017 hadde den personen i hele befolkningen som befant seg mellom den nest høyeste og høyeste tidelen, målt i inntekt etter skatt per forbruksenhet, 2,83 ganger så høy inntekt som den som befant seg på grensen mellom de to tidelene med lavest inntekt i hele befolkningen (P90/P10). Ser vi kun på personer med nedsatt arbeidsevne uten AAP, var tilsvarende forholdstall 2,55, mens det blant AAP-mottakerne var på 2,59. Også inntektsmålene S80/S20 og Gini-koeffisienten viser at det er mindre ulikhet blant personer med nedsatt arbeidsevne enn i befolkningen som helhet.

Tabell 5.8.7 Fordeling av inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala)¹. 2014-2017

	2014	2015	2016	2017
S80/S20²				
Hele befolkningen uten studenter	3,60	3,85	3,69	3,70
Nedsatt arbeidsevne uten arbeidsavklaringspenger	3,15	3,19	3,16	3,05
Mottakere av arbeidsavklaringspenger	2,93	3,10	3,05	3,10
P90/P10³				
Hele befolkningen uten studenter	2,79	2,82	2,81	2,83
Nedsatt arbeidsevne uten arbeidsavklaringspenger	2,59	2,59	2,61	2,55
Mottakere av arbeidsavklaringspenger	2,49	2,56	2,55	2,59
Gini-koeffisient⁴				
Hele befolkningen uten studenter	0,250	0,266	0,255	0,255
Nedsatt arbeidsevne uten arbeidsavklaringspenger	0,228	0,231	0,229	0,223
Mottakere av arbeidsavklaringspenger	0,218	0,232	0,228	0,232

¹ Omfatter også negative beløp. Personer i studenthusholdninger er utelatt

² S80/S20 er forholdet mellom gjennomsnittsinntektene til rikeste og fattigste 20 prosent i gruppen.

³ P90/P10 er forholdstallet mellom inntekten til den personen som befinner seg mellom desil 9 og desil 10 (P90) og inntekten til den personen som befinner seg mellom desil 1 og desil 2 (P10).

⁴ Gini-koeffisienten er et summarisk mål som varierer fra 0 (minst ulikhet) og 1 (størst ulikhet).

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå.

Selv om inntektsforskjellene blant AAP-mottakerne er relativt små, var de noe større i 2017 enn tre år tidligere. Blant personer med nedsatt arbeidsevne uten AAP var derimot inntektsulikheten på omtrent samme nivå i 2017 som i 2014, om noe mindre.

Levekårsindikatorer

I tallene som kommer fra inntektsstatistikken er populasjonen avgrenset til personer med nedsatt arbeidsevne uten arbeidsavklaringspenger og mottakere av arbeidsavklaringspenger. Videre bruker vi levekårsundersøkelsen EU-SILC som kilde. Her har vi ikke samme mulighet til å skille ut de som kun har fått nedsatt arbeidsevne, men som ikke mottar arbeidsavklaringspenger. Her består dermed denne gruppen fra og med 2010-årgangen av dem som har mottatt arbeidsavklaringspenger. I årene forut for 2010 er gruppen definert som dem som mottok *rehabiliterings- eller attføringspenger*. For enkelhets skyld vil vi her bruke betegnelsen mottakere av AAP om disse gruppene. Man må altså ha med seg at det er to noe ulikt definerte grupper i årene forut og etter 2010 i tallene som gjengis her og i tabellvedlegg B.

Slik gruppen er definert her, er alle mottakere av AAP i alderen 16-66 år, og vi sammenligner derfor med befolkningen totalt i samme alder. En relativt liten andel mottakere av AAP er veldig unge, og snittalderen er på 44 år. I hele befolkningen mellom 16 og 66 år er snittalderen på 43 år. I tabellene under presenterer vi tall for mottakere av AAP i alder 16-44 år og 45-66 år separat.

Kvinner er overrepresentert blant mottakere av AAP og utgjorde 63 prosent i 2018. Utdanningsnivået er lavere enn i befolkningen for øvrig. 39 prosent har grunnskoleutdanning eller kortere, mot 24 prosent av befolkningen mellom 16 og 66 år. En omtrent like stor andel bor urbant blant mottakere av AAP som i befolkningen.

Boligstandard og eierforhold

Syv av ti mottakere av AAP eier egen bolig, dette er en mindre andel enn det vi finner i befolkningen i yrkesaktiv alder, hvor åtte av ti er eiere. Forskjellen er størst blant dem under 45 år, hvor 49 prosent av AAP-mottakere er eiere mot 69 prosent i befolkningen i samme alder. Andelen selveiere er også 10 prosentpoeng mindre blant mottakere av AAP enn i den øvrige befolkningen. Det er mindre forskjell i andelen som bor i enebolig, og andelen som bor i småhus er på nivå med befolkningen for øvrig.

Mottakere av AAP bor litt trangere enn den øvrige befolkningen, særlig i gruppen 16-44 år. 19 prosent av alle mottakere av AAP mellom 16 og 44 år bor trangt, mot

12 prosent i befolkningen totalt i samme alder. Gjennomsnittlig antall kvadratmeter er noe lavere for mottakere av AAP sammenliknet med hele befolkningen, henholdsvis 104 og 119 kvadratmeter i snitt. Men i motsetning til tidligere år, hvor mottakere av AAP likevel hadde et høyere antall kvadratmeter per person, har mottakere av AAP i 2018 i stedet lavere antall kvadratmeter per person enn gjennomsnittet i befolkningen.

Indikatorerne for boligproblemer viser at mottakere av AAP i større grad bor i en bolig med boligproblemer enn befolkningen i samme alder. Andelen som bor i en bolig med minst ett boligproblem har også økt markant for mottakere av AAP, fra 29 prosent i 2017 til 39 prosent i 2018. Til sammenligning bor 25 prosent av befolkningen i samme alder i en bolig med minst ett boligproblem. I befolkningen har denne andelen ikke økt like markant siden 2017 som for mottakere av AAP. Det er spesielt problemer med råte eller fukt og problemer med støy som forekommer oftere blant mottakere av AAP sammenliknet med befolkningen, og forskjellen er størst mellom AAP-mottakere og befolkningen i alder 16-44 år. Dobbelt så stor andel av AAP-mottakere i alderen 16-44 år har problemer med råte eller fukt og støy i boligen enn befolkningen i samme alder.

Tabell 5.8.8 Boligtype og boligstandard for mottakere av arbeidsavklaringspenger, 2009, 2016-2018. Prosent og gjennomsnitt

	16-44 år					45-66 år					16-66 år				
	AAP-mottakere				Alle	AAP-mottakere				Alle	AAP-mottakere				Alle
	2009	2016	2017	2018	2018	2009	2016	2017	2018	2018	2009	2016	2017	2018	2018
Andel personer som															
bor i enebolig, våningshus	48	52	52	45	50	65	62	55	59	65	55	57	53	52	56
bor i småhus ellers	25	23	16	20	17	12	16	11	16	16	19	19	13	18	17
bor i husholdning som eier	59	56	56	49	69	77	81	82	88	89	67	69	70	69	78
bor i husholdning som er selveier	45	49	48	40	57	66	69	65	74	79	54	59	57	57	67
bor alene	36	31	38	31	28	29	35	36	24	22	33	32	37	27	26
bor trangt	23	13	14	19	12	1	2	2	4	3	13	7	7	12	8
bor svært romslig	9	15	16	14	19	38	43	37	39	45	21	29	27	27	30
Bor i bolig med minst ett boligproblem¹	32	47	28	27	32	21	29	39	25
Problem med råte eller fukt	21	15	9	19	8	9	6	3	7	6	16	10	6	13	7
Problem med støy i boligen	26	20	18	29	15	18	19	17	16	9	22	20	17	23	12
Problem med forurensning ved boligen	16	8	12	11	9	13	10	8	15	9	15	9	10	13	9
Problem med kriminalitet, vold og hærverk i boområdet	7	9	8	8	5	8	7	6	3	4	8	8	7	5	5
Boligareal per husholdning. Kvm. gjennomsnitt	86	104	86	86	104	113	131	123	123	140	97	118	106	104	119
Boligareal per person. Kvm. gjennomsnitt ²	40	45	49	48	52	61	82	81	72	81	48	59	66	59	64
Antall svar	110	127	97	94	2 499	88	146	134	129	2 259	198	278	235	225	4 758

¹ Ny indikator fra 2017. Derfor ingen tall fra tidligere år.

² Utrekning endret fra 2017.

Kilde: Levekårsundersøkelsen EU-SILC. Statistisk sentralbyrå.

Boligøkonomi

Mottakere av AAP som leier betalte i snitt 84 200 kr i året i husleie i 2018. De siste årene har AAP-mottakere betalt mer i husleie enn befolkningen i samme aldersgruppe, som i snitt betalte 78 800 kroner i husleie i 2018. Svært få mottakere av AAP over 44 år leier og vi presenterer derfor bare separate tall for den yngste aldersgruppen. Det er større forskjeller i renter og avdrag mellom husholdninger med mottakere av AAP og alle husholdninger til personer 16-66 år. For mottakere av AAP som eier utgjorde renter og avdrag til sammen 56 800 kroner i 2015. Dette er betydelig lavere enn for befolkningen totalt i alder 16-66 år, der gjennomsnittet er 83 200 kroner.

De fleste AAP-mottakere eier, og har dermed betydelig lavere gjennomsnittlige boutgifter enn befolkningen i alt. Ser vi på boutgiftene opp mot inntekt, ser vi likevel at markant flere blant AAP-mottakere har høy boutgiftsbelastning enn i befolkningen. 41 prosent av mottakere av AAP har høy boutgiftsbelastning og 27 prosent lav boutgiftsbelastning. For samme gruppe i befolkningen generelt er andelen henholdsvis 32 og 30 prosent. Leieandelen er størst blant unge AAP-

mottakere i alder 16-44 år, og blant disse har hele 54 prosent høy boutgiftsbelastning. Husholdningenes subjektive vurdering av hvor tyngende boutgiftene er viser også forskjeller mellom mottakere av AAP og andre. Dobbelt så mange opplever boutgiftene som svært tyngende blant mottakere av AAP (12 prosent) sammenlignet med hele befolkningen i samme alder (6 prosent).

Tabell 5.8.9 Boligøkonomi for mottakere av arbeidsavklaringspenger. 2008, 2017-2018. Kroner og prosent

	16-44 år				45-66 år				16-66 år			
	AAP-mottakere			Alle	AAP-mottakere			Alle	AAP-mottakere			Alle
	2008	2017	2018	2018	2008	2017	2018	2018	2008	2017	2018	2018
Årlig husleie. Gjennomsnitt for husholdninger som leier. ¹ Kroner	61 800	72 600	82 700	78 300	.	.	.	80 600	61 700	78 100	84 200	78 800
Renter og avdrag. Gjennomsnitt for eiere. Kroner	83 400	66 400	66 200	97 100	62 600	54 900	51 700	69 700	72 200	58 900	56 800	83 200
Boligrenter. Gjennomsnitt for eiere. Kroner	59 300	30 000	43 600	45 400	38 000	23 700	20 900	27 900	47 700	26 000	28 900	36 500
Andel husholdninger med												
høy boutgiftsbelastning	59	48	54	41	26	37	27	18	46	42	41	32
lav boutgiftsbelastning	14	18	14	21	28	37	42	43	20	28	27	30
Oppfatter boutgiftene som svært tyngende	24	14	13	7	8	9	12	5	17	12	12	6
Antall svar fra leiere	42	40	45	713	11	20	13	193	53	61	58	906
Antall svar fra eiere	68	56	46	1 748	89	113	115	2 048	157	171	163	3 796
Antall svar	110	96	91	2 461	100	133	128	2 241	210	232	221	4 702

¹ Ekskludert eiere av andels- og aksjebolig.

Kilde: Levekårsundersøkelsen EU-SILC. Statistisk sentralbyrå.

Økonomiske vansker

Mottakere av arbeidsavklaringspenger har en generelt trangere økonomi enn befolkningen som helhet. Dobbelt så stor andel opplever det som vanskelig eller svært vanskelig å få endene til å møtes blant AAP-mottakere (20 prosent) enn i befolkningen i samme alder (9 prosent). Halvparten av AAP-mottakere (46 prosent) svarer også at de ikke klarer å betale en uforutsett utgift på 15 000 kroner i løpet av en måned. Dette er nesten dobbelt så mange som i befolkningen i samme alder, hvor dette gjelder en fjerdedel (26 prosent).

I underkant av to av ti (18 prosent) husholdninger med mottakere av AAP har hatt betalingsproblemer de siste 12 månedene. Tilsvarende andel for hele befolkningen i samme alder er 7 prosent. Det er i størst grad husholdningene til yngre mottakere av AAP som opplever betalingsproblemer. 22 prosent av mottakere av AAP under 45 år opplevde betalingsproblemer, mens 12 prosent av eldre mottakere av AAP opplevde dette. Andelene som har opplevd å ha problemer med å betale andre lån enn boliglån er særlig mye større.

Tabell 5.8.10 Betalingsvansker for mottakere av arbeidsavklaringspenger. 2008, 2016-2018. Prosent

	16-44 år				45-66 år				16-66 år						
	AAP-mottakere			Alle	AAP-mottakere			Alle	AAP-mottakere			Alle			
	2008	2016	2017	2018	2018	2008	2016	2017	2018	2018	2008	2016	2017	2018	2018
Vanskelig eller svært vanskelig å få endene til å møtes ¹	38	21	20	22	9	19	19	16	17	8	30	20	18	20	9
Har ikke mulighet til å klare en uforutsett utgift ²	53	57	30	32	33	20	41	46	26
Andre lån er noe eller svært tyngende ²	23	29	17	12	11	9	17	21	14
Mottar økonomisk støtte fra andre husholdninger	3	5	5	11	6	2	1	3	.	1	3	3	3	6	4
Har minst ett betalingsproblem ²	22	22	8	12	12	5	16	18	7
Problemer med å betale husleie ³	18	12	27	24	9	6	4	.	.	7	13	9	26	19	9
Problemer med å betale boliglån ⁴	7	3	8	.	2	5	3	3	9	2	6	3	5	6	2
Problemer med å betale elektrisitet og kommunale avgifter	23	7	8	7	3	10	5	7	9	3	17	7	7	8	3
Problemer med å betale andre lån	..	8	7	11	3	..	4	6	5	2	..	6	6	8	3
Antall svar fra leiere ²	40	45	713	20	13	193	61	58	906
Antall svar fra eiere ²	56	46	1 748	113	115	2 048	171	163	3 796
Antall svar	110	127	96	91	2 461	100	146	133	128	2 241	210	278	232	221	4 702

¹ Fra 2017 regnet ut som én samlet indikator. Tallene fra årene før 2017 er lagt sammen fra de to tidligere indikatorene for økonomisk romslighet; "Svært vanskelig" og "Vanskelig".

² Nye indikatorer fra 2017. Derfor ingen tall fra tidligere år.

³ Fra 2017 er indikatoren en andel av husholdninger som leier. Frem til og med 2016 var indikatoren en andel av alle husholdninger samlet.

⁴ Fra 2017 er indikatoren en andel av husholdninger som eier. Frem til og med 2016 var indikatoren en andel av alle husholdninger samlet.

Kilde: Levekårsundersøkelsen EU-SILC. Statistisk sentralbyrå.

Materielle og sosiale mangler

Det er vanligere å mangle en eller flere materielle goder for AAP-mottakere enn for befolkningen i alt. Fire av ti mottakere av AAP mangler minst en materiell gode, mens to av ti i befolkningen i samme alder oppgir det samme. Blant AAP-mottakere er situasjonen verst for de mellom 16 og 44 år, hvor hele 57 prosent mangler minst en materiell gode. Den mest utbredte mangelen er å ikke ha råd til å bytte ut utslitte møbler, som gjelder 27 prosent av AAP-mottakere i alt og 33 prosent av AAP-mottakere under 45 år. Det er også utbredt å ikke ha råd til å disponere privatbil (20 prosent), gå til tannlege (15 prosent) og å bytte ut utslitte klær (14 prosent).

Sosiale mangler er også mer utbredt blant AAP-mottakere enn i befolkningen, men forekommer ikke hos like mange som har materielle mangler. 33 prosent av AAP-mottakere i alt mangler minst en sosial gode. Det samme gjelder 12 prosent i befolkningen i samme alder. Det er mer enn dobbelt så stor forekomst av hver sosial mangel blant AAP-mottakere enn i befolkningen. For eksempel er det 25 prosent av AAP-mottakere som ikke har råd til en ukes ferie utenfor hjemmet i året, mens det samme gjelder 9 prosent i befolkningen i samme alder. Dette er i tråd med tidligere resultater.

Tabell 5.8.11 Materielle og sosiale mangler for mottakere av arbeidsavklaringspenger. 2008, 2016-2018. Prosent

	16-44 år					45-66 år					16-66 år				
	AAP-mottakere				Alle	AAP-mottakere				Alle	AAP-mottakere				Alle
	2008	2016	2017	2018	2018	2007	2016	2017	2018	2018	2008	2016	2017	2018	2018
Mangler minst en materiell gode¹²	48	57	23	28	26	13	37	42	19
Ikke råd til å holde boligen passe varm	6	4	4	2	1	0	2	1	..	1	5	4	2	1	1
Ikke råd til å disponere privatbil	25	15	23	25	13	9	9	11	13	4	19	12	16	20	9
Ikke råd til å bytte ut utslitte møbler ²	36	33	11	21	19	8	28	27	10
Ikke råd til å erstatte utslitte klær ²	23	22	4	10	6	4	16	14	4
Ikke råd til å gå til tannlege ²	21	21	7	11	9	5	16	15	6
Ikke råd til å spise kjøtt eller fisk annenhver dag	23	13	12	17	4	5	14	9	5	3	15	14	10	11	4
Ikke råd til å ha internett ²	4	0	0	3	2	1	3	1	0
Eier ikke egen bolig²	54	58	41	23	16	15	38	38	30
Mangler minst en sosial gode²	38	43	13	24	22	11	30	33	12
Ikke råd til en ukes ferie i løpet av et år	37	24	29	32	9	15	9	14	17	8	29	24	21	25	9
Ikke råd til å delta i regelmessige fritidsaktiviteter ²	19	17	5	12	10	5	15	14	5
Ikke råd til å bruke litt penger på seg selv en gang i uken ²	16	13	4	14	8	4	15	11	4
Ikke råd til å spise og drikke ute med venner eller familie en gang i måneden ²	10	14	3	15	6	4	12	10	4
Antall svar	110	127	97	94	2 508	92	146	134	129	2 262	210	278	235	225	4 770

¹ Indikatorene på materielle og sosiale mangler er noe mer ustabile fra år til år for små grupper.

² Nye indikatorer fra 2017. Derfor ingen tall fra tidligere år.

Kilde: Levekårsundersøkelsen EU-SILC. Statistisk sentralbyrå.

Helse og funksjonsevne

Mottakere av AAP er definert som personer som har fått nedsatt arbeidsevne med minst 50 prosent på grunn av sykdom, skade eller lyte. Det er derfor å vente at de har dårligere helse enn den øvrige befolkningen. Fire av ti (41 prosent av) mottakere av AAP vurderer sin helse som dårlig eller svært dårlig, mens dette kun gjelder 7 prosent i befolkningen totalt i samme alder. Andelen mottakere av AAP som vurderer helsen som dårlig er noe større i 2018 enn foregående år. Totalt tre av ti mottakere av AAP vurderer på den andre siden helsen som svært god eller god, og andelen er i 2018 den samme i begge aldersgrupper. Tidligere år har de yngre AAP-mottakerne (16-44 år) vurdert sin helse som god i større grad enn de eldre AAP-mottakerne. Andelen kronisk syke er også betydelig større for mottakere av AAP enn for befolkningen i samme alder. Flere enn åtte av ti mottakere av AAP er kronisk syke, mot litt færre enn fire av ti i befolkningen i samme alder.

Mottakere av AAP opplever også, i langt større grad enn befolkningen som helhet, dårligere funksjonsevne. Flere enn seks av ti mottakere av AAP opplever begrens-

ninger i sine daglige aktiviteter og tre av ti opplever begrensningene som store. Blant alle i yrkesaktiv alder er de tilsvarende tallene 16 og 5 prosent.

Tabell 5.8.12 Helseforhold for mottakere av arbeidsavklaringspenger. 2008, 2016-2018. Prosent

	16-44 år				Alle	45-66 år				Alle	16-66 år				
	AAP-mottakere					AAP-mottakere					AAP-mottakere				
	2008	2016	2017	2018		2008	2016	2017	2018		2008	2016	2017	2018	2018
Egenvurdering av helse															
andel med svært god eller god helse	43	42	43	33	84	32	33	30	33	73	38	38	36	33	79
andel med dårlig eller svært dårlig helse	22	33	26	45	6	40	35	37	38	9	30	34	31	41	7
Andel med kronisk sykdom¹	68	71	69	79	30	72	82	85	87	45	70	76	77	83	37
Nedsatt funksjonsevne															
andel med sterkt nedsatt funksjonsevne	26	24	28	32	4	30	24	27	25	6	28	24	28	28	5
andel med noe nedsatt funksjonsevne	29	36	27	33	8	23	42	37	38	14	26	38	32	35	11
Antall svar	110	127	96	93	2 489	100	146	133	129	2 256	210	278	233	224	4 745

¹ Endret definisjon av kronisk sykdom fra 2017. Inkluderer nå også plager som følge av sykdom og skade, i tillegg til langvarige sykdommer eller helseproblemer.

Kilde: Levekårsundersøkelsen EU-SILC. Statistisk sentralbyrå.

Tilknytning til arbeidslivet

Det er ingen helårs yrkesaktive i halvparten av husholdningene med mottakere av AAP. 16 prosent hadde minst to helårs yrkesaktive og 30 prosent hadde en person som var helårs yrkesaktiv. Blant alle husholdninger er kun 23 prosent uten helårsaktive og 34 prosent har minst to helårs yrkesaktive.

Det er også klare forskjeller mellom mottakere av AAP og den øvrige befolkningen i hvor mye heltidsarbeid man utfører. Husholdninger med mottakere av AAP produserer i gjennomsnitt 5,5 måneder heltidsarbeid, sammenlignet med over 12 måneder blant alle husholdningene. Yngre mottakere av AAP har hatt en markant nedgang i gjennomsnittlig antall månedsverk, og har nå et lavere antall månedsverk (4,2) enn eldre mottakere av AAP (6,8). I 2012-2017 var det de yngste AAP-mottakerne som hadde produserte flest månedsverk.

Ser vi på deltids yrkesaktivitet, har mottakere av AAP i gjennomsnitt flere månedsverk sammenlignet med befolkningen for øvrig (henholdsvis 3 og 2). Også her er det de eldre, og ikke yngre, mottakere av AAP som har høyest antall måneder med deltids yrkesaktivitet.

Arbeidsledighet forekommer noe oftere i husholdninger med mottakere av AAP. I 16 prosent av disse husholdningene oppgir husholdningen minst en måned med arbeidsledighet som hovedaktivitet, mens dette er tilfellet i 6 prosent av alle husholdninger. Andelen med en eller flere måneder med arbeidsledighet er størst blant de yngste, hvor dette gjelder 23 prosent av husholdningene. Antagelig vil det være en del av mottakere av AAP på arbeidsavklaringspenger som har hatt en forutgående periode med arbeidsledighet.

Tabell 5.8.13 Tilknytning til arbeidslivet for husholdninger med mottakere av arbeidsavklaringspenger. 2008, 2016-2018. Prosent og gjennomsnitt

	16-44 år					45-66 år					16-66 år				
	AAP-mottakere				Alle	AAP-mottakere				Alle	AAP-mottakere				Alle
	2008	2016	2017	2018	2018	2007	2016	2017	2018	2018	2008	2016	2017	2018	2018
Antall helårsyrkesaktive i husholdningen															
0	53	42	57	62	25	34	51	50	44	19	45	46	53	54	23
1	30	46	30	27	43	47	38	36	35	44	37	42	33	30	43
2	17	13	13	11	32	19	12	14	21	37	18	12	13	16	34
Antall måneder med heltids yrkesaktivitet i husholdningen															
0	53	50	59	69	26	35	60	71	53	24	48	55	65	61	25
12+	41	41	30	23	69	58	34	28	44	73	45	37	29	33	71
Gjennomsnittlig antall måneder	6,1	6,1	5,1	4,2	11,8	8,1	5,0	4,2	6,8	12,5	6,7	5,6	4,7	5,5	12,1
Antall måneder med deltids yrkesaktivitet i husholdningen															
0	80	71	77	74	83	73	72	69	74	80	74	72	73	74	82
12+	15	3	17	18	12	22	22	29	22	17	21	23	23	20	14
Gjennomsnittlig antall måneder	2,4	3,2	2,5	2,8	1,8	3,0	3,2	3,8	3,2	2,3	2,9	3,2	3,2	3,0	2,0
Antall måneder med arbeidsledighet i husholdningen															
0	90	80	77	77	93	91	87	90	92	95	92	84	84	84	94
12+	7	14	13	13	3	4	11	6	6	3	4	13	10	10	3
Gjennomsnittlig antall måneder	1,1	2,2	2,2	2,1	0,6	0,9	1,5	1,0	0,8	0,5	0,7	1,9	1,6	1,5	0,5
Antall svar	95	110	86	80	2 303	92	128	122	115	2 098	177	238	208	196	4 401

Kilde: Levekårsundersøkelsen EU-SILC. Statistisk sentralbyrå

5.9. Sosiale indikatorer for langtidsledige

Jon Epland

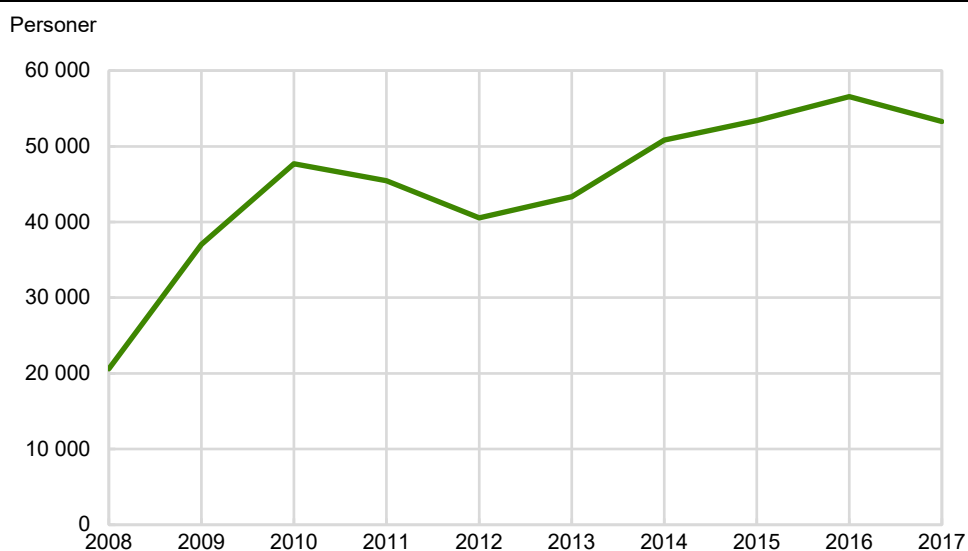
Hovedpunktene i dette kapittelet kan oppsummeres ved:

- Antall langtidsledige har steget de siste årene, men andelen med lavinntekt har gått ned.
- Nye langtidsledige etter «oljekrisen» i 2014 endret i noen grad sammensetningen av gruppen.
- Dagpenger ved arbeidsledighet er den viktigste inntektskilden for husholdninger der hovedinntektstaker er langtidsledig.
- Inntektsforskjellene blant de langtidsledige har økt betydelig mer enn i befolkningen.

I dette kapittelet skal vi se på personer i husholdninger der hovedinntektstaker er arbeidsledig over lengre tid, som her regnes som å ha vært registrert arbeidsledig i minst seks måneder sammenhengende i løpet av året. Dette inkluderer også knapt 1 000 personer som tilhører studenthusholdninger, siden en person både kan ha studert og vært registrert arbeidsledig i 6 måneder i løpet av samme år. Denne definisjonen skiller seg fra NAVs definisjon av langtidsledige, som omfatter helt ledige som har hatt en sammenhengende ledighetsperiode på minst 26 uker.

Antallet personer i husholdninger der hovedinntektstaker er langtidsledig varierer med konjunktorene. I siste året før finanskrisen (2008) var antallet 20 600 personer. Antallet økte under finanskrisen, og mer enn doblet seg til 47 700 personer i 2010. I 2012 hadde antallet langtidsledige falt til 40 600 personer, før det så steg kraftig igjen, til 56 700 personer i 2016 – det høyeste antallet i perioden. Forklaringen på det høye tallet er konjunkturedgangen i forbindelse med nedskjæringer i oljenæringen. I 2017 er det en liten nedgang i tallet på langtidsledige til 53 300 personer. Utviklingen i antall personer i husholdninger der hovedinntektstaker er langtidsledig er illustrert i figur 5.9.1.

Figur 5.9.1 Antall personer i husholdninger der hovedinntektstaker er langtidsledig. 2008-2017

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger. Statistisk sentralbyrå.

Langtidsledige er en sammensatt gruppe personer, og flere av dem går igjen i de andre lavinntektsgruppene som blir analysert i denne rapporten, som for eksempel personer med innvandrerbakgrunn. Tall for 2017 viser at 42 prosent av de langtidsledige tilhører en husholdning der hovedinntektstaker har innvandrerbakgrunn. Av

disse er 56 prosent innvandrere fra land i Afrika, Asia, Latin-Amerika og Oseania utenom Australia og New Zealand. Siden andelen med innvandrerbakgrunn i befolkningen er på omlag 17 prosent i 2017, er sannsynligheten for å tilhøre en langtidsledig husholdning langt større for innvandrere enn for befolkningen generelt.

Når det gjelder husholdningstyper, var nærmere 30 prosent av de langtidsledige hovedinntektstakerne i 2017 enslige personer under 65 år. Vel en firedel tilhørte husholdninger som besto av par med barn, der yngste barn var under 6 år, og ytterligere 16 prosent tilhørte husholdningstypen enslig forsørger med barn under 18 år.

Det er også noe overlapp mellom sosialhjelpsmottakere og langtidsledige. Blant personer i husholdninger som mottok sosialhjelp i 2017, tilhørte rundt 7 prosent en husholdning der hovedinntektstakeren var langtidsledig. Samtidig var vel en firedel av alle langtidsledige mottakere av sosialhjelp i 2017.

Lavinntekt

Det er en mye større andel med lav husholdningsinntekt blant langtidsledige enn blant befolkningen generelt, som vist i tabell 5.9.1. I 2017 var andelen med lavinntekt blant de langtidsledige 46 prosent, som utgjorde vel 24 000 personer.

Tabell 5.9.1 Prosentvis andel og antall¹ med lavinntekt (EU-skala 60 prosent). 2014-2017

	2014	2015	2016	2017
Hele befolkningen ekskl. studenter				
Antall personer i alt	5 001 062	5 053 468	5 095 416	5 130 925
Andel med lavinntekt	10,8	10,9	11,0	11,2
Antall med lavinntekt	539 900	550 800	560 500	574 700
Langtidsledige²				
Antall personer i alt	50 814	53 427	56 569	53 288
Andel med lavinntekt	51,0	48,6	45,3	45,7
Antall med lavinntekt	25 900	26 000	25 600	24 400

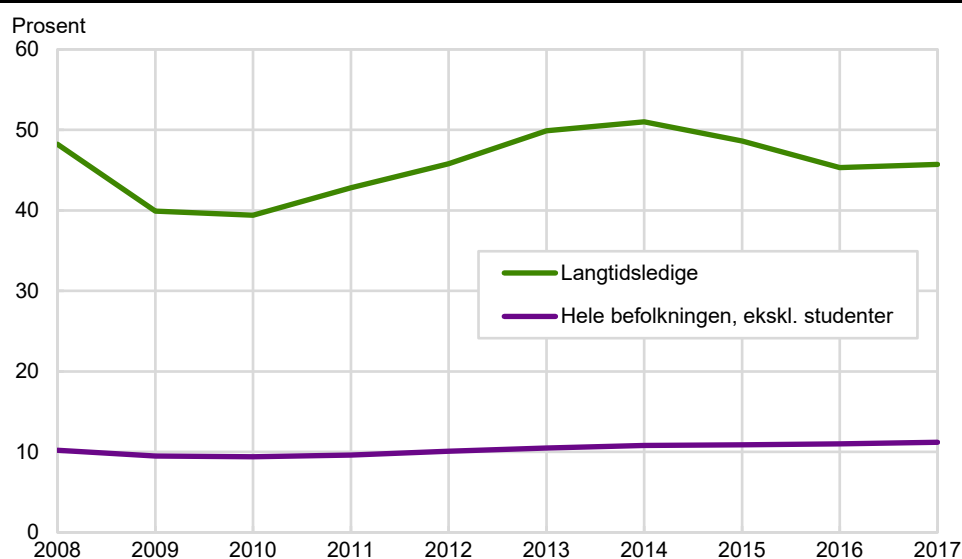
¹ Avrundede tall.

² Personer i husholdninger der hovedinntektstaker er langtidsledig (minst 6 måneder sammenhengende illa. året).

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger. Statistisk sentralbyrå

Andelen med lavinntekt påvirkes som nevnt mye av utviklingen i konjunktorene. Kort fortalt så øker andelen med lavinntekt for denne gruppen i «gode tider» og faller i «dårlige tider». Dette går klart fram av figur 5.9.2. Under finanskrisen (2009-2011) ble det en sterk økning i antallet langtidsledige, men mange av disse hadde et klart bedre inntektsgrunnlag enn dem som allerede hadde vært langtidsledige over flere år. Dermed falt andelen med lavinntekt i denne gruppen i denne perioden. I takt med bedre tider og økt sysselsetting, der mange av de mest ressurssterke langtidsledige forlater gruppen, øker andelen med lavinntekt blant dem som er igjen. Denne utviklingen fortsatte fram til «oljesjokket» i 2014. I påfølgende år ser vi på nytt et fall i andelen med lavinntekt når nye langtidsledige – mange fra godt betalte jobber i oljeindustrien – ankommer gruppen av langtidsledige.

Figur 5.9.2 Andel personer med lavinntekt (EU-skala 60 prosent). Hele befolkningen ekskl. personer i studenthusholdninger og personer i husholdninger der hovedinntektstaker er langtidsledig. 2008-2017. Prosent

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger. Statistisk sentralbyrå.

Yrkestilknytning

Langtidsledige er, naturlig nok, en gruppe med svakere tilknytning til arbeidsmarkedet enn befolkningen generelt. Som vist i tabell 5.9.2, tilhørte 34 prosent av langtidsledige en husholdning uten noen yrkestilknyttede i 2017, mot 24 prosent blant hele befolkningen. Samtidig hadde nær en tredjedel av langtidsledighusholdningene yrkesinntekt som viktigste inntektskilde, mens dette gjaldt for nærmere tre fjerdedeler av befolkningen generelt. Som tabellen også viser, økte andelen med yrkesinntekt som viktigste inntektskilde blant langtidsledige fra 27,6 prosent i 2014 til 31,9 prosent i 2017. Dette skyldes igjen det at sammensetningen av gruppen av langtidsledige var noe forskjellig i 2017 i fra 2014, jamfør det som er omtalt tidligere i dette kapitlet.

Tabell 5.9.2 Indikatorer¹ for yrkestilknytning. 2014-2017

	2014	2015	2016	2017
Andel personer i husholdninger uten noen yrkestilknyttede				
Hele befolkningen eksklusive studenter	22,9	23,2	23,6	23,9
<i>Herav: med lavinntekt</i>	63,0	62,9	64,0	64,5
Langtidsledige ²	38,0	35,6	33,7	34,1
<i>Herav: med lavinntekt</i>	59,2	58,1	58,5	58,6
Andel personer i husholdninger der yrkesinntekt er største inntekt				
Hele befolkningen eksklusive studenter	74,4	73,7	73,2	73,0
<i>Herav: med lavinntekt</i>	43,3	42,9	40,9	40,1
Langtidsledige ²	27,6	31,7	31,8	31,9
<i>Herav: med lavinntekt</i>	15,1	18,0	15,8	15,5

¹ For definisjonen av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

² Personer i husholdninger der hovedinntektstaker er langtidsledig (minst 6 måneder sammenhengende illa. året).

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger. Statistisk sentralbyrå.

Blant langtidsledige i lavinntektsgruppen tilhørte nesten 60 prosent en husholdning uten noen yrkestilknyttede i 2017, mens tilsvarende andel blant hele befolkningen med lavinntekt var 65 prosent. Kun 16 prosent av de langtidsledige med lavinntekt hadde yrkesinntekt som største inntektskilde, mot over 40 prosent av lavinntektsgruppen blant hele befolkningen.

At andelen uten yrkestilknyttede er større blant hele befolkningen med lavinntekt enn blant langtidsledige med lavinntekt, kan skyldes at det er andre lavinntektsgrupper som har svakere tilknytning til arbeidsmarkedet enn langtidsledige, som minstepensjonister, mottakere av uføretrygd og flyktninger.

Utdanning

Andelen med lavt utdanningsnivå blant de langtidsledige er stor sammenlignet med befolkningen som helhet, som vist i tabell 5.9.3, men har blitt mindre de siste årene. Mens nærmere 18 prosent av befolkningen i alt tilhører en husholdning der hovedinntektstaker har utdanning på grunnskolenivå eller lavere, gjelder dette for 31 prosent av langtidsledige. Ser vi på personer som i tillegg tilhører husholdninger med lavinntekt, er det små forskjeller mellom de langtidsledige og befolkningen. I begge grupper hadde om lag 39 prosent lav utdanning i 2017.

Det har blitt klart færre med lav utdanning i gruppen av langtidsledige de siste årene. Dette kan, som før nevnt, skyldes at mange av de nye langtidsledige kommer fra oljerelaterte næringer der det er få med lav utdanning.

Tabell 5.9.3 Indikatorer¹ for utdanning, 2014-2017

	2014	2015	2016	2017
Andel personer i husholdninger der hovedinntektstaker har lav utdanning				
Hele befolkningen eksklusive studenter	18,8	18,5	18,2	17,9
<i>Herav: med lavinntekt</i>	39,1	39,2	38,4	38,6
Langtidsledige²				
<i>Herav: med lavinntekt</i>	43,8	41,4	39,5	38,8

¹ For definisjonen av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

² Personer i husholdninger der hovedinntektstaker er langtidsledig (minst 6 måneder sammenhengende ila. året).

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger. Statistisk sentralbyrå.

Økonomisk utsatthet

Som nevnt tidligere i rapporten, er personer med lavinntekt ofte mer økonomisk sårbare enn andre, siden de har mindre tilgjengelige midler til å dekke utgiftene sine og i større grad er avhengige av ulike velferdsordninger. Dette gjelder også for langtidsledige, både uten og med lavinntekt. Tabell 5.9.4 viser ulike mål som kan indikere økonomisk utsatthet blant personer i husholdninger med langtidsledige.

Langtidsledige er i større grad avhengige av sosiale stønader enn befolkningen generelt. Mens 21 prosent av de langtidsledige tilhørte husholdninger som mottok både bostøtte og sosialhjelp i 2017, gjaldt dette kun for 3 prosent av hele befolkningen. Ser vi på de med lavinntekt, var det i alt 18 prosent i hele befolkningen som mottok begge disse stønadene, mens blant langtidsledige med lavinntekt var tilsvarende andel 35 prosent. Om lag 44 prosent av de langtidsledige med lavinntekt mottok sosialhjelp i 2017, mens 46 prosent mottok bostøtte.

Tabell 5.9.4 Indikatorer¹ for økonomisk utsatthet, 2014-2017

	2014	2015	2016	2017
Andel personer i husholdninger som mottar bostøtte				
Hele befolkningen eksklusive studenter	5,0	4,9	4,9	5,1
<i>Herav: med lavinntekt</i>	25,6	26,1	26,8	29,2
Langtidsledige²				
<i>Herav: med lavinntekt</i>	44,3	42,5	41,5	45,8
Andel personer i husholdninger som mottar sosialhjelp				
Hele befolkningen eksklusive studenter	4,8	4,8	4,9	5,0
<i>Herav: med lavinntekt</i>	21,7	22,3	23,3	24,3
Langtidsledige²				
<i>Herav: med lavinntekt</i>	48,3	45,3	44,3	44,1
Andel personer i husholdninger som mottar bostøtte og sosialhjelp				
Hele befolkningen eksklusive studenter	2,6	2,6	2,7	3,0
<i>Herav: med lavinntekt</i>	14,9	15,4	16,5	18,3
Langtidsledige²				
<i>Herav: med lavinntekt</i>	35,0	32,9	32,7	35,1

¹ For definisjonen av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

² Personer i husholdninger der hovedinntektstaker er langtidsledig (minst 6 måneder sammenhengende ila. året).

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger. Statistisk sentralbyrå.

Andelen personer som mottok henholdsvis bostøtte og sosialhjelp blant de langtidsledige har gått noe ned de siste årene. Dette gjelder særlig for sosialhjelp der andelen falt fra 36 prosent i 2014 til 29 prosent i 2017. Dette kan igjen skyldes

endringer innen denne gruppen, der de nyankomne har bedre husholdningsøkonomi enn de som tidligere var i denne gruppen.

Rente- og gjeldsbelastning

Andelen personer i husholdninger med gjeld større enn tre ganger samlet inntekt har økt betydelig blant de langtidsledige de siste årene. Mens denne andelen var på knapt 18 prosent i 2014, var den nær 25 prosent i 2017. Dermed har de langtidsledige en større andel med mye gjeld i forhold til inntekt, sammenlignet med befolkningen i alt.

På den annen side tynger rentene mindre. Andelen der rentene utgjør 15 prosent av samlet inntekt eller mer gikk ned fra 13 til 12 prosent for de langtidsledige fra 2014 til 2017. Andelen med høye renteutgifter i forhold til inntekt var likevel dobbelt så stor blant de langtidsledige i 2017, som i befolkningen totalt. Blant dem med lavinntekt har de langtidsledige om lag samme andel med stor rente- og gjeldsbelastning som lavinntektsgruppen i hele befolkningen hadde i 2017.

Tabell 5.9.5 Indikatorer¹ for rente- og gjeldsbelastning, 2014-2017

	2014	2015	2016	2017
Andel personer i husholdninger med høy rentebelastning				
Hele befolkningen eksklusive studenter	9,9	7,2	5,8	5,9
<i>Herav: med lavinntekt</i>	12,1	10,6	9,8	10,0
Langtidsledige ²	13,3	12,0	11,5	12,2
<i>Herav: med lavinntekt</i>	11,0	9,9	10,4	11,4
Andel personer i husholdninger med høy gjeldsbelastning				
Hele befolkningen eksklusive studenter	17,6	18,6	20,1	21,3
<i>Herav: med lavinntekt</i>	16,9	17,5	18,5	18,7
Langtidsledige ²	17,6	19,9	23,2	24,5
<i>Herav: med lavinntekt</i>	15,3	16,0	18,2	19,9

¹ For definisjonen av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

² Personer i husholdninger der hovedinntektstaker er langtidsledig (minst 6 måneder sammenhengende illa. året).

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger. Statistisk sentralbyrå.

Inntektssammensetning

Som nevnt har langtidsledige en svakere tilknytning til arbeidsmarkedet enn befolkningen generelt, og har i mindre grad yrkesinntekt som viktigste inntektskilde. Dette gjenspeiles også i inntektssammensetningen for husholdninger der hovedinntektstaker er langtidsledig, som vist i tabell 5.9.6.

I gjennomsnitt består 35 prosent av samlet husholdningsinntekt blant langtidsledige av yrkesinntekt, mens kapitalinntekter utgjør 4 prosent og overføringer, som er den klart viktigste inntektskilden, 61 prosent. Særlig blant de med lavinntekt er overføringer viktig – 81 prosent av samlet inntekt blant disse husholdningene er ulike stønader. Dette er en betydelig større andel enn blant lavinntektsgruppen generelt i befolkningen, som får vel 60 prosent av sine inntekter gjennom overføringer.

Det at overføringer utgjør en så stor andel av husholdningsinntekten til langtidsledige, skyldes først og fremst at de mottar mye i dagpenger. Dagpenger utgjør i snitt nær 30 prosent av samlet inntekt blant langtidsledige, mens andelen blant de som i tillegg har lavinntekt er nesten 40 prosent. Langtidsledige med lavinntekt mottar videre mye i sosialhjelp, samt noe i bostøtte, barnetrygd og sykepenger.

Husholdninger der hovedinntektstaker er langtidsledig består i gjennomsnitt av litt færre personer enn husholdninger sett under ett, men har i snitt like mange barn under 18 år, noe som tyder på at langtidsledige har et lavere antall personer som kan være yrkesaktive per husholdning enn i befolkningen generelt. Dette gjelder imidlertid ikke for lavinntektshusholdningene. En husholdning der hovedinntektstaker har lavinntekt og er langtidsledig består i snitt av 1,9 personer, der 0,6 er barn under 18 år. Blant alle landets lavinntektshusholdninger er gjennomsnittlig husholdningsstørrelse noe mindre med 1,7 personer og det er færre barn, i gjennomsnitt 0,4 barn under 18 år.

Tabell 5.9.6 Inntektssammensetningen for hele befolkningen og personer i husholdninger der hovedinntektstaker er langtidsledig¹. Andel av samlet inntekt (prosent) og gjennomsnitt i kroner. 2017

	Hele befolkningen uten studenter			Langtidsledige		
	Alle	Ikke lavinntekt	Med lavinntekt ²	Alle	Ikke lavinntekt	Med lavinntekt ²
Yrkesinntekt	68	69	36	35	40	19
Kapitalinntekter ³	6	6	2	4	5	1
Overføringer	26	25	62	61	55	81
Herav:						
Arbeidsavklaringspenger	2	2	8	2	2	3
Alderspensjon	10	10	18	5	7	1
Uføretrygd	4	4	11	3	3	1
Tjenestepensjoner	4	4	2	2	2	0
Dagpenger ved arbeidsledighet	1	1	3	31	29	39
Sykepenger	2	2	2	4	4	3
Barnetrygd	1	1	2	2	1	4
Bostøtte	0	-	2	1	0	4
Sosialhjelp	0	0	5	4	1	14
Samlet inntekt	100	100	100	100	100	100
Samlet inntekt	813 200	907 300	243 700	448 700	624 200	239 400
Samlet inntekt etter skatt	606 500	672 600	205 900	365 800	493 800	213 100
Inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala)⁴	391 400	430 900	152 000	258 700	346 200	154 400
Antall personer i husholdningen	2,2	2,2	1,7	1,9	2,0	1,9
Antall barn under 18 år	0,5	0,5	0,4	0,5	0,4	0,6
Antall husholdninger	2 368 453	2 032 831	335 622	27 129	14 756	12 373

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

² Lavinntekt er definert som inntekt under 60 prosent av medianinntekten for alle. EU-skala.

³ Negative kapitalinntekter er satt lik 0.

⁴ Omfatter også negative kapitalinntekter.

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå.

Inntektsfordeling

Som tabell 5.9.7 viser, er ulikheten større innen gruppen av langtidsledige enn i befolkningen totalt, og ulikheten har også økt betraktelig mer innen denne gruppen enn i befolkningen som helhet. I 2014 var fordelingen innen de langtidsledige omtrent som innen befolkningen. For eksempel var Gini-koeffisienten på ca. 0,250 for begge gruppene og forholdstallet mellom P90/P10 heller ikke så ulikt. I 2017 har derimot Gini-koeffisienten økt til 0,274 innen gruppen av langtidsledige mot 0,255 i befolkningen. Også forholdstallet mellom P90/P10 økte i denne perioden til 3,24 blant langtidsledige, mot 2,83 i befolkningen.

Det har altså blitt en betydelig større inntektsspredning innen gruppen av langtidsledige, og det er igjen naturlig å peke på de endringene i sammensetningen av gruppen som har funnet sted de siste årene, der mange relativt godt betalte ansatte i oljenæringen mistet jobbene og mange ble langtidsledige. Disse har betydelig større husholdningsinntekter enn de som vanligvis utgjør gruppen av langtidsledige.

Tabell 5.9.7 Fordeling av inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala)¹. 2014-2017

	2014	2015	2016	2017
S80/S20²				
Hele befolkningen ekskl. studenter	3,60	3,85	3,69	3,70
Langtidsledige	3,63	3,82	3,95	4,15
P90/P10³				
Hele befolkningen ekskl. studenter	2,79	2,82	2,81	2,83
Langtidsledige	2,89	3,00	3,12	3,24
Gini-koeffisient⁴				
Hele befolkningen ekskl. studenter	0,250	0,266	0,255	0,255
Langtidsledige	0,248	0,262	0,266	0,274

¹ Omfatter også negative beløp. Personer i studenthusholdninger er utelatt

² S80/S20 er forholdet mellom gjennomsnittsinntektene til rikeste og fattigste 20 prosent i gruppen.

³ P90/P10 er forholdstallet mellom inntekten til den personen som befinner seg mellom desil 9 og desil 10 (P90) og inntekten til den personen som befinner seg mellom desil 1 og desil 2 (P10).

⁴ Gini-koeffisienten er et summarisk mål som varierer fra 0 (minst ulikhet) og 1 (størst ulikhet).

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå.

5.10. Sosiale indikatorer for mottakere av supplerende stønad

Jon Epland

Hovedpunktene i dette kapittelet kan oppsummeres ved:

- Færre mottok supplerende stønad i 2017 enn årene før.
- 6 av 10 mottakere er kvinner, og gruppen har blitt noe eldre de siste årene.
- Andelen med lavinntekt har økt, men antallet har gått ned.
- Realinntektene har stått stille siden 2009.
- Det er en økende andel av mottakerne som får bostøtte.
- Gruppen kjennetegnes av lave inntekter og små inntektsforskjeller.

Supplerende stønad ble innført 1. januar 2006, og formålet var å sikre en inntekt for personer 67 år og eldre som har kort botid i Norge, og dermed har få eller ingen opptjente rettigheter til alderspensjon fra folketrygden. For å ha rett på supplerende stønad må man være bosatt i Norge og ha innvilget oppholdstillatelse. Støtten er behovsprøvd mot alle andre inntekter fra Norge og andre land, inntekten til eventuell ektefelle eller samboer, samt formue utover vanlig bolig. Ordningen skal sikre mottakeren en inntekt som tilsvarer folketrygdens minste pensjonsnivå for alderspensjonister. Satsene for minste pensjonsnivå blir justert årlig og lå etter 1. september 2017 på 188 766 kroner per år for dem som var enslige.

I 2017 tilhørte nærmere 2 700 personer en husholdning der hovedinntektstakeren mottok supplerende stønad. Dette er noen færre enn tidligere år, da antallet var over 3 000¹⁵. Vel 6 av 10 i denne gruppen var kvinner, en noe mindre andel enn i 2014, da 2 av 3 var kvinner. Gruppen som mottar supplerende stønad har videre blitt noe eldre de siste årene. I 2010 var 19 prosent av mottakerne 80 år eller eldre, ifølge tall fra NAV. I 2017 hadde denne andelen økt til 26 prosent (NAV, 2019e).

Den største gruppen mottakere av supplerende stønad har bakgrunn fra Bosnia. Denne gruppen utgjorde mer enn en fjerdedel av alle mottakere i 2017. Dette var personer som fikk kollektivt beskyttelse i Norge i 1993, etter krigen i Bosnia-Herzegovina året før (Jensen, 2016). Det er også en stor gruppe som har bakgrunn fra Somalia og Irak.

Husholdningene til denne gruppen består i gjennomsnitt av få personer. Gjennomsnittlig husholdningsstørrelse var på 1,6 personer i 2017, klart mindre enn i befolkningen i alt der gjennomsnittet var 2,2 personer. Om lag halvparten av alle som tilhører en husholdning der hovedinntektstaker mottar supplerende stønad bor alene, mens vel en av tre bor i en parhusholdning.

Lavinntekt

Som vist i tabell 5.10.1, er andelen med lavinntekt blant personer i husholdninger der hovedinntektstaker mottok supplerende stønad svært stor: Om lag 72 prosent i 2017. Andelen med lavinntekt har økt noe de siste årene, fra 70 prosent i 2014. I årene 2014-2016 holdt antallet personer i lavinntektsgruppen blant dem med supplerende stønad seg stabilt. På grunn av at færre mottok denne stønaden i 2017, gikk imidlertid antallet med lavinntekt betydelig ned dette året.

¹⁵ Dette kan skyldes innføring av et strengere regelverk. Fra og med 1. januar 2016 vil innvandrere som har kommet til Norge på grunn av familiegjenforening med en slektning som har garantert for økonomisk sikkerhet for denne personen, ikke lenger ha rett på supplerende stønad (Jensen, 2016).

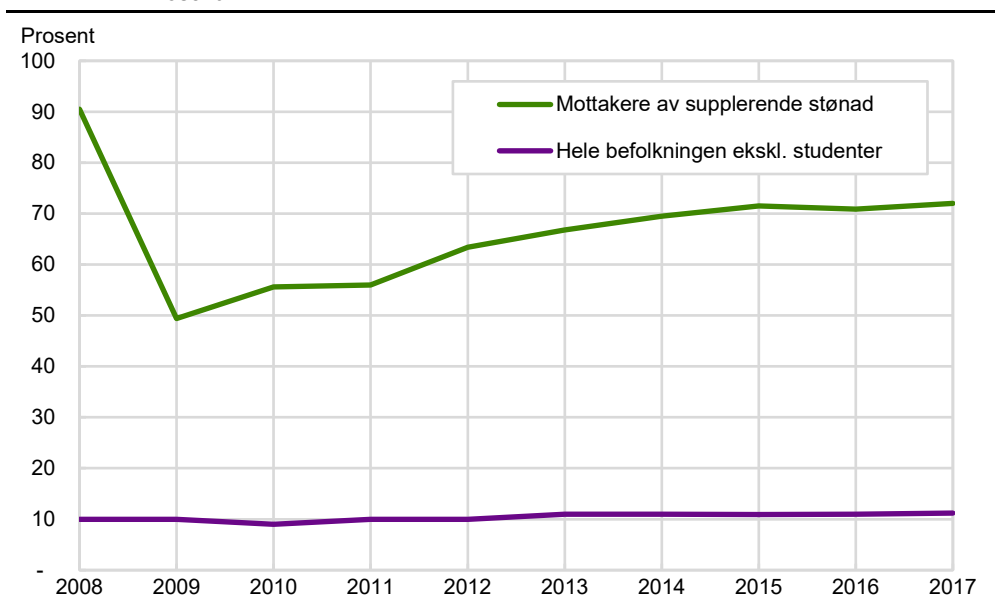
Tabell 5.10.1 Prosentvis andel og antall¹ med lavinntekt (EU-skala 60 prosent). 2014-2017

	2014	2015	2016	2017
Hele befolkningen ekskl. studenter				
Antall personer i alt	5 001 062	5 053 468	5 095 416	5 130 925
Andel med lavinntekt	10,8	10,9	11,0	11,2
Antall med lavinntekt	539 900	550 800	560 500	574 700
Mottakere av supplerende stønad²				
Antall personer i alt	3 275	3 227	3 038	2 692
Andel med lavinntekt	69,5	71,5	70,9	72,0
Antall med lavinntekt	2 300	2 300	2 200	1 900

¹ Avrundede tall.² Personer i husholdninger der hovedinntektstaker mottar supplerende stønad.

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger. Statistisk sentralbyrå.

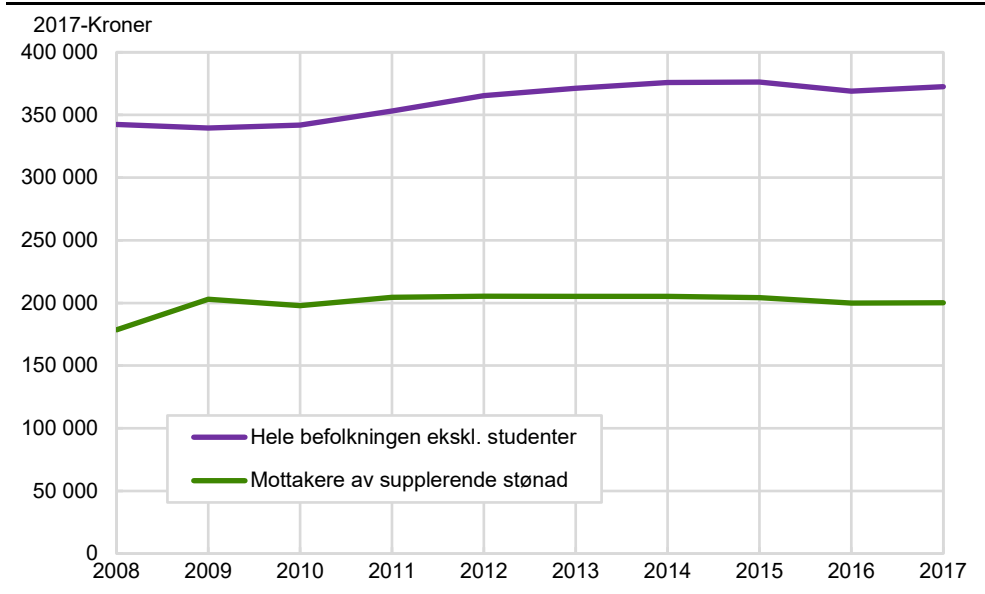
Ser vi på utviklingen i andelen med lavinntekt over en litt lengre periode, finner vi at for mottakere av supplerende stønad med lavinntekt har den variert mye siden 2008, da den var på hele 90 prosent. Økt minsteytelse fra folketrygden førte til at andelen med lavinntekt falt kraftig i 2009, til 50 prosent. Deretter har andelen økt jevnt og trutt fram til om lag 2014, og har vært relativt stabil etter dette.

Figur 5.10.1 Andel personer med lavinntekt (EU-skala 60 prosent) blant personer som tilhører husholdninger der hovedinntektstaker mottar supplerende stønad. 2008-2017. Prosent

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger. Statistisk sentralbyrå.

Én grunn til at andelen med lavinntekt blant mottakere av supplerende stønad har blitt større siden 2009, er at inntektsveksten for denne gruppen har vært svak over flere år, og dårligere enn i befolkningen totalt, som illustrert i figur 5.10.2. Etter trygdeløftet i 2009 økte median inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala) blant mottakere av supplerende stønad med nesten 14 prosent i faste priser, fra 179 000 2017-kroner i 2008 til 203 000 2017-kroner i 2009. Deretter flatet veksten ut, og har etter 2012 vært negativ for denne gruppen, når en måler inntekten i faste kroner. Også medianinntekten i befolkningen har utviklet seg svakt i samme periode, men ikke like dårlig som for gruppen med supplerende stønad. Konsekvensen er at avstanden mellom de to gruppene ble større mellom 2009 og 2017.

Figur 5.10.2 Median inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala) i faste 2017-kroner. Hele befolkningen ekskl. studenter og personer som tilhører en husholdning der hovedinntektstaker mottar supplerende stønad. 2008-2017

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger. Statistisk sentralbyrå.

Yrkestilknytning

Siden mottakere av supplerende stønad er 67 år og eldre, står personer som tilhører husholdninger der hovedinntektstakeren mottar denne stønaden i hovedsak utenfor arbeidslivet, og så å si alle tilhører et hushold uten noen yrkestilknyttede, som vist i tabell 5.10.2. Dette gjelder både for gruppen generelt og for dem med lavinntekt.

Tabell 5.10.2 Indikatorer¹ for yrkestilknytning. 2014-2017

	2014	2015	2016	2017
Andel personer i husholdninger uten noen yrkestilknyttede				
Hele befolkningen eksklusive studenter	22,9	23,2	23,6	23,9
Herav: Personer med lavinntekt	63,0	62,9	64,0	64,5
Mottakere av supplerende stønad²				
Mottakere av supplerende stønad ²	98,4	98,4	98,7	98,1
Herav: Personer med lavinntekt	99,3	99,5	99,9	99,8
Andel personer i husholdninger der yrkesinntekt er største inntekt				
Hele befolkningen eksklusive studenter	74,4	73,7	73,2	73,0
Herav: Personer med lavinntekt	43,3	42,9	40,9	40,1
Mottakere av supplerende stønad²				
Mottakere av supplerende stønad ²	0,5	0,8	1,3	1,3
Herav: Personer med lavinntekt	0,3	0,3	:	:

¹ For definisjonen av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

² Personer i husholdninger der hovedinntektstaker mottar supplerende stønad.

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger. Statistisk sentralbyrå.

Ettersom mottakere av supplerende stønad i svært liten grad er tilknyttet arbeidslivet, er det også veldig få i denne gruppen som har yrkesinntekt som viktigste inntektskilde. Overføringer utgjør nesten hele inntekten til mottakerne av supplerende stønad, som vi kommer tilbake til litt senere i kapittelet.

Utdanning

I 2017 tilhørte fire av ti personer som mottok supplerende stønad en husholdning der hovedinntektstakeren hadde utdanning på grunnskolenivå eller lavere. Blant hele befolkningen gjaldt dette for færre enn to av ti personer, som vist i tabell 5.10.3. Blant mottakere av supplerende stønad med lavinntekt var det rundt 42 prosent som tilhørte en husholdning med lavt utdanningsnivå, noen flere enn for lavinntektsbefolkningen generelt (39 prosent).

Tabell 5.10.3 Indikatorer¹ for utdanning. 2014-2017

	2014	2015	2016	2017
Andel personer i husholdninger der hovedinntektstaker har lav utdanning				
Hele befolkningen eksklusive studenter	18,8	18,5	18,2	17,9
<i>Herav: Personer med lavinntekt</i>	39,1	39,2	38,4	38,6
Mottakere av supplerende stønad²				
Hele befolkningen eksklusive studenter	39,8	39,7	40,2	40,3
<i>Herav: Personer med lavinntekt</i>	40,7	41,2	40,8	42,8

¹ For definisjonen av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

² Personer i husholdninger der hovedinntektstaker mottar supplerende stønad.

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger. Statistisk sentralbyrå.

Det har blitt en noe større andel med lav utdanning blant dem med supplerende stønad. Dette gjelder særlig for dem i lavinntektsgruppen.

Blant mottakerne av supplerende stønad er det en relativt stor gruppe, 14 prosent, som tilhørte en husholdning der hovedinntektstakeren hadde uoppgitt utdanning i 2017. En tilsvarende andel hadde uoppgitt utdanning blant dem med lavinntekt.

Sosialhjelp og bostøtte

Mottakere av supplerende stønad er avhengige av ulike overføringer for å sikre inntekten sin. Supplerende stønad og alderspensjon er de viktigste inntektskildene, men det er og mange som mottar bostøtte og sosialhjelp, som vist i tabell 5.10.4. I 2017 var det 61 prosent av mottakerne av supplerende stønad som fikk bostøtte, og 22 prosent mottok sosialhjelp. 20 prosent mottok begge disse stønadene.

Andelene var noe større blant dem med lavinntekt, 71 prosent mottok bostøtte og 25 prosent sosialhjelp. Sammenlignet med lavinntekts-husholdninger i hele befolkningen er det klart flere med supplerende stønad som også mottar bostøtte, mens andelene er nokså like når det gjelder sosialhjelp. Dette viser at selv om formålet med å innføre ordningen med supplerende stønad i 2006 var å erstatte behovet for annen økonomisk hjelp til disse personene, er det fortsatt svært mange som mottar disse sosiale stønadene.

Tabell 5.10.4 Indikatorer¹ for økonomisk utsatthet. 2014-2017

	2014	2015	2016	2017
Andel personer i husholdninger som mottar bostøtte				
Hele befolkningen ekskl. studenter	5,0	4,9	4,9	5,1
<i>Herav: Personer med lavinntekt</i>	25,6	26,1	26,8	29,2
Mottakere av supplerende stønad²				
Hele befolkningen eksklusive studenter	56,9	55,6	57,9	60,7
<i>Herav: Personer med lavinntekt</i>	62,5	62,3	65,6	71,1
Andel personer i husholdninger som mottar sosialhjelp				
Hele befolkningen ekskl. studenter	4,8	4,8	4,9	5,0
<i>Herav: Personer med lavinntekt</i>	21,7	22,3	23,3	24,3
Mottakere av supplerende stønad²				
Hele befolkningen eksklusive studenter	22,3	21,5	28,2	22,0
<i>Herav: Personer med lavinntekt</i>	22,8	23,5	31,0	25,3
Andel personer i husholdninger som mottar bostøtte og sosialhjelp				
Hele befolkningen ekskl. studenter	2,6	2,6	2,7	3,0
<i>Herav: Personer med lavinntekt</i>	14,9	15,4	16,5	18,3
Mottakere av supplerende stønad²				
Hele befolkningen eksklusive studenter	18,7	18,2	23,6	20,2
<i>Herav: Personer med lavinntekt</i>	19,3	19,7	25,8	23,1

¹ For definisjonen av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

² Personer i husholdninger der hovedinntektstaker mottar supplerende stønad.

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger. Statistisk sentralbyrå.

Andelen personer i husholdninger der hovedinntektstaker mottar supplerende stønad og bostøtte har økt noe fra 2014 og til 2017. Når det gjelder mottak av sosialhjelp er utviklingen mer preget av stabilitet.

Rente- og gjeldsbelastning

Det er svært få mottakere av supplerende stønad som har opparbeidet seg mye gjeld. Tabell 5.10.5 viser da også at det er få i denne gruppen som tilhører

husholdninger med stor rente- eller gjeldsbelastning, både generelt og blant lavinntektshusholdningene. Denne fordelingen har endret seg lite de siste årene, selv om andelen med mye gjeld i forhold til inntekt økte noe i 2017.

Siden supplerende stønad er behovsprøvd mot formue, bortsett fra vanlig bolig, er det få av disse mottakerne som har særlig stor formue og få som har stor gjeld. Inntektsstatistikken for 2017 viser at om lag 40 prosent av husholdningene der hovedinntektstaker mottok supplerende stønad hadde gjeld, og at median gjeld blant disse var på knapt 73 000 kroner. Selv om de fleste mottakerne av supplerende stønad tilhørte en husholdning med finansformue – de fleste har jo en bankkonto – var beløpene små. Median finansformue var på vel 10 000 kroner i 2017. Denne gruppen har dermed få andre økonomiske midler å støtte seg på enn inntekten.

Tabell 5.10.5 Indikatorer¹ for rente- og gjeldsbelastning, 2014-2017

	2014	2015	2016	2017
Andel personer i husholdninger med stor rentebelastning				
Hele befolkningen ekskl. studenter	9,9	7,2	5,8	5,9
<i>Herav: Personer med lavinntekt</i>	12,1	10,6	9,8	10,0
Mottakere av supplerende stønad²				
Hele befolkningen ekskl. studenter	2,1	2,2	2,2	2,6
<i>Herav: Personer med lavinntekt</i>	2,5	2,4	2,8	3,0
Andel personer i husholdninger med stor gjeldsbelastning				
Hele befolkningen ekskl. studenter	17,6	18,6	20,1	21,3
<i>Herav: Personer med lavinntekt</i>	16,9	17,5	18,5	18,7
Mottakere av supplerende stønad²				
Hele befolkningen ekskl. studenter	3,5	3,7	3,7	5,0
<i>Herav: Personer med lavinntekt</i>	4,0	3,7	4,2	5,6

¹ For definisjonen av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

² Personer i husholdninger der hovedinntektstaker mottar supplerende stønad.

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger. Statistisk sentralbyrå.

Inntektssammensetning

Siden supplerende stønad blir behovsprøvd mot inntekt og formue, og siden det er få yrkesaktive innen husholdninger der hovedinntektstaker mottar supplerende stønad, utgjør overføringer 97 prosent av samlet husholdningsinntekt for denne gruppen, som vist i tabell 5.10.6. Det store flertallet som tilhører lavinntektsgruppen mottar noe mer i ulike overføringer enn de som ikke tilhører lavinntektsgruppen. I 2017 utgjorde overføringene 99 prosent av samlet inntekt for lavinntektshusholdningene med supplerende stønad, og 92 prosent for dem som hadde inntekter høyere enn lavinntektsgrensen. Husholdninger der hovedinntektstakeren mottar supplerende stønad har videre en mye lavere gjennomsnittlig samlet inntekt enn husholdninger generelt, både blant dem med og uten lavinntekt, og består samtidig av færre personer.

Den supplerende stønaden utgjør naturlig nok en stor andel av inntekten til husholdningene som mottar denne støtten. Som tabell 5.10.6 viser, utgjorde stønaden mer enn halvparten (51 prosent) av samlet inntekt for disse husholdningene i 2017, men mottakere av supplerende stønad mottar også andre typer overføringer. Om lag 29 prosent av samlet husholdningsinntekt kom i form av alderspensjon fra folketrygden - trolig fra andre husholdningsmedlemmer - mens bostøtte og sosialhjelp til sammen utgjorde 11 prosent. Denne fordelingen var ganske lik for både dem med og uten lavinntekt, selv om de med lavinntekt hadde en noe større andel i form av supplerende stønad og sosialhjelp og bostøtte, og noe mindre i form av alderspensjon og yrkesinntekter.

Selv om lavinntektshusholdninger med supplerende stønad har en lav samlet inntekt sammenlignet med lavinntektshusholdninger generelt, har de en gjennomsnittlig inntekt etter skatt per forbruksenhet som er omtrent 33 000 kroner høyere enn for alle lavinntektshusholdninger. Dette skyldes nok i hovedsak at mottakere

av supplerende stønad betaler relativt lite i skatt, og at de bor i husholdninger med færre personer å fordele samlet inntekt etter skatt på.

Tabell 5.10.6 Inntektssammensetningen for hele befolkningen og husholdninger der hovedinntektstaker mottar supplerende stønad¹. Andel av samlet inntekt (prosent) og gjennomsnitt i kroner. 2017

	Hele befolkningen ekskl. studenter			Mottakere av supplerende stønad		
	Alle	Ikke lavinntekt	Med lavinntekt ²	Alle	Ikke lavinntekt	Med lavinntekt ²
Yrkesinntekt	68	69	36	3	7	1
Kapitalinntekter ³	6	6	2	0	1	0
Overføringer	26	25	62	97	92	99
<i>Herav:</i>						
Supplerende stønad	0	0	0	51	47	54
Alderspensjon	10	10	18	29	31	28
Bostøtte	0	0	2	8	4	9
Sosialhjelp	0	0	5	3	3	4
Samlet inntekt	100	100	100	100	100	100
Samlet inntekt	813 200	907 300	243 700	236 800	355 400	204 100
Samlet inntekt etter skatt	606 500	672 600	205 900	233 500	342 100	203 500
Inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala) ⁴	391 400	430 900	152 000	199 400	252 600	184 800
Antall personer i husholdningen	2,2	2,2	1,7	1,3	1,7	1,2
Antall husholdninger	2 368 453	2 032 831	335 622	2 012	435	1 577

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

² Lavinntekt er definert som inntekt under 60 prosent av medianinntekten for alle. EU-skala.

³ Negative kapitalinntekter er satt lik 0.

⁴ Omfatter også negative kapitalinntekter.

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå.

Inntektsfordeling

Som vist tidligere, er personer som tilhører en husholdning der hovedinntektstaker mottar supplerende stønad en liten gruppe, under 3 000 personer i 2017. Inntektsforskjellene innad i denne gruppen er svært små, slik tabell 5.10.7 viser. I 2017 var gjennomsnittsinntekten til femtedelen av mottakerne av supplerende stønad med høyest inntekt bare 1,8 ganger så stor som gjennomsnittsinntekten til femtedelen med lavest inntekt (S80/S20), et tall som har endret seg lite de siste årene. Tilsvarende mål i hele befolkningen i 2017 var betraktelig større: 3,7.

Også ulikhetsmålene P90/P10 og Gini-koeffisienten viser at inntektsforskjellene blant mottakerne av supplerende stønad er små sammenlignet med befolkningen som helhet. Ettersom mottakerne av supplerende stønad i hovedsak lever av denne stønaden og andre overføringer, og har lite annen inntekt, er det naturlig at det ikke er så store ulikheter i inntektene til personene som tilhører denne gruppen.

Tabell 5.10.7 Fordeling av inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala)¹. 2014-2017

	2014	2015	2016	2017
S80/S20²				
Hele befolkningen ekskl. studenter	3,60	3,85	3,69	3,70
Mottakere av supplerende stønad	1,76	1,82	2,03	1,84
P90/P10³				
Hele befolkningen ekskl. studenter	2,79	2,82	2,81	2,83
Mottakere av supplerende stønad	1,53	1,54	1,76	1,56
Gini-koeffisient⁴				
Hele befolkningen ekskl. studenter	0,250	0,266	0,255	0,255
Mottakere av supplerende stønad	0,108	0,116	0,130	0,120

¹ Omfatter også negative beløp. Personer i studenthusholdninger er utelatt.

² S80/S20 er forholdet mellom gjennomsnittsinntektene til rikeste og fattigste 20 prosent i gruppen.

³ P90/P10 er forholdstallet mellom inntekten til den personen som befinner seg mellom desil 9 og desil 10 (P90) og inntekten til den personen som befinner seg mellom desil 1 og desil 2 (P10).

⁴ Gini-koeffisienten er et summarisk mål som varierer fra 0 (minst ulikhet) og 1 (størst ulikhet).

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå

6. Internasjonale sammenligninger

Jon Epland og Mathias Killengreen Revold

Hovedpunktene i dette kapitlet kan oppsummeres ved:

- Fremdeles stor risiko for fattigdom i mange av EU-landene etter finanskrisen.
- Barnefamilier mer økonomisk utsatt enn andre husholdninger i de fleste europeiske land.
- Flere barn i lavinntektsgruppen i Norge og Sverige, færre i Danmark og Finland.
- Fattigdomsrisikoen i befolkningen er langt større i land øst og sør i Europa sammenlignet med Norden.

Europe 2020 er EUs strategi for økonomisk vekst det siste tiåret, og ble vedtatt i 2010. EU har blant annet svært ambisiøse mål for sysselsetting og sosial inkludering. I 2020 skal 75 prosent av EUs befolkning i alderen 20-64 år være sysselsatt, og antall mennesker med høy risiko for fattigdom og sosial ekskludering skal være redusert med 20 millioner (European Commission, 2010).

Et viktig instrument i denne politikken er å utarbeide ulike sammenlignbare strukturindikatorer for sosiale forhold i de europeiske landene. EUs statistikkbyrå Eurostat publiserer blant annet løpende indikatorer for måling av både årlig og vedvarende lavinntekt i medlemslandene. Andre indikatorer viser husholdningenes arbeidsintensitet, materielle mangler, økonomiske problemer, boutgiftsbelastning mv. Mange av disse indikatorene er i dag tilgjengelig i Eurostats statistikkbank¹⁶. Også andre internasjonale organisasjoner, som for eksempel OECD, har etablert store databaser som viser utviklingen i ulike velferdsindikatorer¹⁷.

I dette kapitlet gir vi en kort oversikt over noen av disse indikatorene hentet fra disse kildene.

Utfordringer ved å sammenligne lavinntekt over landegrensene

Det er flere metodiske problemer med å sammenligne fattigdomsrater på tvers av land. Tallene kan påvirkes av hvilke definisjoner en legger til grunn og hvilke målemetoder som benyttes. Hvor lavinntektsgrensen settes og hvilke antagelser som gjøres om husholdningenes stordriftsfordeler gir store utslag på statistikk over fattigdommens omfang. Ulikheter i blant annet de enkelte lands skatte- og trygdesystemer, inntektsfordeling, husholdningssammensetning og familie- og konsummønstre påvirker slike sammenligninger (Hagen & Lødemel, 2003).

Rene inntektsmål er trolig heller ikke alltid en fullgod indikator når en skal sammenligne mellom land. Omfang og prising av offentlige tjenester, som er særlig viktig for blant andre eldre og barnefamilier, varierer for eksempel mye fra et land til et annet. Det samme gjelder omfanget av de indirekte skattene, det vil si ulike typer avgifter på varer og tjenester som reduserer husholdningenes disponible inntekter. Noen støtteordninger kan for eksempel framkomme som en kontantoverføring i et land, men som en offentlig tjeneste i et annet land (ofte finansiert av indirekte skatter). Det er likevel bare kontantoverføringer som inngår i inntektsbegrepet, og som dermed påvirker fattigdomstallene. De offentlige tjenestene, som kan ha like stor verdi for mottakerne som en kontantoverføring, blir derfor usynlige ved slike sammenligninger mellom land. Det samme gjelder også for verdien av hjemmeproduksjon, for eksempel barnepass eller omsorgstjenester for eldre utført

¹⁶ <https://ec.europa.eu/eurostat/data/database>

¹⁷ <http://www.oecd.org/els/soc/income-distribution-database.htm>

av familiemedlemmer. Verdien av slike tjenester dekkes ikke av tradisjonelle inntektsbegreper, men utgjør likevel, som påpekt av (Stiglitz, Sen, & Fatoussi, 2009), viktige aspekter av husholdningsøkonomien.

En annen ting å være oppmerksom på ved internasjonale sammenligninger av inntekt, er forskjeller i metoder for datainnsamling. I noen land, som de nordiske, hentes inntektstall fra ulike administrative registre hos myndighetene. I andre land er inntektstallene basert på personlig intervju av et utvalg personer. Studier viser at disse to innsamlingsmetodene kan gi forskjellige resultater. Blant annet er det en tendens til at de med lav inntekt overrapporterer sin egen og sin husholdnings inntekt ved intervju, samtidig som de med høy inntekt tenderer til å underrapportere inntekten (Nordberg, Penttilä, & Sandström, 2001), (Epland, J.; Kirkeberg, M. I., 2002).

6.1. Økt andel med lavinntekt i mange europeiske land

Tabell 6.1.1 gir tall for årlig lavinntekt i en rekke europeiske land for årene 2008-2016. For noen land er 2015 siste året vi har opplysninger om. Tallene er hentet fra Eurostat, og kilden er EU-SILC (EUs Statistics on Income and Living Conditions). Inntektsbegrepet som er benyttet er såkalt disponibel inntekt, og dette inntektsmålet er forsøkt harmonisert så langt det lar seg gjøre for å kunne foreta direkte sammenligninger mellom land. Blant annet utelater Eurostat realisasjonsgevinster og -tap i sitt inntektsbegrep, mens denne komponenten inngår i den norske inntektsstatistikken. I tillegg er EU-SILC en utvalgsundersøkelse, mens de norske inntektstallene presentert tidligere i denne rapporten er basert på fulltellingsdata. Det vil derfor være avvik mellom de tallene over lavinntekt for Norge som presenteres i denne tabellen, og de som er presentert lenger frem i rapporten, blant annet i kapittel 3.

Forskjeller i husholdningsstørrelse er tatt hensyn til ved å benytte EUs ekvivalensskala (se mer om denne skalaen i kapittel 2). I tabell 6.1.1 er lavinntektsgrensen satt til 60 prosent av median ekvivalentinntekt. Som det går fram av tabellen er det store variasjoner innen de europeiske landene når det gjelder forekomsten av lavinntekt. De minste andelene finner vi i land som Island, Tsjekkia, Finland, Norge, Danmark og Slovakia der de ligger på under 13 prosent. De største forekomstene av lavinntekt finner vi i land i Sør-Europa samt i flere av de nye EU-landene i Sentral- og Øst-Europa. Om lag hver fjerde innbygger i Romania, Bulgaria og Serbia tilhørte lavinnteksgruppen i 2016.

Tabell 6.1.1 Andelen personer med årlig lavinntekt i ulike land i Europa¹. Andelen personer med en disponibel inntekt per forbruksenhet under 60 prosent av den nasjonale medianinntekten (etter sosiale overføringer). EU-definisjon. 2008-2015/2016. Prosent

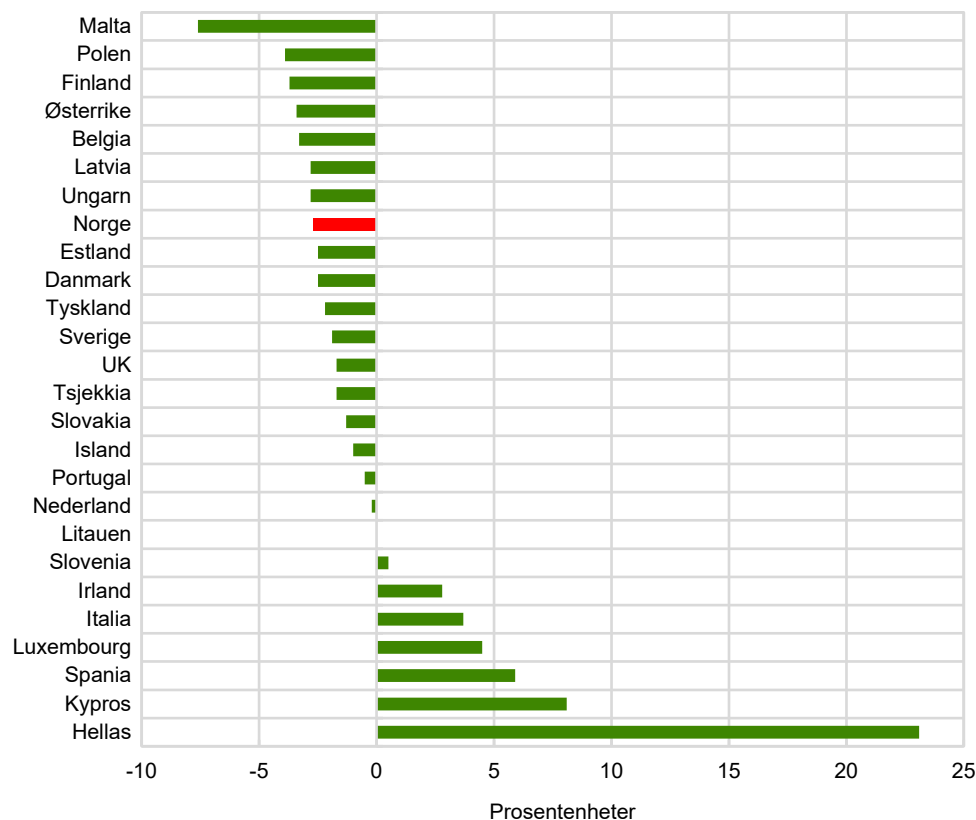
	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Norge	11,7	11,2	10,5	10,0	10,9	10,9	11,9	12,2	12,3
Island	10,2	9,8	9,2	7,9	9,3	7,9	9,2	8,8	8,8
Tsjekkia	8,6	9,0	9,8	9,6	8,6	9,7	9,7	9,7	9,1
Finland	13,8	13,1	13,7	13,2	11,8	12,8	12,4	11,6	11,5
Danmark	13,1	13,3	12,1	12,0	11,9	12,1	12,2	11,9	12,4
Slovakia	11,0	12,0	13,0	13,2	12,8	12,6	12,3	12,7	12,4
Nederland	11,1	10,3	11,0	10,1	10,4	11,6	11,6	12,7	13,2
Frankrike	12,9	13,3	14,0	14,1	13,7	13,3	13,6	13,6	13,3
Slovenia	11,3	12,7	13,6	13,5	14,5	14,5	14,3	13,9	13,3
Ungarn	12,4	12,3	14,1	14,3	15,0	15,0	14,9	14,5	13,4
Østerrike	14,5	14,7	14,5	14,4	14,4	14,1	13,9	14,1	14,4
Sveits	15,6	15,0	15,0	15,9	14,5	13,8	15,6	14,7	14,7
Polen	17,1	17,6	17,7	17,1	17,3	17,0	17,6	17,3	15,0
Irland	15,0	15,2	15,2	16,6	15,7	16,4	16,3	16,6	15,6
Kypros	15,8	15,6	14,8	14,7	15,3	14,4	16,2	16,1	15,7
Sverige	14,4	14,8	15,4	15,2	16,0	15,6	16,3	16,2	15,8
Belgia	14,6	14,6	15,3	15,3	15,1	15,5	14,9	15,5	15,9
Tyskland	15,5	15,6	15,8	16,1	16,1	16,7	16,7	16,5	16,1
Malta	14,9	15,5	15,6	15,1	15,8	15,8	16,6	16,5	16,7
UK	17,3	17,1	16,2	16,0	15,9	16,8	16,6	15,9	17,0
Portugal	17,9	17,9	18,0	17,9	18,7	19,5	19,5	19,0	18,3
Luxembourg	14,9	14,5	13,6	15,1	15,9	16,4	15,3	16,5	18,7
Kroatia	:	20,6	20,9	20,4	19,5	19,4	20,0	19,5	20,0
Hellas	19,7	20,1	21,4	23,1	23,1	22,1	21,4	21,2	20,2
Italia	18,4	18,7	19,8	19,5	19,3	19,4	19,9	20,6	20,3
Estland	19,7	15,8	17,5	17,5	18,6	21,8	21,6	21,7	21,0
Spania	20,4	20,7	20,6	20,8	20,4	22,2	22,1	22,3	21,6
Latvia	26,4	20,9	19,0	19,2	19,4	21,2	22,5	21,8	22,1
Nord-Makedonia	:	27,0	26,8	26,2	24,2	22,1	21,5	21,9	22,2
Tyrkia	25,3	24,4	23,5	23,7	23,1	23,0	22,5	22,8	22,8
Litauen	20,3	20,5	19,2	18,6	20,6	19,1	22,2	21,9	22,9
Bulgaria	21,8	20,7	22,2	21,2	21,0	21,8	22,0	22,9	23,4
Romania	22,1	21,6	22,3	22,9	23,0	25,1	25,4	25,3	23,6
Serbia	:	:	:	:	24,5	25,0	26,7	25,9	25,7
EU-28 land	:	16,5	16,9	16,8	16,7	17,2	17,3	17,3	16,9

¹ Tallene for Norge er ikke direkte sammenlignbare med de lavinntektsandelene som er oppgitt i kapittel 3. Inntektsbegrepet til Eurostat er forsøkt harmonisert så langt det lar seg gjøre for å kunne foreta direkte sammenligninger mellom land. Blant annet utelater Eurostat realisasjonsgevinster/-tap i sitt inntektsbegrep, mens dette er inkludert i den norske nasjonale inntektsstatistikken. Personer i studentholdninger inngår i tallene fra Eurostat. Symbolet : betyr at tall mangler i Eurostat sin database per dato oppgitt i kilde.
Kilde: Eurostat, april 2019.

Mange europeiske land har opplevd en betydelig reduksjon i levestandard det siste tiåret, som følge av den store økonomiske nedgangen i kjølvannet av finanskrisen. Dette kommer imidlertid ikke så godt til syne når en for eksempel benytter relative mål på lavinntekt (se også omtalen i kapittel 2). Tall fra Eurostat (figur 6.1.1) viser imidlertid at først og fremst Hellas, men også land som Spania, Italia og Irland så sent som i 2016 ennå hadde en større andel under lavinntektsgrensen enn i 2007, når en benytter en «fast» lavinntektsgrense basert på beløpet for år 2005. I disse landene har altså de som ligger nederst i inntektsfordelingen lavere realinntekter i 2016 enn det de hadde ti år tidligere.

Dette står i kontrast til land som i mindre grad ble rammet av finanskrisen eller som relativt raskt kom seg ut av denne, for eksempel de nordiske landene. I disse landene var andelen med lavinntekt basert på en «fast» lavinntektsgrense mindre i 2016 enn i 2007, altså har de nederst i fordelingen hatt realinntektsvekst i denne perioden.

Figur 6.1.1 Endring i lavinntekt (EU60) fra 2007 til 2016, basert på en fast lavinntektsgrense (lavinntektsgrensen for 2005). Prosentenheter

Kilde: Eurostat

6.2. Ulik utvikling i fattigdomsrisiko for nordiske barn

I mange land er bekjempelsen av barnefattigdom høyt prioritert, siden barn utgjør en spesielt sårbar gruppe som ikke har muligheten til å påvirke sine økonomiske levekår i samme grad som voksne.

De nordiske landene har vært kjennetegnet av å ha en relativt liten andel barn i lavinnteksgruppen, og fattigdomsrisikoen har i disse landene – i motsetning til mange andre land – hele tiden vært mindre for barn enn for voksne.

De siste årene har imidlertid utviklingen i lavinntekt blant barnefamilier utviklet seg forskjellig i de nordiske land. Andelen barn under lavinntektsgrensen er fremdeles liten i Norden, sammenlignet med de fleste andre land. Tall fra OECD viser at alle de fem nordiske landene er blant de seks landene med minst andel barn i lavinnteksgruppen i 2015/16, og der barn i Finland har minst fattigdomsrisiko av alle OECD-land.

Figur 6.2.1 viser andelen barn i husholdninger med disponibel inntekt per forbruksenhet lavere enn 50 prosent av medianinntekten i befolkningen for årene 2005-17.¹⁸ Alle de nordiske land hadde om lag den samme andelen barn i lavinnteksgruppen i 2005, ca. 3-4 prosent. I påfølgende år har andelen barn med lave husholdningsinntekter økt betydelig i både Sverige og Norge, mens den har vært stabil eller blitt noe mindre i Finland og Danmark.

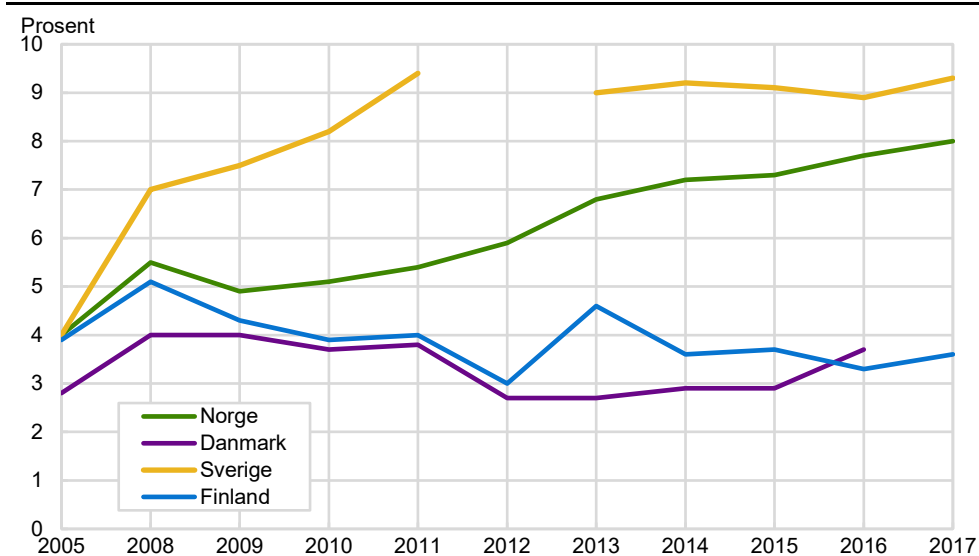
¹⁸ OECD benytter en ekvivalensskala som er marginalt forskjellig fra den EU benytter, den såkalte kvadratrotsskalaen. Denne skalaen gir alle husholdningsmedlemmene en vekt lik kvadratrotten av antall personer i husholdningen.

Det er Sverige som i dag har størst andel barn i lavinntektsgruppen i Norden, vel 9 prosent i 2017, etterfulgt av Norge med 8 prosent. Andelene er betydelig mindre i Finland, der kun 3,6 prosent av barna tilhørte et lavinntektshushold i 2017, og Danmark med 3,7 prosent (2016).

Det finnes trolig flere forklaringer på at utviklingen i de nordiske land har gått i ulik retning de siste årene, selv om det, så vidt vi kjenner til, ikke finnes nyere studier som konkret belyser dette. At danske barn kommer så godt ut kan skyldes at stønadene til barnefamilier i Danmark ligger en del høyere enn i de andre nordiske land. For eksempel utgjør verdien av både kontantytelser og offentlige tjenester til familier og barn i Danmark en klart større andel av landets BNP enn i andre nordiske land (Eurostat, 2019). Blant annet er den danske barnetrygden den mest generøse i Norden, og blir i tillegg indeksregulert (Skatteministeriet, 2019). Også i Finland har barnefamiliene – på tross av svak vekst i den finske økonomien de siste årene – i stor grad holdt tritt med den generelle velstandsøkningen i samfunnet.

Dette står i kontrast til Norge og Sverige der altså stadig flere barnefamilier havner i lavinntektsgruppen ved at de har en dårligere inntektsutvikling enn resten av samfunnet. Det kan være faktorer som for eksempel reduserte stønader, stor innvandring, svakere sysselsetting blant barnefamilier (Norge) og påfølgende økt ulikhet både blant barnefamilier og i befolkningen generelt som kan forklare en slik utvikling.

Figur 6.2.1 Andelen personer under 18 år med årlig lavinntekt¹ i de nordiske landene. Prosent. 2005-2017

¹ Ekvivalentinntekt under 50 prosent av medianinntekten, kvadratrotskala.
Kilde: OECD Database (uttrekk september 2019).

6.3. Jo jevnere inntektsfordeling – desto færre med lavinntekt

Det er en nær sammenheng mellom inntektsfordelingen og andelen med lavinntekt i et land. Jo jevnere inntektsfordelingen er i et land, desto mindre er andelen med lavinntekt i befolkningen. Dette har en klar definisjonsmessig sammenheng, fordi en jevn inntektsfordeling indikerer at det er relativt få personer med svært lav (eller svært høy) inntekt i landet. Noe av kritikken som rettes mot måling av lavinntekt ut i fra en relativ lavinntektsgrense, er nettopp at dette vel så mye kan sees på som en måling av inntektsulikheten i landet.

Tabell 6.3.1 Forholdet mellom gjennomsnittlig inntekt til de 20 prosent av befolkningen med høyest inntekt, og de 20 prosent av befolkningen med lavest inntekt (S80/S20)¹. 2006-2017

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Norge	3,7	3,6	3,7	3,7	3,8	3,8	3,9	4,1	3,9	4,0
Island	4,2	4,1	4,5	3,8	3,5	3,6	3,6	3,4	3,6	3,6
Tsjekkia	3,7	3,6	3,6	3,6	3,7	3,7	3,6	3,7	3,7	3,7	3,6	..
Slovenia	3,4	3,5	3,4	3,6	3,6	3,6	3,7	3,8	3,7	3,7	3,6	..
Danmark	3,4	3,5	3,5	3,4	3,6	3,6	3,5	3,6	3,6	3,7
Finland	3,8	3,9	3,9	3,7	3,8	3,8	3,7	3,8	3,7	3,7	3,7	3,8
Slovakia	3,6	3,5	3,7	3,9	3,9	3,9	3,7	4,1	3,7	3,7	3,7	..
Belgia	4,0	4,1	3,9	4,1	4,0	4,0	3,9	3,9	3,9	4,0	3,9	..
Sverige	3,9	4,0	4,0	4,1	..	4,0	4,1	4,2	4,2	4,2
Frankrike	4,3	4,3	4,5	4,7	4,6	4,3	4,4	4,4	4,3	..
Nederland	4,1	4,4	4,2	4,2	4,2	4,2	4,2	4,3	4,5	4,3	4,3	..
Polen	5,1	5,0	4,8	4,8	4,8	4,8	4,6	4,7	4,7	4,6	4,4	..
Østerrike	..	4,4	4,3	4,5	4,3	4,4	4,2	4,2	4,1	4,2	4,5	..
Sveits	4,8	4,9	4,8	4,6	4,6	4,4	4,3	4,4	4,6	4,5
Ungarn	..	3,9	..	4,0	4,5	..	4,5
Irland	5,0	4,6	4,5	4,9	4,6	4,9	4,8	4,8	4,6	4,5
Tyskland	4,3	4,3	4,3	4,4	4,3	4,4	4,4	4,5	4,6	..
Luxembourg	4,0	4,0	4,3	4,1	3,9	4,0	4,5	4,2	..	4,9	4,9	..
Canada	5,3	5,3	5,3	5,3	5,3	5,2	5,3	5,5	5,2	5,5	5,1	..
Estland	5,7	5,1	5,1	5,0	5,3	5,4	5,5	6,5	6,2	5,8	5,3	..
Australia	5,7	..	5,7	..	5,5	..	5,7	..	5,5	..
Portugal	6,5	6,3	6,0	5,6	5,6	5,7	5,9	6,0	5,9	5,8	5,6	..
New Zealand	5,3	5,3	..	5,2	5,3	..	5,8
Italia	5,5	5,2	5,3	5,3	5,8	5,7	5,9	5,8	5,9	6,3	5,9	..
Hellas	5,8	5,6	5,6	5,6	5,9	6,2	6,2	6,3	6,4	6,4	6,0	..
Storbritannia	6,4	6,6	6,5	6,5	5,9	5,9	5,9	6,0	6,0	6,1	6,0	..
Japan	6,0	6,2	6,1	6,2
Latvia	6,3	7,3	7,3	6,5	6,2	6,2	6,1	6,3	6,4	6,3	6,4	..
Israel	7,7	7,9	7,8	7,3	7,5	7,6	7,4	7,1	6,5	6,5
Spania	..	5,6	5,8	6,1	6,1	6,3	6,1	6,6	6,6	6,5	6,5	..
Korea	5,4	5,6	5,7	5,8	5,7	5,7	6,9	7,0	7,0
Litauen	5,6	5,8	6,3	7,2	5,7	5,3	6,2	6,1	7,4	7,1	7,5	..
Tyrkia	..	8,1	..	8,4	8,7	8,0	7,7	7,5	7,7	7,8
USA	7,7	7,7	7,9	8,2	8,2	8,6	8,7	8,3	8,5	..
Mexico	12,9	..	12,7	..	11,5	..	10,4	..	10,3	..

¹S80/S20 for Norge i denne tabellen avviker fra det som for eksempel er oppgitt i kapittel 3.

Kilde: OECD Database.

Tabell 6.3.1 bekrefter at land med små andeler av befolkningen under lavinntektsgrensen også har en jevn inntektsfordeling. Tabellen viser forholdstallet mellom gjennomsnittlig inntekt for femdelen av befolkningen med høyest inntekt og femdelen med lavest inntekt (S80/S20). Vi ser at det stort sett er de samme landene som har minst ulikhet som også hadde de minste andelene i lavinntektsgruppen i 2016/17. Inntektsfordelingen er langt mer skjev lenger sørover og østover i Europa – hvor vi finner de største lavinntektsandelene. De fem nordiske landene ligger alle sammen blant de 9 landene med de minste inntektsforskjellene.

Det er Island som har den jevneste inntektsfordelingen. Ifølge OECD hadde «rikeste» femdel av befolkningen i Island en inntekt som var 3,6 ganger større enn den «fattigste» femdelen. Fordelingen er nesten like jevn i Danmark og Finland, der dette forholdstallet er henholdsvis 3,7 og 3,8. I Norge og Sverige er ulikheten noe større. Forholdstallet S20/S80 var i disse landene henholdsvis 4,0 og 4,2 i 2017.

Blant landene i Europa der ulikheten er størst finner vi Italia, Hellas og Spania, samt de baltiske landene Latvia og Litauen. I disse landene har femdelen med størst inntekt mellom 6 og 7 ganger større inntekt enn femdelen med lavest inntekt. (Flere OECD-land utenfor Europa har enda større ulikhet. Dette gjelder for eksempel Tyrkia, USA og Mexico.)

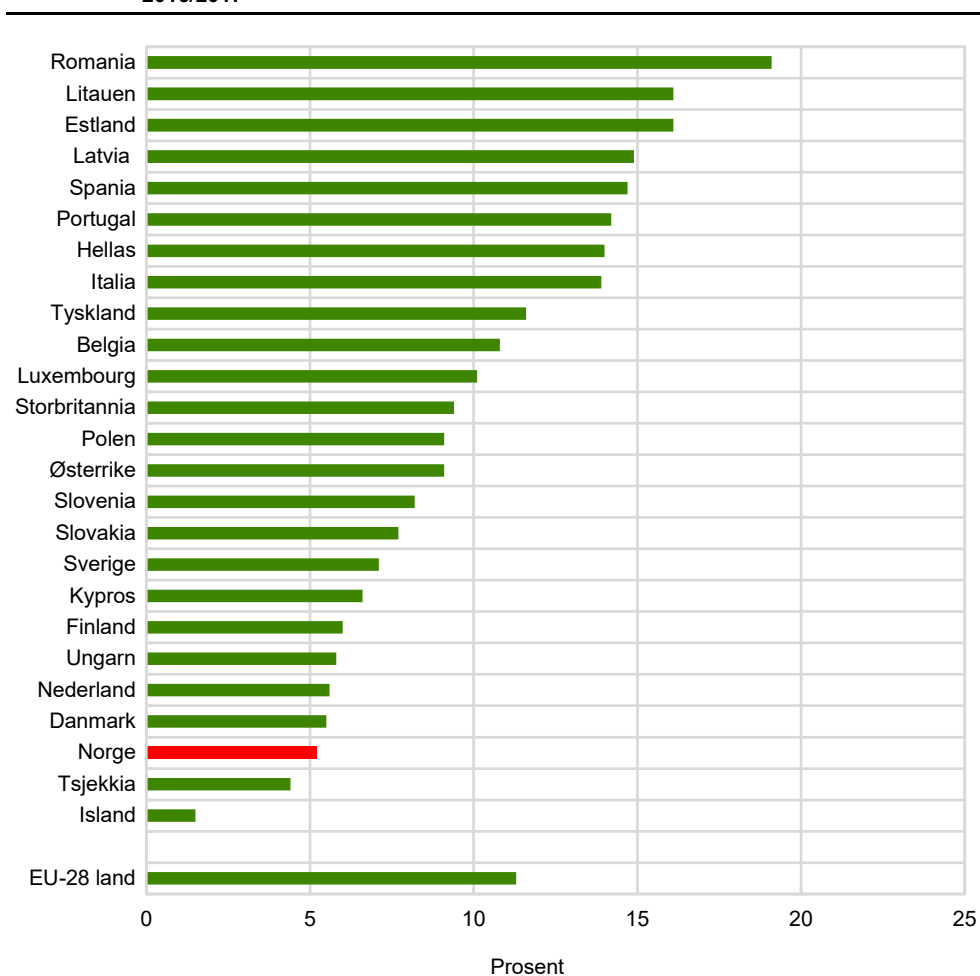
I perioden 2008-17 har inntektsulikheten økt i Sverige, Danmark og Norge, mens den endret seg lite i Finland. I Island ble den noe mindre i årene etter finanskrisen.

6.4. Få islendinger er fattige lenge

Det er flere ganger tidligere i denne rapporten kommentert at måling av årlig lavinntekt kan gi et ufullstendig bilde av andelen «fattige» personer. Flere kan av ulike grunner oppleve en midlertidig inntektssvikt et år (underskudd i næringsvirksomhet, tap ved salg av fast eiendom eller verdipapirer, uttak av mer fritid i et år etc.).

Eurostat lager derfor også indikatorer for vedvarende lavinntekt definert som andelen personer med en disponibel ekvivalentinntekt under 60 prosent av medianinntekten i et bestemt år, og som var under de årlige lavinntektsgrensene i minst to av de tre foregående årene.

Figur 6.4.1 Andelen personer med vedvarende lavinntekt¹. Noen europeiske land. Prosent. 2016/2017²

¹ Andelen personer med lavinntekt i 2017 og i minst to av tre foregående år. Disponibel inntekt per forbruksenhet (EU-definisjon) under 60 prosent av den nasjonale medianinntekten.

² Tallene for Island, Slovakia og Storbritannia er fra 2016. Andre land har 2017-tall.

Kilde: Eurostat 24. april 2016.

Det mønsteret som man finner ved å studere årlig lavinntekt, fremtrer også når det gjelder vedvarende lavinntekt, slik figur 6.4.1 viser. Det er færrest som har permanent lave inntekter i Island, bare 1,6 prosent av befolkningen har vedvarende lavinntekt. Andelen er også liten i Tsjekkia der 4,4 prosent har vedvarende lavinntekt. Danmark, Norge og Finland er også land der relativt få opplever å ha lave inntekter lenge. Andelen med vedvarende lavinntekt ligger for disse landene på 5-6 prosent i 2016. Sverige har en noe større andel i denne gruppen med vel 7 prosent, som likevel er lavt sammenlignet med andre europeiske land.

Størst andel med vedvarende lavinntekt, som for årlig lavinntekt, finner vi i Sør- og Øst-Europa. Romania har for eksempel en andel på 19 prosent, og de baltiske landene har om lag 15-16 prosent. Men også i landene i Sør-Europa har en stor andel av befolkningen problemer med å forbedre sin økonomiske situasjon: Italia, Hellas, Portugal og Spania har alle andeler på mellom 14-15 prosent med vedvarende lavinntekt. Tallene underbygger at lavinntekt er et mer standhaftig problem i disse landene sammenlignet med Norge og andre nordiske land hvor finanskrisen ikke rammet like sterkt, befolkningen har en større inntektsmobilitet, og lavinntekt er en mer forbigående økonomisk situasjon for mange.

6.5. Lav arbeidsintensitet – Irland med størst andel i EU

EU har, som nevnt innledningsvis, en strategi for økonomisk vekst i Europa - den såkalte «Europe 2020». En av hovedindikatorerne for å måle dette er det som blir kalt «I risiko for fattigdom eller sosial eksklusjon» (AROPE)¹⁹. Denne indikatoren viser andelen som bor i en husholdning som har lavinntekt, og/eller har lav arbeidsintensitet og/eller har betydelige materielle mangler. Andelen som bor i en husholdning som har lavinntekt er beskrevet tidligere i dette kapittelet. Vi skal nå se på de andre bestanddelene i denne indikatoren, i tillegg til samleindikatoren AROPE, og hvordan dette ser ut i de europeiske landene.

Alle tallene i dette kapittelet er hentet fra Eurostats publiseringer av indikatorer basert på EU-SILC. I dette datamaterialet referer inntektsdataene og data om husholdningers arbeidsintensitet til året forut for datainnsamlingen, slik at indikatorer for 2017 i stor grad viser situasjonen i 2016. Husholdning og materielle mangler er kartlagt i datainnsamlingsåret. Når vi nå skal beskrive en del av levekårsindikatorerne fra undersøkelsen, referer vi til året for datainnsamling. I praksis er dette da samme år som det er presentert lavinntektsandeler for forut i dette kapittelet. Andelen med lavinntekt i 2016 inngår i AROPE for året 2017.

Tabell 6.5.1 viser hvor stor andel av personer under 60 år bor i en husholdning med lav arbeidsintensitet²⁰, den ene av de tre delindikatorerne i AROPE. Lav arbeidsintensitet er definert som husholdninger der de voksne (16-59 år) arbeider mindre enn 20 prosent av deres totale arbeidspotensial i løpet av siste året. Studenter i alderen 16-25 er ikke med i beregningen. Med arbeidspotensial menes hvor mange måneder personer i alderen 18-59 år potensielt kan være yrkesaktive i løpet av året.

Oversikten over andel som bor i husholdninger med lav arbeidsintensitet viser at det i 2017 var minst andel i befolkningen i husholdninger med lav arbeidsintensitets i Slovakia, der dette gjaldt 5,4 prosent. Andelen var også under 6 prosent i Tsjekkia, Polen, Estland og Sveits. I 2016 hadde Island den minste andelen, men dette landet mangler tall året etter. I Norge var det 8,8 prosent som bodde i en husholdning med lav arbeidsintensitet i 2017. Irland hadde størst andel av EU-landene, 16 prosent bodde i en husholdning med lav arbeidsintensitet, mens tallet var enda større i Nord-Makedonia og Serbia.

Ser en til de andre nordiske landene er Sverige på samme nivå som Norge, mens Danmark og Finland har noe større andeler. Der bor henholdsvis 10 og 11 prosent av befolkningen i husholdninger med lav arbeidsintensitet. Andelen på Island har ligget noe under Norge alle årene de har hatt tall.

¹⁹ «At risk of poverty or social exclusion». For mer informasjon, se:

[https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Glossary:At_risk_of_poverty_or_social_exclusion_\(AROPE\)](https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Glossary:At_risk_of_poverty_or_social_exclusion_(AROPE))

²⁰ «Low work intensity». For mer informasjon, se: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Glossary:Persons_living_in_households_with_low_work_intensity

Fordelingen mellom landene følger i stor grad den vi har sett for lavinntekt tidligere i dette kapittelet. Men noen land skiller seg ut. Eksempelvis er Romania det landet med nest størst andel med lavinntekt, men de har en relativt liten andel som bor i husholdninger med lav arbeidsintensitet. Motsatt er tilfelle for Finland og Danmark.

Tabell 6.5.1 Andelen personer som bor i en husholdning med lav arbeidsintensitet. 2004-2017. Prosent

	2004	2007	2009	2012	2015	2016	2017
Norge	8,1	8,7	6,9	7,1	7,8	7,7	8,8
Danmark	9,3	10,1	8,8	10,2	11,6	10,7	10
Finland	9,5	8,8	8,4	9,3	10,8	11,4	10,7
Sverige	8,7	6	8,5	8,1	8,7	8,5	8,8
Island	3,7	2,4	2,1	6,1	5,2	4,3	:
Østerrike	6,8	8,2	7,1	7,7	8,2	8,1	8,3
Belgia	14,7	13,8	12,3	13,9	14,9	14,6	13,5
Bulgaria	:	16	6,9	12,5	11,6	11,9	11,1
Kroatia	:	:	:	16,8	14,4	13	12,2
Kypros	:	3,7	4	6,5	10,9	10,6	9,4
Tsjekkia	:	8,6	6	6,8	6,8	6,7	5,5
Estland	9,7	6,2	5,6	9,1	6,6	5,8	5,8
Frankrike	10,3	9,6	8,4	8,4	8,6	8,4	8,1
Tyskland	:	11,5	10,9	9,9	9,8	9,6	8,7
Hellas	7,5	8,1	6,6	14,2	16,8	17,2	15,6
Ungarn	:	11,3	11,3	13,5	9,4	8,2	6,6
Irland	12,9	14,3	20	23,4	19,2	17,8	16,2
Italia	12,3	10,2	9,2	10,6	11,7	12,8	11,8
Latvia	:	6,2	7,4	11,7	7,8	7,2	7,8
Litauen	:	6,4	7,2	11,4	9,2	10,2	9,7
Luxembourg	6,2	5	6,3	6,1	5,7	6,6	6,9
Malta	:	9,6	9,2	9	9,2	7,3	7,1
Nederland	:	9,7	8,5	8,9	10,2	9,7	9,5
Nord-Makedonia	:	:	:	19,9	17,4	16,3	16,9
Polen	:	10,1	6,9	6,9	6,9	6,4	5,7
Portugal	6,9	7,2	7	10,1	10,9	9,1	8
Romania	:	9,9	8,1	7,9	7,9	8,2	6,9
Serbia	:	:	:	:	21,2	21,5	20,1
Slovakia	:	6,4	5,6	7,2	7,1	6,5	5,4
Slovenia	:	7,3	5,6	7,5	7,4	7,4	6,2
Spania	7,3	6,8	7,6	14,3	15,4	14,9	12,8
Sveits	:	4,5	4	3,5	5,3	5,5	5,9
Tyrkia	:	12	11,9	10,9	10,9	10,1	10
Storbritannia	:	10,4	12,7	13	11,9	11,3	10,1
EU ¹	:	:	9,2	10,6	10,7	10,5	9,5
Euro-området (18 land)	:	9,7	9,1	10,7	11,2	11,1	10,2

¹ EU25-2004, EU27-2007, EU28-2013

Kilde: Eurostat 26.6.19.

6.6. Få med betydelige materielle mangler i Norden

Den tredje delindikatoren i AROPE er andelen med betydelig materiell deprivasjon²¹, som vi her kaller materielle mangler. Dette er en indikator som skal fange opp personer som ikke har råd til goder som kan ansees som ønskelige eller nødvendige for å ha en tilfredsstillende levestandard. For å bli klassifisert til å ha betydelige materielle mangler må man av økonomiske grunner oppleve å mangle minst fire av de ni følgende deprivasjonselementene: ikke råd 1) til å betale husleie/boliglån eller elektrisitet/kommunale utgifter i tide, 2) holde hjemmet tilstrekkelig varmt, 3) møte uventede utgifter, 4) spise kjøtt eller fisk annenhver dag, 5) en ukes ferie borte fra hjemmet, 6) ha privatbil, 7) vaskemaskin, 8) farge-TV og 9) telefon (inkludert mobiltelefon). Det å se på hvilke goder den enkelte faktisk har eller ikke har, er en mer absolutt tilnærming til å måle levestandard enn eksempelvis lavinntekt, som er relativ til inntektsfordelingen.

²¹ «Severe material deprivation». For mer om indikatoren, se: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Glossary:Material_deprivation

Tabell 6.6.1 Andel personer som mangler minst fire av ni materielle goder. 2004-2017. Prosent

	2004	2007	2009	2012	2015	2016	2017
Norge	2,7	2,3	2,2	1,7	1,7	2,0	2,3
Danmark	2,9	3,3	2,3	2,7	3,7	2,6	3,1
Finland	3,8	3,6	2,8	2,9	2,2	2,2	2,1
Sverige	3,0	2,2	2,0	1,8	1,1	0,8	1,1
Island	2,5	2,1	0,8	2,4	1,6	1,9	:
Østerrike	3,8	3,3	4,6	4	3,6	3,0	3,7
Belgia	4,7	5,7	5,2	6,3	5,8	5,5	5,1
Bulgaria	:	57,6	41,9	44,1	34,2	31,9	30,0
Kroatia	:	:	:	15,9	13,7	12,5	10,3
Kypros	:	13,3	9,5	15	15,4	13,6	11,5
Tsjekkia	:	7,4	6,1	6,6	5,6	4,8	3,7
Estland	9,4	5,6	6,2	9,4	4,5	4,7	4,1
Frankrike	6,1	4,7	5,6	5,3	4,5	4,4	4,1
Tyskland	:	4,8	5,4	4,9	4,4	3,7	3,4
Hellas	14,1	11,5	11,0	19,5	22,2	22,4	21,1
Ungarn	:	19,9	20,3	26,3	19,4	16,2	14,5
Irland	4,8	4,5	6,1	9,9	7,5	6,7	5,2
Italia	7,0	7,0	7,3	14,5	11,5	12,1	10,1
Latvia	:	24,0	22,1	25,6	16,4	12,8	11,3
Litauen	:	16,6	15,6	19,8	13,9	13,5	12,4
Luxembourg	0,8	0,8	1,1	1,3	2,0	1,6	1,2
Malta	:	4,4	5	9,2	8,5	4,4	3,3
Nederland	:	1,7	1,4	2,3	2,6	2,6	2,6
Nord-Makedonia	:	:	:	40,9	30,4	30,0	31,1
Polen	:	22,3	15,0	13,5	8,1	6,7	5,9
Portugal	9,9	9,6	9,1	8,6	9,6	8,4	6,9
Romania	:	38,0	32,1	31,1	22,7	23,8	19,7
Serbia	:	:	:	:	24,0	19,5	17,4
Slovakia	:	13,7	11,1	10,5	9,0	8,2	7,0
Slovenia	:	5,1	6,1	6,6	5,8	5,4	4,6
Spania	4,8	3,5	4,5	5,8	6,4	5,8	5,1
Sveits	:	2,3	2,1	0,8	1,4	1,5	1,2
Tyrkia	:	58,8	56,7	55	30,3	32,9	28,7
Storbritannia	:	4,2	3,3	7,8	6,1	5,2	4,1
EU ¹	:	:	8,2	9,9	8,1	7,5	6,6
Euro-området (18 land)	:	5,5	5,9	7,7	7,0	6,6	5,8

¹ EU25-2004, EU27-2007, EU28-2013

Kilde: Eurostat 26.6.19.

Norge er blant landene i Europa med minst andel av befolkningen med materielle mangler, kun 2,3 prosent mangler fire eller flere av de nevnte godene. Generelt ser vi samsvar med andelene som har lavinntekt. Alle de nordiske landene har relativt små andeler av befolkningen med betydelige materielle mangler. Sverige har den aller minste andelen i Europa, 1,1 prosent. Finland har ganske lik andel som Norge, mens andelen i Danmark var omtrent et prosentpoeng større. Tallene viser at landene der større andeler har lavinntekt også har store andeler med personer som har betydelige materielle mangler. Størst andel har Nord-Makedonia (31 prosent) og Bulgaria (30 prosent).

Andelen i EU som helhet med store materielle mangler økte etter finanskrisen og nådde en topp på 10 prosent i 2012. Etter dette har andelen gått ned hvert år, til 7 prosent i 2017. Det har vært en særlig stor nedgang i en del sentraleuropeiske land etter at de ble med i EU. I Polen har for eksempel andelen falt fra 34 prosent i 2005 til 6 prosent i 2017.

6.7. I risiko for fattigdom eller sosial eksklusjon

I indikatoren «I risiko for fattigdom eller sosial eksklusjon» (AROE) inngår altså lavinntekt, i tillegg til de som enten bor i en husholdning med lav arbeidsintensitet og/eller har betydelige materielle mangler. Tabell 6.7.1 viser at AROPE fordeler seg ganske likt som lavinntekt, der det er de samme landene som har stor andel personer med årlig lavinntekt, som også har en stor andel som er i risiko for fattigdom eller sosial eksklusjon. I Norge er 16 prosent i risikokategorien, som er blant de minste andelene i Europa. Kun Tsjekkia og Finland ligger lavere, der andelen er

henholdsvis 12,2 og 15,7 prosent. Island har også hatt små andeler de årene de har publisert statistikk.

Tabell 6.7.1 Andel personer i risiko for fattigdom eller sosial eksklusjon (AROPE). 2004-2017. Prosent

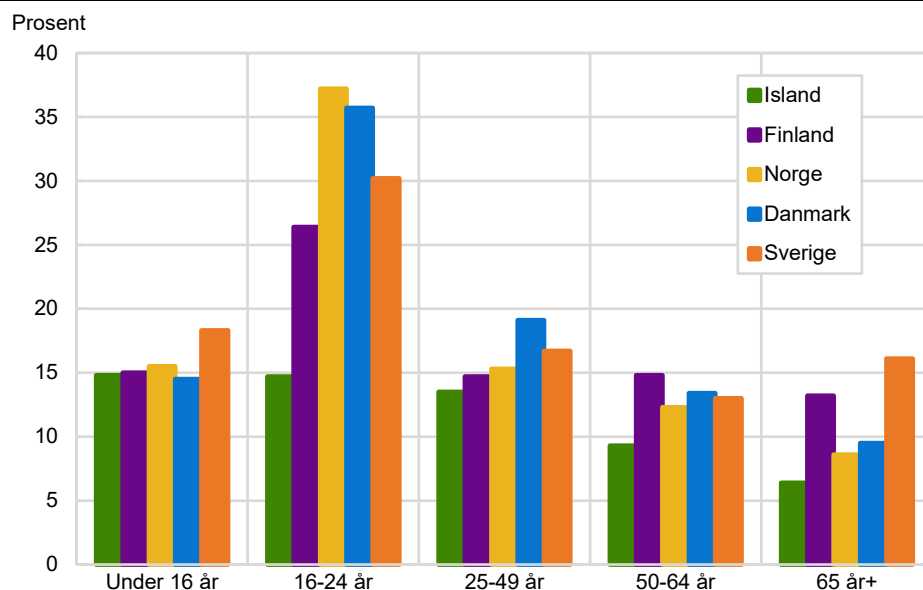
	2004	2007	2009	2012	2015	2016	2017
Norge	15,8	16,5	15,2	13,7	15,0	15,3	16,0
Danmark	16,5	16,8	17,6	17,5	17,7	16,8	17,2
Finland	17,2	17,4	16,9	17,2	16,8	16,6	15,7
Sverige	16,9	13,9	17,8	17,7	18,6	18,3	17,7
Island	13,7	13,0	11,6	12,7	12,5	12,2	:
Østerrike	17,9	16,7	19,1	18,5	18,3	18,0	18,1
Belgia	21,6	21,6	20,2	21,6	21,1	20,7	20,3
Bulgaria	:	60,7	46,2	49,3	41,3	40,4	38,9
Kroatia	:	:	:	32,6	29,1	27,9	26,4
Kypros	:	25,2	23,5	27,1	28,9	27,7	25,2
Tsjekkia	:	15,8	14	15,4	14,0	13,3	12,2
Estland	26,3	22,0	23,4	23,4	24,2	24,4	23,4
Frankrike	19,8	19,0	18,5	19,1	17,7	18,2	17,1
Tyskland	:	20,6	20	19,6	20,0	19,7	19,0
Hellas	30,9	28,3	27,6	34,6	35,7	35,6	34,8
Ungarn	:	29,4	29,6	33,5	28,2	26,3	25,6
Irland	24,8	23,1	25,7	30,1	26,0	24,4	22,7
Italia	26,2	26,0	24,9	29,9	28,7	30,0	28,9
Latvia	:	35,1	37,9	36,2	30,9	28,5	28,2
Litauen	:	28,7	29,6	32,5	29,3	30,1	29,6
Luxembourg	16,1	15,9	17,8	18,4	18,5	19,8	21,5
Malta	:	19,7	20,3	23,1	23,0	20,3	19,3
Nederland	:	15,7	15,1	15,0	16,4	16,7	17,0
Nord-Makedonia	:	:	:	50,3	41,6	41,1	41,6
Polen	:	34,4	27,8	26,7	23,4	21,9	19,5
Portugal	27,5	25	24,9	25,3	26,6	25,1	23,3
Romania	:	47	43	43,2	37,4	38,8	35,7
Serbia	:	:	:	:	41,7	38,5	36,7
Slovakia	:	21,4	19,6	20,5	18,4	18,1	16,3
Slovenia	:	17,1	17,1	19,6	19,2	18,4	17,1
Spania	25,0	23,3	24,7	27,2	28,6	27,9	26,6
Sveits	:	17,9	17,9	17,5	18,2	17,8	18,1
Tyrkia	:	64,4	63,9	61,3	41,3	45,1	41,3
Storbritannia	:	22,6	22	24,1	23,5	22,2	22,0
EU ¹	:	:	23,3	24,8	23,8	23,5	22,4
Euro-området (18 land)	:	21,8	21,6	23,2	23,0	23,0	22,1

¹ EU25-2004, EU27-2007, EU28-2013

Kilde: Eurostat 26.6.19.

I Norden og mange av landene i nord av Europa er det relativt få som opplever materielle mangler og lav arbeidsintensitet, og det er dermed andelen med lavinntekt som slår mest ut for denne indikatoren. Alle de nordiske landene har allikevel blant de minste andelene i Europa. Tsjekkia og Nederland har også konsistent små andeler AROPE.

I landene som skårer høyest på indikatoren AROPE er det en større andel som har materielle mangler. Nord-Makedonia, Tyrkia og Bulgaria har størst andel i risiko for fattigdom eller sosial eksklusjon. I disse landene er andelen rundt 40 prosent.

Figur 6.7.1 Andel personer i risiko for fattigdom eller sosial eksklusjon etter alder. Nordiske land. 2017¹. Prosent

¹ Tall for Island er for 2016.
Kilde: Eurostat 26. juni 2019.

Det er også betydelige forskjeller innenfor landene i andelen som er i risiko for fattigdom eller sosial eksklusjon. I alle de nordiske landene, bortsett fra Island, er andelen klart størst blant unge voksne. For eksempel er 37 prosent mellom 16 og 24 år i Norge i denne kategorien. Andelen går så ned med alder og er minst for de eldste i alle land, bortsett fra Sverige.

Mange har problemer med å møte uforutsette utgifter øst i Europa

Et annet mål på robustheten i økonomien og husholdningenes likviditet er om man kan klare en uforutsett utgift av en viss størrelse uten å motta ekstra hjelp eller å ta opp lån. Beløpet man spør om er justert ut fra lavinntektsgrensen i det enkelte land. Beløpet skal svare til omtrent 1/12 del av denne inntektsgrensen. I Norge har beløpet vært 10 000 kroner til og med 2017. Tabell 6.7.2 viser hvor stor del av befolkningen i de ulike europeiske landene som ikke ville klart en slik uforutsett utgift.

Tabell 6.7.2 Andel husholdninger som ikke klarer en uforutsett utgift. 2004-2017. Prosent

	2004	2007	2009	2012	2015	2016	2017
Norge	21,1	11,7	12,7	10,2	16,8	18,1	17,4
Danmark	18,2	18,7	25,6	27,3	26,5	24,5	25,1
Finland	24,7	30,2	29,7	27,9	28,4	29,4	28,5
Sverige	14,1	18,0	21,3	20,7	19,8	20,7	19,7
Island	33,9	27,7	27,5	34,6	36,9	30,9	:
Østerrike	21,8	28,7	24,4	22,2	22,6	22,6	20,6
Belgia	28,4	20,9	23,8	25,2	25,7	25,9	25,3
Bulgaria	:	79,2	58,4	68,6	53,4	54,2	53,2
Kroatia	:	:	:	67,4	59,8	57,7	56,2
Kypros	:	42,0	41,3	50,5	60,5	56,6	50,1
Tsjekkia	:	38,5	37,9	42,4	36,0	32,1	28,1
Estland	7,9	22,2	29,6	44,7	36,7	31,6	36,3
Frankrike	34,2	34,5	32,5	33,0	32,8	31,8	29,6
Tyskland	:	36,5	34,6	33,4	30,4	30,0	29,3
Hellas	35,5	29,6	26,6	40,5	53,4	53,6	52,7
Ungarn	:	67,0	75,2	75,0	72,2	50,8	31,5
Irland	21,1	39,1	48,6	56,4	50,0	45,2	41,6
Italia	26,7	32,2	33,4	42,1	39,9	40,4	38,3
Latvia	:	61,3	71,4	73,6	60,4	60	59,9
Litauen	:	42,4	53,3	60,4	53,2	53,2	50,6
Luxembourg	12,7	21,5	25,4	24,8	23,0	21,9	20,4
Malta	:	33,7	29,4	25,0	21,4	20,8	15,6
Nederland	:	21,3	18,7	22,0	22,9	22,5	20,7
Nord-Makedonia	:	:	:	64,4	58,5	58,5	56,8
Polen	:	54,4	50,0	54,1	42,3	37,9	34,8
Portugal	19,5	19,7	27,8	35,9	40,7	38,3	36,9
Romania	:	46,2	41,6	53,9	51,4	54,5	52,5
Serbia	:	:	:	:	47,3	48,3	44,1
Slovakia	:	43,3	36,0	36,1	36,7	37,9	34,6
Slovenia	:	41,6	40,6	45,7	42,9	41,7	37,1
Spania	39,8	30,8	36,5	42,1	39,8	38,7	36,6
Sveits	:	21,7	21,0	17,1	21,4	21,0	20,7
Tyrkia	:	73,0	62,5	61,8	32,6	34,4	31,7
Storbritannia	:	26,6	31,1	42,9	38,4	38,0	32,9
EU ¹	:	:	:	40,4	37,4	36,4	33,8
Euro-området (18 land)	:	32,5	32,8	36,0	34,9	34,4	32,7

¹ EU25-2004, EU27-2007, EU28-2013

Kilde: Eurostat 26.6.19.

Norge har den nest minste andelen som ikke ville klart en uforutsett utgift i Europa, kun 17 prosent svarer at de ikke ville klart dette i 2017. Dette er allikevel en økning fra tidligere. Andelen lå i overkant av 10 prosent frem til 2013. I Sverige ville 20 prosent ikke klart en slik utgift i 2017, mens andelen var henholdsvis 25 og 29 prosent i Danmark og Finland. I den andre enden av skalaen er det 60 prosent av befolkningen i Latvia som ikke ville klart en uforutsett utgift av en betydelig størrelse. I flere land på Balkan er andelen over 50 prosent. Dette inkluderer bl.a. Hellas, Kroatia og Nord-Makedonia.

Norge minst trangbodd i Norden

Hvordan man bor kan være en viktig indikator på levestandarden. Både standarden og størrelsen på boligen har mye å si for den enkelte husholdning, og boliggifter er for mange den største utgiften de har. Vi skal her se på en indikator for boforhold, nemlig trangboddhet. Eurostat definerer trangboddhet på en noe ulik måte enn det vi gjør med våre nasjonale data, som er presentert i de andre kapitlene i denne rapporten. I Eurostats definisjon av trangboddhet tar man høyde for at par kan dele rom, det samme gjelder små barn. I tillegg regnes kjøkken som et rom hvis det er av en viss størrelse (4 kvadratmeter) og benyttes som oppholdsrom²².

I 2017 bodde 16 prosent av befolkningen i EU trangt etter Eurostats definisjon. Irland og Kypros hadde minst andel, og under 3 prosent bodde trangt. I Norge bodde 5,3 prosent trangt ifølge denne definisjonen, den minste andelen av landene i Norden. Størst andel finner vi i Sverige, hvor 14 prosent var trangbodde. I noen

²² Se https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Glossary:Overcrowding_rate for full definisjon.

land bor omtrent halvparten av befolkningen trangt. Dette gjelder Serbia (56 prosent), Nord-Makedonia og Romania (47 prosent). Det er små endringer i trangboddhet fra år til år, men en liten nedgang over tid i EU som helhet.

Tabell 6.7.3 Andel personer som bor trangt. 2004-2017. Prosent

	2004	2007	2009	2012	2015	2016	2017
Norge	6,2	5,3	5,0	5,6	5,2	5,1	5,3
Danmark	7,5	7,4	7,8	7,2	8,1	8,2	8,6
Finland	7,2	6,1	5,9	6,0	6,7	6,6	6,1
Sverige	11,8	10,0	12,1	12,9	13,9	14,4	13,5
Island	8,1	10,7	7,3	7,9	8,3	7,4	:
Østerrike	14,4	15,2	13,3	13,9	15,0	15,2	15,1
Belgia	4,4	3,8	3,9	1,6	1,6	3,7	5,1
Bulgaria	:	51,1	47,0	44,5	41,4	42,5	41,9
Kroatia	:	:	:	44,4	41,7	41,1	39,9
Kypros	:	1,6	2,6	2,8	1,4	2,4	2,8
Tsjekkia	:	32,7	26,6	21,1	18,7	17,9	16,0
Estland	46,6	43,5	41,2	14,0	13,4	13,4	13,5
Frankrike	10,3	10,1	9,6	8,1	7,4	7,7	7,7
Tyskland	:	6,5	7,0	6,6	7,0	7,2	7,2
Hellas	29,2	29,2	25,0	26,5	28,1	28,7	29,0
Ungarn	:	47,4	46,8	45,3	41,1	40,4	40,5
Irland	6,3	4,9	3,7	3,2	3,4	3,4	2,8
Italia	25,6	24,3	23,3	26,1	27,8	27,8	27,1
Latvia	:	60,0	56,3	36,6	41,4	43,2	41,9
Litauen	:	52,5	48,1	19,0	26,4	23,7	23,7
Luxembourg	9,0	7,7	6,4	7,0	6,8	8,1	8,3
Malta	:	4,2	3,8	4,0	3,8	3,0	3,0
Nederland	:	1,9	1,7	2,5	3,3	4,0	4,1
Nord-Makedonia	:	:	:	52,4	51,1	50,1	46,3
Polen	:	52,3	49,1	46,3	43,4	40,7	40,5
Portugal	15,3	16,1	14,1	10,1	10,3	10,3	9,3
Romania	:	55,9	53,4	51,6	49,7	48,4	47,0
Serbia	:	:	:	:	53,4	55,5	56,2
Slovakia	:	43,3	39,7	38,4	37,8	37,9	36,4
Slovenia	:	39,9	38,0	16,6	13,7	12,6	12,8
Spania	13,6	5,8	5,2	5,6	5,5	5,4	5,1
Sveits	:	7,7	7,6	5,9	6,4	7,0	6,5
Tyrkia	:	51,6	48,8	46,0	46,0	44,5	43,7
Storbritannia	:	6,2	7,2	7,0	7,3	8,0	3,4
EU1	:	:	17,7	16,9	16,7	16,6	15,7
Euro-området (18 land)	:	12,6	12,0	11,6	12,0	12,2	12,0

¹ EU25-2004, EU27-2007, EU28-2013

Kilde: Eurostat 26.6.19.

Referanser

- Aaberge, R., Bhuller, M., Langørgen, A., & Mogstad, M. (2010). The distributional impact of public service when needs differ. *Journal of Public Economics*, 94, ss. 549-562.
- Aaberge, R.; Atkinson, A. B. (2013). *The median as watershed (Discussion paper No 749)*. Statistisk sentralbyrå. Hentet fra https://www.ssb.no/en/forskning/discussion-papers/_attachment/130759?_ts=14033e6abd0
- Alne, R. (2018). Uføretrygd og arbeid: Jobber de uføre mer etter reformen i 2015? *Arbeid og velferd nr 3*. Hentet fra <https://www.nav.no/no/NAV+og+samfunn/Kunnskap/Analyser+fra+NAV/Arbeid+og+velferd/Arbeid+og+velferd/uføretrygd-og-arbeid-jobber-de-uføre-mer-etter-reformen-i-2015>
- Andersen, A., Epland, J., Wennemo, T., & Aaberge, R. (2003). Økonomiske konjunkturer og fattigdom: En studie basert på norske inntektsdata, 1979-2000. *Tidsskrift for velferdsforskning. Fagbokforlaget*, 2003(2).
- Atkinson, A. B., Rainwater, L., & Smeeding, T. M. (1995). Income Distribution in OECD Countries. *Social Policy Studies (No. 18)*. OECD, Paris.
- Bradshaw, J. (2000). Measurement of absolute poverty, Paper prepared for Eurostat Working Party on Social Exclusion and Poverty, 3 - 4 April 2000, Luxembourg.
- Bratsberg, B., Raaum, O., & Røed, K. (2017). Immigrant Labor Market Integration across Admission Classes (IZA Discussion paper No. 10513). 2017. Hentet fra https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2911451
- Bratsberg, B., Raaum, O., & Røed, K. (2018). Job Loss and Immigrant Labour Market Performance. *Economica (vol. 85)*, ss. 124-151. Hentet fra <https://www.frisch.uio.no/publikasjoner/?pubid=1310>
- Citro, C., & Michael, R. (1995). Measuring poverty: a new approach. *National Academy Press, Washington DC*.
- Dalaker, J. (1999). Poverty in the United States:1998. *Current Population Reports, Series. US Census Bureau, Washington DC*, ss. 60-207.
- Epland, J.; Kiel, E.S.; Strøm, F. (2013). *Inntekt og marginalisering, Ungdoms levekår, kapittel 4 s105*. Statistisk sentralbyrå. Hentet fra https://www.ssb.no/sosiale-forhold-og-kriminalitet/artikler-og-publikasjoner/_attachment/117607?_ts=13f13996378
- Epland, J.; Kirkeberg, M. I. (2002). *Inntekt oppgitt i intervju og på selvangivelsen "Hvor stor var din inntekt i fjor?" (Sammfunnspeilet 6)*. Statistisk sentralbyrå. Hentet fra <https://www.ssb.no/inntekt-og-forbruk/artikler-og-publikasjoner/hvor-stor-var-din-inntekt-i-fjor>
- Epland, J.; Kirkeberg, M. I. (2012). *Wealth Distribution in Norway. Evidence from a New Register-Based Data Source (Rapporter Nr 35)*. Statistisk sentralbyrå. Hentet fra <https://www.ssb.no/en/inntekt-og-forbruk/artikler-og-publikasjoner/wealth-distribution-in-norway>
- Epland, J.; Kirkeberg, M. I. (2014, mars 18). *Flere innvandrerbarnfamilier med lavinntekt*. Hentet fra Statistisk sentralbyrå: <https://www.ssb.no/inntekt-og-forbruk/artikler-og-publikasjoner/flere-innvandrerbarnfamilier-med-lavinntekt>
- Epland, J.; Normann, T. M. (2019, februar 18). *Flere barn med vedvarende lave husholdningsinntekter*. Hentet fra Statistisk sentralbyrå: <https://www.ssb.no/inntekt-og-forbruk/artikler-og-publikasjoner/flere-barn-med-vedvarende-lave-husholdningsinntekter>
- European Commission. (2010, Mars 3). Communication from the Commission. Europe 2020. A strategy for smart, sustainable and inclusive growth. Hentet fra <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52010DC2020&from=EN>

- Eurostat. (1998). Recommendations from the Task Force on Social Exclusion and Poverty, Luxembourg.
- Eurostat. (2003, August). *Poverty and Social Exclusion in the EU after Laeken - part 1. Statistics in Focus. Theme 3.*
- Eurostat. (2016). *Intra-household sharing of resources.* Hentet september 27, 2019 fra Statistics Explained: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Archive:Intra-household_sharing_of_resources
- Eurostat. (2019). *Database. Social protection.* Hentet fra Eurostat: https://ec.europa.eu/eurostat/data/database?p_p_id=NavTreeportletprod_WAR_NavTreeportletprod_INSTANCE_nPqeVbPXRmWQ&p_p_lifecycle=0&p_p_state=normal&p_p_mode=view&p_p_col_id=column-2&p_p_col_pos=1&p_p_col_count=2
- Hagen, K., & Lødemel, I. (2003). Fattigdom i Europa. Noen refleksjoner om nasjonale forskjeller og overnasjonal fattigdomsbekjempelse. *Tidsskrift for velferdsforskning, nr 2. Fagbokforlaget.*
- Henriksen, K., Østby, L., & Normann, T. M. (2012). *Hvordan få kunnskap om innvandreres levekår? (Notater nr. 64).* Statistisk sentralbyrå. Hentet fra https://www.ssb.no/a/publikasjoner/pdf/notat_201264/notat_201264.pdf
- Husbanken. (2019, oktober 21). *Kan jeg få bostøtte?* Hentet fra Husbanken: <https://www.husbanken.no/bostotte/kan-jeg-faa-bostotte/>
- Jensen, V. (2016). Supplerende stønad - utvikling i ordningen. *Arbeid og velferd nr. 2, 2016.* Hentet fra <https://www.nav.no/no/NAV+og+samfunn/Kunnskap/Analyser+fra+NAV/Arbeid+og+velferd/Arbeid+og+velferd/supplerende-stonad-utviklingen-i-ordningen>
- Kaur, R. (2013). *Økonomi og levekår for ulike lavinntektsgrupper 2013. (Rapport nr. 32).* Statistisk sentralbyrå. Hentet fra https://www.ssb.no/inntekt-og-forbruk/artikler-og-publikasjoner/_attachment/135653?_ts=140cee64848
- Kirkeberg, M. I., & Epland, J. (2018, mai 24). *Tjener bedre enn foreldrene.* Hentet fra Statistisk sentralbyrå: <https://www.ssb.no/inntekt-og-forbruk/artikler-og-publikasjoner/tjener-bedre-enn-foreldrene>
- Mattila-Wiro, P. (2004). Changes in the Inequality of Income and the Value of Housework time in Finland. Paper prepared for the 28th Conference of the International Association for Research in Income and Wealth, August 2004. Cork.
- NAV. (2018a, desember 31). *Kvalifiseringsprogrammet (KVP).* Hentet mars 18, 2019 fra NAV: <https://www.nav.no/no/Person/Flere+tema/Sosiale+tjenester/Kvalifiseringsprogrammet#chapter-1>
- NAV. (2018b, januar 12). *Beregning av uføretrygd.* Hentet oktober 21, 2019 fra NAV: <https://www.nav.no/no/Person/Pensjon/Relatert+informasjon/beregning-av-uforetrygd>
- NAV. (2019a). Hentet mars 18, 2019 fra Økonomisk sosialhjelp: <https://tjenester.nav.no/veivisersosialhjelp/>
- NAV. (2019b, Juli 1). *Uføretrygd.* Hentet oktober 21, 2019 fra NAV: <https://www.nav.no/no/Person/Pensjon/Uforetrygd>
- NAV. (2019c, oktober 10). *Minste pensjonsnivå.* Hentet fra NAV: <https://www.nav.no/383025/minste-pensjonsnivå>
- NAV. (2019d, oktober 17). *Ytelser til gjenlevende.* Hentet oktober 21, 2019 fra NAV: <https://www.nav.no/no/NAV+og+samfunn/Statistikk/Pensjon+-+statistikk/Ytelser+til+gjenlevende>
- NAV. (2019e, august 20). *Supplerende stønad.* Hentet oktober 21, 2019 fra NAV: <https://www.nav.no/no/NAV+og+samfunn/Statistikk/Pensjon+-+statistikk/Supplerende+stonad>

- Nordberg, L., Penttilä, I., & Sandström, S. (2001). A study on the effect of using interview versus register data in income distribution analysis with an application to the Finnish ECHP-survey in 1996. *CHINTEX WP 5, Statistics Finland*.
- Nørgaard, E. (2001). *Finansiering av helse- og sosialutgifter i Norge 1990-1998 (rapporter nr. 8)*. Statistisk sentralbyrå. Hentet fra https://www.ssb.no/a/publikasjoner/pdf/rapp_200108/rapp_200108.pdf
- OECD. (2011). Divided we stand. When inequality keeps rising. *OECD Publishing*. Hentet fra <https://www.oecd.org/els/soc/dividedwestandwhyinequalitykeepsrising.htm>
- Omholt, E. L. . (2019, oktober 17). *11 prosent av enslige forsørgere i jobb har lavinntekt*. Hentet oktober 21, 2019 fra Statistisk sentralbyrå: <https://www.ssb.no/arbeid-og-lonn/artikler-og-publikasjoner/11-prosent-av-enslige-forsorgere-i-jobb-har-lavinntekt>
- Omholt, E. L. (2018, november 29). *Mindre barnetrygd, mer i sosiale stønader*. Hentet oktober 21, 2019 fra Statistisk sentralbyrå: <https://www.ssb.no/inntekt-og-forbruk/artikler-og-publikasjoner/mindre-barnetrygd-mer-i-sosiale-stonader>
- Pedersen, P., & Smith, N. (1998). *Low incomes in Denmark, 1980-1995. (Working paper No. 19)*. Centre for Labour Market and Social Research. University of Aarhus and the Aarhus School of Business.
- Reiakvam, J., & Skoglund, T. (2009). Nasjonalregnskap og ulønnet arbeid i husholdningene: Ulønnet arbeid skaper store verdier. *Samfunnsspeilet 2*. Hentet fra <https://www.ssb.no/nasjonalregnskap-og-konjunkturer/artikler-og-publikasjoner/ulønnet-arbeid-skaper-store-verdier--30906>
- Sandbæk, M., & Pedersen, A. W. (2010). *Barn og unges levekår i lavinntektsfamilier. En panelstudie 2000-2009. (Rapport nr. 10)*. Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring (NOVA). Hentet fra <https://www.bufdir.no/bibliotek/Dokumentside/?docId=BUF00001070>
- Skatteministeriet. (2019, august 30). *Børne- og ungeydelsesloven*. Hentet oktober 21, 2019 fra Skatteministeriet: <https://www.skm.dk/skattetal/satser/satser-og-beloebgraenser/boerne-og-ungeydelsesloven>
- Statistisk sentralbyrå. (2017, desember 13). *Betydelig realinntektsnedgang*. Hentet oktober 21, 2019 fra Statistisk sentralbyrå: <https://www.ssb.no/arbeid-og-lonn/artikler-og-publikasjoner/betydelig-realinntektsnedgang>
- Statistisk sentralbyrå. (2019a). *Familier og husholdninger (Statistikkbanktabell 06239)*. Hentet september 13, 2019 fra Statistisk sentralbyrå: <https://www.ssb.no/statbank/table/06239/>
- Statistisk sentralbyrå. (2019b). *Familier og husholdninger (statistikkbanktabell 06070)*. Hentet september 23, 2019 fra Statistisk sentralbyrå: <https://www.ssb.no/statbank/table/06070/>
- Statistisk sentralbyrå. (2019c). *Økonomisk sosialhjelp (Statistikkbanktabeller 0582, 08513 og 10497)*. Hentet mars 18, 2019 fra Statistisk sentralbyrå: <https://www.ssb.no/soshjelpk>
- Statistisk sentralbyrå. (2019d). *Innvandrere og norskfødte med innvandrereforeldre*. Hentet februar 18, 2019 fra Statistisk sentralbyrå: <https://www.ssb.no/innvbef>
- Statistisk sentralbyrå. (2019e). *Inntekt- og formuesstatistikk for husholdninger. (Statistikkbanktabell 10515)*. Hentet april 25, 2019 fra Statistisk sentralbyrå: <https://www.ssb.no/statbank/table/10515/>
- Statistisk sentralbyrå. (2019f). *Personer med flyktningbakgrunn*. Hentet april 11, 2019 fra Statistisk sentralbyrå: <https://www.ssb.no/befolkning/statistikker/flyktninger>

- Statistisk sentralbyrå. (2019g). *Sysselsetting blant innvandrere, registerbasert, (statistikkbanktabell 11609)*. Hentet september 11, 2019 fra Statistisk sentralbyrå: <https://www.ssb.no/innvregsys>
- Statistisk sentralbyrå. (2019h). *Uføretrygdede, (statistikkbanktabell 11733)*. Hentet September 11, 2019 fra Statistisk sentralbyrå: <https://www.ssb.no/ufore>
- Statistisk sentralbyrå. (2019i). *Befolkningens utdanningsnivå*. Hentet september 11, 2019 fra Statistisk sentralbyrå: <https://www.ssb.no/utdanning/statistikker/utniv/?fane=om#content>
- Stiglitz, J., Sen, A., & Fatoussi, J. P. (2009). *Report by the Commission on the Measurement of Economic Performance and Social Progress. (Report)*. The French National Institute of Statistics and Economic studies (INSEE). Hentet fra http://www.stiglitz-sen-fitoussi.fr/documents/rapport_anglais.pdf
- Støren, K. S., & Todorovic, J. (2019). *Levekårsundersøkelsen EU-SILC 2018. Tema: boforhold, utsatthet og uro for lovbrudd. (Notater nr 14)*. Statistisk sentralbyrå. Hentet fra <https://www.ssb.no/sosiale-forhold-og-kriminalitet/artikler-og-publikasjoner/levekarsundersokelsen-eu-silc-2018.tema-boforhold-utsatthet-og-uro-for-lovbrudd>
- Sutterud, L., & Sørbø, J. (2018, juni 28). Hvem har nedsatt arbeidsevne, men ikke rett til arbeidsavklaringspenger? *Arbeid og velferd nr 2*. Hentet fra <https://www.nav.no/no/NAV+og+samfunn/Kunnskap/Analyser+fra+NAV/Arbeid+og+velferd/Arbeid+og+velferd/hvem-har-nedsatt-arbeidsevnen-ikke-rett-til-arbeidsavklaringspenger>
- Tsakoglou, P., & et. al. . (2010). Distributional effects of Non-Cash Income in Seven European Countries. Paper prepared for the 31st Conference of the International Association for Research in Income and Wealth, August 2010, St.Gallen.
- Tuv, N. (2019, august 30). *Stadig mer sosialhjelp blant enslige mødre*. Hentet oktober 21, 2019 fra Statistisk sentralbyrå: <https://www.ssb.no/sosiale-forhold-og-kriminalitet/artikler-og-publikasjoner/stadig-mer-sosialhjelp-blant-enslige-modre>
- United Nations Economic Commission for Europe (UNECE). (2011). *Canberra Group Handbook on Household Income Statistics (Handbook. Second Edition)*. Geneva: United Nations.

Vedlegg A: Overlapp mellom ulike grupper

Tabell A1 Overlapp mellom ulike grupper¹. Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, 2017. Prosent

	Alle i gruppen	Alle i gruppen ekskl. studenter	Alle i gruppen ekskl. personer med innvandrerbakgrunn	Enslige forsørgere	Par med barn 0-17 år	Barn under 18 år	Aleneboende under 35 år uten studenter	Aleneboende 35-49 år	Aleneboende 50-66 år	Aleneboende over 66 år	Innbyggere fra EU etc. ekskl. studenter	Innbyggere fra Afrika, Asia etc. ekskl. studenter	Norskfødte med innvandrerforeldre fra EU etc. ekskl. studenter	Norskfødte med innbyggere fra Afrika, Asia etc. ekskl. studenter	Personer med flyktningbakgrunn ekskl. studenter	Sosialhjelpsmottakere	Mottakere av alderspensjon	Aleneboende minstepensjonister	Mottakere av etterlattepensjon	Mottakere av uføretrygd	Langtidsledige	Mottakere av supplerende stønad	Mottakere av arbeidsavklaringspenger (AAP)	Nedsatt arbeidsevne og som ikke mottar AAP	Kvalifiseringsstønadsmottakere
Hele befolkningen	100	98	82	6	37	21	5	4	5	5	7	9	0	1	6	3	17	1	0	6	1	0	3	1	0
Hele befolkningen uten studenter	100	100	82	6	38	22	5	4	5	5	7	9	0	1	6	3	17	1	0	6	1	0	3	1	0
Hele befolkningen ekskl. de med innvandrerbakgrunn	100	98	100	5	36	20	5	3	5	6	2	20	2	0	6	1	0	2	1	0	0
Enslige forsørgere	100	99	77	100	.	55	5	17	0	1	12	15	0	.	2	7	3	0	8	4	1
Par med barn 0-17 år	100	100	79	.	100	46	8	12	0	1	8	3	0	.	0	2	1	0	2	1	0
Barn under 18 år	100	99	78	14	80	100	8	13	0	1	9	5	1	.	0	3	1	0	3	1	0
Aleneboende under 35 år	100	75	72	.	.	.	75	.	.	.	11	12	0	1	8	7	.	0	0	3	1	.	4	2	0
Aleneboende 35-49 år	100	100	70	100	.	.	18	12	0	0	6	9	.	3	0	14	3	.	6	4	1
Aleneboende 50-66 år	100	100	86	100	.	8	6	0	0	4	5	8	8	3	30	2	.	5	3	0
Aleneboende over 66 år	100	100	95	100	3	2	0	.	1	1	99	19	0	2	0	1	0	0	.
Innbyggere fra EU etc.	100	99	.	4	43	22	9	9	5	2	99	.	.	.	2	2	6	1	0	1	2	0	2	0	0
Innbyggere fra Afrika, Asia etc.	100	98	.	10	48	31	8	4	3	1	.	98	.	.	60	20	3	1	1	6	3	0	4	4	2
Norskfødte med innvandrerforeldre fra EU etc.	100	96	.	5	35	20	6	3	4	5	.	.	96	.	.	3	16	2	0	6	1	.	3	1	.
Norskfødte med innbyggere fra Afrika, Asia etc.	100	90	.	5	34	23	11	2	0	.	.	.	90	.	4	0	0	.	3	2	.	4	1	0	0
Personer med flyktningbakgrunn	100	97	.	11	48	33	8	4	3	1	2	95	.	.	97	28	2	1	0	7	3	1	5	6	3
Sosialhjelpsmottakere	100	95	40	24	31	32	13	9	7	1	4	53	0	1	47	100	1	3	0	10	7	0	12	15	5
Mottakere av alderspensjon	100	100	96	0	1	1	.	.	2	30	2	1	0	0	1	0	100	6	0	2	0	0	0	0	.
Aleneboende minstepensjonister	100	100	89	.	.	.	2	7	24	67	3	8	0	0	6	7	68	100	2	32	0	2	0	1	0
Mottakere av etterlattepensjon	100	100	80	26	4	18	0	1	30	3	4	16	0	0	6	4	5	7	100	2	2	0	9	2	0
Mottakere av uføretrygd	100	100	88	7	12	10	4	8	24	2	2	10	0	0	7	6	6	8	0	100	0	0	1	6	0
Langtidsledige	100	98	57	16	31	25	8	10	8	0	18	24	0	1	16	26	8	0	1	1	100	.	2	3	1
Mottakere av supplerende stønad	100	100	5	0	2	2	.	.	.	53	6	89	.	.	80	18	85	43	.	2	.	100	.	.	.
Mottakere av arbeidsavklaringspenger (AAP)	100	100	78	17	26	23	10	8	9	0	5	16	0	1	11	17	3	0	1	2	1	.	100	.	0
Nedsatt arbeidsevne og som ikke mottar AAP	100	97	61	18	24	24	12	11	10	0	3	34	0	1	29	45	2	2	1	29	2	.	100	15	
Kvalifiseringsstønadsmottakere	100	100	25	28	36	38	12	8	4	.	2	72	.	1	62	73	.	0	0	0	4	.	3	74	100

¹ For definisjon av ulike grupper, se kapittel 2.

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå.

Tabell A2 Overlapp mellom ulike grupper i data fra Levekårsundersøkelsen EU-SILC 2018. Prosent

	Alle 16-44 år	Alle 45-66 år	Alle 67 år og eldre	Alle 16-66 år	Enslige forsørgere	Par med barn og lav inntekt (1. kvintil)	Alle par med barn	Aleneboende under 35 år	Alle aleneboende	Sosialhjelps-mottakere	Andre minstepensjonister	Aleneboende minstepensjonister	Uføretrygdede 16-66 år	Mottar AAP 16-44 år	Mottar AAP 45-66 år	Mottar AAP 16-66 år	Innvandrere fra EU etc.	Innvandrere fra Asia, Afrika etc.	Antall svar
I alt	43	38	19	81	3	4	27	9	26	3	2	1	6	2	2	4	4	6	5 981
Alle 16-44 år	100	.	.	100	4	7	43	20	26	4	0	0	2	4	0	4	5	9	2 561
Alle 45-66 år	.	100	.	100	4	2	22	.	20	2	1	1	13	.	6	6	4	5	2 269
Alle 67 år og eldre	.	.	100	.	.	0	0	.	37	0	6	4	2	.	.	0	3	1	1 151
Alle 16-66 år	53	47	.	100	4	5	33	11	23	3	1	1	7	2	3	5	5	7	4 830
Enslige forsørgere	58	43	.	100	100	9	2	.	4	6	3	9	5	12	193
Par med barn og lav inntekt (1. kvintil)	79	20	1	99	.	100	100	.	.	12	1	.	3	3	1	4	6	28	225
Alle par med barn	69	31	0	100	.	14	100	.	.	2	0	.	2	2	1	3	5	8	1 585
Aleneboende under 35 år	100	.	.	100	.	.	.	100	100	5	.	0	2	3	.	3	4	10	506
Alle aleneboende	43	29	27	73	.	.	.	33	100	4	.	5	9	2	2	4	5	6	1 555
Sosialhjelpsmottakere	67	30	3	97	11	16	19	17	37	100	2	4	11	13	6	19	5	42	161
Andre minstepensjonister	4	29	67	33	4	2	3	.	.	3	100	.	33	1	4	5	6	8	110
Aleneboende minstepensjonister	7	35	59	41	.	.	.	1	100	8	.	100	43	3	3	5	1	4	75
Uføretrygdede 16-66 år	13	81	6	94	2	2	8	2	39	5	10	9	100	2	8	10	1	4	372
Mottar AAP 16-44 år	100	.	.	100	12	6	27	16	29	21	1	2	9	100	.	100	2	6	98
Mottar AAP 45-66 år	1	99	.	100	5	2	12	.	23	7	3	2	22	.	100	100	1	8	129
Mottar AAP 16-66 år	43	56	0	100	8	4	18	7	25	13	2	2	16	43	56	100	1	7	229
Innvandrere fra EU etc.	54	33	14	86	4	6	30	9	30	3	2	0	2	1	0	1	100	.	250
Innvandrere fra Asia, Afrika etc.	64	32	4	96	7	18	37	15	25	19	3	1	5	2	3	5	.	100	353

Kilde: Levekårsundersøkelsen EU-SILC, Statistisk sentralbyrå.

Tabell A3 Antall observasjoner i datagrunnlaget til tabellene¹. Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger. 2008-2017

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Hele befolkningen	4 747 954	4 808 982	4 869 149	4 932 930	4 990 860	5 046 327	5 102 481	5 155 302	5 201 574	5 243 286
Hele befolkningen uten studenter	4 652 105	4 704 961	4 756 689	4 812 393	4 866 107	4 948 395	5 001 062	5 053 468	5 095 416	5 130 925
Barnefamilier										
Enslige forsørgere	290 458	294 455	295 021	293 429	303 824	301 590	307 543	292 036	292 656	294 396
Par med barn 0-17 år	1 918 431	1 925 174	1 936 999	1 952 179	1 944 541	1 937 273	1 938 390	1 953 622	1 957 899	1 957 119
Barn under 18 år	1 100 696	1 106 290	1 111 065	1 114 938	1 119 036	1 123 557	1 123 551	1 125 119	1 128 217	1 126 657
Pensjons- og trygdemottakere										
Alderspensjonister	571 464	573 135	597 938	675 141	728 416	778 532	822 545	848 787	874 210	895 741
Uføretrygdede ²	239 028	233 864	243 323	264 408	266 862	265 229	268 982	288 823	292 576	298 840
Etterlattepensjonister (gjenlevende ektefelle)	29 347	27 152	28 138	30 152	28 598	27 949	26 858	25 392	23 928	22 912
Aleneboende minstepensjonister i alt	79 233	79 038	80 318	81 240	78 550	75 829	74 150	72 669	75 804	75 283
Aleneboende minstepensjonister med alderspensjon	61 332	60 418	60 823	61 035	58 197	55 875	53 524	50 099	52 450	50 905
Aleneboende uføretrygdede med minsteytelse	15 287	15 854	16 787	18 541	18 948	18 918	19 665	22 252	23 047	24 221
Langtidsledige	20 608	37 052	47 720	45 456	40 565	43 352	50 814	53 427	56 569	53 288
Mottakere av arbeidsavklaringspenger ³	130 091	152 539	181 023	177 067	168 831	164 893	151 183	144 893	141 936	135 422
Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre ekskl. studenter										
Innvandrere fra EU/EØS, Nord-Amerika, Australia og New Zealand	196 694	218 673	246 446	278 409	302 838	333 351	357 023	373 061	378 000	382 960
Innvandrere fra Afrika, Asia, Latin-Amerika, Europa utenom EU/EØS og Oseania utenom Australia og New Zealand	293 923	313 238	329 887	346 587	368 060	386 661	405 871	426 868	454 466	478 377
Norskfødte med innvandrerforeldre fra EU/EØS, Nord-Amerika, Australia og New Zealand	4 652	4 756	4 901	5 018	5 128	5 546	5 665	7 365	7 399	7 660
Norskfødte med innvandrerforeldre fra Afrika, Asia, Latin-Amerika, Europa utenom EU/EØS og Oseania utenom Australia og New Zealand	11 401	12 770	14 111	15 903	17 855	19 777	21 971	24 550	27 006	30 207
Personer med flyktningbakgrunn	186 013	197 787	207 090	215 643	226 944	239 281	249 266	263 771	284 292	299 599
Personer med flyktningbakgrunn og introduksjonsstønad	20 028	22 305	24 196	24 759	26 060	26 949	28 964	34 101	43 247	52 764
Aleneboende										
Aleneboende under 35 år ekskl. studenter	239 299	237 546	232 301	239 383	250 722	234 791	238 844	235 627	236 521	240 313
Aleneboende 35-49 år	166 918	169 860	170 355	173 313	177 320	182 062	185 153	182 584	182 928	184 620
Aleneboende 50-66 år	200 530	206 934	211 358	216 506	221 891	223 993	228 384	229 203	233 317	238 586
Aleneboende 67 år og eldre	235 652	236 650	238 759	242 250	245 209	250 099	255 191	257 844	263 405	269 290
Andre grupper										
Sosialhjelpsmottakere i alt	142 080	154 716	155 625	153 974	150 351	158 963	164 286	167 648	175 266	182 392
Herav:										
Aleneboende sosialhjelpsmottakere	48 299	52 275	52 088	51 002	49 919	50 698	52 757	53 352	54 962	56 632
Langtidsmottakere av sosialhjelp	44 360	53 339	53 532	50 667	50 609	54 412	57 984	59 827	59 261	69 874
Personer med nedsatt arbeidsevne som ikke mottar AAP	:	:	47 343	47 693	48 069	50 454	57 440	59 573	61 554	61 452
Mottakere av kvalifiseringsstønad	:	:	16 935	15 754	13 990	12 510	12 252	12 561	12 261	12 446
Mottakere av supplerende stønad	2 592	2 814	2 912	2 969	3 037	3 188	3 275	3 227	3 038	2 692

¹ For definisjon av grupper, se kapittel 2.

² Før 2015 viser denne indikatoren tall for uførepensjonister.

³ Før 2010 vises det her tall for personer i husholdninger der hovedinntektstaker er langtids syk

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå.

Vedlegg B: Indikatorer

For flere tidsserier for økonomiske indikatorer, se samlesiden for Økonomi og levekår for lavinntektsgrupper 2019²³

Tabell B1 Fordeling av inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala)¹. S80/S20². 2006-2017

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	Utvikling siste 5 år	Utvikling siste år
Hele befolkningen uten studenter	3,4	3,5	3,6	3,4	3,4	3,5	3,5	3,5	3,6	3,9	3,7	3,7	0,2	0,0
Enslige forsørgere	2,8	2,8	2,9	2,9	2,9	2,9	2,9	3,0	3,1	3,2	3,2	3,2	0,2	0,0
Par med barn 0-17 år	2,9	3,0	3,0	2,9	3,0	3,0	3,0	3,0	3,1	3,3	3,2	3,2	0,2	0,0
Barn under 18 år	3,1	3,2	3,2	3,1	3,2	3,1	3,2	3,2	3,3	3,5	3,5	3,5	0,3	0,0
Aleneboende under 35 år	5,4	5,7	6,2	6,6	7,2	7,4	7,3	7,6	7,6	7,5	6,9	6,4	-1,2	-0,5
Aleneboende 35-49 år	4,9	4,9	5,3	4,9	4,8	5,0	4,7	4,9	5,0	5,2	5,0	4,9	0,0	0,0
Aleneboende 50-66 år	3,9	4,1	4,2	4,0	3,9	3,8	3,9	4,1	4,2	4,6	4,3	4,3	0,2	0,0
Aleneboende 67 år og eldre	2,6	2,7	2,7	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5	2,6	2,8	2,7	2,7	0,2	0,0
Innvandrere fra EU/EØS, Nord-Amerika, Australia og New Zealand	:	:	:	:	6,7	6,7	6,0	5,7	5,8	5,5	5,0	4,8	-0,9	-0,2
Innvandrere fra Afrika, Asia, Latin-Amerika, Europa utenom EU/EØS og Oseania utenom Australia og New Zealand	:	:	:	:	4,4	4,5	4,6	4,7	4,7	4,8	4,8	4,5	-0,2	-0,3
Norskfødte med innvandrerforeldre fra EU/EØS, Nord-Amerika, Australia og New Zealand	:	:	:	:	4,5	3,9	3,8	3,6	3,8	4,7	4,1	4,7	1,1	0,6
Norskfødte med innvandrerforeldre fra Afrika, Asia, Latin-Amerika, Europa utenom EU/EØS og Oseania utenom Australia og New Zealand	:	:	:	:	4,4	4,0	3,9	3,8	3,8	3,9	3,9	3,9	0,1	0,0
Personer med flyktningbakgrunn	:	:	:	:	3,6	3,7	3,9	4,1	4,1	4,2	4,3	3,8	-0,3	-0,5
Flyktningbakgrunn og introduksjonsstønad	:	:	:	:	2,7	2,6	2,6	2,6	2,6	2,8	3,0	2,4	-0,2	-0,6
Sosialhjelpsmottakere	2,8	2,8	2,9	2,8	2,7	2,6	2,7	2,7	2,7	2,9	2,9	2,6	-0,1	-0,3
Herav:														
Aleneboende sosialhjelpsmottakere	3,7	3,5	3,6	3,6	3,4	3,3	3,3	3,3	3,4	3,5	3,5	3,2	-0,2	-0,3
Langtidsmottakere av sosialhjelp	2,5	2,5	2,6	2,6	2,5	2,3	2,3	2,3	2,3	2,3	2,2	2,2	-0,2	0,0
Alderspensionister	2,8	3,0	2,9	2,8	2,8	3,1	3,2	3,2	3,3	3,6	3,4	3,4	0,2	0,0
Aleneboende minstepensionist	1,8	1,8	1,8	1,7	1,7	1,7	1,8	1,8	1,8	1,8	1,8	1,8	0,0	0,0
Herav:														
Med alderspensjon	1,7	1,7	1,7	1,6	1,6	1,6	1,7	1,7	1,8	1,7	1,7	1,7	0,0	0,0
Med uføretrygd	1,8	1,8	1,8	1,8	1,7	1,7	1,8	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	0,0	0,1
Etterlattepensionister (gjenlevende ektefelle)	2,9	2,9	3,0	3,1	2,8	2,9	2,8	2,7	2,8	2,9	2,8	2,9	0,2	0,1
Uføretrygdede	2,5	2,6	2,7	2,5	2,4	2,4	2,4	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5	0,0	0,0
Langtidsledige	3,8	4,0	4,2	3,5	3,3	3,7	3,4	3,6	3,6	3,8	4,0	4,2	0,6	0,2
Mottakere av arbeidsavklaringspenger ³	2,8	2,9	3,0	2,7	2,7	2,7	2,8	2,9	2,9	3,1	3,1	3,1	0,2	0,1
Personer med nedsatt arbeidsevne uten arbeidsavklaringspenger	2,7	2,9	3,0	3,1	3,2	3,2	3,2	3,1	-0,1	-0,1
Mottakere av kvalifiseringsstønad	2,1	2,1	2,1	2,1	2,1	2,1	2,1	2,0	-0,1	-0,1
Personer som mottar supplerende stønad	1,8	1,8	1,7	1,8	1,8	1,8	1,7	1,8	1,8	1,8	2,0	1,8	0,0	-0,2

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2. Personer i studenthusholdninger er utelatt.

² S80/S20 er forholdet mellom gjennomsnittsinntekten til femdelen med høyest inntekt og femdelen med lavest inntekt. Avrundet til nærmeste desimal. Omfatter også negative beløp.

³ Før 2010 vises det her tall for langtidssyke.

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå.

²³ <https://www.ssb.no/inntekt-og-forbruk/artikler-og-publikasjoner/okonomi-og-levekar-for-lavinntektsgrupper-2019>

Tabell B2 Fordeling av inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala)¹. P90/P10². 2006-2017

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	Utvikling siste 5 år	Utvikling siste år
Hele befolkningen uten studenter	2,6	2,7	2,7	2,6	2,6	2,7	2,7	2,7	2,8	2,8	2,8	2,8	0,1	0,0
Enslige forsørgere	2,2	2,2	2,2	2,2	2,2	2,2	2,3	2,3	2,4	2,9	2,4	2,4	0,1	0,0
Par med barn 0-17 år	2,3	2,3	2,3	2,3	2,3	2,3	2,4	2,4	2,5	2,5	2,5	2,5	0,1	0,0
Barn under 18 år	2,4	2,4	2,4	2,4	2,4	2,5	2,5	2,6	2,6	2,7	2,7	2,7	0,1	0,0
Aleneboende under 35 år	4,2	4,4	4,8	5,3	6,0	6,3	6,3	6,9	6,7	6,5	5,9	5,2	-1,7	-0,7
Aleneboende 35-49 år	3,4	3,4	3,4	3,3	3,3	3,3	3,3	3,4	3,4	3,5	3,3	3,3	-0,1	0,0
Aleneboende 50-66 år	2,7	2,8	2,7	2,6	2,6	2,6	2,7	2,8	2,8	2,8	2,8	2,9	0,1	0,0
Aleneboende 67 år og eldre	2,1	2,2	2,1	2,1	2,1	2,0	2,0	2,0	2,1	2,1	2,1	2,1	0,1	0,0
Innvandrere fra EU/EØS, Nord-Amerika, Australia og New Zealand	:	:	:	:	5,0	5,0	4,5	4,2	4,1	3,9	3,6	3,4	-0,8	-0,1
Innvandrere fra Afrika, Asia, Latin-Amerika, Europa utenom EU/EØS og Oseania utenom Australia og New Zealand	:	:	:	:	3,1	3,2	3,3	3,4	3,4	3,4	3,4	3,3	-0,1	-0,1
Norskfødte med innvandrerforeldre fra EU/EØS, Nord-Amerika, Australia og New Zealand	:	:	:	:	2,9	2,9	2,9	2,8	2,8	2,9	2,9	2,9	0,1	0,0
Norskfødte med innvandrerforeldre fra Afrika, Asia, Latin-Amerika, Europa utenom EU/EØS og Oseania utenom Australia og New Zealand	:	:	:	:	3,2	3,1	3,1	3,0	3,0	3,0	3,0	3,0	0,0	0,0
Personer med flyktningbakgrunn	:	:	:	:	2,7	2,8	2,9	3,0	3,0	3,1	3,1	2,9	-0,1	-0,2
Flyktningbakgrunn og introduksjonsstønad	:	:	:	:	2,3	2,2	2,3	2,3	2,3	2,5	2,6	2,1	-0,2	-0,6
Sosialhjelpsmottakere	2,4	2,4	2,4	2,4	2,3	2,2	2,3	2,2	2,3	2,4	2,4	2,2	0,0	-0,2
Herav:														
Aleneboende sosialhjelpsmottakere	3,2	3,0	3,1	2,9	2,8	2,7	2,8	2,8	2,8	2,9	2,9	2,6	-0,2	-0,3
Langtidsmottakere av sosialhjelp	2,2	2,2	2,3	2,3	2,1	2,1	2,0	2,0	2,0	2,0	1,9	1,9	-0,1	-0,1
Alderspensionister	2,3	2,4	2,3	2,3	2,3	2,5	2,6	2,7	2,7	2,8	2,7	2,7	0,0	0,0
Aleneboende minstepensionist	1,5	1,5	1,5	1,4	1,4	1,4	1,4	1,4	1,4	1,4	1,4	1,4	0,0	0,0
Herav:														
Med alderspensjon	1,4	1,4	1,4	1,4	1,3	1,4	1,4	1,4	1,4	1,4	1,4	1,3	-0,1	0,0
Med uføretrygd	1,6	1,6	1,5	1,5	1,5	1,5	1,4	1,4	1,4	1,5	1,4	1,5	0,1	0,0
Etterlattepensionister (gjenlevende ektefelle)	2,4	2,4	2,3	2,4	2,2	2,3	2,3	2,3	2,3	2,3	2,2	2,3	0,0	0,1
Uføretrygdede	2,1	2,1	2,1	2,0	2,0	2,0	2,0	2,1	2,1	2,1	2,1	2,1	0,0	0,0
Langtidsledige	2,8	2,9	2,9	2,6	2,6	2,7	2,7	2,8	2,9	3,0	3,1	3,2	0,4	0,1
Mottakere av arbeidsavklaringspenger ³	2,4	2,4	2,5	2,3	2,3	2,3	2,4	2,4	2,5	2,6	2,6	2,6	0,2	0,0
Personer med nedsatt arbeidsevne uten arbeidsavklaringspenger	2,3	2,4	2,5	2,6	2,6	2,6	2,6	2,6	-0,1	-0,1
Mottakere av kvalifiseringsstønad	1,9	1,8	1,9	1,8	1,8	1,8	1,9	1,9	0,1	0,0
Personer som mottar supplerende stønad	1,6	1,6	1,5	1,6	1,6	1,6	1,5	1,6	1,5	1,5	1,8	1,6	0,0	-0,2

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2. Personer i studenthusholdninger er utelatt.

² P90/P10 er forholdstallet mellom inntekten til den personen som befinner seg mellom desil 9 og desil 10 (P90) og inntekten til den personen som befinner seg mellom desil 1 og desil 2 (P10). Avrundet til nærmeste desimal. Omfatter også negative beløp.

³ Før 2010 vises det her tall for langtidssyke.

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå.

Tabell B3 Fordeling av inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala)¹. Gini-koeffisient. 2006-2017

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	Utvikling	
													siste 5 år	siste år
Hele befolkningen uten studenter	0,239	0,246	0,247	0,237	0,240	0,241	0,242	0,243	0,250	0,266	0,255	0,255	0,012	0,000
Enslige forsørgere	0,199	0,204	0,207	0,205	0,204	0,206	0,209	0,214	0,219	0,229	0,226	0,228	0,014	0,002
Par med barn 0-17 år	0,213	0,219	0,218	0,210	0,214	0,215	0,215	0,217	0,224	0,240	0,230	0,229	0,012	-0,001
Barn under 18 år	0,221	0,228	0,227	0,219	0,225	0,224	0,226	0,227	0,235	0,249	0,241	0,241	0,014	-0,001
Aleneboende under 35 år	0,293	0,300	0,304	0,304	0,313	0,315	0,315	0,318	0,319	0,319	0,307	0,304	-0,014	-0,003
Aleneboende 35-49 år	0,293	0,295	0,297	0,287	0,287	0,290	0,286	0,289	0,293	0,301	0,291	0,291	0,002	0,000
Aleneboende 50-66 år	0,267	0,280	0,280	0,266	0,270	0,265	0,270	0,276	0,284	0,304	0,286	0,286	0,010	0,001
Aleneboende 67 år og eldre	0,199	0,207	0,204	0,186	0,191	0,193	0,194	0,198	0,205	0,216	0,207	0,211	0,013	0,004
Innvandrere fra EU/EØS, Nord-Amerika, Australia og New Zealand	:	:	:	:	0,318	0,317	0,307	0,302	0,309	0,300	0,286	0,281	-0,021	-0,004
Innvandrere fra Afrika, Asia, Latin-Amerika, Europa utenom EU/EØS og Oseania utenom Australia og New Zealand	:	:	:	:	0,263	0,268	0,272	0,278	0,281	0,284	0,282	0,277	-0,002	-0,005
Norskfødte med innvanderforeldre fra EU/EØS, Nord-Amerika, Australia og New Zealand	:	:	:	:	0,299	0,257	0,257	0,247	0,255	0,294	0,265	0,311	0,064	0,046
Norskfødte med innvanderforeldre fra Afrika, Asia, Latin-Amerika, Europa utenom EU/EØS og Oseania utenom Australia og New Zealand	:	:	:	:	0,260	0,252	0,248	0,245	0,248	0,252	0,252	0,255	0,010	0,003
Personer med flyktningbakgrunn	:	:	:	:	0,239	0,244	0,251	0,258	0,260	0,263	0,266	0,255	-0,003	-0,011
Flyktningbakgrunn og introduksjonsstønad	:	:	:	:	0,182	0,179	0,180	0,180	0,176	0,187	0,193	0,164	-0,016	-0,029
Sosialhjelpsmottakere	0,193	0,193	0,196	0,196	0,187	0,182	0,187	0,185	0,187	0,196	0,195	0,181	-0,004	-0,013
Herav:														
Aleneboende sosialhjelpsmottakere	0,230	0,223	0,228	0,230	0,216	0,211	0,213	0,213	0,215	0,220	0,217	0,206	-0,007	-0,011
Langtidsmottakere av sosialhjelp	0,177	0,181	0,184	0,189	0,176	0,167	0,167	0,166	0,162	0,161	0,154	0,150	-0,016	-0,004
Alderspensionister	0,216	0,226	0,221	0,207	0,213	0,231	0,237	0,241	0,247	0,265	0,252	0,250	0,009	-0,002
Aleneboende minstepensionist	0,125	0,126	0,121	0,114	0,110	0,113	0,117	0,119	0,122	0,122	0,119	0,122	0,003	0,002
Herav:														
Med alderspensjon	0,114	0,115	0,107	0,095	0,096	0,101	0,104	0,111	0,118	0,113	0,113	0,115	0,004	0,001
Med uføretrygd	0,120	0,121	0,117	0,123	0,109	0,111	0,119	0,107	0,102	0,111	0,106	0,113	0,006	0,007
Etterlattepensionister (gjenlevende ektefelle)	0,204	0,210	0,204	0,214	0,204	0,205	0,202	0,197	0,197	0,208	0,204	0,206	0,009	0,002
Uføretrygdede	0,188	0,199	0,198	0,186	0,181	0,182	0,182	0,185	0,187	0,189	0,184	0,186	0,001	0,002
Langtidsledige	0,253	0,26	0,261	0,234	0,228	0,244	0,238	0,248	0,248	0,262	0,266	0,274	0,026	0,008
Mottakere av arbeidsavklaringspenger ³	0,199	0,206	0,213	0,198	0,201	0,202	0,209	0,213	0,218	0,232	0,228	0,232	0,019	0,004
Personer med nedsatt arbeidsevne uten arbeidsavklaringspenger	0,195	0,206	0,219	0,222	0,228	0,231	0,229	0,223	0,001	-0,006
Mottakere av kvalifiseringsstønad	0,145	0,142	0,145	0,142	0,141	0,141	0,143	0,138	-0,004	-0,005
Personer som mottar supplerende stønad	0,117	0,110	0,104	0,110	0,111	0,109	0,103	0,108	0,108	0,116	0,130	0,120	0,012	-0,010

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2. Personer i studenthusholdninger er utelatt.² Gini-koeffisienten er et summarisk mål som varierer fra 0 (minst ulikhet) og 1 (størst ulikhet). Omfatter også negative beløp.³ Før 2010 vises det her tall for langtidspsyke.

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå.

Tabell B4 Økonomiske vansker etter ulike grupper av husholdninger. Prosent. 2008-2018

		2008	2010	2013	2017	2018	Utvikling siste 10 år	Utvikling siste 5 år	Utvikling siste år
Alle	Vanskelig eller svært vanskelig å få endene til å møtes	8	7	7	6	7	-1	0	1
	Har ikke mulighet til å klare en uforutsett utgift	20	22	3
	Har minst ett betalingsproblem	5	6	0
Enslig forsørger	Vanskelig eller svært vanskelig å få endene til å møtes	26	17	25	18	18	-8	-7	-1
	Har ikke mulighet til å klare en uforutsett utgift	46	45	-1
	Har minst ett betalingsproblem	17	14	-2
Par med barn og lav inntekt (1. kvintil)	Vanskelig eller svært vanskelig å få endene til å møtes	13	11	17	15	20	7	3	5
	Har ikke mulighet til å klare en uforutsett utgift	34	47	12
	Har minst ett betalingsproblem	15	16	1
Alle par med barn	Vanskelig eller svært vanskelig å få endene til å møtes	4	5	5	4	5	1	-1	1
	Har ikke mulighet til å klare en uforutsett utgift	12	15	3
	Har minst ett betalingsproblem	5	5	0
Mottakere av arbeids- avklaringspenger 16-66 år	Vanskelig eller svært vanskelig å få endene til å møtes	30	25	28	18	20	-10	-8	2
	Har ikke mulighet til å klare en uforutsett utgift	41	46	4
	Har minst ett betalingsproblem	16	18	1
Uføretrygdede	Vanskelig eller svært vanskelig å få endene til å møtes	14	15	13	14	18	4	5	4
	Har ikke mulighet til å klare en uforutsett utgift	34	38	4
	Har minst ett betalingsproblem	10	10	0
Sosialhjelpsmottakere	Vanskelig eller svært vanskelig å få endene til å møtes	47	35	46	43	41	-6	-5	-1
	Har ikke mulighet til å klare en uforutsett utgift	70	80	10
	Har minst ett betalingsproblem	34	31	-3
Aleneboende minstepensjonister	Vanskelig eller svært vanskelig å få endene til å møtes	13	16	13	11	17	4	5	6
	Har ikke mulighet til å klare en uforutsett utgift	27	33	7
	Har minst ett betalingsproblem	4	5	1
Alle aleneboende	Vanskelig eller svært vanskelig å få endene til å møtes	10	10	10	9	10	0	0	1
	Har ikke mulighet til å klare en uforutsett utgift	26	30	4
	Har minst ett betalingsproblem	6	7	1
Innvandrere fra EU etc.	Vanskelig eller svært vanskelig å få endene til å møtes	9	9	8	..	-1	-1
	Har ikke mulighet til å klare en uforutsett utgift	23	28	5
	Har minst ett betalingsproblem	7	3	-4
Innvandrere fra Afrika, Asia etc.	Vanskelig eller svært vanskelig å få endene til å møtes	29	25	27	..	-3	2
	Har ikke mulighet til å klare en uforutsett utgift	50	55	5
	Har minst ett betalingsproblem	14	15	2
Vedvarende lavinntekt 18 år og over	Vanskelig eller svært vanskelig å få endene til å møtes	19	16	18	9	20	11
	Har ikke mulighet til å klare en uforutsett utgift	46
	Har minst ett betalingsproblem	13

Kilde: Levekårsundersøkelsen EU-SILC. Statistisk sentralbyrå.

Tabell B5 Ikke råd til materielle eller sosiale gode etter ulike grupper av husholdninger. Prosent. 2008-2018

		2008	2013	2016	2017	2018	Utvikling siste 10 år	Utvikling siste 5 år	Utvikling siste år
Alle	Mangler minst en materiell gode	16	16	0
	Ikke råd til å disponere privatbil	7	7	6	7	8	1	1	1
	Mangler minst en sosial gode	8	8	7	8	7	-1	-1	0
	Ikke råd til en ukes ferie i løpet av et år	4	4	0
Enslig forsørger	Mangler minst en materiell gode	37	25	-12
	Ikke råd til å disponere privatbil	15	12	10	14	12	-3	0	-2
	Mangler minst en sosial gode	31	23	-8
	Ikke råd til en ukes ferie i løpet av et år	22	26	20	23	20	-2	-6	-3
Par med barn og lav inntekt (1. kvintil)	Mangler minst en materiell gode	23	27	4
	Ikke råd til å disponere privatbil	4	5	5	4	6	2	1	2
	Mangler minst en sosial gode	25	26	1
	Ikke råd til en ukes ferie i løpet av et år	11	16	13	16	15	4	-1	-2
Alle par med barn	Mangler minst en materiell gode	7	8	1
	Ikke råd til å disponere privatbil	2	1	2	1	1	-1	0	0
	Mangler minst en sosial gode	7	7	0
	Ikke råd til en ukes ferie i løpet av et år	3	5	3	4	3	0	-1	0
Mottakere av arbeidsavklaringspenger 16-66 år	Mangler minst en materiell gode	37	42	5
	Ikke råd til å disponere privatbil	19	15	12	16	20	1	5	3
	Mangler minst en sosial gode	30	33	3
	Ikke råd til en ukes ferie i løpet av et år	29	27	24	21	25	-4	-2	4
Uføretrygdede	Mangler minst en materiell gode	33	31	-2
	Ikke råd til å disponere privatbil	9	9	7	11	9	0	1	-2
	Mangler minst en sosial gode	29	24	-4
	Ikke råd til en ukes ferie i løpet av et år	16	17	16	21	20	4	3	0
Sosialhjelpsmottakere	Mangler minst en materiell gode	67	66	-1
	Ikke råd til å disponere privatbil	38	33	36	37	41	3	8	4
	Mangler minst en sosial gode	57	61	4
	Ikke råd til en ukes ferie i løpet av et år	50	56	45	49	47	-3	-9	-2
Aleneboende minstepensjonister	Mangler minst en materiell gode	23	31	8
	Ikke råd til å disponere privatbil	9	8	7	11	13	4	5	2
	Mangler minst en sosial gode	21	33	12
	Ikke råd til en ukes ferie i løpet av et år	17	21	17	15	22	5	1	7
Alle aleneboende	Mangler minst en materiell gode	22	24	2
	Ikke råd til å disponere privatbil	13	12	10	11	13	0	2	2
	Mangler minst en sosial gode	15	14	-1
	Ikke råd til en ukes ferie i løpet av et år	12	13	11	11	11	-1	-2	0
Innvandrere fra EU etc.	Mangler minst en materiell gode	19	17	-3
	Ikke råd til å disponere privatbil	..	10	7	10	7	..	-3	-3
	Mangler minst en sosial gode	13	12	-1
	Ikke råd til en ukes ferie i løpet av et år	..	8	13	9	7	..	-1	-2
Innvandrere fra Afrika, Asia etc.	Mangler minst en materiell gode	44	44	0
	Ikke råd til å disponere privatbil	..	27	23	21	26	..	-1	5
	Mangler minst en sosial gode	34	37	3
	Ikke råd til en ukes ferie i løpet av et år	..	30	15	28	26	..	-3	-1
Vedvarende lavinntekt 18 år og over	Mangler minst en materiell gode	42
	Ikke råd til å disponere privatbil	23	26	26	21	23	0	-3	2
	Mangler minst en sosial gode	29
	Ikke råd til en ukes ferie i løpet av et år	19	25	22	17	24	5	-8	7

Kilde: Levekårsundersøkelsen EU-SILC. Statistisk sentralbyrå.

Tabell B6 Yrkesaktivitet for ulike grupper av husholdninger. Prosent og gjennomsnitt. 2008-2018

		2008	2013	2016	2017	2018	Utvikling siste 10 år	Utvikling siste 5 år	Utvikling siste år	
Alle	Ingen helårsaktive i husholdningen	19	19	21	22	23		4	4	1
	12 måneder eller mer med heltidsyrkesaktivitet i husholdningen	75	73	71	72	71		-5	-2	-1
	Gjennomsnittlig antall måneder heltidsaktivitet	12,8	12,5	12,1	12,2	12,1		-0,7	-0,4	-0,1
Enslig forsørger	Ingen helårsaktive i husholdningen	26	24	25	26	25		-1	0	-1
	12 måneder eller mer med heltidsyrkesaktivitet i husholdningen	59	62	60	64	63		4	1	-1
	Gjennomsnittlig antall måneder heltidsaktivitet	7,4	7,8	7,7	8,1	7,9		0,5	0,1	-0,2
Par med barn og lav inntekt (1. kvintil)	Ingen helårsaktive i husholdningen	13	8	7	11	14		1	6	2
	12 måneder eller mer med heltidsyrkesaktivitet i husholdningen	84	81	86	82	74		-10	-7	-9
	Gjennomsnittlig antall måneder heltidsaktivitet	13,9	13,2	14,1	14,2	12,2		-1,7	-1,0	-2,0
Alle par med barn	Ingen helårsaktive i husholdningen	4	2	2	2	3		-2	0	0
	12 måneder eller mer med heltidsyrkesaktivitet i husholdningen	95	95	96	96	95		0	0	-1
	Gjennomsnittlig antall måneder heltidsaktivitet	18,2	18,6	19,4	19,7	19,5		1,3	0,9	-0,2
Mottakere av arbeidsavklaringspenger 16-66 år	Ingen helårsaktive i husholdningen	45	43	46	53	54		9	11	0
	12 måneder eller mer med heltidsyrkesaktivitet i husholdningen	45	41	37	29	33		-12	-8	4
	Gjennomsnittlig antall måneder heltidsaktivitet	6,7	6,1	5,6	4,7	5,5		-1,2	-0,6	0,8
Uføretrygdede	Ingen helårsaktive i husholdningen	0,7	1,6	1,9	1,6	1,5		0,8	-0,1	-0,1
	12 måneder eller mer med heltidsyrkesaktivitet i husholdningen	59	60	62	68	69		10	9	1
	Gjennomsnittlig antall måneder heltidsaktivitet	3,7	3,3	3,4	2,7	2,9		-0,8	-0,4	0,2
Sosialhjelpsmottakere	Ingen helårsaktive i husholdningen	0,2	0,4	0,5	0,4	0,4		0,2	0,0	0,0
	12 måneder eller mer med heltidsyrkesaktivitet i husholdningen	64	59	61	70	71		7	12	1
	Gjennomsnittlig antall måneder heltidsaktivitet	4,7	3,7	4,0	3,5	3,2		-1,5	-0,5	-0,3
Alle aleneboende	Ingen helårsaktive i husholdningen	2,1	3,4	4,3	3,1	3,3		1,2	-0,1	0,2
	12 måneder eller mer med heltidsyrkesaktivitet i husholdningen	35	36	37	38	40		5	4	2
	Gjennomsnittlig antall måneder heltidsaktivitet	7,1	7,1	6,9	6,9	6,6		-0,5	-0,5	-0,3
Innvandrere fra EU etc.	Ingen helårsaktive i husholdningen	0,3	0,4	0,5	0,4	0,5		0,2	0,1	0,1
	12 måneder eller mer med heltidsyrkesaktivitet i husholdningen	..	8	14	16	14		..	6	-2
	Gjennomsnittlig antall måneder heltidsaktivitet	..	13,6	12,8	13,4	12,5		..	-1,1	-0,9
Innvandrere fra Afrika, Asia etc.	Ingen helårsaktive i husholdningen	..	0,4	1,0	0,7	0,8		..	0,4	0,1
	12 måneder eller mer med heltidsyrkesaktivitet i husholdningen	..	24	38	33	37		..	13	5
	Gjennomsnittlig antall måneder heltidsaktivitet	..	9,6	7,9	9,3	8,0		..	-1,6	-1,3
Vedvarende lavinntekt 18 år og over	Ingen helårsaktive i husholdningen	..	1,1	1,8	1,3	1,7		..	0,6	0,4
	12 måneder eller mer med heltidsyrkesaktivitet i husholdningen	74	60	73	69	67		-7	7	-2
	Gjennomsnittlig antall måneder heltidsaktivitet	3,5	4,2	2,7	3,5	3,0		-0,5	-1,2	-0,5
	Gjennomsnittlig antall måneder arbeidsledighet	1,2	2,2	1,2	0,9	0,9		-0,3	-1,3	0,0

Kilde: Levekårsundersøkelsen EU-SILC. Statistisk sentralbyrå.

Tabell B7 Boligtype og boligstandard for personer i ulike lavinntektsgrupper. Prosent. 2008-2018

		2008	2013	2016	2017	2018	Utvikling siste 10 år	Utvikling siste 5 år	Utvikling siste år
Alle	Andel personer som bor i husholdning som eier	81	81	81	81	80	-1	-1	-1
	Andel som bor trangt	8	7	7	6	7	-1	-1	1
	Andel med minst ett boligproblem	20	23	3
Enslig forsørger	Andel personer som bor i husholdning som eier	68	69	69	66	66	-2	-2	1
	Andel som bor trangt	6	5	6	5	6	0	1	1
	Andel med minst ett boligproblem	26	31	4
Par med barn og lav inntekt (1. kvintil)	Andel personer som bor i husholdning som eier	77	73	79	67	70	-7	-3	3
	Andel som bor trangt	27	30	22	30	27	0	-3	-3
	Andel med minst ett boligproblem	28	31	3
Alle par med barn	Andel personer som bor i husholdning som eier	90	91	93	92	92	2	1	1
	Andel som bor trangt	13	10	9	9	9	-5	-2	0
	Andel med minst ett boligproblem	19	21	2
Mottakere av arbeidsavklaringspenger 16-66 år	Andel personer som bor i husholdning som eier	..	72	69	70	69	..	-3	0
	Andel som bor trangt	..	10	7	7	12	..	1	4
	Andel med minst ett boligproblem	29	39	10
Uføretrygdede	Andel personer som bor i husholdning som eier	84	82	80	75	76	-8	-6	2
	Andel som bor trangt	3	3	3	3	4	1	1	1
	Andel med minst ett boligproblem	30	28	-2
Sosialhjelpsmottakere	Andel personer som bor i husholdning som eier	34	24	31	32	19	-15	-5	-13
	Andel som bor trangt	19	31	22	23	28	9	-3	5
	Andel med minst ett boligproblem	42	31	-10
Aleneboende minstepensjonister	Andel personer som bor i husholdning som eier	63	55	64	67	59	-4	4	-8
	Andel som bor trangt	3	2	2	3	3	-1	0	-1
	Andel med minst ett boligproblem	21	29	8
Alle aleneboende	Andel personer som bor i husholdning som eier	64	61	61	60	58	-7	-4	-3
	Andel som bor trangt	8	11	10	10	13	5	2	3
	Andel med minst ett boligproblem	24	28	3
Innvandrere fra EU etc.	Andel personer som bor i husholdning som eier	..	58	58	55	54	..	-4	-2
	Andel som bor trangt	..	15	12	12	14	..	-1	2
	Andel med minst ett boligproblem	23	25	2
Innvandrere fra Afrika, Asia etc.	Andel personer som bor i husholdning som eier	..	55	52	50	51	..	-5	1
	Andel som bor trangt	..	36	26	28	29	..	-7	1
	Andel med minst ett boligproblem	29	27	-2
Vedvarende lavinntekt 18 år og over	Andel personer som bor i husholdning som eier	48	38	34	38	37	-11	-1	-1
	Andel som bor trangt	15	26	16	15	22	7	-4	7
	Andel med minst ett boligproblem	38

Kilde: Levekårsundersøkelsen EU-SILC. Statistisk sentralbyrå.

Tabell B8 Boligutgifter for personer i ulike lavinntektsgrupper. Kroner og prosent. 2008-2018

		2008	2013	2016	2017	2018	Utvikling siste 10 år	Utvikling siste 5 år	Utvikling siste år
Alle	Årlig husleie. Gjennomsnitt for leiere. Kroner	47 900	63 700	69 700	73 200	76 800	28 900	13 100	3 600
	Renter og avdrag. Gjennomsnitt for eiere. Kroner	60 700	68 800	64 000	66 000	65 600	4 900	-3 200	-400
	Høy boutgiftsbelastning	26	25	25	26	27	1	2	1
	Opplever boutgiftene som svært tyngende	7	5	5	5	5	-2	0	0
Enslig forsørger	Årlig husleie. Gjennomsnitt for leiere. Kroner	60 200	80 800	99 800	98 400	106 700	46 500	25 900	8 300
	Renter og avdrag. Gjennomsnitt for eiere. Kroner	68 400	77 300	89 300	95 700	95 100	26 700	17 800	-600
	Høy boutgiftsbelastning	33	42	46	49	53	20	11	4
	Opplever boutgiftene som svært tyngende	19	19	16	16	11	-8	-8	-5
Par med barn og lav inntekt (1. kvintil)	Årlig husleie. Gjennomsnitt for leiere. Kroner	68 900	82 300	91 400	100 400	110 800	41 900	28 500	10 400
	Renter og avdrag. Gjennomsnitt for eiere. Kroner	79 000	89 300	95 000	76 800	93 500	14 500	4 200	16 700
	Høy boutgiftsbelastning	34	26	24	27	37	3	11	10
	Opplever boutgiftene som svært tyngende	9	9	8	10	9	0	0	-2
Alle par med barn	Årlig husleie. Gjennomsnitt for leiere. Kroner	58 300	85 500	92 000	96 600	107 200	48 900	21 700	10 600
	Renter og avdrag. Gjennomsnitt for eiere. Kroner	105 500	125 500	119 500	119 700	119 400	13 900	-6 100	-300
	Høy boutgiftsbelastning	22	16	13	12	14	-9	-2	2
	Opplever boutgiftene som svært tyngende	5	3	3	5	4	-1	1	-1
Mottakere av arbeidsavklaringspenger 16-66 år	Årlig husleie. Gjennomsnitt for leiere. Kroner	61 700	65 900	86 300	78 100	84 200	22 500	18 300	6 100
	Renter og avdrag. Gjennomsnitt for eiere. Kroner	72 200	65 500	60 100	58 900	56 800	-15 400	-8 700	-2 100
	Høy boutgiftsbelastning	46	34	43	42	41	-5	7	0
	Opplever boutgiftene som svært tyngende	17	17	13	12	12	-5	-5	0
Uføretrygdede	Årlig husleie. Gjennomsnitt for leiere. Kroner	48 400	60 000	69 800	75 900	73 800	25 400	13 800	-2 100
	Renter og avdrag. Gjennomsnitt for eiere. Kroner	33 500	43 300	38 900	39 200	34 800	1 300	-8 500	-4 400
	Høy boutgiftsbelastning	24	25	26	30	30	6	4	0
	Opplever boutgiftene som svært tyngende	8	7	8	9	11	3	4	2
Sosialhjelps-mottakere	Årlig husleie. Gjennomsnitt for leiere. Kroner	57 600	75 800	85 100	80 400	92 000	34 400	16 200	11 600
	Renter og avdrag. Gjennomsnitt for eiere. Kroner	58 100	54 400	55 700	57 800	46 400	-11 700	-8 000	-11 400
	Høy boutgiftsbelastning	58	54	63	64	71	13	17	7
	Opplever boutgiftene som svært tyngende	30	22	24	26	21	-9	0	-5
Aleneboende minstepensjonister	Årlig husleie. Gjennomsnitt for leiere. Kroner	29 800	49 600	49 200	53 900	55 400	25 600	5 800	1 500
	Renter og avdrag. Gjennomsnitt for eiere. Kroner	6 600	12 800	15 200	11 000	17 100	10 500	4 300	6 100
	Høy boutgiftsbelastning	27	34	29	32	40	13	6	8
	Opplever boutgiftene som svært tyngende	14	11	12	10	10	-5	-1	-0
Alle aleneboende	Årlig husleie. Gjennomsnitt for leiere. Kroner	44 300	57 500	63 500	66 000	68 700	24 400	11 200	2 700
	Renter og avdrag. Gjennomsnitt for eiere. Kroner	37 900	40 900	41 200	43 000	41 600	3 700	700	-1 400
	Høy boutgiftsbelastning	39	40	39	41	42	3	2	1
	Opplever boutgiftene som svært tyngende	9	7	6	7	7	-2	0	1
Innvandrere fra EU etc.	Årlig husleie. Gjennomsnitt for leiere. Kroner	..	76 800	79 700	81 500	90 200	..	13 400	8 700
	Renter og avdrag. Gjennomsnitt for eiere. Kroner	..	76 900	69 500	67 500	73 600	..	-3 300	6 100
	Høy boutgiftsbelastning	..	34	30	31	38	..	4	8
	Opplever boutgiftene som svært tyngende	..	5	5	7	9	..	4	2
Innvandrere fra Afrika, Asia etc.	Årlig husleie. Gjennomsnitt for leiere. Kroner	..	76 900	80 100	89 200	92 400	..	15 500	3 200
	Renter og avdrag. Gjennomsnitt for eiere. Kroner	..	89 900	85 500	85 500	77 400	..	-12 500	-8 100
	Høy boutgiftsbelastning	..	45	50	51	54	..	9	3
	Opplever boutgiftene som svært tyngende	..	19	17	15	13	..	-7	-2
Vedvarende lavinntekt 18 år og over	Årlig husleie. Gjennomsnitt for leiere. Kroner	43 500	51 100	67 600	64 700	68 300	24 800	17 200	3 600
	Renter og avdrag. Gjennomsnitt for eiere. Kroner	17 500	32 100	31 500	24 900	44 100	26 600	12 000	19 200
	Høy boutgiftsbelastning	48	52	65	53	65	17	13	12
	Opplever boutgiftene som svært tyngende	12	12	13	8	13	1	1	5

Kilde: Levekårsundersøkelsen EU-SILC. Statistisk sentralbyrå.

Figurregister

Figur 3.1.1	Utviklingen i andelen personer med årlig lavinntekt. Andelen personer med ekvivalentinntekt under hhv. 50% og 60% av median ekvivalentinntekt (EU-skala). 1986-2017. Prosent.....	23
Figur 3.1.2	Utviklingen i andelen personer ¹ med årlig lavinntekt. Lavinntekt basert på inntektsgrenser for 2005 ² . Prosent.....	24
Figur 3.1.3	Utviklingen i lavinntektsgapet ¹ . 2004-2017. Prosent.....	25
Figur 3.3.1	Andel personer ¹ med årlig lavinntekt (EU-skala) etter å ha justert for ulike formuesbeløp. Husholdningens formue per forbruksenhet i prosent av lavinntektsgrensen. Prosent. 2017.....	32
Figur 3.3.2	Andel personer med lavinntekt ¹ før og etter justering for formue ² . 2017. Prosent.....	33
Figur 3.4.1	Utviklingen i inntektsulikhet målt ved Gini-koeffisienten ¹ . Inntekt etter skatt per forbruksenhet ² (EU-skala). 1986 - 2017.....	34
Figur 3.4.2	Utviklingen i inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala) ¹ . Gjennomsnitt. Indeks i faste 2017-kroner. 1986=100.....	36
Figur 4.9.1	Andelen norskfødte personer i alderen 30-39 år ¹ med innvandrerbakgrunn i husholdninger med vedvarende lavinntekt. ² Etter foreldrenes landbakgrunn. 2015-2017. Prosent.....	57
Figur 5.1.1	Antall barn under 18 år i husholdninger med årlig lavinntekt (EU-skala 60 prosent). Totalt, barn uten og med innvandrerbakgrunn ¹ . 2007-2017.....	62
Figur 5.1.2	Overføringer som andel av samlet inntekt før skatt for husholdninger med barn 0-17 år i lavinnteksgruppen (EU-skala 60 prosent). 2006-2017. Prosent.....	67
Figur 5.2.1	Median inntekt etter skatt for aleneboende ¹ , omregnet til faste 2017-kroner. 2005-2017.....	79
Figur 5.2.2	Andel personer med lavinntekt (EU-skala 60 prosent). 2008-2017. Prosent.....	80
Figur 5.2.3	Andelen personer i husholdninger med lavinntekt (EU-skala 60 prosent) som tilhører en husholdning som mottar bostøtte. 2008-2017. Prosent.....	83
Figur 5.3.1	Antall sosialhjelpsmottakere, i alt, personer uten innvandrerbakgrunn og innvandrere. 1997-2017 ¹ . Antall personer.....	94
Figur 5.4.1	Andel personer ¹ i husholdninger med lavinntekt (EU-skala 60 prosent). Befolkningen i alt, innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre. 2004-2017. Prosent.....	111
Figur 5.4.2	Andel personer ¹ med lavinntekt (EU-skala 60 prosent). Innvandrere fra EU/EØS, Sveits, USA, Canada, Australia og New Zealand, etter hovedinntektstakers botid i Norge. 2005-2017. Prosent.....	112
Figur 5.4.3	Andel personer ¹ med lavinntekt (EU-skala 60 prosent). Innvandrere fra Afrika, Asia, Latin-Amerika, Europa utenom EU/EØS og Oseania utenom Australia og New Zealand, etter hovedinntektstakers botid i Norge. 2005-2017. Prosent.....	112
Figur 5.4.4	Andel personer ¹ med lavinntekt (EU-skala 60 prosent), etter hovedinntektstakers første innvandringsgrunn og lengde på botid i Norge. 2017. Prosent.....	114
Figur 5.4.5	Andel personer ¹ som tilhører en husholdning der yrkesinntekt (lønn og næringsinntekt) er største inntektskilde. 2017. Prosent.....	117
Figur 5.4.6	Andel personer ¹ i husholdninger som eier primærbolig ² . Husholdninger der hovedinntektstaker er innvandrer, etter hovedinntektstakers landbakgrunn. Alle og personer med lavinntekt (EU-skala 60 prosent). 2017. Prosent.....	123
Figur 5.5.1	Minstepensjonistenes husholdningssammensetning. Prosent. 2017.....	133
Figur 5.5.2	Inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala) for minstepensjonister i ulike husholdningstyper. Median. Kroner. 2017.....	134
Figur 5.7.1	Realvekst i husholdningsinntekt etter skatt per forbruksenhet for uføretrygdede ¹ og befolkningen i alt. 2005-2017. 2005 = 100.....	151
Figur 5.8.1	Andel personer med lavinntekt (EU-skala 60 prosent), blant personer med nedsatt arbeidsevne, etter husholdningstyper. 2017. Prosent.....	161
Figur 5.9.1	Antall personer i husholdninger der hovedinntektstaker er langtidsledig. 2008-2017.....	172
Figur 5.9.2	Andel personer med lavinntekt (EU-skala 60 prosent). Hele befolkningen ekskl. personer i studenthusholdninger og personer i husholdninger der hovedinntektstaker er langtidsledig. 2008-2017. Prosent.....	174
Figur 5.10.1	Andel personer med lavinntekt (EU-skala 60 prosent) blant personer som tilhører husholdninger der hovedinntektstaker mottar supplerende stønad. 2008-2017. Prosent.....	179
Figur 5.10.2	Median inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala) i faste 2017-kroner. Hele befolkningen ekskl. studenter og personer som tilhører en husholdning der hovedinntektstaker mottar supplerende stønad. 2008-2017.....	180
Figur 6.1.1	Endring i lavinntekt (EU60) fra 2007 til 2016, basert på en fast lavinntektsgrense (lavinntektsgrensen for 2005). Prosentenheter.....	187
Figur 6.2.1	Andelen personer under 18 år med årlig lavinntekt ¹ i de nordiske landene. Prosent. 2005-2017.....	188
Figur 6.4.1	Andelen personer med vedvarende lavinntekt ¹ . Noen europeiske land. Prosent. 2016/2017 ²	190
Figur 6.7.1	Andel personer i risiko for fattigdom eller sosial eksklusjon etter alder. Nordiske land. 2017 ¹ . Prosent.....	195

Tabellregister

Tabell 2.3.1	Forbruksvekt og samlet husholdningsinntekt etter skatt som gir lik ekvivalensinntekt per forbruksenhet, etter antall personer i husholdningen. EU-skala	11
Tabell 2.4.1	Årlig median inntekt etter skatt per forbruksenhet og gjennomsnittlig årlig median inntekt etter skatt per forbruksenhet. Løpende og faste priser. 1996-2017. Kroner	13
Tabell 2.4.2	Lavinntektsgrenser i kroner (årsinntekt), basert på ulike avstander til medianinntekt etter skatt (EU-skala). Ulike husholdningstyper. 2017	14
Tabell 3.2.1	Sammenligning av personer i husholdninger der hovedinntektstaker blir vektlagt eller ikke. Antall og andel med lavinntekt (EU-skala 60 prosent). Ulike grupper. 2017	27
Tabell 3.2.2	Andel personer i husholdninger med årlig lavinntekt ¹ . Ulike grupper. 2004, 2006, 2008, 2010, 2012, 2014-2017. Prosent	29
Tabell 3.2.3	Antall personer i husholdninger med årlig lavinntekt ¹ . Ulike grupper. 2004, 2006, 2008, 2010, 2012, 2014, 2015, 2016 og 2017	30
Tabell 3.3.1	Personer ¹ i ulike aldersgrupper med husholdningsinntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala) under hhv. 50 og 60 prosent av medianen. Husholdningens finansformue og nettoformue. Median. Kroner. 2017 ..	31
Tabell 3.4.1	Fordelingen av husholdningens inntekt etter skatt per forbruksenhet ¹ (EU-skala), for personer. Andel av totalinntekten ² . 1986 - 2017. Prosent	35
Tabell 3.4.2	Fordelingen av husholdningens inntekt etter skatt per forbruksenhet ¹ (EU-skala), for personer. Fylker. 2017. Rangert etter Gini-koeffisienten	37
Tabell 4.3.1	Utviklingen i vedvarende lavinntekt. 1996-2017. Andel personer med inntekt etter skatt per forbruksenhet under henholdsvis 50 prosent og 60 prosent av mediangjennomsnittet i perioden. Standardavvik i parentes	40
Tabell 4.3.2	Utviklingen i vedvarende lavinntekt. Andel personer med ekvivalentinntekt (EU-skala) under den årlige lavinntektsgrensen og som var under lavinntektsgrensen i minst 2 av de 3 foregående årene	41
Tabell 4.4.1	Sammensetning av gruppen med vedvarende lavinntekt 2015-2017, og befolkningen i alt. Husholdningstyper ¹ . Antall og prosent	42
Tabell 4.5.1	Personer 25-65 år etter tallet på yrkestilknyttede ¹ husholdningsmedlemmer og egen yrkestilknytning. Andel med vedvarende lavinntekt ² . Alder refererer seg til siste året i referanseperioden. Prosent. 1997-1999 – 2015-2017	43
Tabell 4.5.2	Andelen personer 18-66 år ¹ med vedvarende lavinntekt ² , etter utdanningsnivå. 2004-2006 – 2015-2017. Prosent	44
Tabell 4.6.1	Personer i husholdninger som mottar sosialhjelp og bostøtte og som har høy rentebelastning ¹ . Andel med vedvarende lavinntekt ² . Prosent. 1997-1999 – 2015-2017	45
Tabell 4.7.1	Boligtype og boligstandard for husholdninger med vedvarende lavinntekt ¹ . Prosent og gjennomsnitt. Personer 18 år og over. 2003-2005 – 2016-2018	46
Tabell 4.7.2	Boligøkonomi for husholdninger med vedvarende lavinntekt ¹ . Prosent og kroner. Personer 18 år og over. 2003-2005 – 2016-2018	47
Tabell 4.7.3	Betalingsvansker for husholdninger med vedvarende lavinntekt ¹ . Prosent. Personer 18 år og over. 2003-2005 – 2016-2018	48
Tabell 4.7.4	Materielle og sosiale mangler ¹ for husholdninger med vedvarende lavinntekt ² . Prosent. Personer 18 år og over. 2003-2005 – 2016-2018	49
Tabell 4.7.5	Helseforhold for personer 18 år og over med vedvarende lavinntekt ¹ . Prosent. 2003-2005 – 2016-2018	50
Tabell 4.7.6	Tilknytning til arbeidslivet blant husholdninger med vedvarende lavinntekt ¹ . Prosent. Personer i yrkesaktiv alder 18-66 år. 2003-2005 – 2016-2018	50
Tabell 4.8.1	Andel personer med vedvarende lavinntekt ¹ , etter ulike kjennemerker. Prosent. 1997-1999 – 2015-2017	53
Tabell 4.9.1	Andelen innvandrere med vedvarende lavinntekt ¹ (EU- definisjon), etter botid. Treårsperioden 2015-2017. Prosent	54
Tabell 4.9.2	Andelen kvinner og menn 0-39 år ¹ i husholdninger med vedvarende lavinntekt ² . Treårsperioden 2015-17. Prosent	56
Tabell 4.10.1	Andel og antall barn i husholdninger med vedvarende lavinntekt ¹ . Alder refererer seg til siste året i treårsperioden. Antall og prosent. 2004-2006 – 2015-2017	59
Tabell 5.1.1	Prosentvis andel og antall ¹ personer med lavinntekt. EU-skala. 2014-2017	61
Tabell 5.1.2	Indikatorer ¹ for yrkestilknytning. 2014-2017. Prosent	63
Tabell 5.1.3	Indikator ¹ for utdanning. 2014-2017. Prosent	63
Tabell 5.1.4	Indikatorer ¹ for økonomisk utsatthet. 2014-2017. Prosent	64
Tabell 5.1.5	Indikatorer ¹ for rente- og gjeldsbelastning. 2014-2017. Prosent	65
Tabell 5.1.6	Inntektsregnskap for hele befolkningen, barn og barnefamilier ¹ . Gjennomsnitt og andel av samlet inntekt. 2017. Kroner og prosent	66
Tabell 5.1.7	Fordeling av inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala) ¹ . 2014-2017	68
Tabell 5.1.8	Boligtype og boligstandard for enslige forsørgere ¹ . 1991, 2001, 2010, 2015-2018. Prosent og gjennomsnitt. 70	
Tabell 5.1.9	Boligtype og boligstandard for par med barn og lav inntekt (1. kvantil) og alle par med barn. 2001, 2010, 2015-2018. Prosent og gjennomsnitt	70
Tabell 5.1.10	Boligøkonomi for enslige forsørgere ¹ . 1991, 2001, 2010, 2015-2018. Kroner og prosent	72
Tabell 5.1.11	Boligøkonomi for par med barn og lav inntekt (1. kvantil), og alle par med barn. 2001, 2010, 2015-2018. Kroner og prosent	73
Tabell 5.1.12	Betalingsvansker for husholdninger med barn. 2003, 2013, 2016-2018. Prosent	74
Tabell 5.1.13	Materielle og sosiale mangler for barnefamilier. 2003, 2013, 2016-2018. Prosent	75
Tabell 5.1.14	Tilknytning til arbeidslivet for husholdninger med barn. 2007, 2016-2018. Prosent	77

Tabell 5.2.1	Prosentvis andel og antall ¹ med lavinntekt (EU-skala 60 prosent). 2014-2017	80
Tabell 5.2.2	Indikatorer ¹ for yrkestilknytning. 2014-2017. Prosent	81
Tabell 5.2.3	Indikatorer ¹ for utdanning. 2014-2017. Prosent	82
Tabell 5.2.4	Indikatorer ¹ for økonomisk utsatthet. 2014-2017. Prosent	84
Tabell 5.2.5	Indikatorer ¹ for rente- og gjeldsbelastning. 2014-2017. Prosent	85
Tabell 5.2.6	Inntektsregnskap for hele befolkningen, aleneboende under 35 år (uten studenter) og aleneboende 35-49 år ¹ . Gjennomsnitt og andel av samlet inntekt. 2017. Kroner og prosent	86
Tabell 5.2.7	Inntektsregnskap for hele befolkningen, aleneboende 50-66 år og aleneboende 67 år og eldre ¹ . Gjennomsnitt og andel av samlet inntekt. 2017. Kroner og prosent	87
Tabell 5.2.8	Fordeling av inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala) ¹ . 2014-2017	88
Tabell 5.2.9	Boligtype og boligstandard for aleneboende. 1991, 2001, 2010, 2015-2018. Prosent og gjennomsnitt	89
Tabell 5.2.10	Boligøkonomi for aleneboende. 1991, 2001, 2010, 2015-2018. Kroner og prosent	90
Tabell 5.2.11	Betalingsvansker for aleneboende. 2003, 2010, 2015-2018. Prosent	91
Tabell 5.2.12	Materielle og sosiale mangler for aleneboende. 2003, 2010, 2015-2018. Prosent	91
Tabell 5.2.13	Tilknytning til arbeidslivet for aleneboende. 2007, 2016-2018. Prosent og gjennomsnitt	92
Tabell 5.3.1	Prosentvis andel og antall ¹ med lavinntekt (EU-skala 60 prosent). 2014-2017	95
Tabell 5.3.2	Indikatorer ¹ for yrkestilknytning. 2014-2017. Prosent	96
Tabell 5.3.3	Indikatorer ¹ for utdanning. 2014-2017. Prosent	97
Tabell 5.3.4	Indikatorer ¹ for økonomisk utsatthet. 2014-2017. Prosent	98
Tabell 5.3.5	Indikatorer ¹ for rente- og gjeldsbelastning. 2014-2017. Prosent	99
Tabell 5.3.6	Inntektssammensetning for hele befolkningen ekskl. studenter og mottakere av sosialhjelp ¹ . Gjennomsnitt og andel av samlet inntekt. 2017. Prosent og kroner	100
Tabell 5.3.7	Inntektssammensetning for hele befolkningen ekskl. studenter og mottakere av sosialhjelp og kvalifiseringsstønad ¹ . Gjennomsnitt og andel av samlet inntekt. 2017. Prosent og kroner	101
Tabell 5.3.8	Fordeling av inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala) ¹ . 2014-2017	102
Tabell 5.3.9	Boligtype og boligstandard for sosialhjelpsmottakere. 2003, 2007, 2010, 2015-2018. Prosent og gjennomsnitt	103
Tabell 5.3.10	Boligøkonomi for sosialhjelpsmottakere. 2003, 2007, 2010, 2015-2018. Kroner og prosent	104
Tabell 5.3.11	Betalingsvansker for sosialhjelpsmottakere. 2003, 2010, 2016-2018. Prosent	105
Tabell 5.3.12	Materielle og sosiale mangler for sosialhjelpsmottakere. 2003, 2010, 2015-2018. Prosent	106
Tabell 5.3.13	Helseforhold for sosialhjelpsmottakere. 2006, 2010, 2015-2018. Prosent	106
Tabell 5.3.14	Tilknytning til arbeidslivet for husholdninger som har mottatt sosialhjelp. 2007, 2016-2018. Prosent og gjennomsnitt	107
Tabell 5.4.1	Prosentvis andel og antall ¹ med lavinntekt (EU-skala 60 prosent). 2014-2017	110
Tabell 5.4.2	Antall personer i alt og andel personer med lavinntekt (EU-skala 60 prosent) ¹ etter hovedinntektstakers landbakgrunn, etter om hovedinntektstaker er innvandrere eller norskfødt med innvandrerforeldre ² . 2014 og 2017. Antall og prosent	115
Tabell 5.4.3	Andel personer ¹ som tilhører en husholdning uten noen yrkestilknyttede. 2014-2017	116
Tabell 5.4.4	Indikatorer ¹ for utdanning. 2014-2017	118
Tabell 5.4.5	Indikatorer ¹ for økonomisk utsatthet. 2014-2017. Prosent	120
Tabell 5.4.6	Indikatorer ¹ for rente- og gjeldsbelastning. 2014-2017. Prosent	122
Tabell 5.4.7	Andel personer ¹ i husholdninger som eier primærbolig ² . 2014 - 2017. Prosent	122
Tabell 5.4.8	Inntektssammensetningen for hele befolkningen og husholdninger der hovedinntektstaker er innvandrere ¹ , etter landbakgrunn. Andel av samlet inntekt (prosent) og gjennomsnitt i kroner. 2017	124
Tabell 5.4.9	Inntektssammensetningen for hele befolkningen og husholdninger der hovedinntektstaker har flyktningbakgrunn ¹ . Andel av samlet inntekt (prosent) og gjennomsnitt i kroner. 2017	125
Tabell 5.4.10	Inntektssammensetningen for hele befolkningen og husholdninger der hovedinntektstaker er norskfødt med innvandrerforeldre ¹ , etter landbakgrunn. Andel av samlet inntekt (prosent) og gjennomsnitt i kroner. 2017	126
Tabell 5.4.11	Fordeling av inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala) ¹ . 2014-2017	127
Tabell 5.4.12	Boligtype og boligstandard for innvandrere. 2012, 2015-2018. Prosent og gjennomsnitt	128
Tabell 5.4.13	Boligøkonomi for innvandrere. 2012, 2015-2018. Kroner og prosent	129
Tabell 5.4.14	Betalingsvansker for innvandrere. 2012, 2015-2018. Prosent	129
Tabell 5.4.15	Materielle og sosiale mangler for innvandrere. 2012, 2015-2018. Prosent	130
Tabell 5.4.16	Tilknytning til arbeidslivet for innvandrere. 2012, 2015-2018. Prosent og gjennomsnitt	131
Tabell 5.5.1	Prosentvis andel og antall ¹ med lavinntekt. EU-skala. 2011-2017	135
Tabell 5.5.2	Indikatorer ¹ for yrkestilknytning. 2014-2017. Prosent	135
Tabell 5.5.3	Indikatorer ¹ for utdanning. 2014-2017. Prosent	136
Tabell 5.5.4	Indikatorer ¹ for mottakere av bostøtte og sosialhjelp. 2011-2017. Prosent	137
Tabell 5.5.5	Indikatorer ¹ for rente- og gjeldsbelastning. 2014-2017. Prosent	138
Tabell 5.5.6	Inntektsregnskap for hele befolkningen og husholdninger der hovedinntektstaker er minstepensjonist ¹ . Gjennomsnitt og andel av samlet inntekt. 2017. Kroner og prosent	139
Tabell 5.5.7	Fordeling av inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala) ¹ . 2014-2017	139
Tabell 5.5.8	Boligtype og boligstandard for minstepensjonister. 2003, 2010, 2016-2018. Prosent og gjennomsnitt	141
Tabell 5.5.9	Boligøkonomi for minstepensjonister. 2003, 2010, 2016-2018. Kroner og prosent	141
Tabell 5.5.10	Betalingsvansker for minstepensjonister. 2003, 2010, 2016-2018. Prosent	142
Tabell 5.5.11	Materielle og sosiale mangler for minstepensjonister. 2003, 2010, 2016-2018. Prosent	143
Tabell 5.5.12	Helseforhold for minstepensjonister. 2004, 2010, 2016-2018. Prosent	143
Tabell 5.6.1	Prosentvis andel og antall ¹ med lavinntekt. EU-skala. 2014-2017	145

Tabell 5.6.2	Indikatorer ¹ for yrkestilknytning. 2014-2017. Prosent	145
Tabell 5.6.3	Indikator ¹ for utdanning. 2014-2017. Prosent	146
Tabell 5.6.4	Indikatorer ¹ for økonomisk utsatthet. 2014-2017. Prosent.....	146
Tabell 5.6.5	Indikatorer ¹ for rente- og gjeldsbelastning. 2014-2017. Prosent.....	147
Tabell 5.6.6	Inntektsregnskap for hele befolkningen og husholdninger der hovedinntektstaker er etterlattpensjonist ¹ . Gjennomsnitt og andel av samlet inntekt. 2017. Kroner og prosent	148
Tabell 5.6.7	Fordeling av inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala) ¹ . 2014-2017	149
Tabell 5.7.1	Prosentvis andel og antall ¹ personer med lavinntekt. EU-skala. 2011-2017.....	150
Tabell 5.7.2	Indikatorer ¹ for yrkestilknytning. 2014-2017. Prosent	152
Tabell 5.7.3	Indikatorer ¹ for utdanning. 2014-2017. Prosent.....	152
Tabell 5.7.4	Indikatorer ¹ for mottakere av bostøtte og sosialhjelp. 2014-2017. Prosent	153
Tabell 5.7.5	Indikatorer ¹ for rente- og gjeldsbelastning. 2014-2017. Prosent.....	153
Tabell 5.7.6	Inntektsregnskap for hele befolkningen og husholdninger der hovedinntektstaker er uføretrygdet ¹ . Gjennomsnitt og andel av samlet inntekt. 2017. Kroner og prosent	154
Tabell 5.7.7	Fordeling av inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala) ¹ . 2014-2017	155
Tabell 5.7.8	Boligtype og boligstandard for uføretrygdede. 1991, 2001, 2010, 2015-2018. Prosent og gjennomsnitt.....	156
Tabell 5.7.9	Boligøkonomi for uføretrygdede. 1991, 2001, 2010, 2015-2018. Kroner og prosent.....	156
Tabell 5.7.10	Betalingsvansker for uføretrygdede. 2003, 2010, 2015-2018. Prosent.....	157
Tabell 5.7.11	Materielle og sosiale mangler for uføretrygdede. 2003, 2010, 2015-2018. Prosent	158
Tabell 5.7.12	Helseforhold for uføretrygdede. 2004, 2010, 2015-2018. Prosent.....	158
Tabell 5.7.13	Tilknytning til arbeidslivet for husholdninger der respondenten er uføretrygdet. 2007, 2010, 2015-2018. Prosent og gjennomsnitt.....	159
Tabell 5.8.1	Prosentvis andel og antall ¹ med lavinntekt (EU-skala 60 prosent). 2014-2017	161
Tabell 5.8.2	Indikatorer ¹ for yrkestilknytning. 2014-2017.....	162
Tabell 5.8.3	Indikatorer ¹ for utdanning. 2014-2017	162
Tabell 5.8.4	Indikatorer ¹ for økonomisk utsatthet. 2014-2017	163
Tabell 5.8.5	Indikatorer ¹ for rente- og gjeldsbelastning. 2014-2017	164
Tabell 5.8.6	Inntektssammensetning for hele befolkningen ekskl. studenter og personer med nedsatt arbeidsevne med og uten arbeidsavklaringspenger (AAP) ¹ . Gjennomsnitt og andel av samlet inntekt. 2017. Prosent og kroner	165
Tabell 5.8.7	Fordeling av inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala) ¹ . 2014-2017	166
Tabell 5.8.8	Boligtype og boligstandard for mottakere av arbeidsavklaringspenger. 2009, 2016-2018. Prosent og gjennomsnitt	167
Tabell 5.8.9	Boligøkonomi for mottakere av arbeidsavklaringspenger. 2008, 2017-2018. Kroner og prosent	168
Tabell 5.8.10	Betalingsvansker for mottakere av arbeidsavklaringspenger. 2008, 2016-2018. Prosent.....	168
Tabell 5.8.11	Materielle og sosiale mangler for mottakere av arbeidsavklaringspenger. 2008, 2016-2018. Prosent.....	169
Tabell 5.8.12	Helseforhold for mottakere av arbeidsavklaringspenger. 2008, 2016-2018. Prosent	170
Tabell 5.8.13	Tilknytning til arbeidslivet for husholdninger med mottakere av arbeidsavklaringspenger. 2008, 2016-2018. Prosent og gjennomsnitt.....	171
Tabell 5.9.1	Prosentvis andel og antall ¹ med lavinntekt (EU-skala 60 prosent). 2014-2017	173
Tabell 5.9.2	Indikatorer ¹ for yrkestilknytning. 2014-2017.....	174
Tabell 5.9.3	Indikatorer ¹ for utdanning. 2014-2017	175
Tabell 5.9.4	Indikatorer ¹ for økonomisk utsatthet. 2014-2017	175
Tabell 5.9.5	Indikatorer ¹ for rente- og gjeldsbelastning. 2014-2017	176
Tabell 5.9.6	Inntektssammensetningen for hele befolkningen og personer i husholdninger der hovedinntektstaker er langtidsledig ¹ . Andel av samlet inntekt (prosent) og gjennomsnitt i kroner. 2017	177
Tabell 5.9.7	Fordeling av inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala) ¹ . 2014-2017	177
Tabell 5.10.1	Prosentvis andel og antall ¹ med lavinntekt (EU-skala 60 prosent). 2014-2017	179
Tabell 5.10.2	Indikatorer ¹ for yrkestilknytning. 2014-2017	180
Tabell 5.10.3	Indikatorer ¹ for utdanning. 2014-2017.....	181
Tabell 5.10.4	Indikatorer ¹ for økonomisk utsatthet. 2014-2017	181
Tabell 5.10.5	Indikatorer ¹ for rente- og gjeldsbelastning. 2014-2017	182
Tabell 5.10.6	Inntektssammensetningen for hele befolkningen og husholdninger der hovedinntektstaker mottar supplerende stønad ¹ . Andel av samlet inntekt (prosent) og gjennomsnitt i kroner. 2017	183
Tabell 5.10.7	Fordeling av inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala) ¹ . 2014-2017	183
Tabell 6.1.1	Andelen personer med årlig lavinntekt i ulike land i Europa ¹ . Andelen personer med en disponibel inntekt per forbruksenhet under 60 prosent av den nasjonale medianinntekten (etter sosiale overføringer). EU-definisjon. 2008-2015/2016. Prosent.....	186
Tabell 6.3.1	Forholdet mellom gjennomsnittlig inntekt til de 20 prosent av befolkningen med høyest inntekt, og de 20 prosent av befolkningen med lavest inntekt (S80/S20) ¹ . 2006-2017	189
Tabell 6.5.1	Andelen personer som bor i en husholdning med lav arbeidsintensitet. 2004-2017. Prosent	192
Tabell 6.6.1	Andel personer som mangler minst fire av ni materielle goder. 2004-2017. Prosent.....	193
Tabell 6.7.1	Andel personer i risiko for fattigdom eller sosial eksklusjon (AROE). 2004-2017. Prosent	194
Tabell 6.7.2	Andel husholdninger som ikke klarer en uforutsett utgift. 2004-2017. Prosent.....	196
Tabell 6.7.3	Andel personer som bor trangt. 2004-2017. Prosent.....	197
Tabell A1	Overlapp mellom ulike grupper ¹ . Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger. 2017. Prosent	202
Tabell A2	Overlapp mellom ulike grupper i data fra Levekårsundersøkelsen EU-SILC 2018. Prosent.....	203

Tabell A3	Antall observasjoner i datagrunnlaget til tabellene ¹ . Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger. 2008-2017	204
Tabell B1	Fordeling av inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala) ¹ . S80/S20 ² . 2006-2017	205
Tabell B2	Fordeling av inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala) ¹ . P90/P10 ² . 2006-2017	206
Tabell B3	Fordeling av inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala) ¹ . Gini-koeffisient. 2006-2017	207
Tabell B4	Økonomiske vansker etter ulike grupper av husholdninger. Prosent. 2008-2018	208
Tabell B5	Ikke råd til materielle eller sosiale goder etter ulike grupper av husholdninger. Prosent. 2008-2018	209
Tabell B6	Yrkesaktivitet for ulike grupper av husholdninger. Prosent og gjennomsnitt. 2008-2018	210
Tabell B7	Boligtype og boligstandard for personer i ulike lavinntektsgrupper. Prosent. 2008-2018	211
Tabell B8	Boligutgifter for personer i ulike lavinntektsgrupper. Kroner og prosent. 2008-2018	212

© Statistisk sentralbyrå, 2019

Ved bruk av materiale fra denne publikasjonen skal Statistisk sentralbyrå oppgis som kilde.

ISBN 978-82-587-1008-7 (trykt)

ISBN 978-82-587-1009-4 (elektronisk)

ISSN 0806-2056